

מדערכות

קנ"ג תמוז תשכ"ג יולי 1963

מערכות

תוכן הענינים

2		<u>מי ומה בחוברת</u>
3	סא"ל בר-רצון	<u>כאופקי צמא חדיש</u> צבא ארה"ב למבנה חדש
7	סא"ל ש. גזית	<u>מדיניות כמחון רבת-פנים</u>
11	רב-אלוף ח. לסקוב	<u>תורות-כמחון</u>
13	מאת א. וילסון	<u>בעולם החמוש</u> — הרתעה — או הגנה
14	סא"ל ג. אבידן	<u>מפלגת ה"בעת"</u> כמבחן המציאות <u>למול נשק בימי ורדיוולוגי</u>
18		<u>מוטסים ומוצנחים</u> מגן לוחם — כיצד?
19	אל"מ א. ז.	תפעול כוחות-מוטסים
24		<u>כפתחו של העידן הגרעיני</u>
25	קפ. ב. ה. לידל-הארט	<u>מלחמת גריליה: הלכה ומעשה</u>
31	אלוף י. אלון	<u>לוחמת גריליה</u>
36	רס"נ ל. מרחב	<u>בחירת כיוון המאמץ-העיקרי</u> <u>במפגש המדע והמלחמה</u> חלק ב'
38		<u>כלי-קרב</u> "לזר" — נשק, לא יאמן"
40		מתמורתיו של הנשק-האוטומטי הקל <u>בשדה ההדרכה</u>
41	רס"נ ג' נאגל	הדרכה במסגרות-אימון גדולות
43	סא"ל אלחנן אורן	הדרכה מחלקתית — והמדריך-המומחה
46	מאת ע. גולדס	<u>קלע ופגע</u> המטען חלק ב'
47	רס"נ ד"ר מ. ליבה	<u>קפדות התכלת</u>
54		<u>הידושי נשק ומכניקה</u>
55	מיראג' III	<u>דף הכרטימוסים</u>
56		<u>מה בצבאות?</u>
	נפח (לקט תרגומים)	<u>צקלון</u>

עריכה גרפית: גילה • דב

מערכות

בית-ההוצאה של
צבא הגנה לישראל

העורך הראשי: אל"מ אלעזר גלילי
סגן העורך הראשי: סא"ל גרשון ריבלין
קציני מערכת: רב-סרן ל. מרחב
רב-סרן צבי סיני
שרגא גפני
מרים נתנאל

"מערכות-חימוש": קצין-עריכה רב-סרן יעקב לצרוס
"מערכות-הפליס": קצין-עריכה רב-סרן ברוך ספיר
"מערכות-ים": קצין-עריכה (עוזר) סגן שושנה שמחה
"מערכות-שריון": קצין-עריכה (עוזר) יואש זולר

העורך: רב-סרן משה ברימר

153 (ג' כרך מ"ג) תמוז תשכ"ג

הודפס באמצעות משרד הבטחון — ההוצאה לאור

"הדפוס החדש" בע"מ

מי ומה בחוברת? מי ומה בחוברת? מי ומה בחוברת?

"מהפכה שקמה" עוברת על הצבאות העיקריים שבכולם. היא כוללת ביותר בתחום הנשק והאמצעים הטכניים — אך דוקא אופים החדש של אלה דורש מהפכה כזו גם בארגון הצבאות. ברבים ידוע יותר מה שמתרחש בצבאות ה"מערב" — ובגדול שבהם, באמריקה. על הצד הלוגיסטי של מבנהו החדש כבר עמד סא"ל צ. אלון (ב"מערכות", חוב' קמ"ב). קריימחשבה לבעיה הארגונית של כלליכוחות ארה"ב שורטטו בסקירת אל"מ אלעד פלד (חוב' קמ"ט). התמורה בצבא היבשה מוצגת עתה (עמוד 3) ע"י סא"ל בררצון — אשר היתה לו הזדמנות לעמוד מקרוב על בעיותיו ומגמותיו של צבא זה. המדובר הוא בצבא גדול מאוד; אך אין ספק שכיווני ההתפתחות ישתקפו בתקופה הבאה גם בצבאות אחרים. בעקבות מאמרי פתיחה זה נעמוד עוד על גורמי היסוד שהביאו לידי דפוסי המבנה החדשים, גם בדרגה דיביזיה, ובתוכה פנימה.

מי יצליח לתת ריחנהגה של ציבורי הערבים, לארצותיהם, החולמים חלום לאומני (שצביונו שוביניסטי ביותר) ואף סוציאלי (המתגלגל תכופות בתחליף דמגוגי צעקני)? כלומר — מי יזכה לחלוש על הנסינות ליצור, "מזרח-תיכון ערבי מאוחד, הפשי וסוציאליסטי", ולהדביר או להשמיד את כל מה שאיננו ערבי בתחומיו? האם מנהיג יחיד הריזומטי, שאף מוצאו ממעמד בינוני-נמוך אך בסיסו הואשון חוג קצונה צעירה? או שמא קבוצת אינטליגנטים-מטפחי-אידיאולוגיות, אשר שם ה"המונים" תמיד בפייהם (אולי משום שאין המונים ממש מאחוריהם...), והם נאחזים בנוסחת "הנהגה קולקטיבית" ומקוים, ע"י שיתוף סורי-עיראקי, לאזן את עצמתה העדיפה של מצרים, כדי אפשרות של השתתפות במסגרת פדרטיבית אחת, ללא השתלטות גסרמדי של המצרים? אלו הן, בעצם, השאלות אשר מעלה סא"ל ג. אבידן בסקירתו על מפלגת ה"בעת" (עמ' 14) ועם כל הגרנטסקי שבאחדות מבחינותיה של המציאות אותה הוא מתאר — אין לפקפק בחיוניותה ובהומרתה של ברירה זו, שטרם הוכרעה.

"מלחמה ועירה" ("גריליה", בספרדית) זכורה לעומנו עוד מימי שמשון והחשמזנאים. קרנה ירדה ועלתה רבות, לפי יחסיה-כוחות הנתונים ובהתאם לאופי החימוש שבכל תקופה. אין זה מקרה כי סקירת-היסוד על גורמי מלחמת-גריליה, מפרידעטו של זקפטן לידלהארט (עמ' 25), הובטחה עליידי המחבר עוד לפני כשנה "לא רק" ל"מערכות" אלא גם לירחון "צבא-הצי" האמריקני. שכן יחידות אלו, המועמות הראשונות לכל חיל-משלוח אמריקני, צפויות בשנים אלה להתקל בראש-יוראשונה ביריבים הפועלים בשיטות של "גריליה" — ולו גם "גריליה-רבתית". אכן, המציין במיוחד את הגריליה בדורגוריה הוא דוקא ריבוי-הפנים וגלגוליה הרבים, אם מתכון כיום חיל ה"מאוינס" בעיקר ליריב שברום-מזרח אסיה — הרי ראיית לידלהארט בסקירתו רחבה הרבה יותר. כך גם ראייתו של האלוף יגאל אלון, אשר בשעת הגבה על ספרים מספר בסוגית מלחמות-הגריליה שראו אור בזמן האחרון העלה (עמ' 31) כמה וכמה רהורים וצינוני-בעיות הנוגעים בגילויים שונים של "מלחמה ועירה" — ובעצם אף של "מלחמה בלתי-סדירה" בכלל.

כל חידוש צבאי משתלב בהפחה במסגרתו של הקיום. ואין תימה: שכן זה וזה הנם תוצאותיה של המציאות באותו צבא, על פניה השונות — ועל דגשיה המשתנים. וכן הדבר ביחוד בחידושים בהדרכה ובאימון. כשלושת-רבעי שנה התנהל מעל דפי "מערכות" הביורר בענין הדרכה במסגרות גדולות והוא שיקף את הביורר שנערך בין אנשי ההדרכה לבין עצמם. עתה הגיע אל שלב הסינתזה שבו, המסגרת החדשה מטמיעה בתוכה לא-מעט מן "הישן" — המושגים, הנהוג, הנסיון והחושים — שהצטברו בעולם ההדרכה של צה"ל; עם זאת מדרבנת היא לאמאץ נוסף, ופיתחת אפשרויות אשר טפק אם היו בנמצא קודם. במאמריהם של רס"ג ג. נאגל (עמ' 41) וסא"ל אלחנן אורן (עמ' 43), מסתמנת גישת-יסוד משותפת אל המאמץ שיושקע עתה בפתרון בעית-ההדרכה.

המדיום — איש-איש ומדי צבאו. רק הקסדה הכחולה — ופמליאו"מ — היא ביטוי חיצוני לאחדותם, ובעצם, גם היא גופה — סמל: כסות עליונה, שטרם ירדה לשרשים. אלה הם חילות-החירום של אר"מ (זה המוכר לנו, מגבול ה"רצועה" — וזה הרחוק, שפועלו ומחדלו בקונגו המזרח מוליכים מדי-פעם לתוצאות מפתיעות, ויש אף בלתי-צפויות). היצמחו עוד חילות נוספים כאלה ושמה ה"משקיפים" שבתמן הנם גרעין לאפשרות כזו? כיצד יתגלגל עוד תפקידם של אלה הקיימים כבר בפועל? מפתח להבנת טיבו ורקעו של יצור ספק-צבאי טפק מדיני חדש זה ניתן בסקירתו המאולפת (עמ' 47) של רס"ג ד"ר ח. ליבה, אשר עבודת-הדוקטורט שלו במכללת טורבון הנורעת הוקדשה גם היא לנושא זה.

מי ומה בחוברת? מי ומה בחוברת? מי ומה בחוברת?

צבא ארה"ב — למבנה חדש

שינויי-מבנה במטכ"ל זרוע-היבשה של ארה"ב

סא"ל בר-רצון

כאשר פיתחה ברית-המועצות עצמה-גרעינית משלה, לא השתנתה מדיניות-הבטחון של ארה"ב מיסודה, אף שבר-בזמן גדל מרחב-התמרון בשביל המחנה המזרחי. אם עד אז הוגבל מרחב-התמרון כזה לגבי ה"מערב" בעיקר על-ידי השיקול המוסרי — שעצר בעד ארה"ב מלהשתמש בנשק גרעיני אלא במקרים של התקפה גלויה על ארה"ב או על אחת מבעלות בריתה — הרי עתה נוספה על כך הגבלה שמקורה ביכולת-התגובה של הצד השני.

בתקופת כהונתו של איזנהאואר הגיע ישומה העקרוני של מדיניות-בטחון אמריקנית זו, המתבססת על הרתעה גרעינית "סיטונית", לממדים הקיצוניים ביותר.

הנשיא, כאיש-צבא, לא העריך במיוחד את זרוע-היבשה כגורם מכריע בשדה-הקרב הגרעיני. ומאחר שגרס כי קרב זה יוכרע על-ידי הצד שיוכל להנחית על יריבו הרס-גרעיני רב-יותר במינימום זמן — בעוד הוא עצמו מחוסן בפני מהלומה כזו — קבע לזרועות האויר והים קדימה ראשונה; ואילו לזרוע-היבשה — קדימה משנית בלבד.

קנדי, נשיאה החדש של ארה"ב, נאלץ לשלם כבר בראשית דרכו את מחירה של מדיניות הבטחון של קודמו; וזאת, לאחר שהסתבר לו כי אפילו רצה לתמוך בפלישה לקובה על-ידי התערבות צבאית אמריקנית — לא יכול היה לעשות זאת, מכיון שלא עמדו לרשותו כוחות-יבשה בעצמה ובכוננות הדרושים.

בעקבות "משבר קובה" ארע "משבר ברלין" — ושוב נוכחה ארה"ב לדעת כי חסרון בכוחות-יבשה קונבנציונליים שולל ממנה נשק-הרתעה הכרחי. הפעם נלמד הלקח במלואו; וארה"ב גייסה במהירות דיביזיות-מילואים מספר ואמצעי-תובלה ימיים ואויריים לצורך קיום ניידות אסטרטגית לכוחות אלה. צעדים אלה היו בבחינת צעדי-חירום מידיים, אך הם סימנו שינוי-גישה עקרוני במדיניות-הבטחון האמריקנית. אין זו מתבססת עוד על מדיניות-הרתעה גרעינית בלעדית (שבהתמודדות המדינית-הצבאית הבינ-לאומית מתגלה כפטיבי"ת ביסודה), אלא על מדיניות הרתעה אקטיבית, בה קיים איזון בין כוחות "מקובלים" בעלי כוח-הרתעה אקטיבי לבין קיומו של כוח-הרתעה גרעיני.

ואכן, הפעלת מדיניות-בטחון זו נתנה אותותיה בהתפתחות הבינ-לאומית שלאחר "משבר ברלין" — ובעיקר ב"משבר-הטילים" של קובה.

בעקבות גיוס-המילואים של ימי "משבר ברלין" באים גם הרחבה בכוחות סדירים וארגון מספר עוצבות סדירות (שהח-ליפו את עוצבות-המילואים) לפי חקיקה בקונגרס שהגדילה

לאחרונה נתחוללו תמורות-יסוד בארגון הכוחות המזוינים של ארה"ב ובמבנם; ובעיקר — בחילות-היבשה.

קשה מאוד לערוך השוואה בין כוחותיה המזוינים של ארה"ב ובין אלה של צה"ל — הן בגלל הקף הכוחות והן בגלל אופי משימות הבטחון-הלאומי המוטלות עליהם. בכל זאת יש ענין רב בתמורות שנתרחשו.

תכלית ההתארגנות החדשה היתה אמנם לפשט ולייעל את המבנה הקיים שהסתבר-והלך במשך השנים האחרונות, הן בגלל שינויים במשימות הבטחון-הלאומי והן בגלל ההתפתחות שחלה באמצעי-הלחימה. מאידך גיסא, לולא התמורות המדי-ניות שפקדו לאחרונה את ארה"ב והגבירו את תודעתו הבט-חנית של העם האמריקני ונבחריו בקונגרס — ספק רב אם היתה לאדמיניסטרציה הקיימת היכולת לשנות את המבנה הקיים, הקשור קשרים כה אמיצים במסורתה של ארה"ב.

עם סיום מלחמת-השניה מצאה עצמה ארה"ב במעמד-הנהגה עולמי, אליו נגררה בתוקף השתלשלות מאורעות שביזומם כמעט ולא היה לה חלק. מאחר שחובת המנהיגות באה לה לפתע בעיצומה של התפרקות ממאמץ מלחמה, ניסתה לצאת ידי חובתה על-ידי פיתוח "מתכונים" פשוטים לבעיות-יסוד.

כבעלת מונופולין על הנשק הגרעיני נודרה לראות בו פתרון נוח — שיאפשר לה להתפרק מצבאותיה מבלי לפגוע בכך באחריותה לבטחונה-היא ולבטחון העולם המערבי — ותחליף לעצמה-צבאית "קונבנציונאלית", שעד אז שימשה אמצעי-הכרעה מקובל ביחסים בין-לאומיים. כך גיבשה לעצמה ארה"ב בהדרגה גישה אסטרטגית חדשה, שהתבססה על הנשק הגרעיני כנשק-הרתעה מוחלט; ולפיה היה על ארה"ב למלא בעתיד תפקיד של מעין "משטרת-בטחון" עולמית, שתפקידה יקל עליה יחסית הודות לכוח-ההרס העצום הסר לפקודתה. אלא שבאה המציאות וטפחה לתיאוריה פשטנית זו על פניה. בתקופת מלכותה של זו נאלץ המערב, בהנהגתה של ארה"ב, לותר על רבות מעמדותיו; והעולם טרם ידע תקופת-"שלום" מסוכסכת ועקובה-מדם יותר מזו שבין סיום מלחמת-השניה והעת האחרונה. דוקא קיומו של הנשק הגרעיני כנשק-הרתעה איפשר למעשה לקבוע תחומים ברורים פחות או יותר: הנסי-בות בהן יופעל — ונסיבות בהן לבטח לא יופעל; תחומים אלו פתחו מרחב לתמרון מדיני וצבאי למי שהכיר בקיומם — והכין עצמו לניצולם. ה"מזרח", שהודרך על-ידי אידיאולוגיה התובעת התפשטות, יצר לעצמו כלים שהותאמו-במיוחד לני-צול מרחב-תמרון זה. ואילו ה"מערב" — שפיגר בהכרת קיומו של אותו "מרחב-תמרון" ולא יצר לעצמו את הכלים הדרושים לניצולו — עמד כמעט חסר-אונים נוכח יזמתו של המזרח. גם

את כוחותיה המזוינים של ארה"ב, ובעיקר כוחות זרוע-היבשה, לממדים שבכמה שטחים לא ידעה ארה"ב כמותם בתקופת שלום.

הנה, התעצמותה של זרוע-היבשה הביאה בעקבותיה שינויים ארגוניים מרחיקי-לכת, שנעשו בארבעת השטחים הבאים:

- ארגון-מחדש של כוחות-היבשה ברמה המטכ"לית;
- הקמת פיקוד-מחץ אסטרטגי;
- ארגון-מחדש של הדרגים הדיביזיוני והעל-דיביזיוני;
- ארגון-מחדש של "הכוחות המיוחדים".

רשימה זו תעסוק בארגון-מחדש של הרמה המטכ"לית בזרוע-היבשה האמריקנית. להבנת השינויים במבנה צבא-היבשה יש צורך לעמוד תחילה על ארגונם הכולל של הכוחות-המזוינים של ארה"ב, ועל המבנה הקודם של כוחות-היבשה — מבנה, ששימש בסיס לארגון-מחדש.

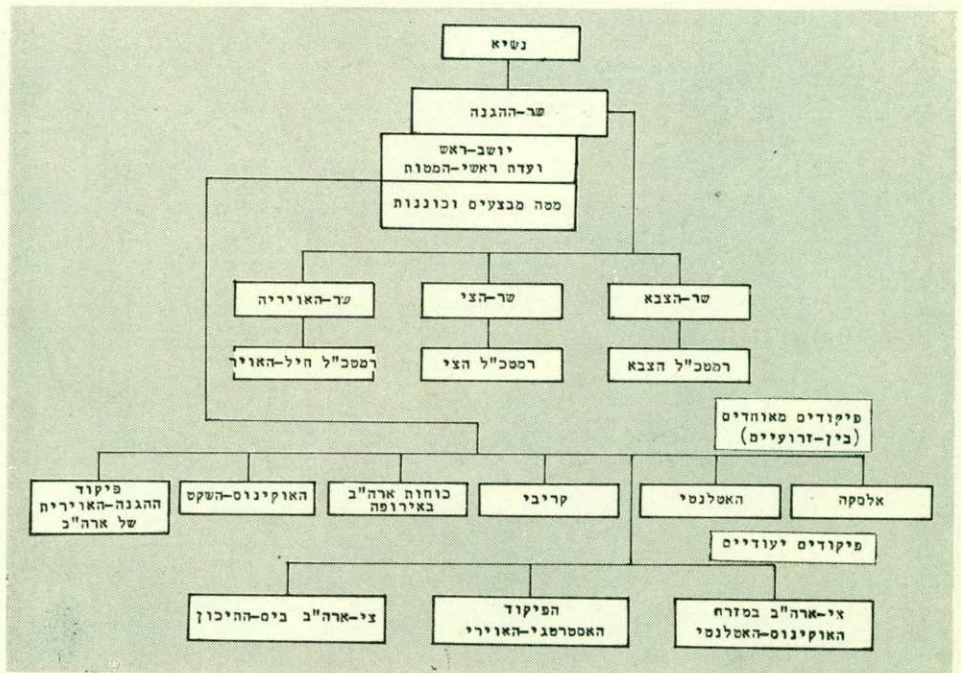
★

זרועות האויר, הים והיבשה של ארה"ב, אינן כפופות למטה-כללי אחד. בראש כל אחת מהן עומד מטה-כללי משלה הכפוף, דרך השר-הזרועי ודרך שר-ההגנה, לנשיא — מפקדם-העליון של כוחות ארה"ב. כדי לסייע לנשיא בשליטה על כוחות-המזוינים של ארה"ב פועלת לידו ועדה קבועה של ראשי-המטות, הנקראת "ועדת ראשי-המטות המאוחדים", ובה חברים שלושת הרמטכ"לים — ועוד קצין בכיר, שהוא יו"ר הועדה, המתמנה לסירוגין מתוך אחת הזרועות. הועדה איננה מטה-כללי, והנשיא נעזר בה בעיקר לצורך יעוץ מקצועי וכמכשיר להטלת משימות על הפיקודים המבצעיים של הזרועות. הגופים המבצעיים העומדים לרשות הנשיא, והכפופים לו דרך שר-ההגנה ישירות, הם הפיקודים הזרועיים (כמו מפקדת זירת-אירופה, או זירת המזרח-הרחוק) והפיקודים הפונקציונליים (כגון פיקוד-ההגנה הנ"מ או פיקוד-המפציצים-האסטרטגי, באותם מצבים

Joint Chiefs of Staff *

● כפי שמכנים אותם בצבא ארה"ב.

מבנה הכוחות-המזוינים של ארה"ב

בהם לא יהיה כפוף למפקדת-זירה — או הציה-שביעי וכו'). בין שפיקודים אלה הם בין-זרועיים (כפי שהגו פיקוד-זירתי) ובין שהם חד-זרועיים (כ"פיקוד המפציצים" — SAC) — הרי הם כפופים כפיפות-מבצעית ישירה לנשיא, דרך משרד-ההגנה אך לא דרך המטות-הכלליים של הזרועות. תפקידו של המטה-הכללי הזרועי הוא להעמיד לרשות מפקד הפיקוד-המבצעי עוצבות המאורגנות, מאומות, מצוידות ומתוחזקות כדרוש לביצוע התפקידים שיוטלו עליהן על-ידי מפקד אותו פיקוד. על-כן מוטלת האחריות לבנין כל הכוחות המזוינים של ארה"ב על שלושה המטכ"לים הזרועיים — והיא כוללת גיוס כוח-אדם, הכשרתו, קביעת תקני כוח-אדם וציוד, פיתוח אמצעי-לחימה ועיצוב דוקטרינה, ארגון מערך-מילואים וארגון גיוס לזמן-חירום של משאבי-התעשייה לצרכי הזרוע.

עד לביצוע ההתארגנות שבה ידובר כאן, עמדו לרשות מטכ"ל זרוע-היבשה, לביצוע משימות אלו, שני המכשירים הבאים: א. מפ"קדת פיקוד-יבשת-ארה"ב; ב. ה"חילות-הטכניים" ** (חימוש, הספקה, תובלה, קשר, הנדסה, רפואה, לוחמה-כימית).

מפקדת "פיקוד-היבשת" מפקדת על כל הגייסות החונים ביבשת ארה"ב — וכך היא מופקדת על הקמתן של עוצבות או יחידות, ארגון, אימון, ציוד והכנתן למלחמה.

ה"חילות הטכניים" הם הגופים המפעילים את המערכת-הלוגיסטית הכוללת; והמשותף לכולם — שהם עוסקים בשלושת השטחים הבאים: ● ארגון החיל (מנהלת כוח-אדם והכשרתו ופיתוח דוקטרינה חילית);

● הספקת שירותים;

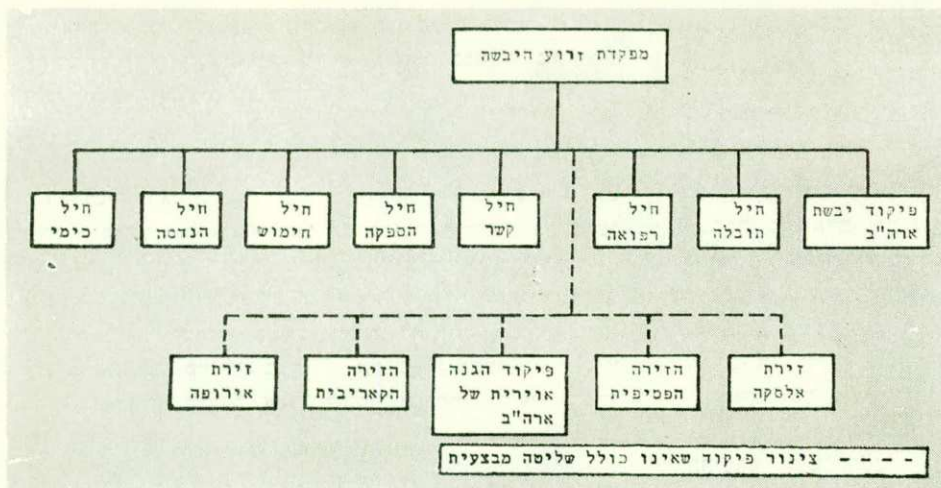
● פיתוח, יצור והרכשה של חומרים וציוד.

לביצוע המשימה הראשונה מקיים כל חיל מנגנון אכ"אי עצמאי, המאפשר לו לשלוט בקידום כוח-האדם החילי (קצינים, חוגרים ואזרחים); כמרוכז מקיים הוא מרכז-אימונים חילי להכשרת כוח-האדם ולפיתוח דוקטרינה חילית.

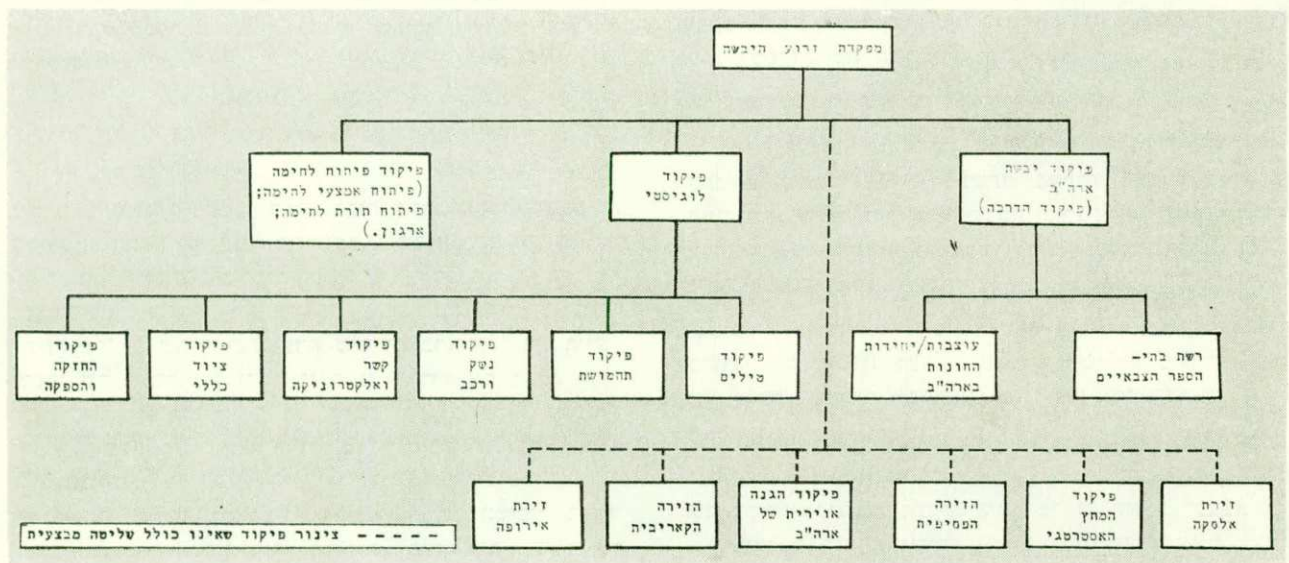
משימתו השנייה של החיל — הספקת שירותים — התבטאה, במקורה,

בהספקת שירותים לוגיסטיים לכוחות-הצבא החונים בארץ-המטרון פולין, אך החל ממלחמת-העולם השנייה התרחבה משימה פשוטה זו והפכה למורכבת יותר ויותר — הן כתוצאה מפזורים הגיאוגרפי של ה"צרכנים" והן כתוצאה ממב" גם הטכני המורכב יותר של השירותים. הרצון ליעל את עניני הארגון וההספקה השפיע על ההחלטה לארגן מחדש את המערך-הלוגיסטי הכולל.

אך אין ספק שמשימתו השלישית של החיל — פיתוח ציוד ואמצעי לחימה, יצורם, הרכשתם והספקתם — היתה הגורם המכריע להתארגנות זו. אחריות החילות להעמיד לרשות כוחות-הצבא את האמצעים שבתחום האחריות החיית, גדלה בהקפה ללא כל השואה למה שהיה נהוג קודם; ואם בעבר-הלוא-רחוק היה הציוד החילי

המבנה החדש

נה החילי, לפי מהותו, הייב החזקה מערכות-לוגיסטיות מקבילות — דבר שהיה מעמסה תקציבית כבדה והצריך הכנת סגלים רבים של כוח-אדם בעל הכשרה טכנית מורכבת.

בשנת 1957 נעשה ניסיון להתגבר על ליקויי המבנה על-ידי מינוי עוזר-מטכ"ל-ללוגיסטיקה (בעל סמכות פיקודית על החילות) מזה, ועוזר-מטכ"ל-לתחמושת ופיהוח מזה. אף ששינוי זה הביא עמו יעולי-מה, הרי ביטל רק חלק קטן מהמגרעות העקרוניות: יותר מששונה המבנה הארגוני בהתאם לתנאים שהשתנו, נערכה "הטלאה" של המבנה הקיים. כך הבליתו הפיתוח הטכני והתעשייתי המהיר והגיבוש בתפיסה הבטחונית-הכוללת את ליקוייו של "המבנה-המוטלא". ליר-קויים אלה היו בעיקרם בשטחים הבאים:

ציוד ואמצעי-לחימה. החילות הוסיפו לקיים בכל-זאת שירותי-הספקה נפרדים — והייבו על-כן את היחידה-הצורכת לעסוק עם מספר רב של ספקים, ולרוב לפי גוהלים שונים. יתר על כן, הפיתוח הטכני-לוגי וטיבן המורכב יותר של מערכות-הנשק החדשות יצרו הכרח בתיאום הדוק בין החילות; והכנת דרגי-מתאים נוסף רק האריכה את הזמן הדרוש לפיתוח.

מנהלת כוח-אדם. למרות שלסגן הרמטכ"ל לכוח-אדם (ראש אכ"א)

יעודי ופשוט — הרי ככל שנעשה הציוד מורכב יותר, כן גדלה הכפילות בין החילות, ובייחוד בשטחי מחקר-ופיתוח, שליטה-במצאי, החסנה, החזקה והספקה. ענינים אלה הנם לבי-לבה של השיטה הלוגיסטית, ועל-כן נפרט כאן את השפעת המבנה החילי עליהם.

מחקר ופיתוח. ארה"ב מעמידה לענין זה תקציב עצום (למעלה מביליון דולר לשנה), אלא שתקציב זה חולק בין החילות והללו הפעילו, במקביל, מחקרים ותכנון-דגמים, מעבדות, שטחי-ניסוי וכו', ולעיתים באותם שטחים עצמם.

הרכשה. החילות קיימו סוכנויות-הרכשה מקבילות — והללו רכשו תכופות ציוד זהה מיצרנים שונים, או שהתחרו ביניהן על רכישת ציוד מסוים אצל יצרן אחד.

השליטה במצאי והאחריות לקיום המלאי הדרוש. כאן כלולים הישוב צרכים, הוראות הרכשה או יצור, רישום המלאי ושליטה בו, הוראות להחסנה או להפצה וכו'. כיום שולט הצבא במספרים עצומים של פריטים וכאשר שאיפה היא להקטין את המלאי במערך התחזוקה (שאיפה המוכתבת על-ידי תנאי שדה-הקרב בעידן הנשק-הגרעיני) — הכרחי ליעל את הפיקוח והשליטה על מלאי זה, דבר שגרם להכנסת מחשבים אלקטרוניים ובקורות-אוטומטיות למערכת-הלוגיסטית. המב-

היתה אחריות כוללת למנהלת כוח-אדם, הרי היתה אחריות זו תאור רטית בלבד; למעשה נשארו החילות עצמאיים במנהלת כוח-האדם שלהם. הטיפול הנפרד בכוח-אדם המבוצע בחילות, הגביל את ניצול הקצונה במסגרת החיל בלבד — מבלי שהובא בחשבון האינטרס הכולל של הצבא. לגבי חוגרים נעשתה ההצבה על-ידי השלישות-הראשית, בעוד שהתכנון והקידום בוצעו בחילות וגם בעוצבות. באופן כזה פוצלה האחריות לתכנון ולשליטה בין מספר גורמים, דבר שהביא לחוסר גמישות בניצול משאבי כוח-אדם.

המחקר והפיתוח של תורת-הלחימה ואמצעי-הלחימה. האחריות לתחור מים אלה פוצלה למספר רב של גורמים. האחריות לפיתוח תורת-לחימה הוטלה על „פיקוד-היבשה” — אך באופן מעשי נותרה בידי החילות. האחריות למחקר אמצעי-לחימה ולפיתוחם הופקדה בידי עוזרי-מטכ”ל למחקר-ופיתוח; אך למעשה גם כאן נשאר הענין בידי החילות.

האימון. האחריות לאימון כוחות צבא-היבשה התפצלה אף-היא בין „פיקוד-היבשה” לבין החילות, דבר שיצר מעמסת תיאום על מפקדי כוחות-הצבא שבזירות השונות, והביא לפתיחת בתי-ספר מקבילים בפיקודים הזירתיים.

בשנים האחרונות נשמעו דעות רבות בקרב הקצונה הבכירה של הצבא האמריקני לגבי אי-התאמתו של המבנה הקיים; אך הדעות היו חלוקות לגבי טיב השינויים הדרושים. עם התחלפות האדמיניסטרציה והתגבשותה של מדיניות-הבטחון הנוכחית מונתה על-ידי שר-ההגנה ועדת מומחים בראשותו של היועץ הכספי של הצבא. על ועדה זו הוטל לבדוק את מבנה ואר-גונה של זרוע-היבשה ברמה המטכ”לית. כתוצאה מפעולת הוועדה הוחלט על שידוד-ארגון מרחיק-לכת שהתבטא בשי-נויים הבאים:

- הקמת „פיקוד לוגיסטי”, שירכז את כל הטיפול בציד ובאמצעים שהיה נתון בידי החילות; פיקוד זה ישלוט על התהליך הלוגיסטי הכולל — מהפיתוח, דרך הרכש או היצור, ועד להספקה.
- הקמת פיקוד ל„פיתוח הלחימה”. פיקוד זה ירכז בידי את האחריות לפיתוח תורת-הלחימה, פיתוח אמצעי-לחימה וארגון תקנים לגופי-הצבא. כן ירכזו במבנה פיקודי אחד התהליך של קביעת תפיסת-המלחמה לעתיד, פיתוח אמצעים לביצועה — ושילוב שניים אלה על-ידי קביעת תקני היחידות, העוצבות והכנת תקנוני-שדה לאימונן.

● הפיכת „פיקוד-היבשה” לפיקוד הדרכה וכפיפת כל בתי-הספר הצבאיים (לאימון יחידות ולאימון בודדים) לפיקוד. באופן כזה תהיה מפקדה אחת אחראית לביצוע כל פעולות ההדרכה בכל כוחות-היבשה — כולל אלה הכפופים לפיקודים הזירתיים.

● הקמת מחלקת-כוח-אדם מרכזית, שתשלוט על כל עניני מנהלת כוח-אדם. כתוצאה יבוצעו הן הכשרתם של קצינים וחוגרים והן קידומם לאור הצרכים הכוללים של כוחות-היבשה.

● הקמת שלושת הפיקודים החדשים, ומחלקת-כוח-האדם המרכזית, רוקנה את החילות מתוכנם המבצעי — והביאה לפירוקם. עם זאת, נשארו תפקידי של המטה המקצועי כפי שהיו; ובמפקדות שבכל הרמות יימצאו גם בעתיד קציני-החיימה, קציני-ההספקה או קציני-התובלה. אלא שקצינים אלה יהיו קציני-מטה מקצועיים בלבד — ולא מפקדי-יחידות; ובתוקף תפקידם יסייעו בתכנון, פיקוח ותיאום בתחומיהם ובקביעת המשימות שתוטלנה על היחידות הלוגיסטיות הכפופות למפקדה בה הם משרתים.

את ההתארגנות החדשה מאפיינות הנקודות הבאות:

◆ ההתארגנות לא היתה בבחינת סיגולו של מבנה קיים לתנאים שהשתנו, אלא נעשתה בעקבות לימוד כולל של המשימות אותן חייבת המערכת-הארגונית לבצע בהשואה לכלי-הביצוע שיעמדו לרשותה. לאור המשימות וכלי הביצוע נקבע המבנה הארגוני המתאים.

◆ בניה פונקציונלית של המבנה הארגוני; על כל גורם-ביצוע שבו מוטלת מעתה אחריות למשימות מוגדרות ושוב אין אותה המשימה מתחלקת בין מספר גורמי-ביצוע.

◆ הפרדה בין אחריות-מטה מקצועית לאחריות-ביצוע לוגיסטית — דבר המשחרר את הגורם מטיל-המשימה מלהתחשב בקשיי-הביצוע הסוביקטיביים של זה החייב לבצעה.

ביצוע „מהפכה ארגונית” כוללת במערכת ארגונית עצומה וכבולת-מסורת, כזרוע-היבשה של ארה”ב, מחייב לא רק יכור לת להבחין בליקויי המבנה הקיים והחכמה להציע תחליף בשבילו. נדרשים כאן הכושר להתגבר על המכשולים הצפויים והעזו להסתכן בחידוש.

הנהגתה הבטחונית החדשה של ארה”ב הוכיחה כי כל אלה מצויים בה. באיזו מידה יספק המבנה החדש את התקוות שתלו בו מקימיו — זאת נדע רק לאחר שיעמוד במבחן הביצוע.

מדיניות בטחון רבת-פנים

סא"ל שלמה גזית

היעוד הבטחוני - ומבנה הכוחות

פצצות תרמו-גרעיניות, שתשוגרנה באמצעות טילים לטוח של 3000 ק"מ. הפצצות החדשות לא תיוצרנה לפני שנת 1967, לכשיושלם מתקן-ההפרדה החיוני ליצור אורניום 235 מעשר, בפיארלט שבדרום-מזרח צרפת. לאור שטחה הקטן-יחסית של צרפת ("רק" 550.000 קמ"ר) הוחלט שאין אפשרות לבסס את הטילים על מתקני-שיגור יבשתיים; לכן הוזמנו 3 צוללות גרעיניות, שכל-אחת מהן תצוייד ב-16 טילים בעלי ראש תרמו-גרעיני (הראשונה תכנס לשרות ב-1969). דלותה של צרפת בנשק הגרעיני מגבילה חמורות את מרחב אפשרויות-ההפעלה שלה. בשאלה זו אומר פ. מסמר דברים גלויים: אין לצרפת כל אפשרות לצמצם את מטרות-תגמולה ליעדים צבאיים (צומת-תעבורה, מתקני השיגור הגרעיניים של האויב וכו'). ברור מראש שאין כל סיכוי לשתק בהצלחה ולחלוטין את מערך הנשק-הגרעיני של האויב. מסקנה בלתי-נמנעת מכך היא שהיעדים היחידים אשר איום בפעולה כנגדם עשוי להרתיע את אויבה של צרפת הם היעדים הדמוגרפיים - קרי, מרכזי האוכלוסייה של האויב.

„כוחות-התערבות“

קריהיסוד השני הבולט במדיניות-הבטחון הצרפתית הוא ההכרח להקים סדר-כוחות הבנוי לקראת אפשרות של מלחמה מוגבלת - כלומר, מערכת-כוחות צבאיים שתאפשר לדרג המדיני גמישות רבה בדרכי-התגובה שלו, בהסתגלו למצבי מערכה יבשתית קונבנציונאלית, או גרעינית-מוגבלת, בזירה האירופית - או לצורך בכוחות שיוכלו להיזרק לכל קצויה-תבל ולהתערב שם במהירות, ובמלוא כוח-מחצם, כנגד כל התגרות אפשרית. ואין ספק שהנסיון המר של צרפת, בעת משבר-סואץ ב-1956, מהווה גורם לא-מבוטל בתכנון כוחות אלה ובבנינם.

למטרה זו מוקם סדר-כוחות, בשלוש הזרועות, שיופעל בעת הצורך על-ידי מפקדי הזירות; דהיינו, שכל הכוחות שבזירה יופעלו במשולב ובפיקוד אחד - של מפקד-הזירה המשותף. ביבשה יתבסס הכוח בעיקר על שש דיביזיות-ממוכנות ממונעות, בעלות יסוד רב של שריון, אשר שתיים מהן חונות כבר בגרמניה, שלוש קיימות בעצמת 2 בריגדות כ"א ותקבלנה השנה את השלישית, וציוודן ורמתן ישתוו לאלה של שתי הראשונות עד 1965. שש הדיביזיות תוקמנה במלואן עד שנת 1970, כגלגול מקצת יותר „קל“ של „דיביזיות נוסח 1959“. דיביזיות אלו תכלולנה את הטנקים הבינוניים הצרפתיים הח-

גורם-היסוד הקובע את דמותו של כל צבא הוא הגדרת יעודו: לקראת איזון אפשרות של מלחמה חייבת המערכת הצבאית לבנות את עצמה. האם נגד אויב פנימי או חיצוני? האם למערכה הגנתית או יוזמה-תוקפנית? עם בני-ברית או בלעדיהם? ועוד תשובות לשאלות מסוג זה, כהנה וכהנה. נדירות הן המדינות בהן בא הדרג המדיני להגדיר סוגי-יעודים מעין-אלה לפרטיהם; ובודאי שיימנע לרוב מלפרסם דברים אלה בפומבי. אך, כשם שהגדרת היעוד מחייבת את מבנה הצבאות, ארגונם וחימושם - כן להיפך: מעצם תיאורה של המערכת הצבאית ניתן גם להקיש על היעוד עליו באה מערכת זו לענות.

מר פיאר מסמר, מיניסטר-ההגנה בממשלת צרפת, פירסם זה לא-כבר מאמר בו הגיש לפני הציבור את עיקר תוכן הרצאתו בועדת-הכוחות-המזוינים של הפרלמנט, שתיארה את מערך הכוחות הצבאיים של צרפת; זה של היום - וזה המתוכנן לשנת 1970*. מתוך תיאור זה יכולים אנו להבחין ללא קושי בקויה-היסוד של מדיניות-הבטחון הצרפתית, מדיניות הבאה לענות על מכלול האפשרויות הרב-ביותר שביכולתה לקבעו.

„כוח-מהלומה“

עיקר ראשון במדיניות זו - המנעות ממצבי-תלות בבעלי-ברית כלשהם במקרה של איום על צרפת. הקמת הכוח הגרעיני-אסטרטגי של צרפת (או, כפי שהנו ידוע יותר „כוח המהלומה“ - Force de Frappe) זכתה בשנים האחרונות לכותרות גדולות מעל דפי העתונות, והיא מהווה סלע-מחלוקת עיקרי בין צרפת לבין בעלי-בריתה, שותפיה בארגון נאט"ו. על-אף המחיר היקר שתאלץ לשלם עבור „מותרות“ אלה, על-אף חוסר הסיכוי להגיע בכוחות עצמה לאיזון כמותי ואי-כוחי כלשהו עם שתי המעצמות האדירות בשטח זה, אין צרפת מותרת על עצמאות כוח-ההרתעה-והתגמול הגרעיני שלה.

בשלב ראשון יתבסס „כוח המהלומה“ על מטוסי „מיראז' IV“, שיחומשו כלא-אחד בפצצה אטומית בעצמה של כ-50-60 ק"ל לטון („כשתים-שלוש פצצות-הירושימה“). ראשוני המטוסים נכנסים לשרות בעוד חדשים מספר; המערך כולו יושלם עד סוף שנת 1966.

השלב - או „הדור“ - השני של כוח-ההרתעה יתבסס על

* „מדיניות הבטחון הצרפתית“, מאמר ב„בטאון ההגנה הלאומית“ של צרפת, חוברת מאי 1963.

שלב א' - יושלם עד שנת 1965

תכונות

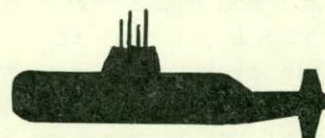
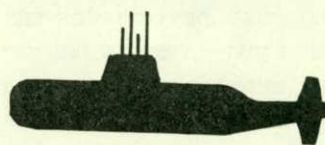
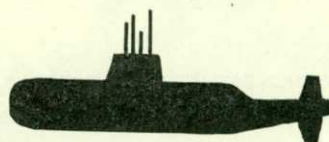
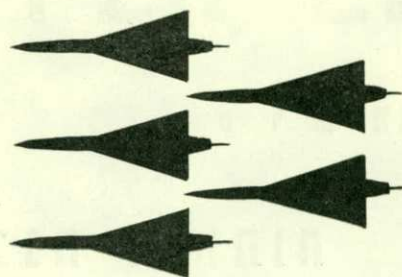
מהירות — 2 מאך
 טוח — 2500 ק"מ
 (4800 ק"מ עם תדלוק באוויר)
 חימוש — 1 פצצה אטומית,
 50—60 ק"ט

כל דמות מסמלת 10 מטוסי מיראז' IV

שלב ב' - לא לפני שנת 1969

תכונות

הנעה — גרעינית
 חימוש — 16 טילים לטוח 3000 ק"מ
 עצמה — פיצוץ תרמוגרעיני
 כל דמות מסמלת צוללת אחת

כוחות הגנה מרחביים

שם זה עשוי להטעות את הקורא הישראלי, אשר יחפש לשוא ביחידות אלה זהות עם כוחות בעלות שם דומה שבמערך צה"ל. כוחות אלה מוקמים בצרפת לצורך אחת מאפשרויות ההפעלה החזויות על-ידי האויב — החדרת כוחות לעורף המערך הצרפתי. בכל אחד מ-10 הפיקודים הצבאיים, לפיהם מחולקת צרפת — תימצא בריגדה טריטוריאלית סדירה, המסוגלת בעת-הרום לגייס מערך של כ-10 רגימנטים טריטוריאליים נוספים.

יחידות אלה — שתהיינה יחידות מעולות, ברמת-כשירות גבוהה, מאומנות ומאורגנות לפעולה-התקפית וללוחמת גריי-ליה כאחד, תסתיענה גם במערך מטוסי-סיוע קלים, בעיקר — לגילוי האויב, אך לעתים גם למטרות אמנעה וסיוע-התקפי. כוחות אלה יהוו, במקרה של האפשרות החמורה ביותר — כיבוש צרפת כולה או חלקה על-ידי האויב — את הגרעין המאורגן והמתוכנן-מראש של פעולות פרטיוניות ("מאקי" בלשון צרפת) נגד כוח-הכיבוש הזר.

דישים, והן תצוידנה באלפי נגמ"שים חדישים, במאות הליקופטרים להובלה ולסער, וכן כבר ישנם בחלקם טילי "הונסט ג'ון" המושים בראשי-נפץ "מקובלים" או גרעיניים-טקטיים (כשהפעלת האחרונים טעונה, כמובן, אישור האמריקנים); ול-1970 חזים מתן כלי-נשק אטומים-טקטיים "צרפתיים". "כוח-התערבות" זה ימנה 150 אלף איש; ואחת הדיביזיות תותאם במיוחד ל"התערבות-מעבר-לימים" — באורח מוצנח, מובל-אוויר או אמפיבי.

באוויר ימנה סדר-הכוחות את "קורפוס-האוויר הטקטי הראשון ("1er Catac") — הכולל כנף-סיוע, שבע כנפיים של מטוסי-קרב ומערך נ"מ (שתי בריגדות של טילי "ניקא" מארה"ב) — ואת קורפוס-האוויר הטקטי השני (המתארגן עתה — והכולל הליקופטרים לתובלה וכנפי מטוסי-קרב לסיוע-התקפי). כוחות-הצי מופצלים בין היס-התיכון לבין זירת האוקיינוס-האטלנטי. הם יכללו גם מערך מטוסים והליקופטרים נכבד (כ-270 כלים), המיועד לפעולות ירוט, התקפת-סער ולוחמה נגד-צוללות.

השלכות ארגוניות

בהודו-סין ואחר-כך בצפון-אפריקה; ואכן, המשמעויות האר-גוניות לגבי מבנה הכוחות וארגונם מתחילות רק עתה להגיע לכלל ביטוי.

פיתוח כוח-הרתעה אסטרטגי — קרי, הנשק הגרעיני — מביא בהכרח לשינויים יסודיים במבנה מערכת הבטחון. בצר-פת נתמהמה התהליך עקב המלחמות הקולוניאליות שניהלה

ודוגמאות מספר להמחשה: הכשרת טייס-סילון עולה היום בצרפת כ-100,000 דולאר; הכשרת סמל-נוט של טיל נ"ט עולה כ-20,000 דולאר; הכשרת נהג-טנק — קרוב ל-10,000 דולאר.

גורם החימוש והציוד

מהפיכה זו בדמותו של מערך כוח-האדם תהא נטולת כל ערך, אם לא תלווה בחימוש המערך במערכות חדשות של נשק וציוד-עזר. וכאן כל שינוי, כל החלפת-ציוד — פרושם המעשי התיקרות בלתי-פוסקת של מחיר אמצעים אלה. כניסת הנשק-הגרעיני לזירת הקרב מחייבת שינויים בציוד בשלושה תחומים עיקריים:

- הקניית ניידות טקטית ליחידות: והמסקנה המידית היא — יותר רכב (וכמובן — רכב רב-מינוע, רכב זחלי ורכב בעל „כיסוי-ראש“). הליקופטרים מכל הסוגים, ומטוסי הנ"א, דבר שיקנה בפועל „ניידות-טקטית“ גם למטוסים.
- מערכת קשר שתהלוס צרכי שדה-הקרב החדש; קרי — יותר טוח ויותר אמינות, קשר יותר מהיר ויותר גמיש.
- שכלול מערך המודיעין — הן להתרעה-מוקדמת והן לאספקת אינפורמציה. ושוב — פרוש הדבר ציוד יקר יותר — מכ"מים, מטוסי-סיור על-קוליים, מטוסים-ללא-טייס * ובעתיד אפילו לוינים.

אכן, הקף ההשקעות בהצטיידות המערך גדל והולך. ב-1946, עם סיום מלחמת-העולם, עדיין הושקעו 16% בלבד מתקציב-ההגנה של צרפת לצרכי ההצטיידות; ואילו בשנת 1963 תופסת ההצטיידות כ-42% מן התקציב — והיא עתידה לעלות בקרוב עד כדי 50%.

יחד עם זאת, מן הראוי להדגיש שדוקא יצור הנשק הגרעיני (וכל מה שסובב אותו) — החל במתקני היצור וההפרדה של חומר-הנפץ הגרעיני ועד למטוסים או לטילים המיועדים להור-בלתו) אינו יקר יחסית. מחיר חומר-הנפץ הגרעיני קטן פי

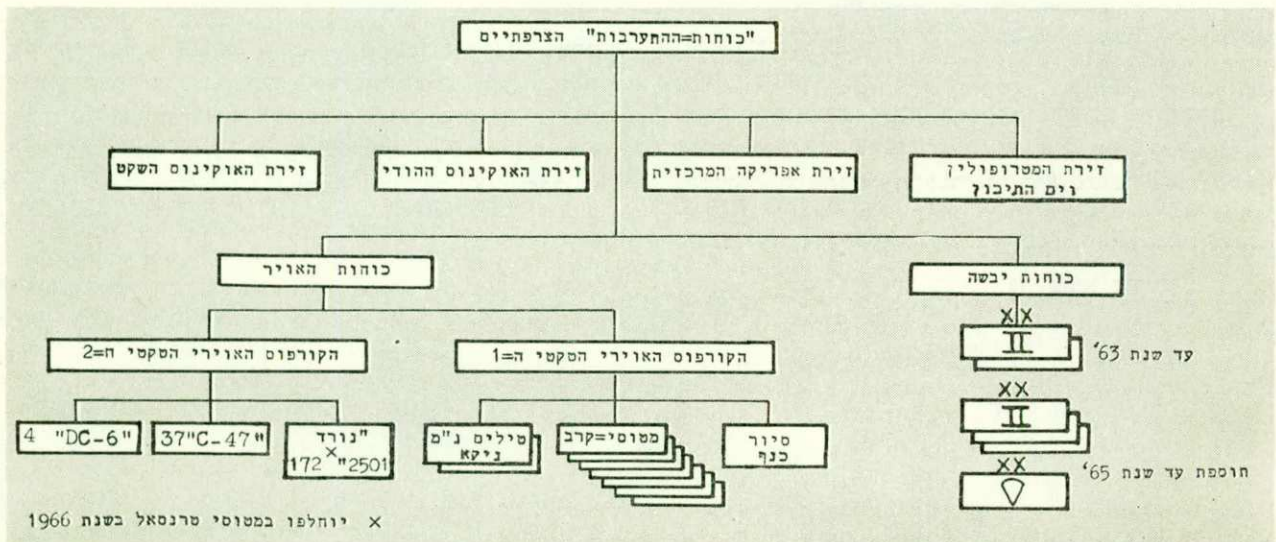
* Drone — מטוס מיניאטורי ללא-טייס, המופעל אלוטית למט-רות צילום מן האוויר ותצפית-טלויזיה.

התחום הראשון המושפע מן הנשק החדש הוא מערך כוח-האדם הצבאי, אשר בולטות בו שתי התופעות. התופעה הראשונה, ואולי גם העיקרית, היא ביטול מושג היתרון המספרי. מכאן ואילך לא תיקבע עוד עצמתם של חיל-צבא או של צי-מלחמה במספרי האנשים או בכלי-המלחמה — אלא בעיקר במספר המגטונים שיכול כוח זה לשגר בהצלחה ובאמינות לעבר יעדי-איב. גודל המערך הצבאי הפך להיות לבעיה משנית-במעלה; דיונים וויכוחים בשאלות הקף „שנתון-הגיוס“, משך השרות-הלאומי ואופיו של שרות זה יימשכו אמנם גם בעתיד — אך בעיקר בקשר לשאלות מדיניות-כללית ומדיניות-פנים, ולא-דוקא כיסוד ראשון בגיבוש מדי-ניות-הבטחון.

התכנית הרב-שנתית של מערכת-הבטחון הצרפתית מדברת על מערך סדיר של 600,000 חייל בעת שלום, מספר שלבטח אינו מוגזם לגבי מדינה המונה למעלה מ-50 מיליון נפש. ואילו בעת מלחמה — יקטן באורח קיצוני חלקו של מערך המילואים המזדעק. ה„זרוע“ היחידה בה ישאר לו עדיין ערך של-ממש היא זרוע כוחות ההגנה-המרחבית.

התופעה השניה היא השינוי ביחס אל איכות כוח-האדם שבמערך הצבאי הצרפתי. אם ניתן אמנם לצמצם את הקף המערך, הרי אין כל אפשרות לותר על איכות כוח-האדם המשרת בו. קודם כל ישפיע הדבר על סלקציה בחיול לשרות-החובה. כיום הנורמה הממוצעת בצרפת היא נפל של כ-15% מתוך כלל הנקראים לשרות. מתקבל בהחלט על הדעת שנורמה זו תגיע עד כדי 25%, כשהסלקציה תוגבר הן על-ידי העלאת רמת כושר-הבריאות הנדרשת מן המתיצב והן על-ידי העלאת המנה השכלית (דפ"ר) הנדרשת.

ביטוי איכותי שני יחול ביחס המספרי שבין משרתי-הקבע לאנשי שרות-החובה שבמערך הסדיר. הציוד המשוכלל והיקר מחייב תקופת הכשרה ממושכת יותר. חיילים בשרות-החובה או שלא יספיקו כלל לרכוש בתקופת השרות מקצוע מסוים, או שמחיר ההכשרה הוא כה יקר עד שאין כל הגיון וטעם ליצר ללא הרף בעלי-מקצוע חדשים לתפעול הנשק והציוד.

50, ועד פי 100, ממחיר חומר-נפץ "רגיל", כמובן — בהשגת ואת המחיר ליחידת-עצמה. נוסף על-כך: הפצצה התרמו-גרעינית זוהה פי כמה וכמה אף מן הפצצה האטומית ה"רגילה".

כיום מקדישה צרפת כ-13% בלבד מתקציב-ההגנה שלה לצורך הפיתוח והיצור הגרעיניים. הוצאות אלו אמנם תגברנה, אך גם בשנת 1970 (לערך) לא תעלינה עדיין על 25% מן התקציב.

מדיניות-הבטחון הצרפתית - תשובה למקטרגים

כ-22% מתקציב המדינה ו-7.42% בלבד מן ההכנסה הלאומית. אולם צריך לבחון כיצד מתחלקות הוצאות תקציב זה. כמחצית התקציב (10.2 מיליארד פר"צ) מוזרמת חזרה למשק הצרפתי, בצורת הזמנות בתעשיות הנשק, המטוסים, האלקטרוניקה, המספינות ועוד כהנה וכהנה, בחלקן הגדול מופנות ההשקעות לתעשיות חדשות; ואף כאן מושם דגש בתהליכי יצור וטכניקה מתקדמים.

ההכרח להתמודד במירוץ-החימוש האיכותי, ברדיפה אחרי כלי-נשק וציוד משופרים יותר ויותר, מחייב השקעות גדולות והולכות למחקר המדעי והטכנולוגי. בשנת 1962 בלבד הושקעו במחקר למעלה ממיליארד פר"צ מתקציב-הבטחון. ולדוגמה: מכלול ההוצאות בפיתוח האנרגיה האטומית בצרפת מתכסה אף הוא ב-60% לערך מתקציב זה.

אולם גם אם נבחון את מחציתו השנייה של התקציב, הרי אף כאן קשה לטעון שיש בו "בזבוז לריק". עיקרו של הסכום מוקדש אמנם למשכורות או לתשלומי פנסיה, אולם כרבע מן הסכום מיועד להכשרת בעלי-מקצוע בתחומים שונים וברמות ידע שונות. לדוגמה: מערכת בתי-הספר הקשורה למערכת הבטחון "מפיקה" יותר מהנדסים מאשר כל מוסדות-הלימוד הטכניים האזרחיים בצרפת גם-יחד.

אנו רואים, שכשננישלישים מתקציב-הבטחון מהיום בעצם השקעה במשק הצרפתי; ולא השקעה סתם — אלא השקעה בענפי-המפתח של העתיד, בתחומים שכמעט אין ספק שיהפכו למנוף אשר ירים גם את שאר ענפי הכלכלה של צרפת.

*

נמצא איפוא, שאותה מדיניות-בטחון תאפשר לה לצרפת לחזור ולתפוס עמדת-מפתח הן בתחום המדיני-אסטרטגי — בתוקף נשק-המגן שבידה וכושר המיקוח שהוא יקנה לה — והן, ואולי אף בעיקר, בתחום הכלכלי, כשמשקה של צרפת ימשיך בתהליך התרחבותו ושגשוגו, כתוצאה מן האמצעים הרבים המוזרמים לענפי-המפתח לחידושם ולפיתוחם.

חותם פיאר מסמר, שר-ההגנה הצרפתי, את דבריו:

"המסקנה המשתמעת ממאמרי זה היא פשוטה בתכלית: הקו המאפיין את מדיניות-הבטחון שלנו זו החלטתו של הגנרל דאגול לצייד את האומה בנשק גרעיני. להחלטה זו תהיינה משמעותיות כבדות-משקל כל כך עד שהיא עתידה לקבוע את גורלה של צרפת לאורך ימים".

היש הצדקה לפיתוח הנשק הגרעיני בצרפת? היש הגיון בשאיפה ל"עצמאות-בטחונית"? רבים המקטרגים על מדיניותה הנוכחית של צרפת; ואין פלא שמסמר, כמיניסטר-ההגנה המבצע מדיניות זו, מקדיש חלק ניכר מדבריו להצדקת הקו הנקוט.

טיעונו של מסמר מעלה שתי הצדקות עיקריות, השלובות זו בזו.

בראש-וראשונה עומדת שאלת עתידה של צרפת וההגנה על האינטרסים החיוניים שלה. מדיניות-בטחון צרפתית — אומר מסמר — אשר תנתר (אם על רקע אידיאולוגי ואם מטעמי חסכון) על החימוש הגרעיני, תביא בהכרח את העם הצרפתי לויתור על כושר ההגנה העצמית.

למדיניות-הבטחון — משמעות כבדת-משקל בקביעת מקומה של צרפת באירופה ובעולם.

ב-1949 נפל הפור — וצרפת נצטרפה לארגון האמנה האט-לנטית. ברית זו איפשרה לאירופה, תודות להגנה האמריקאית, לעמוד בפני לחץ-ההתפשטות הסובייטי ולשקם עצמה הן מבחינה כלכלית והן מבחינה צבאית. אולם כבר מן ההתחלה היתה שאלת ההפעלה של הנשק הגרעיני בעית-היסוד של נאט"ו. מאז 1945, וכנראה שלמשך תקופה ארוכה גם בעתיד, מתחלקות המדינות לשתיים: למדינות בעלות נשק גרעיני — ולאחרות. רק אלה הראשונות מסוגלות להגן על חרותן ועל עצם קיומן. האחרות — נחרץ גורלן להפוך לגרורותיהן של אלו, או אף למשועבדות להן לחלוטין. אכן, מודה מסמר, הנשק הגרעיני רחוק מלאפשר לצרפת להפוך לאחת ממעצמות-הענק של עולמנו, אולם הוא יאפשר לה להיות גורם שאין לזלזל בו במצבים בהם המדובר בעניינה החיוניים.

אך דוקא הנמקתו השנייה של מסמר, נדמה שיש בה ענין רב יותר ואף חידוש. בצרפת, מסביר הוא, כברוב ארצות מערב-אירופה, רווחת עדיין הגישה אל הוצאות-בטחון כאל השקעה נטולת כל תועלת כלכלית-לאומית — גישה שמקורה בכל-כלנים בני המאה ה"ט, הן הליבראליים והן המארכסיסטיים. אולם במציאות של ימינו מסתבר שכל ההוצאות הכרוכות בחידוש ציודו של צבא, נושאות במדינה מפותחת — אופי של השקעה בעלת כדאיות כלכלית וחברתית גם יחד.

תקציב-הבטחון הצרפתי הנו נכבד למדי — כ-20.5 מיליארד פר"צ, שהם כ-5 מיליארד דולאר — אך עדיין אינו אלא

תורות במחן

רב-אלוף חיים לסקוב

מהצבאות — נכשלים. אבל אם נעיין בהיסטוריה הצבאית נראה שמלחמות רבות נסתיימו במו"מ, ללא הכרעה צבאית מובהקת. מכאן, שרק פחות מחמישים אחוז מהצבאות נמצאו מנצחים. עובדה היסטורית זאת — משקלה רב-שיבות לאומה אשר אם תפסיד מלחמה אחת, תפסיד הכל. מכאן טוב גם ללמוד, שיש לגשת לתורה זו ביתר כבוד והירות-מחשבה; וכי נוסחאות אינן תחליף למחשבה.

בכל דור דגלו רבים בנשק אשר בתקופתם נחשב כ"שגרתית" — ורבים אחרים דגלו בנשק שהיה בגדר "בלתי שגרתית". מאז ומתמיד דיברו על "נשק מכריע" ועל "נשק מנצח". והנה, באה ההיסטוריה ולימדה אותנו מחדש שיעור נוסף: דיבורים אלה — לרוב הנם רק בחינת תעמולה, ובסופו של דבר מכריע ה"כוח" הצבאי — ולא נשק זה או אחר. לא עזר לו להיטלר אפילו כאשר "ברך" על הנשק; כי אסור לטשטש את התחומים בין תעמולה לבין האפקט הממשי המושג במרחב-הלחימה. וכשם שאי אפשר לפתור את הבעיה הבטחונית על-ידי "נשק" — אלא על-ידי כוח — כן אי אפשר לפתור אותה על-ידי נוסחה ואקסיומה, — שכן שונה היא במהותה.

מדע ומלחמה

מאז מלחמת-העולם הראשונה, ואפילו תוך כדי מלחמת-העולם השנייה, פיגרה התפתחות כוח-הלחימה אחרי התפתחות התעשייה. רק במהלכה של מלחמת-העולם השנייה הלך וגבר בעולם החזיון של גיוס המדע לצרכי המלחמה; ומאז — הולכים השניים שלובים זה בזה. הארגון הצבאי והארגון המדעי שלובים והדוקים בימינו זה בזה עד כדי כך שיש אומרים כי על יריבו יגבור אותו צד שכוחו הצבאי והמדעי ישיג יתרון במרחב-הלחימה לא רק על-ידי הטקטיקה, אלא, ואולי יותר, על-ידי הטכניקה והמאמץ הצבאי והמדעי אליהם יגיעו.

דברים אלה נכונים לגבי מלחמות גדולות וגם לגבי מלחמות מקומיות — אף אם תפרוצנה אלה האחרונות בצד קיום הכוחות הגרעיניים האדירים, או בצלם. דברי-הימים מאז מלחמת-העולם השנייה מלמדים כי ההנחות צודקות. אמנם, ידענו שמלחמות טוטאליות נערכו עוד לפני מלחמת-העולם השנייה. אבל יהיה זה נכון לומר, שרק מאז מלחמת-העולם השנייה גויסו יחד הכוח הצבאי והפוטנציאל המדעי בצורה שיהוו כוח-מלחמה אחד. וככל שגובר חזיון זה הולכת וגדלה מידת הטוטאליות של המלחמה, ועמה גוברת הפעלת סוגי כלי-נשק אשר ה"סלקטיביות" (היכולת לברור מטרות מסוג מסוים בלבד, או מצומצמות-שטח) שלהם מועטה — עד כי שוטטשה כמעט כליל האבחנה בין צבאות לאוכלוסיה.

"פניני-תורה"

העוקב אחרי הודעות ומאמרים בעתונות בסוגית הבטחון מאז ניסוי הטילים שערך בצבאו נאצר — שומע וקורא תחת השם "תורה בטחונית" דברים שונים ומשונים. בעתון אחד מופיעה ססמה על "תותחים וגרבים" ו"תותחים וחמאה"; בעתון אחד — רשימת מונחים כגון "שגרתית" ו"בלתי שגרתית", "מקובל" ו"חדיש"; אחר כותב על "נשק מנצח", וכדומה; ובעתון אחר מופיע, תחת הכותרת "תורה", משהו חדש — "הפגנת נשק" במקום "הפעלתו". "הפגנת נשק" שזה "הרתעה" ו"הפעלתו" שזה "הגנה". כשנוספות על אלה המלים, "אסטרטגיה" ו"טקטיקה", נוצר הרושם של "פניני-תורה". האמנם כך הם פני הדברים? לדעתי, בהחלט לא!

מסוכן הוא להשתמש במושג "תורה" כמילת-גג לסמאות ולנוסחות. אין תורה צבאית שתהא מורכבת ממסקנות אותן ניתן לישם מיד לפעולה. התורה הצבאית הנה יותר ענין של שיטה, של מערכת חשיבה ואורח-חשיבה. אלה מסייעים לשולט בהן לנקוט דרכי-פעולה שהנם ישומים באותו מצב בו הוא נמצא. תורת הבטחון היא שטח אמפירי, ויהיה זה מטעה לתת לה ביטוי של נוסחה, אקסיומה או ססמה.

אולם, נניח שסמאות אלו הן תורה. האם נכונות הן? האם נכון לאמור שהפגנת נשק היא הרתעה והפעלת נשק היא הגנה? כדי לא להגרר אחר נוסחאות, ראוי להבהיר תחילה את הבעיה.

"נשק" ו"כוח" - מה עדיף

נדגיש מיד כי מסוכן לראות את הבעיה במונחים של נשק. לבעיות מתמטיות או לבעיות שחימט קיים פתרון אחד, מאחר שלפתרון יש חוקים השווים לכולם. ואילו לבעיה צבאית — של "מה לעשות" ו"איך לעשות" — ישנם פתרונות רבים ושונים; כי פתרון הבעיה כאן תלוי ביכולת ההתגברות על קשיים, על התנגדות וכו'. בכדורגל יכול אתה להגיע אחר מאבק לתוצאה של 2:2, לתיקו. ואילו במלחמה עלול צד אחד, אף זה אשר לו נשק מגוון ממש כגוני-הקשת, להפסיד בגלל פיקוד לקוי, או באם יופעל עליו איזה גז מזהין.

ישנה עוד סיבה המבהירה מדוע הגישה של "נשק" פסולה — ומדוע גישה הכוח היא הנכונה. הבעיה נעוצה במגבלותינו הקיימות (כל-כליות, גיאוגרפיות, פוליטיות וכו'). דהיינו — מה לעשות כדי שלא יתקפו אותנו? ואיך לפעול כך, שבאם נותקף על-ידי אויב או אויבים משכנינו — נוכל לנצחם. בעיה זו בעינה עומדת — בין אם קיים נשק שגרתית ובין אם קיים נשק בלתי-שגרתית.

מדוע המורה בעיתנו יותר מזו של אויבינו?

בכל מלחמה יכול לנצח רק צד אחד. כלומר, המישים אחוז

אם כי לא חלו שינויים ניכרים ברשימת עקרונות המלחמה, הרי יותר ויותר מתברר שהגורמים האפקטיביים לנצחון גלומים בריכוז עצמה עדיפה בנקודות הכרעה, היינו, להשיג עליונות על האויב. יתרון ההתקפיות מוסיף להיות טמון במידת ההפתעה שתושג בריכוז הכוח והמכה.

התחומים בהם בא השילוב הצבאי והמדעי לידי ביטוי מכריע הם מעטים יחסית — אולם מורכבים מאוד. ביחוד רבה השפעתו בכל הנוגע לדיוק, מהירות, בקרה ודיווח ועצמת-האש. שילוב זה — הוא שהניע את ההתפתחות הנחשנית שחלה בכל אלה. ושוב, הבולטים שבגורמי-היסוד הם: המנוע, עזרי-הבקרה (אלקטרוניקה, מנגנוני-סארבו וכד') וחומרי-הנפץ. אכן, התפתחות שחלה בשני הגורמים האחרונים מצדיקה לערוך דיון נפרד לגביהם.

מאז מלחמת-העולם הראשונה עד סמוך לסיום מלחמת-העולם השנייה, ניתן משקל-יותר למנוע — מבחינת טוה, השגת כושר-מעבר, מהירות ואמינות — לעומת כלי-הנשק. כלי-הנשק נראה אז, בדרך-כלל, כמעין פריט שחובר אל המנוע. פיתוח כלי-הנשק פיגר אחרי איכותו של המנוע הן בכוחות שריון והן בחיל-האוויר. אולם תוך כדי מלחמת-העולם השנייה גברה גישה חדשה, הרואה את המנוע ואת רכבו כמשטח-ירי נע של כלי-נשק מסוים. מחירם היקר הן של „משטח-ירי“ זה והן של כלי-הנשק, הביא עתה להתפתחות אף בתחום נוסף — והוא תחום איכון המטרה, והכיוון המדויק אליה באמצעות האלקטרוניקה וה„אינפרא-אדום“. התפתחות זו בלטה מאוד גם על דרך הניחוב וגם על דרך הביטוי — והיא באה להבטיח שפניעתו במטרה של כלי-הנשק המשוגר, לא רק שתהיה ודאית אלא גם בלתי-תלויה באקלים, בתנאי-ארות ובתנועה מהירה. כלי-נשק בעלי עזרים אלקטרוניים ועזרי אינפרא-אדום אמינים — נודע להם יתרון ברור. כלי-נשק אשר שילוב תכונותיו, ועזרי הניחוב והביטוי שלו, משוכך ללים מאלה של היריב — רב היתרון שהוא מקנה לבעליו. הדבר נכון לא רק בהתמודדות שבין מטוס למטוס, אלא גם בזו שבין טנק לטנק ובין כלי-שיט לכלי-שיט. טנק או כלי-שיט (אפילו קל), שבידו אמצעי איכון-ניחוב-ביטוי יעילים יותר — יתרון לו אפילו על טנקים או על כלי-שיט כבדים ממנו, החסרים אמצעים אלה. טילים המשוגרים מ„פלטפורמה“ ניידת — שבהם קל יותר לשלב עזרי אלקטרוניקה ואינפרא-אדום — הם בימינו היסוד ונקודת-המוצא למשפחות כלי-הנשק, לסוגיהם, ואל יסוד-יעקר זה מתאימים את ה„פלטפורמה“ הדרושה.

חזית ועורף

לפני שהתפתח המטוס החדש, בעל החימוש האדיר, ובטרם התפתחו טילי קרקע-קרקע וקרקע-אוויר, אפשר היה להבחין ברורות בין השלושה: ה„בסיס“ — איזור-קווי-האספקה-התנועה — ואיזור-החזית. המרחקים מבחינת-זמן, היו אז גדולים. אכן, גם בתקופה ההיא היה כל צד מפרשי כוחות להגנת בסיסו — משום השיקול המתמיד שבסיסו של האחד הוא-הוא מטרתו של יריבו. התוקף היה מאבטה עצמו, בהיותו באיזור קווי-האספקה והתנועה, ובדרכו אל היעד, הן על-ידי הקצאת כוח מכוחותיו לכך, והן על-ידי מהירות התנועה. עם התפתחות המטוס, על חימושו, נתרחבו גם תחומי מרחב-הבסיס מזה, ותחומי מרחב-המטרה מזה; ואילו תחומי המרחב של קווי-האספקה-התנועה נצטמצמו. באה התפתחות הטיל הבין-יבשתי וצמצמה עוד יותר את התלות בתחומי מרחב-האספקה-התנועה. כן מסתמנת עתה התפתחות נוספת, שמקורה בטיל קרקע-

אוויר. ככל שמשתכלל הטיל קרקע-אוויר מבחינת טוה הפגיעה ודיוקה, כן מוסיף לגדול תחום המרחב המוגן על-ידו, לעומת סיכויו של המטוס (זה שאינו חמוש בטיל-שילוח רחוק-טוה) לחדור דרך מרחב-מוגן זה. נמצא, שהשפעתו של המטוס מצטמצמת יותר ויותר לאותם תחומים של מרחב-קווי-האספקה-התנועה בהם יפעל כגורם המיידט מטוסי-אויב ומטייע לכוחות-יבשה ולכלי-שיט על-ימיים.

כושר הרתעה - הוא מצב

כל המדבר על אודות „נשק מרתיע“, במקום „כוח מרתיע“, אינו רואה את המצב לאשורו. כושר-הרתעה הוא מצב, הנובע מיחסי-כוחות — ולא מיחסי-נשק.

כוח-צבאי, למען יהיה כוח-מרתיע, חייב להיות מוגון ביותר, גמיש ביותר. ומסוגל, באותה פשטות וקלות עצמה, לענות על מלוא הקשת של האירועים המגוונים הנראים מראש: החל בפטרול על הגבול וגמור במתקפה גזרתית או כללית. כאן טמונה התשובה למה שקרוי „שמירה על ריבונות המדינה“. כי זאת לזכור: כשלון מול תקרית-גבול עשוי להביא את האויב לסברה שהשתנה המצב, ושוב אין אנו כוח-מרתיע אפילו יש לנו, למעשה, כוח מרתיע. ריבונות — הרי פרושה היא שאורחי המדינה יהיו חופשיים, ללא הפרעה, להקים בית, לעבוד ולנוע בכל שטח הנמצא והחוסה בצל דגלה של המדינה. ריבונות — פרושה שקיים כוח, אשר אם לא יצליח בעצם קיומו למנוע את הפרעה, הרי ניתן יהיה למנוע את המשכה על-ידי הפעלתו.

הניגשים לענין זה תוך שימוש במונחים של „נשק הרתעה“ חייבים לזכור כי בזבוז הוא לשבור זגוגיות במטילי זהב, אם אפשר לעשות זאת באבן פשוטה. ככל שהנשק מורכב יותר ורב-אפקט — כן מסתמנת יותר ההפרדה בין שליטה בשטח-הפקר שבאיזור הגבול לבין פעולות במקרה מלחמה. אכן, יכולה להיות הפרדה בין סוגי-הנשק שישתמשו בהם בתקרית בגבול ובין נשק שישתמשו בו במלחמה רבתי — אם כי כבר שמענו על אש-טנקים ואש-מטוסים אף בתקריות גבול. אך פרט לזה — אין מקום להפרדה. כיום אין עוד הפעילות של הגבול מהוה, כבעבר, ביטוי ומעין סימן למידת ההכנות הנעשות בלב מדינות שכנינו, או למצב בו הנם אפופי רגיעה, או לחוסר יציבות במדינתם. פעילות על הגבול, כשלעצמה, אינה מלמדת אותנו כיום דבר על ההכנות הצבאיות, על סוגי-הנשק החדשים ועל ההתארגנות בקרב צבאות ערב. אבל כשלון על הגבול יכול לפתוח פתח אף למתקפה גזרתית — ולו רק עקב יצירת הרגשה אצל האויב שהנה „נחלשנו“.

אדם ונשק

המדבר על „נשק מרתיע“ ולא על „כוח מרתיע“ — הרי הוא נמצא מבטל את הגורם האנושי כחלק מן הכוח המרתיע. כי המדבר על „נשק מרתיע“, דומה למי שנסתרה ממנו חשיבותה של מנהיגות בקרב — החל ממפקד הכיתה וטייס המטוס, וכלה במנהיג האסטר-טגי של הכוח; או שדומה הוא למי שרוח-הלחימה של הצבא וערכי-הלחימה שלו — ואותם הדגשים בחיי יום-יום, שתכליתם לעצב ולהטמיע את אלה בקרב-הצבא — אינם אומרים לו דבר וחצי דבר. הוא נמצא מתעלם מן הפער בין מה שצריך להיות לבין הקיים בפועל, בין ההעזה לקבל אחריות-מצון — מול הפזילה לדרגות; העברת החלטות כלפי-מעלה — והטלת אחריות ועבודה כלפי-מטה; או אף מיחסי הקצין והחייל; ועוד נקודות רבות, שהן (109 בעמ' 23)

הרתעה - או הגנה?

מאת אנדרו וילסון

הבריטים שמים את הדגש ב"הרתעה"; האמריקנים — ב"הגנה". משתכלל בה מקרוב יותר — הרי לדעת המדיניות הבריטית הודעה ברבים על האפשרות כי יארך משך המלחמה ה"מקובלת", אם תרחש — פרושה ערעור האימון בהרתעה של המערב, ועידוד למעשה הרפתקה סוביטי. משתמע מכאן, שגישה בריטית זו אינה מוציאה מכלל-השבון נכונות להתקרב במקצת אל מה שרוצים האמריקנים — אבל בחשאי.

ברם, אבן-הגוף היא מצבן הצבאי של כמה וכמה ממדינות-נאט"ו באירופה, שכוחותיהן לא יצליחו לניהול מערכה "מקובלת" ממושכת. לפחות, עד לעת האחרונה, היתה הדוגמה הבולטת לכך גרמניה-המערבית, שמגרעותיה נראו בעליל בתרגיל "פול-אקס (Fall Exercise)" 62 של נאט"ו, בסתו אשתקד. מאז נאחזה ארה"ב בכל הזדמנות כדי להכחיש את הדעה כי הצבא המערב-גרמני אינו מסוגל להלחם אלא במשך שלושה ימים בלבד.

הבריטים, לעומת זאת, חכנו באמת לקראת האפשרות של מלחמה לא-גרעינית בת 30 יום. יש להם ארגון מפותח-היטב, בתחומי ה"אינ-פרא-סטרוקטורה", האספקה והקשר, ולכל כלי-תותח ב"ארמית-הריין הבריטית" (BAOR) תחמושת דיהצורך לירות במשך 30 יום, ו"ביד רחבה".

עד כה נמתחה בעיקר ביקורת על "ארמית-הריין הבריטית" בשל התורות-הטקטיות המיושנות שלה, שהשתנו במידה רבה על כלי-זין גרעיניים, אשר יעזרו להחזיק בקר-חזית רחב-ממדים. אך מגרעת זו מתקנת עכשיו, בד"בכד עם פריסתן-מחדש של יחידות ועוצבות אל עמדות יותר קרובות לגבולה של גרמניה-המזרחית — כחלק מן ה"אסטרטגיה הקדומנית" של המפקד-העליון החדש לכוחות-נאט"ו באירופה, הגנרל למניצור.

על-פי הקו החדש, לאורו הלכו האמריקנים בשנתיים האחרונות, ילמדו-מחדש הכוחות הבריטיים את הטקטיקה של לחימה בסיוע "מקובל" (להבדיל מ"גרעיני"), הניתן על-ידי שריון, ארטילריה ופצצות חומר-נפץ-מרסק. כן יוסיפו לקחת בחשבון גם כלי-זין גרעיניים — אבל רק כחלק מאותו מכלול נרחב של סוגי-נשק, אשר יתכן כי יופעלו במלחמה.

התמורה נובעת בחלקה ממחקרים ומ"משחקי-מלחמה", שנערכו בשנים האחרונות — ואשר העלו כי השימוש בכלי-נשק גרעיניים טקטיים (שמספרם עכשיו כ-50,000 באירופה-המערבית בלבד) עלול לגרום לאבדן השליטה על המשך-ההתפתחות מידי המפקדים בשדה-מערכה שהיה לשממה עקב נפץ-הדף וקרינה רדיו-אקטיבית.

שיקול אחר היה — האבידות בקרב האזרחים. בעיה זו נזדקרה לעין ב"משחקי-מלחמה" שנערך לא-מכבר — ובו "השתמשו" שלושה קור-פוסים של נאט"ו בכלי-זין גרעיניים נגד מטרות צבאיות בלבד, בשטח בן כ-25 אלף ק"מ מרובעים, בו אין ערים גדולות וכרכים. ב"מערכה" (סוף בעמ' 46)

שאלות אקטואליות של "מלחמות אפשריות" באירופה מוצגות בר-שימה (ממקור בריטי) המוגשת להלן. בין השאר נראה מתוכה כי מדי-פעם חלות תמורות בהערכת מצבם וכוחם הממשי של צבאות-נאט"ו השונים; והכונה בכך לא רק לחולשות מסוימות שנתגלו בצבא המערב-גרמני — כי אם גם לנימה יותר אופטימית הנקוטה לגבי הצבא הבריטי, לאחר שעוד לפני כחצי-שנה התאוננה "ארמית-הריין" קשות על התישנות הארטילריה-הבינונית שלה ועל חוסר-יכולתה לעמוד בהתמודדות עם צבא בעל חימוש ארטילרי חדיש. אך אף מעבר לתנודות אלו נשקפת מתוך הרשימה תמונה מציאותית ומאלפת של נקודות-ראות מבצעות, כיום, בענין מסיבותיה ומהלכה של התלקחות אפשרית.

הכחשות מהכחשות שונות שהשמיעה וושינגטון לא הבהירו עד-תום מה בעצם נתרחש בשיחות שניהלו שר-ההגנה הבריטי, פיטר תורניק-רופט, ושר-ההגנה האמריקני, רוברט מקנמרה, בלונדון בחודש מאי.

שני עתונים חשובים בארה"ב, "ניו-יורק טיימס" ו"וושינגטון פוסט", סיפרו לאחרונה כי מר מקנמרה נאות לנתר על התפיסה האמריקנית בענין ניהול מלחמה "מקובלת", בת 90 יום, כנגד התקפה סוביטית באירופה כ-יתבוא; וכי לדברי אותן ידיעות, פרוש הדבר ויתור גם על תפיסת-יסוד דומה, של מלחמה "מקובלת" בת 90 יום, לגבי נאט"ו (תפיסה שלא נשמרה אלא להלכה בלבד), לטובת התפיסה הבריטית, המביאה בחשבון מלחמה לא-גרעינית בת 30 יום בלבד.

ההכחשה האמריקנית, שיצאה מאת מקנמרה עצמו, היתה חד-משמעית. אך כשנתבקש משרד-ההגנה הבריטי להרחיב את הדיבור בנדון — השיב דוברו כי בריטניה וארה"ב, "נתקרבו יותר זו לזו במדיניות האסטרטגית" כתוצאה מפגישת מקנמרה-תורניק-רופט.

אם יש משמעות כלשהי לדברים אלה, נדמה כי מרמזים הם ששני הצדדים, "אינם מעבר לאפשרות פשרה"; ובאופן בלתי-רשמי הוזכרו פרקלידן בני 45 ו-60 יום כבסיס אפשרי לשיחות בין מטות-ההגנה הבריטי והאמריקני.

מאחורי שתי תפיסות אלו — אורחות-מחשבה שונים לגבי השאלה כיצד עשויה להתפתח מלחמה באירופה. לפי נקודת-הראות האמריקנית, עשויה להתרחש מערכה-מוגבלת — דרך-משל על ברלין, או כתוצאה מזעזועים בגרמניה-המזרחית — בה יפעילו הרוסים רק כוחות "מקובלים", ולא בממדים כה גדולים שיביאו להסתכנות במל-חמה גרעינית. הבריטים סבורים כי בכל התקפה ייאהז עדי-מהרה הצד החלש יותר בכלי-זין גרעיניים טקטיים; ואלה, "יעלו בסולם", עד לשימוש בכלי-נשק גרעיניים אסטרטגיים. מכאן השוני בהדגשה:

"אינפרא-סטרוקטורה", ביטוי שחדר בשנים האחרונות, משפת-הצבא הצרפתית, אל תוך אלו של צבאות-ה"מערב" אחרים. מתרגמים אותו לעברית כ"תשתית" — פרושו: הבסיס הטכני המאפשר הפעלת כוחות מסוג זה או אחר (כגון — רשת תחבורה, תקשורת, מחסנים ועוד לצבא; שדות-תעופה, מכ"מ, ריכוזי דלק וכיו"ב לחיל-האוויר).

מפלגת ה"בעת" במבחן המציאות

ס"ל ג. אבי-דן

ברוח חילונית ולא ברוח של "שיבה למורשת האיסלאם". אמנם, ללא איחוד אין קדמה, אולם — ללא סוציאליזם אין אחדות.

להלן — עיקרי תורתו של ה"בעת", שהיא בעיקר יצירתו של מישל עפלק*:

● הערבים הם "אומה אחת בעלת שליחות נצחית" של מתן משטר צדק לעולם כולו; הפעולה לאיחודם המעשי היא מצוה ראשונית. איחוד זה יכול להתגשם רק בעזרת המוני העם, המשתחררים מהמורשה הנפסדת של כוחות הפרוד: האימפריאליזם — מבחוח, והפרוד המשפחתי, העדתי, הדתי, הסוציאלי והאזורי — מבפנים. כוחות הפרוד מיוצגים על-ידי השכבות השליטות — הפיאודליות והרכושניות. האיחוד מחייב, איפוא, מהפכה כוללת ועמוקה שתסלק שכבות אלה מן השלטון, תעקור מן השורש את גורמי הפרוד המיוצגים

תמונת-שער של בשאון סורי מפארת את הפרכת ה־8 במרס, אשר "באה להגשים את שאיפות-היסוד של הבעת".

על-ידיהן ותשליט את העם על גורלו. בכך יושגו לא רק האיחוד אלא גם אחדות מלאה, שאליה נוטים ממילא המוני העם. אחדות זו היא האידיאל האחד; החרות והמשטר השוויוני-הסוציאליסטי הם האידיאלים האחרים, אשר אלה ואלה,

* ראה — "מפלגת התחיה הערבית הסוציאליסטית" — תולדותיה ורעיונותיה, מאת יצחק אורון, "המזרח החדש" 4/59.

"מפלגת התחיה הערבית הסוציאליסטית" (ה"בעת") נוסדה בתור "מפלגת התחיה הערבית" ב־1940 על-ידי מישל עפלק וצלאח־אדין ביטאר. משנתמזגה ב־1954 עם מפלגתו "הסור ציאליסטית-הערבית" של אכרם חוראני — קיבלה את שמה הנוכחי, הביאה להפלת המשטר ששלט אז בסוריה, משטר שישקלי, הגבירה כוחה והיתה הגורם המדיני העיקרי בהקמת האיחוד המצרי-הסורי ב־1958. בעקבות כך, התאכזבו מנהיגיה מדרכי השליטה המצריות ופרשו בסוף 1959 מהשתתפות בשלטון.

פרט לקומוניסטים, מפלגת ה"בעת" הנה היחידה במזרח-התיכון כיום, החורגת מגבולות מדינה אחת וממסגרות חברתיות סגורות בהקמה ברית בין משכילים, פועלים ועובדי־אדמה. למפלגה סניפים בסוריה, לבנון, ירדן, כונית, עיראק, סעודיה, תימן ולוב. אוהדיה מצויים גם במצרים ובארצות ה"מגרב" של צפון-אפריקה.

בעשור האחרון נרקמה מסכת של יחסי-גומלין בין ה"בעת" לבין המשטר הנאצרי, בין הצרופים של "אידיאולוגיה — ללא שלטון" מזה, ו"שלטון — ללא אידיאולוגיה" מזה. העובדה כי רבים ממונחיו של הנאצריים "בלקח" מתורת ה"בעת" מק־שה על ראית הדברים לאשורם: בזירה הערבית משמשים כיום מלים ומונחים זהים לחיפוי על הבדלי גישה עמוקים; ודיינו להזכיר את המונח "איחוד"...

מאז אביב 1963, עם עלות ה"בעת" לשלטון בעיראק ובסוריה, הגיעו יחסים אלה למשבר חדש — וחמור מקודמיו: מצד אחד הועמד ה"בעת" במבחן המציאות, השליטה המעשית; ולעומת זאת חייב המשטר הנאצרי להתחשב זו הפעם הראשונה ב"בעת" כבאתגר רציני, כיון שמאחוריו ניצבת עצמתן של שתי מדינות. מצב־דברים זה מביא למתיחות הקיימת כיום בקרב "המחנה המשתחרר" שבעולם הערבי.

תורת ה"בעת"

מפלגת ה"בעת" היתה מן הראשונות שדגלה ברעיון — אשר מאז הפך לנחלת-הכלל בעולם האפור-אסיאתי המתפתח — כי שחרור לאומי הנו תהליך של תחיה ("בעת") מדינית וחברתית כאחד. לפיכך מצויים שני יסודות בתורתה: הלאומני והחברתי המשתלבים זה בזה.

היסוד הלאומני מבטא את מאוייהם של "המונים" (הגדרה סוציולוגית החביבה על ה"בעת") המדוכאים דיכוי לאומי ומעמדי על-ידי שלטון זר או מתנכר. זאת מכיון שהלאומנות, הגורסת איחוד הערבים, הנה כנראה הרעיון היחיד המקובל על רוב־רובו של הציבור הערבי.

היסוד החברתי, משמעותו לגבי התחיה הערבית היא התחדשות ותקונן של מסגרות חברתיות קפואות ומיושנות —

אכראם חוראני

רחשויות שהביאו לפרוק נקטו הם בעמדה פאסיבית, השאיר הדבר משקע של אשמה בקרב חלק מהם.

הפרוק הביא, בין היתר, לפי לוג המפלגה לשני מרכיביה משכבר: פלג של חוראני ופלג של עפלק.

אכראם חוראני, המנהיג — איש המעשה ואף אופורטוניסט, ה' מוסלמי יוצא עיר-השדה — תמך בפרוק, בגרסו כי "אין איחוד עם הדיקטטורה" וכי לקראת איחוד מחדש דרושה פעולה חינוכית ממושכת. מר-

בית הדרג הראשון של הנהגה המדינית של המפלגה עברה לצד חוראני, אשר השתתף מעשית בשלטון ה"בדלני" שקם בסוריה ואשר יצא במסע-תעמולה נמרץ נגד עבד-אנ-נאצר. בהמשך ההתפתחות נאלץ פלג זה לותר על השם ה"בעת", שרצה ליטול לעצמו.

מישל עפלק — האידיאולוג והמורה הנוצרי מדמשק, אליו הצטרף לאחר היסוס-מה ביטאר — טען לעומת זאת כי אף שגיאיותו של עבד-אנ-נאצר אינן מצדיקות את הפרוק, באשר האיחוד הערבי (שלדעתו לא יתכן בלעדי מצרים) מהווה את זכות קיומה של המפלגה. לכן חתר עפלק לחידוש האיחוד, אם-כי נראה שלמד כמה מלקחיו המרים. אנשי-השורה במפ-לגה תמכו בו — והיוו אופוזיציה תקיפה למשטר הבדלני, עד שמיגררוהו.

כאן עלינו לעמוד על השוני המהותי שבין ההפיכות בסוריה ובעיראק, שוני הנובע מן ההבדלים בין מפלגות ה"בעת" העיראקית והסורית.

הפיכת ה-8 בפברואר בעיראק היתה מעשה ה"בעת" העיראקי, אשר נתחשל בשנות רדיפה אכזרית והפך מאגודת חובבים לתנועת-מחתרת מגובשת, בעלת הנהגה צעירה שחונת כה ל"אסכולה בריטית" (אשר, להבדיל מחניכי רוח ה"סורבון" שבקרב עמיתיה בסוריה, קלטה לא-מעט מאוירתה הפרגמטית של אסכולה זו). מכאן שהמפלגה היתה ליותר מעשית, ליותר מאורגנת. היא ריכזה סביבה חוג-קצינים, אותו העמידה בעמדת-מפתח בצבא לאחר ההפיכה, עת גם ארגנה את חברה ב"משמר הלאומי"*. חוג-הקצינים וה"משמר" מהווים למעשה את משען שלטונו של ה"בעת" בעיראק.

לעומת זאת היתה המפלגה הסורית (הפלג של עפלק) חלשה, רכרוכית (ראשיה לא נרדפו אלא נהנו אף מהתחשבות אישית מידי השלטון) וחסרת תמיכה המונית.

הפיכת ה-8 במרס בסוריה היתה הפיכה צבאית, שניתן לה צביון בעתי על-ידי מבצעה, אשר ראו בכך את הברירה המדינית היחידה הפתוחה לפניהם: המשטר ה"בדלני" בסוריה, אף שלא רצה בכידודה של המדינה משכונתיה לא היה מסוגל למנוע בעדה (ובמיוחד — לאחר ההפיכה בעיראק) —

* "חרס קאי"מי", כלומר משמר שתפקידו משטרת-פוליטי בניגוד ל"חרס וטיני" שהנו מעין "משמר מולדת" — כלומר כוח-עזר צבאי.

יוגשמו באומה המאוחדת. הסוציאליזם הוא משטר מחויב המציאות, מפני שהעם לא יירתם למאבק הלאומי אלא באם ישתכנע כי מאבק זה יספק את מאוייו החברתיים-כלכליים הצודקים — והסוציאליזם הנו המשטר היחיד שיוכל להגשים זאת.

● העם חייב להתגבר על מחלות החברה ולהשתחרר ממסור רות נפסדות. בכדי לעלות על דרך הישר, זקוק העם להדרכה ולהנהגה; וזהו תפקיד המפלגה, המשמשת חלוץ העובר לפני העם. כאשר יצטרף כל העם בהכרה מלאה אל שורותיה, יתגשם עולם שכולו טוב.

● "הלאומנות היא אמת נצחית, ואינה שלב היסטורי" לססמה זו גון אפולוגטי מובהק, לגבי הקומוניזם ולגבי האיסלאם. אם הלאומנות היא הערך הנצחי, הרי כל יתר הערכים אינם אלא זמניים. הקומוניזם אינו אלא הפנים החדשות של הלאומנות הרוסית, כשם שהאיסלאם הוא דמות-העבר של הלאומנות הערבית. לא האיסלאם עיצב את הערביים כי אם הערבים עיצבו את האיסלאם: גאון-הלאום הערבי התגלם בעבר באיסלאם, וזה הוליד את האחדות והסולידריות של האומה. כיום רעיון-הקסם היחיד היכול להניע את מיתרי לבם של הערבים הוא הלאומנות.

● הסוציאליזם של מפלגת ה"בעת" הוא הדרך להאדרת האומה הערבית. אין הוא ערך בפני עצמו ואין לו אופי של נצחיות, אלא הוא אחד מבין משטרים כלכליים רבים שעברו על האנושות. בנסיבות הקיימות אין בנמצא משטר מתאים אחר.

● לפי תפיסתו של עפלק אין האחדות הערבית שאיפה מדינית גרידא. חיוניותה של האחדות נובעת לדידו מהיותה תנאי בלי-עבור לתיקון העצמי של הערבים בכל שטחי החיים, כשם שהפרוד לבדו הוא הסיבה לכל תחלואיהם. מפ-לגת התחיה האמינה מראשיתה, אומר עפלק, כי פתרון בעיור תיהם החיוניות של הערבים יתכן רק במסגרת אחדות האומה הערבית, ורק בה ניתן להגשים את החרות במובנה האמתי ואת הסוציאליזם. "האחדות הערבית... תברא את הערבים מחדש", והשליחות הערבית לא תקום אלא בתוך האחדות.

שתי נקודות-תורפה לתורה זו: ראשית, נעשה כאן נסיון להעביר לעולם הערבי תערובת של ערכים הלקוחים ממר-רשתה החילונית של אירופה, בעוד תרבותו המסורתית של העולם הערבי היא דתית — מוסלמית ונוצרית. שנית, החבר רה הערבית זקוקה אמנם למשטר כלכלי-חברתי חדש; אולם בענין זה מציעה מפלגת ה"בעת" מעט מזעיר. בכך טמונה אחת מחולשותיה לעומת הקומוניסטים — ואף לעומת המשטר הנאצרי (שכבר הגשים בארצו הרבה ממה שהוא מכנה בשם "סוציאליזם ערבי" — והרואה בה מפלגה "קדם-מהפכנית").

ה"בעת" מאז פרוק קע"מ

פרוקה של קע"מ היה זעזוע עמוק בעולמם הרוחני של הלאומנים הערבים בכלל ושל האידיאולוגים הבעתיים בפרט; ובעיקר — בגלל הקלות בה בוצע הדבר. על-אף שבסוף 1959 פרשו מנהיגי המפלגה מהשלטון הקע"מי ובעת ההת-

וכך ערער את בטחונו העצמי של הצבא. ה"בעת" לעומת זאת שהיה מתמיד מפלגה בעלת מגמות ערביות כוללות ובעלת סניפים ברוב ארצות-ערב, שלט עתה בעיראק השכנה והבטיח לשמש מוצא חדש לתוך העולם-הערבי ה"משוחרר". נוסף לכך היתה תורת ה"בעת" מגן אידיאולוגי-איחודי מפני נסיונות נאצריים צפויים לחדש את האיחוד הקע"מי.

נבחן השלטון

עליתו של ה"בעת" לשלטון בעיראק — ובמידה פחותה, עליתו זו בסוריה — העמידה את המפלגה בפעם הראשונה במבחן הגשמתם של רעיונות עפלק. הבעיה היתה: הניתן להשאר נאמנים לתורת האיחוד — ובאותה עת גם לשאת באחריות המעשית לבע-

מישל עפרק

יותיהן הפנימיות של שתי מדינות? כן, במציאות המדינית החדשה עלה מחדש הרצון להגשים איחוד ערבי. רעיון זה קיבל משנה-תוקף נוראה כחולשת ה"בעת" ה"סורי, והלחצים הפנימיים בשתי המדינות גם יחד, אך בעוד שבעבר תמכה המפלגה בסממת האיחוד המלא, הרי לאור הלקחים שהופקו מכשלון קע"מ ומפורקה, החלה הנהגת ה"בעת" דוגלת

ב"איחוד על יסודות איתנים", המתחשב בתנאי-ההתפתחות החברתיים והכלכליים של המדינות הערביות השונות. כן התנגדה המפלגה למשטר רודני, בו מכריע אדם יחיד (דהיינו — עבד-אנאצר). גישה זו הביאה למסקנה כי לא יתכן כיום איחוד מלא אלא פדרציה; וגם זו דורשת הכנת-קרקע מתאימה. לפי גרסת ה"בעת" כיום, "איחוד" פרושו למעשה פדרציה רופפת, המחייבת מבחינה מעשית את המדינות החברות בה בבעיות-בטחון ובעיות-חוק, אך אינה משתפת אותן באחריות לבעיות-הפנים של כל אחת מהן. גישה זו, שהיא פרגמטית ביסודה, נובעת מתוך ידיעת ה"בעת" כי אין להקים איחוד ברי-קיימא ללא שיתופה של מצרים ומתוך הרצון לסייג, בתוך מסגרת מוגדרת, את שאיפותיה של מצרים להגמוניה. כך שאף ה"בעת" לצמצם את אפשרויות החיכוך וההתפוצצות בדרך לאיחוד המיוחל.

ואמנם ב"אמנת קהיר" משתקפות הסתייגויות אלה בברור. כיום ברור לחלוטין כי ה"מפגש" עם עבד-אנאצר הבהיר לראשי המפלגה כי יקשה עליהם מאוד להתפשר עמו: כבעבר, לא היה עבד-אנאצר מוכן לסבול מתחרים — ולא כל שכן מתחרים מאורגנים, שכבר נתנסה בהם בעבר. מכאן הסיקו מנהיגי ה"בעת" בעיראק ובסוריה כי בעיתם העיקרית הנה שלטונית: להחזיק בשלטון ולהתחזק. הגדיר זאת אחד הפעילים הסוריים: ה"בעת" איתן בהחלטתו לשאת בשלטון בעיראק ובסוריה במסגרת הפדרציה... ה"בעת" רוצה להיות המפלגה השלטת בארצות אלה ולא מפלגת השליט.

בהתאם לכך ניגש ה"בעת" העיראקי — ועוד לפני סיכום הדיונים על הפדרציה — לחזק את ארגונו ושליטתו; במעשיותו זו שימש מופת ועזר לעמיתיו הסוריים. אלה נתנו עדיפות עליונה לחיזוק המפלגה ולארגונה, כדי שתוכל לעמוד מול מתנגדיה — אנשי המשטר הישן ופרו-נאצריים; ומול שותפיה — קציני צבא שאפתניים.

בנתנו קדימה מוחלטת לביצור המפלגה ולביסוס שלטונה בתוך המדינות, מצא ה"בעת" את עצמו בסתירה, כביכול, לאידיאולוגיה שלו; ובעיקר — בענין האיחוד הערבי, שהנו רעיון-יסוד במצעו. סתירה זו בין אידיאולוגיה לבין ביצוע קיימת בשטח הפנימי והבין-ערבי כאחד.

בשטח הבין-ערבי נעוצה הסתירה במערכת היחסים שבין ה"בעת" למשטר הנאצרי. בסופר-שלב, אין בין השניים חילוקי-דעות אידיאולוגיים ממשיים. אולם ה"בעת" — הדבק בקיומו המפלגתי הנפרד והמדגיש בעקב שלטונו בשתי המדינות את האינטרסים המקומיים המיוחדים להן — כופר על-ידי כך מראש במנהיגותו הכוללת של עבד-אנאצר. בנסיבות הקיימות, פרושה של כפירה זו הוא מניעת הגשמתו של האיחוד המיוחל, באשר עבד-אנאצר ראה כתנאי מוקדם לאיחוד כי המפלגה תיטמע ב"חזית איחודית"; וכשלב ראשון שלו — את חידוש האיחוד הקע"מי המפורק; דברים שמשמעותם לגבי ה"בעת" הנה חיסול מפלגתם ושלטונם. לא זו בלבד שה"בעת" מסרב להיכנע לעבד-אנאצר אלא שבחיפוי סממת "הגשמת האיחוד המשולש", ובסתירה להתנגדותו המוצהרת ל"צירים" דו-צדדיים, פועל הוא למעשה להידוק יחסי סוריה עם עיראק.

בזירה הפנימית רחוק ה"בעת" מלהגשים את הדמוקרטיה ואת הסוציאליזם שבמצעו. מאבקו בנאצריזם מבוצע עד עתה בעיקר בזירה זו.

נסקור, איפוא, את מעשי ה"בעת" בעיראק ובסוריה לאחר חתימת "אמנת-קהיר".

בעיראק פועל ה"בעת", כאמור, לביסוסו על-ידי דיכוי אכזרי של מתנגדיו. ראשית חוסל חלקה הגדול של המפלגה הקומוניסטית, שהיתה בתקופת קאסם מאויבו הרצחניים ביותר של ה"בעת". לאחר-מכן בודדו ודוכאו הגופים הפרו-נאצריים, שהואשמו ב"קשר". במקביל, הוחל בנסיון לפתור את בעית הכורדים, תחילה על-ידי מו"מ; וכשנתברר כי הפשרה הנה בלתי-אפשרית — על-ידי נסיון צבאי מרוכז למוטט את התנגדותם. בדרך זו הרחיק המשטר ה"בעתי" מעליו יסודות רבים שעשויים היו לתמוך בו — ואף האיט את הפעילות הכלכלית בתוך המדינה. דבר זה אילץ את המפלגה להימנע מכל צעד "סוציאליסטי" ואף לעודד את גורמי המשק הפרטיים, כולל הזרים.

בסיכום, שולט ה"בעת" בעיראק ביד חזקה, אך שלטונו רחוק מיציבות.

גם בסוריה הוכיחה המפלגה כי אינה נכונה, למעשה, לקיים שיוון עם היסודות ה"איחודיים" האחרים. תחילה פוזרה הקבוצה הפרו-נאצרית בצבא וראשיה הורחקו; לאחר-מכן הופרה ההבטחה לשתף את הפרו-נאצריים בשלטון, והשרים שיצגו אותם, "התפטרו".

לאחר שנכשל הנסיון לצרף מחדש את הפרו-נאצריים לממשלה על-ידי פיתויים במשרות, תוך דחית שאיפתם להשתלטות או

צלאח אד'דין ביטאר

בעית הכורדים בעיראק ובע" יותיה החברתיות-כלכליות של סוריה. מובן כי בידי "הבעת" מצו" יים גם יתרונות:

◆ עצם היותו בשלטון בשתי המדינות.

◆ היותו אתגר לעבד-אנ" נאצר, החייב בפעם הראשו" נה מזה 10 שנים להתמודד עם גורם ערבי "מתקדם", העשוי — על אף סתירותיו הרעיוניות — לסכנו אף במצרים (וכבר היו מעשים בכיוון זה גם במצרים וגם בתימן).

◆ עמידתו המוצלחת עד כה מול עבד-אנ"נאצר, דבר שליכד סביבו את כל אלה הנכונים להעדיפו על-פני משטר נאצרי ותוך כשרון תכסיסי מעולה.

◆ עלית של קבוצת-מנהיגים צעירה, בעיקר בעיראק, שאינה נרתעת מסיכונים ומהכרעות — ולא בדרך האלימות. במצב זה נוקטת המפלגה בסוריה ובעיראק במדיניות בת שתי פנים:

מצד אחד מוסיפה היא להדגיש בכל דרך אפשרית את דב- קותה ב"אמנת-קהיר" ואת נכונותה להגשים הלכה למעשה את ה"איחוד המשולש". בדרך זו שואפת היא למנוע מהמצרים את האפשרות להציגה כאשמה בשבירת ההסכם — האשמה בעלת משקל אמוציונאלי רב בקרב הערבים. יתרה מזאת: המפלגה שואפת בתכסיסה לגולל האשמה זו על עבד-אנ" נאצר בנסותה להביאו לידי כך שיעשה הוא את מעשה ה"שבירה".

מצד שני פועלת המפלגה לביסוסה-היא בדרכים שתארנו, תוך הידוק הולך וגובר של שיתוף-הפעולה בין המדינות, סוריה ועיראק, בכל השטחים — באשר ברור להנהגה כי גורלות שני המשטרים הבעתיים תלויים זה בזה.

לסיכום

המציאות הערבית של ימינו מיוצגת נאמנה בסתירותיו הרעיוניות-פנימיות של ה"בעת". במציאות ערבית זו נא" בקים כיום שני כוחות, החוצים גם את נפשו של כל ערבי חושב: מצד אחד — השאיפה, האידיאליסטית, לאחדות; ומצד שני — הרצון, החומרני בדרך-כלל, לקיים את המסגרות המדיניות-האזוריות העצמאיות, ההולכות ומתגבשות מאז נקבעו גבולותיהן במלחה"ע הראשונה. במקביל, לא פסחה על ארצות-ערב גם המהפכה החברתית-כלכלית, העוברת על כלל העולם המתפתח. קריאת ההמונים ל"סוציאליזם" מבטאת אמונה כי על-ידי הקמת משק מתוכנן ומבוקר יוכלו הכל ליהנות במהרה מהשגי המאה ה-20, ולהטיב מצבם. עם זאת, עלול שיפור ממשי במצבן של שכבות רחבות להביא גם לידי אירצון מצדם להסתכן בנסיונות של "סוציאליזם" נוסח המשטר הנאצרי.

להשפעה רבה. — קמה בסוריה הממשלה הנוכחית שהנה ברית בין ה"בעת" לצבא. ברית זו אילצה את הפרו-מצריים לערוך בדיק בית ולהתארגן לקראת הבאות. במקביל מוקם והולך גם בסוריה "משמר לאומני", העשוי להיות משקל- נגד מטעם המפלגה לאותם קצינים שיתכן ורואים בה שותף ארעי בלבד לשלטונם. מאבקו האנטי-נאצרי של ה"בעת" בתוך סוריה מחייבו שלא להתעלם גם מיסודות בעלי אינטרסים דומים. לכן, עדים אנו שבמקביל ל"נידוים האזרחי" של ראשי המשטר "הבדלני" — למעשה אין המשטר פוגע בהם לרעה. הדברים אמורים הן לגבי השכבות הכלכליות שתמכו במשטר "הישן" והן לגבי תומכי אכראם חוראני. על-אף הפילוג החמור שבקרב ה"בעת" — בין אנשי עפלק לאנשי חוראני — נראה שבסוגית מניעתה של השתלטות מצרית (או פרו-נאצרית) משתפים הם פעולה ביניהם.

נואזנו של ה"בעת"

מבחנו של ה"בעת" כיום איננו ביכולתו להגשים את תורת עפלק כי אם ביכולתו לקיים את שלטונו בסוריה ובעיראק. בדרכו זו עומדים מכשולים רבים, הן פנימיים — והן חיצוניים. הנובעים מהנסיבות הגיאוגרפיות והלאומיות בהן הוא פועל. המכשולים הפנימיים הם:

● במשך שנות קיומו לא הצליח ה"בעת" להצמיח מנהיגות שתתקבל על דעת-הקהל הלאומנית הערבית. עפלק הוא מלמד ואינו נביא; וודאי שאישיותו חסרה את הדינאמיות והמעוף המשולבים ביכולת ביצוע, אשר הופכים אדם למנהיג-עם. ואילו ראשי המפלגה האחרים הנם עסקנים פוליטיים בלבד.

● לכן נזקק ה"בעת", עם עלותו לשלטון "להכשרו" של המנהיג הערבי (בו הכיר גם בעבר) לכך שאומנם הנו מפלגה לאומנית-איחודית. אולם, משמאנה המפלגה להישלט על-ידי נאצר — נטל זה את ה"הכשר" והציגה כ"בוגדת".

● עד היום צר בסיסה הארגוני של המפלגה והיא מקובלת רק על עלית אינטלקטואלית ו"מעין-אינטלקטואלית" — מבלי שתהיה לה תמיכה המונית. רק עתה, בהיותה בשלטון, מנסה המפלגה להרחיב בסיס זה. המכשולים החיצוניים הם:

● נסיונותיו התמידים של המשטר הנאצרי, מסיבות ה" מחויבות על-ידי הגיונורהוא, למוטט את ה"בעת" — בעשותו זאת על-ידי נקיטה בכל מכלול האמצעים של הלוחמה-המדינית החדשה, ותוך הכרה מלאה ואינטימית של היריב, על חול- שותיו. העובדה כי מול חוסר הנסיון המעשי של ה"בעת" עומדות 10 שנות שלטון נאצרי יציב, במדינה הערבית הגדולה ביותר, הנה בעלת משקל רב בהצגת הדברים על-ידי המצרים במישור הבינ-ערבי והעולמי כאחד.

● מציאות זו מחייבת את מנהיגי ה"בעת" להתגונן על- ידי נקיטה בעמדה אנטי-נאצרית, "בדלנית" למעשה, שפרושה קירוב — ולו גם חשאי — של יסודות אנטי-נאצריים בדלניים, תוך סתירת התורה האיחודית, דבר הנותן בידי היריב את הטיעונים הנובעים טבעית ממצב זה.

● בעיות-הפנים החמורות במדינות שבשליטת ה"בעת" —

דוגמה מוחשית להערכתו זו של מצבו נתן ה"בעת" בחדשו את המלחמה בכורדים, אותה הפך למעשה למערכה על עתיד שלטונו. תבוסה במאבק זה עשויה למוטט את משטר ה"בעת", כפי שמוטטה את משטרו של קאסם, ואף ההשפעה על המשטר הסורי תהיה דומה. לעומת זאת נצחון על הכורדים עשוי לחזק בהרבה את השליטים הנוכחיים בבגדאד ובדמשק, בהפגינו את יכולתם לפתור בעיות, ולו גם בכוח הזרוע, הן כלפי פנים והן כלפי היריב העיקרי — עבד-אנ-נאצר.

דרכה של מפלגת ה"בעת" לשלטון היתה ארוכה מאוד. קרוב ל-30 שנה עברו מאז הגו שני סטודנטים, עפלק וביטאר, את הקמתה. תמורות רבות שינו מאז את פני העולם-הערבי, ועתה עומדת המפלגה בפעם הראשונה במבחן המדי-ני העליון — מבחן השלטון, כשרבים המכשולים והיריבים ממולה.

היעמוד ה"בעת" במבחן זה ?

מכל מקום, מפלגת ה"בעת" שואפת כיום להחזיק בשלטון — ולא לחזור על התפרקותה לה הסכימה בפזיזות ב-1958. לכן חלה בה ההתפתחות הטבעית של הסתגלות למציאות המדינית הנתונה, התפתחות המחייבת גיבוש-מחדש של תורת המפלגה בתחומי מדיניות הפנים והחוץ. דוגמה לכך הנו הקו בו נקטה המפלגה להעדיף את האינטרסים העצמאיים המשותפים לסוריה ולעיראק על-פני כל שיקול אחר — ולו אידיאולוגי-איחודי.

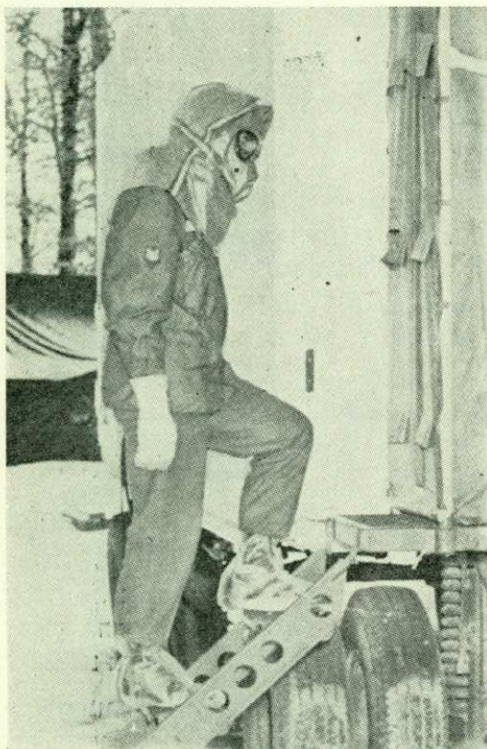
סיכויי המפלגה טמונים כיום בכושר הסתגלותה וביכולתה לגבש מנהיגות צעירה ומעשית, שתאפשר לה להתארגן ולהרחיב את בסיסה העממי.

הסכנה העיקרית ל"בעת" טמונה באי-פיתרון של בעיות-הפנים של סוריה ועיראק. דבר זה יביא ללא ספק לאכזבות ולתמורות שלטוניות בתוך ארצות אלו. במקביל עשוי לגבור בהן שוב משקל הנאצריזם.

למול נשק כימי ורדילוגי

מגן ללוחם - כיצד?

קבוצות מתנדבים נדרשות מדי חודש-בחודשו לצורך הניסויים המורכבים השונים, ולעיתים רבי-סיכון, המתנהלים בהתמדה ב"מרכז-הכימי" של צבא-ארה"ב. שטחיהם רבים — אך דגש מיוחד הושם ביכולת העמידה בפני אמצעי-לחימה כימיים או רדילוגיים, כולל כל זיהום רדיו-אקטיבי של האויר או של העצמים, בין שהוא נגרם ע"י פיצוץ גרעיני ובין ע"י שימוש באמצעי-פגיעה אחרים. החיילים המתנדבים עוברים בדיקה-רפואית חמורה וחיילים לעמוד אחר-כך בניסויים הכרוכים תכ-פות במבחן גופני — ואף נפשי — קשה. את המסיכה M-17 (המגינה מפני גזים, הרעלה כימית ופגיעה רדילוגית) בוחנים בכל התנאים והמצבים האפשריים של הפעלת חיילים בחזית — ואף בתנאים ארקטיים, טרופיים או מדבריים. יש בין מסיכות אלו אף דגמים המצוידים ב"שפופרות-שתייה", המחוברות אל מעין-מימיות שמתוכן יכולים החיילים, "למצוץ" מזון-נוזלי ומי-שתייה. דרך אחרת לאכילה היא, "להשחיל" את הראש ואת הידים דרך פתחים, "בעלי-שרוול" אל תוך אוהל אטום, מצויד במסנני-אויר משוכללים. התצלום העליון מציג חייל לבוש בגדי-מגן ומסיכה; בתצלום למטה נראים חיילים מספר — מתוך קבוצה שנגזר עליה לחיות בתנאים כאלה באיזור, "מזוהם" עד לשלושה ימים — כשהם מקבלים ארוחתם, בעוד חבריהם עונדי-המסיכות (הנראים דרך "חלון" שקוף) ממתינים בחוץ לתורם.

תפעול כוחות מוטסים

אל"א ז.

סדרת המאמרים (של סא"ל י. נבו ושל סא"ל איתן) שנתפרסמה בגליונות האחרונים של "מערכות" הציגה וניתחה את מהלכם ולקחייהם של כמה מן הגדולים והחשובים שבקרבות כוחות-מוטסים שהתרחשו במלחמת-העולם השנייה: בשני אגפיה של מערכת-נורמנדיה, ביומה הראשון — ובשני קצוותיה של ארץ-הולנד, מבצע רוטרדם-האג של הגרמנים ב-1940 ומבצע "גן-השוק" (מבצע-ארנהם) של בעלות-הברית ב-1944. היה בסקירות אלו הרבה מן המאלף. אך עיקר תכליתן היה: להבחין, לנתח, להעריך. אולם קיים ענין רב, על יסוד הלקחים שהובחנו והופקו, לנסות ולתאר מבצע אפשרי: לאודוקא מבצע שהיה אפשרי אז, לפני 19 או 24 שנים — אלא בראש-וראשונה מבצע כפי שהוא מתאפשר עתה, כתוצאה מן ההתפתחות הטכנית וההתבגרות הטקטית שחלו בינתיים.

פיזורם של כוחות ניכרים למשימות משניות — ובפרט כתוצאה מן הצורך לאבטח אזורי צניחה, נחיתה והצנחת-אספקה המרוחקים מן היעדים העיקריים ולשמור על רציפות-המגע ביניהם לבין אותם יעדים חיוניים — הביא לידי פיצול-כוחות מופרז ומנע בעד הריכוז הנחוץ. כתוצאה מכך, הגיע בסופר-של-דבר כוח מועט אל היעדים החיוניים, שלשם כיבושם הוצנחה הדי-ביויה, ורק הוא שטיפל בפועל בהשגתם.

♦ אחת מחולשותיו המוכרות-היטב של כוח מוצנח הוא היותו פגיע לשריון אויב — בגלל חוסר נשק נ"ט ארוך-טווח. לפיכך, שאיפתו של כל כוח מוצנח היא להכנס לכל שטח שהנו בלתי-עביר לשריון ולהתבסס בו (כמובן — רק במידה שבעשותו כך נמצא הוא גם מבצע את משימתו). במקרה דנן, הרי השטח הבנוי ומכשול המים היוו מכשול נ"ט יחיד ויעיל למדי. הכוח המוצנח חייב היה להתרכז רובו ככולו בתוך העיר ארנהם ומדרום לגשר — בעוד שכוחות קטנים בלבד מאבטחים את אזורי הצנחת-האספקה, בקרבת העיר ואף בתוכה. אבדן ציוד כתוצאה מנפילתו בידי אויב, היה ודאי ב"מערכת ארנהם" גדול בהרבה מאבדן ציוד והתרסקותו שהיו צפויים כתוצאה מהצנחתו בתוך שטח בנוי — אילו היתה העיר כולה מוחזקת בידי הכוח המוצנח. בנוסף לכך, היתה כאן דוגמה בולטת של זהות השטח היחידי המתאים להתגוננות הכוח המוצנח עם היעד החיוני לביצוע המשימה: שהוא הגשר בפאתי העיר. הגשר והעיר היוו, יחד, גם את השטח החיוני לביצוע המשימה וגם את השטח הנוח ביותר להתארגנות להגנה. יש לזכור שכוח מוצנח ומונחת התלוי בהספקה אוירית ינצל השתלטות על עיר לא רק לשימוש בה כבמכשול נ"ט "טבעי", אלא גם כמקור להשגת מזון, מים, דלק, רכב, חומרי-רפואה (ולעני-

כאמור, טעמו של ניתוח קרב, כגון "מערכת ארנהם", שהתקיים לפני קרוב ל-20 שנה אינו רק בניתוח המשגים וההצלחות שהתרחשו בו, אלא גם — ולעתים בעיקר — בנסיון ליישם מבצע דומה לזמננו, להבחין בהתפתחויות הטקטיות והטכניות שחלו בינתיים ולעמוד על-כך מהי השפעתן של אלו על תכנון מערכה דומה בעתיד.

הניתוח להלן יכוון ל-3 בחינות:

- מה היו השגיאות העיקריות בתכנון המבצע שאפשר היה לחזותן מראש ולהמנע מהן עוד בשלב התכנון;
- מהם האמצעים הטכניים שנוצרו, ושיטות-הלחימה שהתפתחו, מאז המערכה על ארנהם ועד היום;
- כיצד ראוי לתכנן מבצע דומה בזמננו, בהתחשב בלקחי העבר, בהתפתחות הטכנית, באמצעים הקיימים היום ובישום המחשבה הטקטית והאופרטיבית שנבנתה על האמצעים החדשים האלה.

*

כמה שגו מתכנני "מערכת ארנהם" ומבצעייה?

עיקרי שגיאות בתכנון מבצעה של הדיביויה הבריטית הראשונה בארנהם, ובהוצאתו לפועל, המתבהרים תוך כדי ניתוח המערכה הן:

♦ צניחה ונחיתה במרחק רב מן היעדים העיקריים, דבר שגרם לבזבוז זמן רב עד שהגיעו היחידות אל היעדים החיוניים לביצוע המשימה — וכתוצאה מכך לאבדן רוב-רובו של גורם ההפתעה שהוא אחד היסודות הנאמנים וההכרחיים ביותר בכל פעולה מוצנחת או מונחת-מן-האוויר.

♦ הקצאת חלק מועט מן הכוח לכיבוש היעדים החיוניים — דבר אשר קשר לו לאותו משגה שנמנה לעיל כראשון. שכן,

התפתחותם של מטוסי-התובלה הגדולים וההליקופטרים קיבלה דחיפה ועידוד על-ידי המטות-הכללים (של מדינות המערב והמזרח כאחד), כתוצאה ממחשבת-היסוד הגורסת קיום זרוע צבאית שתהיה מסוגלת לבצע „איגוף-אנכי” רב-ממדים. ננתח-נא, ראשית, את ההתפתחות באמצעי הלחימה נגד כוחות מוצנחים ומונחתים:

- אויבו החמור ביותר של הכוח המוצנח הוא שריון האויב. בשטח זה לא חלה כל התפתחות מכרעת מאז מלחמת-העולם השניה.

- קיימת התפתחות מסוימת של תותחים נ"מ מבוקרי-מכ"מ, שבאפשרותם לפגוע במטוסי-תובלה מנמיכי-טוס; אך רדיוס פעולתם הנו מוגבל.

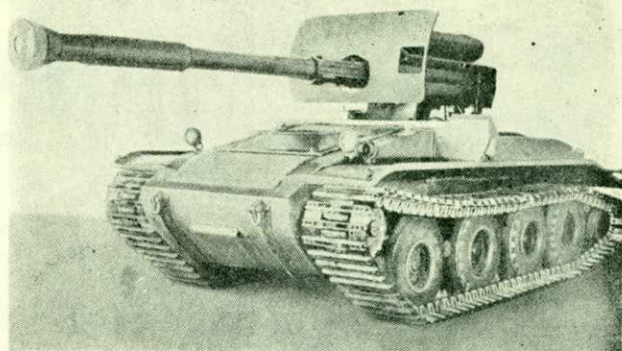
- טילים נ"מ. זוהי מערכת-נשק שלא היתה קיימת במלחמת-העולם השניה ושכושר פגיעתה במטוסים גבוה מאוד. אך יש לציין שמרבית הטילים הנ"מ אינם יעילים בגבהים הנמוכים — בהם טסים, כרגיל, מטוסי התובלה.

מיותר לציין שאין לבצע הטסת גייסות לאור היום ללא שליטה אוירית, לפחות זמנית ומקומית. אך לעומת זאת, קיימת האפשרות של טיסה בגבהים נמוכים בלילה ללא חשש רב מירוט על-ידי מטוסי-קרב ליליים של האויב. אך במקרה זה הכרחי לקבוע נתיבי-טיסה שאינם חוצים שטחים המוגנים על-ידי תותחים נ"מ מבוקרי-מכ"מ.

מהם החידושים העיקריים והמהפכניים באמצעי-הלחימה של הכוחות המוצנחים, החל מסוף מלחמת-העולם השניה ועד היום?

על שום-מה מתרכזו אל"מ א. ז. ברשימת-המסקנות שלו, בעקבות תאורי מערכות-מוטסות מימי מלחמת-העולם השניה, כשרטוט „השלכה-לתוך-עתיד” של „מבצע-ארנחם” דוקא?

לכאורה, צריך היה לעשות נסיון כזה על יסוד כל המערכות שהועלו בסדרת-המאמרים שב„מערכות” — ולהכטיח על-ידי כך בסיס נרחב וערך יותר-כולל למסקנותיו. אלא, שלא כל המערכות מתאימות לכך במידה שזה. העניין אינו רק בכך שמבצעים שהוכתרו בהצלחה מציגים לפנינו, בדרך-הטבע, פחות שגיאות — ועל-כן גם פחות לקחים-מתקנים. עיקר ההבדל טמון בעובדה שהמבצעים המוטסים בנורמנדיה, ואפשר לומר גם „מבצע-רוטרדם”, היו בגדר מבצעי-עזר חשובים מאד; אך ספק אם אפשר לומר עליהם את הדבר החל על ההסתערות-המוטסת על ארנחם שהיתה טעמו, תכליתו והצדקותו ההכרחיים של המבצע בכללו, אשר בלעדיו לא היה בא כלל לאור-העולם — לא כמעשה, ואף לא כתפיסה ותכנית. שלמותו זו (באמצעי הטקטיים, במסגרתו האופרטיבית, במטרתו האסטרטגית) של „מבצע-ארנחם” — היא שייחדה אותו לעומת קודמיו; לכן אפשר לראות בו פתח אל תור חדש של אפשרויות לאסטרטגיה-מוטסת. זו ודאי הסיבה שמסגרתו של מבצע כזה נראתה כמתאימה ביותר להצגת דוגמאות-האפשרי של המחר, במבצע דומה — אך הופשי יותר ממגבלותיו של המבצע המקורי.

משחית-טנקים צניח M56

תים — אף קשר-קוי קיים). אותה אספקה שאיננה נמצאת בעיר היא בראש-וראשונה תחמושת ונשק.

◆ מבצע מוצנח, שעיקרו הפתעה ושמרבית השגיו הם אלה המושגים בשעות הראשונות, חייב להצטיין בתוקפנות ובניידות רבה ביותר; זאת לשם השתלטות על היעדים החיוניים בהקדם האפשרי, כל עוד לא התעשת האויב מהתדהמה שבאה עליו בעקבות ההפתעה. אך במבצע הדיבזיה-הראשונה בארנחם מוצאים אנו, בפרט בשעות הראשונות, אטיות, זהירות ואף מידה מסוימת של שאננות; וכל זאת — עוד בטרם הושגו היעדים החיוניים. תוצאות האטיות והזהירות המופרזות בשעות הראשונות של המבצע גרמו במידה רבה לכשלוננו. אך מן הראוי לציין כאן שככל שהמבצע הלך והתפתח — ולא דוקא התפתחות חיובית — גברו והלכו תוקפנותם והיעזתם של הכוחות המוצנחים; אלא שהיה זה כבר מאוחר מכדי לשנות את גורל המערכה.

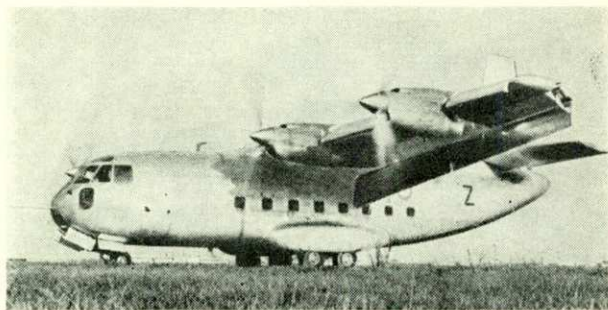
בסיכומי של דבר: ארבע שגיאות אלו, את כולן ניתן לחזות מראש; ואין ספק שככל שתחזרונה — תכשלנה גם מבצעים בעתיד. הדרכים לתיקונן טמונות ברמת הטכניקה הנתונה כבר בשנת 1963; ועל כך דיבור להלן.

*

מה התחדש באמצעי הלחימה וכשיטות הלחימה בקשר ללוחמת מוצנחים ומונחתים ובלוחמה נגדן, מאז מלחמת העולם השניה?

מן-הראוי לסקור התפתחות זו מפורטות, כי בין ההתפתחות הטכנית והטקטית קיימת השפעה הדדית. במקרה-הדנן נובעת השפעת-גומלין זו, ביסודו-של-דבר, מאותה מחשבה מרכזית האומרת שבהיות קווי-החזית צפופים ומרוכזים, יש לשאוף להגיע להכרעת האויב לא רק על-ידי ריכוז גדול של כוחות ופריצת המערך הקרקעי (הדבר שבמיוחד לא יהיה ניתן להגשימו בתנאי לוחמה גרעינית) אלא גם על-ידי ניצול כלי-טיס לשם ביצוע „איגוף אנכי”, וערעור מערך האויב על-ידי שמגיעים לעורפו בדרך-האוויר, ללא צורך בריכוז כוחות לפני חזיתו ובפריצה קרקעית. מחשבה מרכזית זו — התפתחותה הסתייעה בשלביה השונים בהתפתחותם ושכלולם של כלי-הטיס להובלת גייסות ובפרט בהתפתחות ההליקופטר. לעומת זאת,

מטוסים. מטוס התובלה הסטנדרטי של מלחמת העולם השנייה היה ה"דקוטה" שמסוגל היה לשאת 25 צנחנים או מטען של 2 1/2 טון אשר בנפחו לא היה גדול מכדי שיוצנח מפתח

מטוס בראגא 941

המטוס הצר. בשנים האחרונות מסתמנות שתי מגמות מרכזיות בפיתוחם של מטוסי התובלה להצנחת גייסות ואפסניה, או להנחתתם. ראשית — המטוסים נעשים גדולים יותר, והם מתוכננים כך שיוכלו להצניח מטענים בעלי נפח גדול, לדוגמה: ניתן היום להצניח מהמטוס האמריקני "הרקולס" C-130 משחית-טנקים וחלי המצויד בתותח נ"ט 90 מ"מ ומשקלו למעלה מ-8 טון (Tank Destroyer M56). שנית, המטוסים מתוכננים כך שיוכלו לנחות ולהמריא על מסלולים קצרים ומאולתרים (מטוסי ה"ק" STOL). לדוגמה: מטוס בראגא הצרפתי (Breguet 941) וה"קאריבו" האמריקני (DHC-4) — ראה "מערכות" קל"ז, עמ' 32.

פיתוח המטוסים המסוגלים לנחות ולהמריא במסלולים קצרים ומאולתרים הוא חלק ממחשבה-צבאית כוללת, האומרת שב-מבצע מוצנח ומונחת, בקנה-מידה דיביזיוני ומעלה, חשוב ביותר ליצור במהירות תנאים שיאפשרו נחיתת-מטוסים — לשם הבאת אותם כלים ואספקה שלא ניתן להצניחם וכן לשם פינוי נפגעים. בהקשר לכך פותחו כלים מכניים הנדסיים שניתן להצניחם — ושביכולתם להכשיר תוך פרק-זמן קצר את המסלולים הארעיים והקצרים שעליהם ינחתו מטוסי ההנ"ק.

הליקופטרים. ההליקופטר הוא הכלי המהפכני של הזרוע המא-גפת-אנכית את האויב. כלי זה לא היה קיים כלל במלחמה השנייה ככלי צבאי; ושימושו הצבאיים המגוונים הסתמנו לראשונה במלחמת קוריאה. חשיבותם החיונית מוכחת שוב בקרבות הגריליה המתנהלים היום בדרום-ויאט-נאם. נראה שאצל כל מעצמות העולם כובשים הם עתה את המחשבה הצבאית וגורמים לשינויים מרחיקי-לכת אף בארגון ובחימושן של הדיביזיות הסטנדרטיות — כך בצבא האמריקני וגם בצבאות אחרים. אין עוד כלי צבאי או אזרחי שחלה בו במרוצת עשור-שנים התפתחות כה מרחיקה-לכת ושכנסה למערכות של הצבאות החדשים, בפרק-זמן כה קצר-יחסית ובממדים כה גדולים, כמו ההליקופטר. לדוגמה: בתקן דיביזיה אמריקנית כלולים כבר היום 100 כלי-טיס, שרובם הליקופטרים. המחשבה הצבאית האמריקנית מדברת עתה אף על דיביזיות מיוחדות ל"הסתערות אנכית", שההיינה מצוידות ב-400 כלי-טיס אור-גניים, רובם הליקופטרים ומטוסי-תובלה.

מה ניתן הליקופטר לכוח מוצנח ומונחת?

במידה שהמרחק בין השטח המוחזק על ידנו אל היעד שאליו ברצוננו להגיע אינו עולה על טווח-טיסתו של ההליקופטר — ניתן להעביר ישירות כוחות אל היעדים, ללא כל מגבלות הכרוכות בצורך בשטח-צניחה מתאים, במהירות רוח מוגבלת ובתקרת-עננים גבוהה. בתוך שדה-הקרוב, לאחר ביצוע ה"איגוף האנכי" (דהיינו — הבאת הכוחות בצניחה או בנחיתה לעורפו של האויב), מקנה ההליקופטר ניידות מכסימלית אף בתוך שדה-הקרוב עצמו; בין-השאר מאפשר הוא להוביל במהירות את הגייסות משטח-הצניחה אל היעדים העלולים, כידוע, להמצא במרחק ניכר משטח-הצניחה. כן מאפשר ההליקופטר הוצאה מהירה ונוחה של כוחות-משנה לצורך הקמת חסימות, ואף לפשיטות עמוקות, סביב איזור-הצניחה של הכוח שהוצנח; וזאת כדי להגן על הכוח, המתארגן והמבצע את משימתו, על-ידי "בידוד" איזור-המערכה בטנח גדול-למדי מן היעד — ועל-ידי שמונעים בעד תגבורות האויב מלהגיע, אותן תגבורות אשר הן, בעיקרן-של-דבר, שגרמו בעבר להכשלת מבצעים-מוצנחים לא-מעטים. בנוסף לכך מרכז ההליקופטר את האספקה המוצנחת משטח-ההצנחה אל היעדים עצמם. הוא מבצע זאת במהירות וביעילות — ומשחרר חיילים רבים מתפקידי סבלות וכיו"ב; יש בכך, נוסף לחסכון באנשים, גם חסכון חיוני בזמן. כך מאפשר ההליקופטר להביא נשק-מסייע (כגון מרג-מות) אל היעדים תוך דקות ספורות ולהציבו שם למתן אש במהירות שלא שוערה כלל בזמן מלחמה השניה.

נשק נ"ט. כפי שכבר הוזכר: אויבו הראשון-במעלה של כוח שהוצנח בשטח עביר — הוא הטנק. בצבאות העיקריים מתנה-לים מחקר רחב-הקף וחיפוש מתמיד אחר אפשרויות לפיתוח נשק נ"ט ארוך-טוח, יביל-אוויר וקל לנשיאה, אשר יתמודד עם הטנק ויגן על הכוח המוצנח בפני התקפת שריונים. הנשק המהפכני בשטח זה, שאמנם נמצא עוד בראשית צעדיו, ועתידו לפניו — ולא רק בקרב שבין כוח-מוצנח לשריון אויב, אלא גם בקרבות שריון-בשריון — הוא טיל נ"ט המופעל על-ידי צות-רגלים קטן. במשפחה זו של טילים נ"ט יש לציין במיוחד את הטילים נ"ט 10, ו-11 וה"אנטק", כולם מתוצרת צרפת, את ה"ויג'ילנט" הבריטי וה"קובר" הגרמני. שאיפתו של כוח-מוצנח היא להגיע למצב בו יוכלו חיילים רבים ככל-האפשר לצנח כשבשק-החזה שלהם נתון טיל נ"ט קל. אותו יהיה באפשרותם להפעיל עם הגיעם לקרקע. נראה שיום זה אינו רחוק (בענין ה"ויג'ילנט" ראה "מערכות" קמ"ד, עמ' 18).

בקצה האחר של "סולם-המשקלות" קיים משחית-טנקים M 56 האמריקני, שניתן להצנחה ואשר בכוחו (כמובן — מתוך מארב, או מעמדת-ירי מחופה-היטב) להתמודד עם רוב הטנקים החד-ים של ימינו. נשק סטנדרטי של מרבית יחידות הצנחנים בעולם הוא התותח ללא-רתע המורכב על ג'יפ, המשמש כיום כלי נ"ט נייד של כל גדוד צנחנים. ברור שיש גם להוסיף ולהזכיר את הנשק הכיתתי והאיש — היינו, הבוקה ורימוך-הרובה הנ"ט, אשר טנחיהם הוכפלו מאז מלחמה השניה.

אמצעי קשר. נוסף לחידושים המהפכניים במטוסי-התובלה (הן בגודלם — והן בכושר נחיתתם והמראתם ממסלולים קצרים), בפיתוח ההליקופטר רב-השימושים ובפיתוח הטילים הנ"ט ושאר סוגי הנשק הנגד-טנקיים, יש לציין התפתחות רבת-משמעות בשטח אמצעי-הקשר הניתנים היום ליחידות מוצנחות ובפיתוחם של אמצעי-ניווט שבמטוסים ומערכות-ניווט קרקע-

מטוס המסוגלים לכוון את המטוסים וההליקופטרים אל מטרוו תיהם בדיוק רב.

*

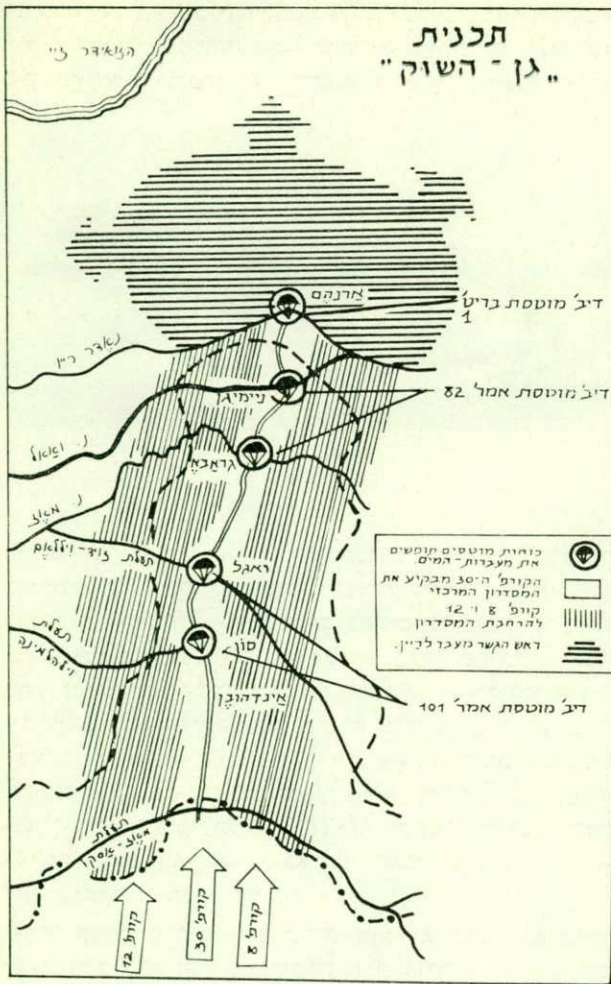
כיצד היתה הדיכוי וההאשונה מתכננת את מבצעה בארנהם, בשנת 1963?

כמובן, לא ניתן להעלות אלא קווים-מנחים מרכזיים אחדים לדמות תכנונו של מבצע דומה — ה„מושלך“ על אותם תנאי-קרקע, מערכים דומים של „כוחותינו“ ו„כוחות האויב“, אך תוך שימוש בצידוד טכני, במערכות הנשק ובמחשבות הטקטיות כפי שכל אלה קיימים היום, ותוך המנעות מהשגיאות בתכנון ובביצוע שנעשו ב„מבצע ארנהם“ במלחה"ע השניה.

כנתון מרכזי יש לזכור כי המרחק מקורהחזית לארנהם היה כ-100 ק"מ — מרחק שהוא בגדר טנח סביר להפעלת הלי-קופטרים. התיאור שינתן עתה איננו מתיחס לגודל יחידות או לקביעת יעדים מסוימים באזור ארנהם, אלא מציינן פעולות מבחינתן הכללית והעקרונית.

בשלב ראשון נתפס היעד החיוני — הגשר — על-ידי כוחות המונחתים בהליקופטרים, עם דמדומים; או אם הלילה הוא ליל-ירח — בחשיכה (כאן ראוי להזכיר שאפשר היה לחסום את גשר ארנהם על-ידי דאונים הנוחתים ממש בקרבתו). במקביל — מנחתים הליקופטרים אחרים כוחות לתקיפת התותחים הנ"מ השולטים על נתיבי-הטיסה של מטוסי-התובלה ועל שטחי-הצניחה, וכן לעצם תפיסתם, אבטחתם וסימונם של שטחי-צניחה ומסלולי נחיתה. ברובו מנחתים הליקופטרים אחרים כוחות לחסימות רחוקות, לשם בידוד איזור-הפעולה בפני תגבורות אויב. אם קיימים בשטח יעדים חיוניים במערך הפיקוד והשליטה של האויב — מבצעים כוחות קטנים, המור-טסים בהליקופטרים, פשיטות על יעדים אלה לשם ערעור מערך הפיקוד והשליטה, הגדלת האנדרלמוסיה, ולהארכת משך התארגנות האויב והתאוששותו למכת-נגד. בשלב שני מנחי-תים ההליקופטרים נשק נ"ט, טילים ותותחים-ללא-רתע, לצורך

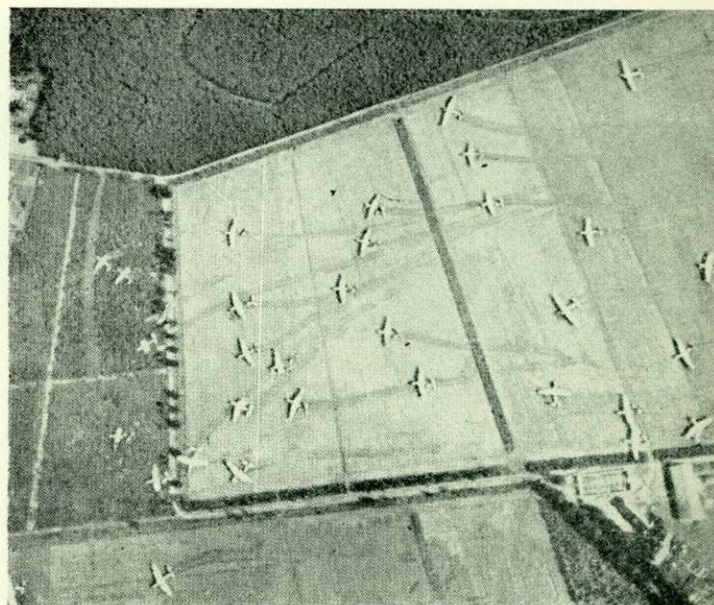
דאונים בשדה-נחיתה ליד ארנהם

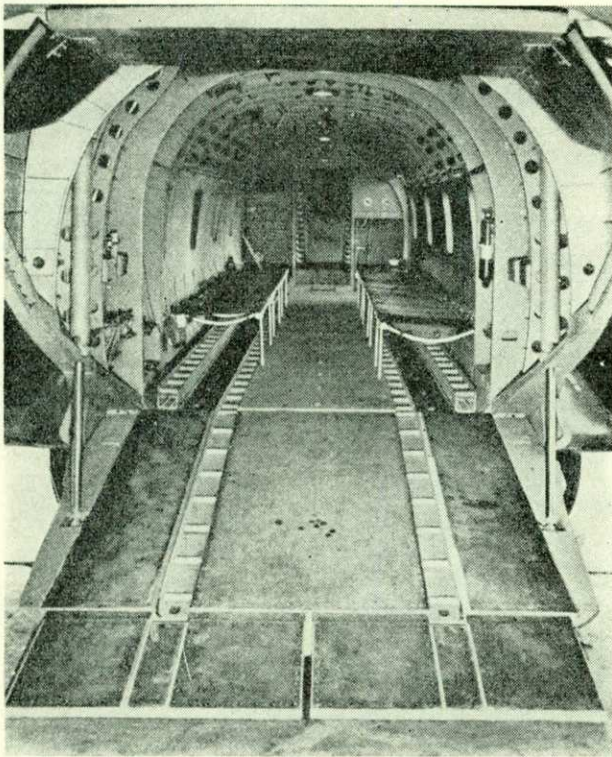

הקמת מערך נ"ט הקפי במהירות האפשרית (לדוגמה: ההלי-קופטרים S.61 ו-Vertol 107 מסוגלים להנחית כ"א שני גיפים נושאי תותח-ללא-רתע.

כך השיג המתכנן בשלב הראשון, את הדברים הבאים: תפיסת היעד החיוני — הגשר; תפיסת שדות-הצניחה, סימונם ואבט-תם; בידוד איזור הפעולה וחסימתו בפני תגבורות אויב; ויתכן — ערעור מערך השליטה והפיקוד של האויב. ואילו בשלב השני נבנתה ראשית המערך הנ"ט, על-ידי הנחתת כלים נ"ט מהליקופטרים.

לכאורה, אפשר לומר כי ביצוע הפעולה הנ"ל פרושו — ביצוע המשימה. אך אין כוחות קטנים-יחסית אלה מסוגלים להחזיק מעמד פרק-זמן ממושך; לכן באים מעתה הכוחות המוצנחים, שתפקידם להזק את המערך התפוס, לתגברו, להגדיל את כושר-העמידה ולהאריך את משך-העמידה של הכוחות שהונח-תו מהליקופטרים. הכוחות המוצנחים, אשר שטחי-הצניחה שלהם כבר נתפסו, סומנו ואובטחו כנ"ל על-ידי הכוחות המונח-תים בהליקופטרים, צונחים ומתארגנים עקב-כך ביתר יעילות ומהירות; ועתה נעים הם אל יעדיהם — רגלית, אם המרחקים קצרים, או בעזרת הליקופטרים אם המרחקים יותר ארוכים. כאן שוב מופיע, איפוא, שימוש בהליקופטרים — להעברת גייסות משטחי-הצניחה אל יעדיהם. דבר זה יכול להתגלות כחיוני מאוד במצבים בהם המרחק בין שטחי-הצניחה אל היעד

המראה הפנימי של ההליקופטר Vertol 107

המערכה או על גורל המלחמה כולה. אכן, אין המתכננים של המחר יכולים להתעלם מן הצדדים החלשים והפגיעים המצויים במבצע מסוג זה. לפיכך, גם בעתיד כבעבר, יהיה הכרח להמנע מהפעלת כוח מוצנח לתוך יעד אויב המוחזק בכוח ממשי והמאורגן כראוי — אלא אם כן ניתן לנחות בכוחות ניכרים בעורפו ולערערו על-ידי תקיפה מן הצד החלש והבלתי-צפוי. אכן, תמיד יהיה בודאי צורך לחזור ולהדגיש שאין מטרתו של הכוח המוצנח להשמיד כוחות אויב — אלא לכבוש שטחים שחיוניותם כה גדולה עד שיש בכיבושם כדי להביא לערעור המערך-הכללי של האויב או לערעור שלטונו.

גדול-יחסית והתנועה הרגלית היתה גוזלת זמן רב ויקר. מטוסי-התובלה הכבדים מצניחים בינתיים רכב, נשק-מסייע, אספקה וציוד-הנדסי להכשרת מסלולים קצרים, בשביל נחיתתם של מטוסי ההנ"ק. כאן יורגש בודאי משקלו של שיקול לוגיסטי חדש: הצורך בהצנחת כמויות גדולות של דלק להלי-קופטרים.

ההליקופטרים, לאחר ביצוע משימותיהם העיקריות, מבצעים בתכנית כזו את הדברים הבאים: מעבירים אספקה, כלי-נשק ורכב-קל משטחי הצנחת האספקה אל היעדים; מפנים נפגעים אל נקודות-האיסוף — או במקרה בו מדובר כאן, גם חזרה אל בתי-חולים-שדה שמעבר לקו האויב, במרחב בו חונים הכוחות-העיקריים של הצד-התוקף (יש לזכור כי המרחק עד למרחב זה הוא כ-100 ק"מ, שהם כ-50 דקות טיסה).

עם גמר הכשרת המסלול על-ידי הכלים ההנדסיים, ואם עולה בידי מטוסי-ההנ"ק לנחות ולפרוק מטעני נשק, תחמושת ואספקה, מתאפשר בודאי להנחית גם טנקים קלים, על-ידי מטוסי-תובלה חדישים כגון ה"טרנזאל" (TRANSALL) — ראה "מערכות" קמ"ד עמ' 19.

בסיכומו של דבר, נמנו לעיל הקווים העיקריים המציינים מבצע של "איגוף אנכי" על-ידי כוחות גדולים, תוך שימת דגש ברור בהפעלת האמצעים הטכניים — וללא התייחסות כלשהי לפעולה הטקטית על הקרקע. זאת על שום-מה? האמת היא שהדבר נעשה מתוך רצון להדגיש את משמעותה של ההתפתחות הטכנית שחלה ב-20 השנה האחרונות לגבי קביעת דפוסייה של המחשבה האופרטיבית והטקטית עתה לעומת התפיסות והנהוג בשלהי מלחמה"ע השנייה; וכן לשם התוית קווים כלליים כאלה שיהיו נכונים וישימים למכסימום המבצעים שידמו לאלה אשר הוארו בסקירות. כאן יש לציין ולהדגיש כי מבצע רבי-מדים מסוג כזה יחייב ודאי ריכוז מכסימלי של הליקופטרים ומטוסים — אשר כל אחד מהם עולה ביוקר. לכן חשוב במיוחד לבדוק היטב באלה יעדים כדאי להשקיע מאמץ מסוג זה; וברור שבחירת היעדים הנכונים מחייבת השקעת מחשבה מדוקדקת ויסודית. שכן יעדים אלה חייבים (כפי שהיתה התפיסה גם לגבי רוטרדם מזה, וארנהם מזה) לתת תשובות אסטרטגיות, או לפחות אופרטיביות, לבעית המערכה הכוללת, שיהיה בהן כדי להשפיע השפעה מרעת על גורל

(המשך מעמ' 12)

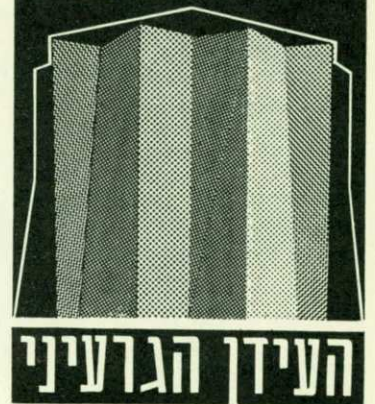
"קטנות" אמנם למבט, אלא שהן-הן המונחות ביסודו של צבא לוחם והן הקובעות את כושרו.

דבר הלחימה מחייב לא רק שקידה וידיעה מתמידות של כלי-נשק והאפקט שלהם, אלא גם לימוד ארגון הכוחות סביב כלי-הנשק האלה, חקר מטרות-המלחמה של האויב, בקיאות באופן השימוש בידעיות אלה ובישום עקרונות-מלחמה. כל אלה יש לדעת ובכל אלה יש לשלוט כדי לזכות ביתרון. רק אז אפשר לדעת כיצד להתכונן — וכיצד לפעול.

הרואה את הלחימה כמרכזית-טלפון אוטומטית אינו תופס כראוי

את הגורם החשוב ביותר בלחימה: את המנהיגות והחייל. לפנינו מצב שהאופיני לו הוא חומר-הנפץ המופעל בעזרת המנוע, המבוקר בעזרת בקרה ודיווח, המוצג על "פלטפורמה" ניידת או ניחת שנמצאות במרחב הלחימה. להוסיף ולקיים, במצב חדש זה, גישה למנהיגות ולחייל, לארגון ולמבנה-הכוח המושתתים על המקובל מנסיון העבר — אומר החטאה בפיתוחו של צבא יעיל ואפקטיבי. חיוני הוא, איפוא — שכאשר עוסקים אנו בסוגיות הציוד, הנשק, הארגון, הכוננות, התפעול ופיתוח כוח-האדם — לשלב בכל אחד מאלה את מיטב המחשבה המדעית; כי רק כך ניתן לזכות בעליונות. המערכה הבאה תהיה פרייה של מאמץ גייסות ואנשי-מדע גם יחד.

העידן הגרעיני

כוללת של MW(E) 2000, שבניתם צריכה היתה להסתיים ב-1965. משבר סואץ, שהדגיש באופן בולט את פגיעותה של בריטניה באספקת דלק, נתן דחיפה נוספת ל"תעשייה הגרעינית" הבריטית והוחלט על הקמת כורים נוספים, במגמה להגיע להפקה של 5000 MW(E) ב-1968.

ה"רשות לאנרגיה אטומית" הבריטית מעסיקה (לפי מספרים של 1962) יותר מ-40,000 עובדים, מהם 2,500 אנשי-מדע. תקציבה השנתי שאושר ל-1962/63 הוא כ-68 מיליון ל"ס. הכנסות ה"רשות" מפעולת הכורים מסתכמות כבר עתה ב-20.5 מיליון ל"ס, ובאות בעיקר מיצור פלוטוניום ומהפקת השמל. התעשייה הבריטית, שהתמחתה בהקמת כורים, מנסה גם לחדור לשוקים בחו"ל וחברות בריטיות הקימו כורי-כוח באיטליה וביפן. לעומת זאת לא הצליחו החברות הבריטיות לעמוד בהתחרות עם חברות אמריקניות בשעת ניהול המו"מ על הקמת כור בהודו: ההצעה הבריטית היתה יקרה בשליש מזו האמריקנית. כך יש להבין גם את פעילותן של החברות הבריטיות במצרים, המכוונת לזכות במכרז להקמת כורי-כוח של 100-120 MW(E) שעליו הורו דיעו המצרים.

למרות שקיים מחסור רציני בכוח-אדם מדעי בבריטניה עצמה — ועל כך תעיד העובדה כי "הרשות לאנרגיה אטומית", בשיתוף עם נציבות-השרות הבריטית, עורכת כל שנה מבצע מיוחד לגיוס בוגרי אוניברסיטאות ב"ארה"ב ובקנדה שמוצאם מבריטניה — מקיימת ה"רשות" קורסים רבים להשתלמויות למדענים מחו"ל. למעלה מ-3500 משתלמים מ-70 מדינות השתלמו במרכזים של ה"רשות" הבריטית.

ה"רשות" הוקמה כגוף עצמאי ב-1954 (בתקופה שבין השנים 1954-1945 נשא המחקר האטומי אופי צבאי בעיקרו) והיא מתואמת על-ידי המיניסטרוני לענייני מדע. יצוין כי הלורד היילשם, מהמנהיגים הבולטים של השמרנים ואשר הוזכר עתה כאחד מיורשיו האפשריים של מקמילן, מכהן כשר לענייני מדע. השר-המיועד לתיק זה ב"ממשלת הצ"ללים" של וילסון הוא מיודענו ר.ק. קרוסמן. ה"רשות" מורכבת מחמישה אגפים והם: מחקר, חימוש (עוסק בפיתוח הנשק הגרעיני); כורים (עוסק בעיקר בפיתוח כורי-כוח ומי שמש גם כיועץ לענייני חשמל); יצור (אחראי ליצור אורניום ופלוטוניום ולקשר עם התעשייה); בינוי (אחראי לתכנון מתקני השרות ולבניתם).

ערכם הכולל של מתקני ה"רשות", על ציודם, נאמד ב-1962 בכ-560 מיליון ל"ס — שהם בערך 4,500 מיליון ל"י.

צופת

עם שחרורה של צרפת ב-1945, הוקמה על-ידי ממשלתו הזמנית של דה-גול, "הנציבות לאנרגיה אטומית".

כשהחל שיתוף-הפעולה הצבאי-מדעי עם ארה"ב ובריטניה, היה על הצרפתים לארגן מחדש את עבודתם — כאילו הופסקה זו ב-1940; שכן כל האינפורמציה המדעית של ארה"ב ובריטניה סווגה כסודית, בהיותה קשורה בפיתוח הנשק הגרעיני.

החל מ-1954 מונה בכל ממשלה צרפתית שר האחראי ישירות על עבודת ה"נציבות". בשנה הראשונה לאחר הקמתה העסיקה ה"נציבות" 236 עובדים; ואילו בסוף 1962 העסיקה כבר כ-20,000 עובדים, ומהם כ-3500 אנשי-מדע וטכנאים. ניסף לאלה מעסיקה התעשייה האטומית הצרפתית — המקיפה כ-235 חברות — כ-20,000 עובדים. ראוי לציין כי הגיל הממוצע של אנשי המדע והטכנאים המועסקים על-ידי הנציבות הוא 33.

התקציב המאושר של הנציבות ל-1963 הוא 600 מיליון דולר — שהם 3 אחוז מהתקציב הלאומי.

לצרפת מקורות אורניום משלה, והיא מיצרת כ-1600 טון אורניום בשנה. המעשה הגרעיני בצרפת הוא מרשים למדי וכילל היום: 4 מרכזי מחקר; 16 מאיצים; מרכז ליצור פלוטוניום; מרכז ליצור אורניום מועשר (עומד לפני סיום בנייתו); 17 כורים — כולל 3 כורי-כוח; 8 כורים העומדים בבניתם.

גם בצרפת מעינינת מאוד התעשייה לקבל הזמנות לתכנון כורים ולהקמתם והיא מטפחת באופן נמרץ את קשריה עם אותן מדינות המעונינות, "להכנס לעידן הגרעיני". המתחרה העיקרית לה היא — גם כאן — התעשייה האמריקנית. העוסקת כבר עתה, בארה"ב ומחוצה לה, בבניתם של 113 כורים ובתכנונם של 22 נוספים.

לצרפת נודע עתה מעמד נכבד, ההולך וגובר, ברקמת היחסים לשיתוף-פעולה אטומי-מדעי, ובידה הסכמים דו-צדדיים עם מדינות רבות. ההסכם הראשון נחתם עם הודו ב-1950; השני — עם שבידה ב-1951; והשלישי — עם ישראל ב-1953.

צור עובדות ומגמות

בריטניה

בריטניה היתה בשעתה המדינה הראשונה שהודיעה על תכנית לפיתוח כורי-כוח להפקת חשמל. בפברואר 1955 פורסם "ספר לבן" ובו תכנית להקמת 12 כורי-כוח בעלי תפוקה

מלחמת גריליה: הלכה ומעשה מקלאוזביץ עד קאסטרו

קפטן ב.ה. ליזל-הרט

המושג „מלחמה-זעירה“ הוגדר ברורות עוד לפני כ־110 שנה ע"י קלאוזביץ, שכנגד עיניו היו ה„גריליה“ בספרד ב־1813—1808 והפרטיזנים ברוסיה ב־1812 — אלה ואלה נגד הצבא הכובש של צרפת. במאה העשרים מורכבת התמונה יותר. לפני כ־30 שנה קבע איש-צבא בריטי — בנתחו את לקחי המרדנות המגוונת באירלנד, בהודו ובארץ-ישראל — מטבע חדשה: המושג של „תת-מלחמה“, הממזגת (בתרכובת שונות) תעמולה, טרור ומלחמת-חברות; ובספרו הציגה כצורה מיוחדת של התמודדות-כוח, המעמידה את איש-הצבא בפני צורך לסגל מחשבתו ומעשיו אל מציאותה. כמוכן, הצירוף שבלט בתופעה זו — מלחמת-חברות מזה, וטרוריות בערים מזה — היה „חדש“ רק לכאורה; ידוע הוא עוד מימי הורדוס והפרוקורטורים הרומיים ביהודה. בכורה-התוך של מלחמה-זעירה, ובדרך ה„מלחמה הקרה“ שלאחריה נתגבשו והסתעפו מאוד גילוייה של „לוחמה“ זו — עד שהורגש הכרח לקבוע בה חלוקה יותר מפורטת ומדויקת. לפי תחומיה השונים; וקנו להם מהלכים גם כל מיני שמות-כוללים „בלתי רשמיים“ לחזיון זה בכללותו: „מלחמה אפורה“, „מלחמה בין-השמשות“ ועוד כיוצא-באלה.

בתחומת תחומים ובקביעת מונחים הגדיל לעשות צבא-ארה"ב. שכן בהיותו צבא „עולמי“, המיוצג ומעונין כמעט בכל האזורים הגיאוגרפיים, מביא הוא בחשבון את כל הקשת הסטגונית של צורות התנגדות או חתירה, על צירופיהן השונים; אך ספק אם הגיע לבהירות גמורה בנידון. ההגדרות שלהלן תתחשבה באלו שבמייח לזן האמריקני — אך לא תהיינה כפיפות להן.

ביסוד מעגל-מושגים זה מונחת גם כיום הגריליה (ולה גם שמות הנרדפים — „פרטיזנים“, „מאקיס“). בצדה עומדת (ולעתים אף נחשבת כמקיפה גם אותה) „המלחמה-החתרנית“. זו, הרבה מביי טויה פוליטיים מובהקים: ערעור האמון בשלטון; ליבוי שגאה לאומית, חברתית או מדינית; ארגון מחתרות ותאי-פעולה לסוד גיהם; הסתה. אך יש בה גם צד של הפעלת כוח של ממש: מהומות המונים ופרעות, טרוריות אישי וקיבוצי בערים, הבלות. בעטיה החלו צבאות אחדים מפתחים שלוחות ל„מלחמה פסיכולוגית“ (כך, הצרפתים באלג'יריה — וגם האמריקנים). אך נתברר שהם זקוקים בכליזאת גם לכלי משלהם שיצלה במיוחד לטיפול בתפקידים וביריב, מסוג זה — אף בתחום התמודדות-הכוח. תחילה נדרש, כמוכן, כסבל בעל „ניירת“ תורתית מסודרת, להגדיר את היריב, ה„אובייקט לטיפול“. לצורך זה נטלו את המילה המופשטת קמעה insurgency („מריון“) — והפכו לחונת, המאפשר „לשים תחת גג אחד“ גם את גילויי הגריליה לכל צורותיה ואת גלגולי-הכוח שב„מלחמת-החתירה“. ל„סוג-לוחמה“ חדש זה שלפני הכוחות הסדירים הוגדרו משימותיהם של אלה — ועוצבו אורחות-פעולה: החל בפיוזר המונים והדברת מהומות — וגמור במבצעי „נגד-גריליה“ מורכבים ורבי-שכלול. כאמור, התברר כי חלק לפחות ממשומות אלה נדרש גם כוח מסוג מיוחד: מעין „חיל-נגד-גריליה“ — ולעתים אף גרעין מוכן (ומאומן-היטב) לכוחות-גריליה „נגדיים“; כוח, שיטפל בכל אותם „שולי-מלחמה אשר כוח סדיר ותקין לא יסכון להם. כך נולדה שלוחה צבאית חדשה ומיוחדת-במינה: ה„כוחות-המיוחדים“.

המאמרים הניתנים הפעם עוסקים בחזיון הגריליה. באחת החוברות הבאות תוצג, במיוחד, גם סוגית ה„נגד-גריליה“ — או, בתפיסתה הרחבה-יותר, „נגד-מריון“ — לגילוייה וחידושיה השונים; ולחוד יועלה ענין ה„כוחות המיוחדים“, הקובע מקום לעצמו. כך יועבר בפני קוראי „מערכות“, ולו גם בצמצום, מעגל ה„מלחמה הבלתי-שיגרתית“ כולו, בדפוסיו החדשים.

בהרבה מכפי שהיתה אי־פעם בעבר. רק במאה זו החלה לוחמה זו זוכה בהלכה־הצבאית של המערב ליותר מאשר תשומת־לב מרפרפת — הגם שפעולה מזוינת על־ידי כוחות בלתי־סדירים ארעה תכופות אף בימים עברו. ביצירתו המוֹנומנטלית „על המלחמה“ הקדיש קלאוזוביץ לענין זה פרק קצר אחד; פרק זה בא בסמוך לסופו של הכרך הששי שלו, בן שלושים הפרקים, הֵדן בבחינותיה השונות של ה„הגנה“. בבואו לדון בנושא „חימוש העם“ כאמצעי־הגנה מפני פולש — ניסח קלאוזוביץ את תנאי־היסוד להצלחת אמצעי זה ואת מגבלותיו, אך לא דן בבעיות הפוליטיות הכרוכות בסוגיה זו. כן לא הזכיר כלל־ועיקר את ההתנגדות העממית בספרד לצבאות נפוליון — אשר היתה הדוגמה רבת־הרושם ביותר לפעולת־גריליה במלחמות העת ההיא והיא שגרמה להכנסת מונה זה למילון הצבאי.

ניתוח נרחב יותר ומעמיק יותר — בנושא זה ניתן (כעבור מאה שנה) ב„שבעת עמודי החכמה“ לת. א. לורנס (הוא „לורנס איש־ערב“). ניסוח רב־השראה זה לתורת־ההלכה של לוחמת־הגריליה — הושתת על ערכה ההתקפי; היה זה פרי צירופם של נסיונו בימי ה„מרד הערבי“ נגד התורכים ושל הגיגיו בו — הן כמאבק עם לעצמאותו והן כחלק במסע־המלחמה של בעלות־הברית נגד תורכיה. מסע־המלחמה נידח זה במזרח־התיכון היה היחיד במלחמת־העולם הראשונה בו נודעה לפעולת־הגריליה השפעה רבת־חשיבות. בזירת אירור פה לא מילאה לוחמת־הגריליה כל תפקיד בעל־משקל.

במלחמ״ע השניה הפכה הגריליה לתופעה נפוצה והתפתחה בכל ארצות אירופה הכבושות בידי הגרמנים, וכן ברוב ארצות המזרח־הרחוק הכבושות בידי היפנים. את שרשי גידולה אפשר למצוא במידה לא־מעטה באותו רושם עמוק שעורר לורנס — ובמיוחד הרושם שהטביע על צ׳רצ׳יל. לאחר שהגרמנים שטפו את צרפת ב־1940 ובריטניה נותרה מבודדת, החליט צ׳רצ׳יל — כחלק ממדיניות־המלחמה שלו — לנצל את לוחמת־הגריר ליה כנשק־נגדי. מדורים מיוחדים של מוסדות־התכנון הבריטיים הוקדשו לתפקיד לעורר ולטפח תנועות „התנגדות“ בכל מקום בו ניסה היטלר להשליט את ה„סדר החדש“ שלו. בעקבות השרשרת המתארכת והולכת של כיבושי היטלר, וכניסתה של יפן למלחמה כבעלת־בריתה של גרמניה, הורחבו מאמצים אלה יותר ויותר. הצלחתן של תנועות־ההתנגדות היתה שונה בכל מקרה ומקרה. ההתנגדות בעלת התוצאות הממשיות ביותר היתה זו שהתנהלה ביוגוסלביה על־ידי תנועת

בדברי המבוא לאחד מספרי, אותו כתבתי לפני כשלושים שנה, ניסחתי את האמרה: „רצונך בשלום — הבן את המלחמה“. אמרה זו נראתה בעיני כנחוצה ומתאימה יותר מזו הקדומה, הפשוטה־מדי: „רצונך בשלום — היכון למלחמה“. אותה אימרה נתגלתה לעתים קרובות, לא רק כגירוי למלחמה אלא אף כהתכוננות מוטעית לחזור במלחמה על שיטותיה של המלחמה הקודמת — בנסיבות שנשתנו מיסודן.

היום, בעידן הגרעין, ראויה האמרה המתוקנת שירחיבה. אין כונתי — כפי שישער אולי הקורא — להרחיבה על־ידי שיבוץ המלה „גרעינית“. שכן, אם נתיר את הרסן מעל הכוח הגרעיני המצוי עתה — להבדיל מכך שנקיימו כהרתעה — ייקרא הדבר „תוהו ובוהו“ ולא „מלחמה“. המלחמה היא פעולה מאורגנת שאי־אפשר להמשיך בה במצב של תוהו־ובוהו. ברם, גורם־ההרתעה הגרעיני אינו חל על מצבי הרתעתן של צורות־תוקפנות כמוסות ותחבולניות יותר ואי־אפשר להפעילו כלפיהן. אדרבה, דוקא בגלל אי־התאמתו לתכלית זו עשוי עצם קיומו של גורם־ההרתעה הגרעיני להמריץ ולעודד צורות־תוקפנות אלה. לפיכך, הניסוח־המורחב לאמרה זו יהיה עתה: „רצונך בשלום — הבן את המלחמה; ובמיוחד — את צורות־המלחמה המוגדרות כ„גריליה“ וכ„מלחמת־התרנית“.

לא־מכבר תורגמו לאנגלית שתיים מן המסות רבות־המשמעות ורבות־ההשפעה ביותר שנכתבו בנושא זה. הראשונה היא האגרת מרחיקת־הראות של מאו־טצ׳א־טונג, „ירצ׳י־צ׳אן“, שחברה ב־1917, עת חדרו היפנים לסין. השניה היא ספר־ההדרכה של צ׳ה גאוא־רה משנת 1960 — שהוא סינתזה, נוסח ספרי־לימוד, של השיטות שנוקטו במהפכה בקובה שבהנהגת פידל קאסטרו, ושל הנסיון שנרכש בעטיה.

יצוין כי מתרגמיהם של שני כתבים אלה נמנים עם אנשי „צבא־הצ׳י“ האמריקני (חיל־המארינס): בריג־גנ. ס. ב. גריפית שתרגם את אגרתו של מאו־טצ׳א־טונג, והמיור ה. סי. פיטרסון שתרגם את ספרו של גאוא־רה. ניתן ללמוד רבות מעיון בשני ספרים אלה; אך, כמובן, שניהם עוצבו על־ידי הנסיבות בהן נכתבו, כמדריכים מעשיים לישום בנסיבות ובאזורים נתונים. על כן יש בהם דוקא משום דרבון לעריכת מחקר עמוק יותר בנושא זה ובהקשר נרחב יותר.

מקור ה„גריליה“ — הלחימה נגד נפוליון

לוחמת־גריליה הפכה במלחמותיה של מאה זו לגורם בולט

חיוני לשמאל: מאו־טצ׳א־טונג, צ׳ה גאוא־רה, פידל קאסטרו, הו־צ׳י־מין

הפרטיזנים הקומוניסטיים (הקראטים בעיקרם), בהנהגתו של טיטו*.

אולם בינתיים ניטשה במזרח-הרחוק מלחמת-גרילה נרחבת וממושכת יותר. מלחמה זו התנהלה, מאז שנות ה-20 של המאה, על-ידי הקומוניסטים הסיניים, שבהנהגתם מילא מאו-טצ'ונג תפקיד מכריע יותר ויותר. מלחמה זו התפתחה

ת.א. לורנס
„איש ערב“

ב-1927. לאחר שהביס צ'אנג-קאי-שק את השליטים הצבאיים שבצפון — תוך נחשול-התקדמותו ממרחב-קנטון — ניסה הוא לחסל את היסודות הקומוניסטיים שבצבא-המהפכה הלאומית שלו. משנת 1937 ואילך הופנתה מלחמתם זו נגד היפנים, עת הכוחות הלאומניים והקומוניסטיים שוב שיתפו פעולה נגד הפולש הזר — אם כי בברית בלתי-ייציבה. הקומוניסטים, שפעלו בדרכי גרילה, עשו הרבה להרפית הלחץ היפני מעל כוחותיו הסדירים יותר של צ'אנג-קאי-שק, על-ידי הטרדת הצבא-הפולש. במרוצת מאבק זה כיונו הקומוניסטים את מש-חכם באופן שיבטיח להם יתרונות לעתיד. הם הפיצו את השפעתם בשכבות העם באזורים הכבושים באורח כה תכליתי עד שעם התמוטטות היפנים, היה מצבם של הקומוניסטים נוח יותר בשביל קציר פירותיה של תוצאה זו מאשר מצב משטר רו הלאומני של צ'אנג-קאי-שק.

„נסיון ההשתלטות“ שלהם נחל הצלחה מזהירה. תוך ארבע שנים מאז צאת היפנים השתלט מאו-טצ'ונג לחלוטין על יבשת סין. תוך כדי כך נטל לעצמו את מרבית כלי-הזין והר-ציוד האחר, שהזרימו האמריקנים לסין ושהיה מיועד לסייע בידי צ'אנג-קאי-שק בהתנגדותו — תחילה ליפנים, ואחר-כך לקומוניסטים הסיניים. אותה עת פיתח מאו בהתמדה את יחידות-הגרילה שלו לכוחות סדירים — בעודו מנצל תשלור-בת של שני אורחות-הפעולה.

סוגי-המלחמה היחיד ההולם את הנסיבות

מאז ועד ימינו אלה ננקטה התשובת של מלחמת-גרילה ומלחמה-התרנית בהצלחה גוברת ומתפשטת באזורים הסמוך

* אשר נסתייע הן בתנאיה של ארץ מבותרת, הררית-יערית והן במסיבות הלאומיות-ההיסטוריות שהזינו התקוממות עממית רחבה למדי — ולבסוף אף הביאו לידי התנבשות של כוח „מוחץ-סדיר“, שהחל פועל במבצעי-שדה „גלויים“ — המערך.

כים שבדרום-מזרח אסיה, וכן בחלקי-עולם אחרים — באפריקה, החל באלג'יריה; בקפריסין, ומעברו האחר של האוקיינוס האטלנטי — בקובה. חזקה על מסעי-מלחמה מעין אלה שיתרחשו גם בעתיד, כיון שהם סוגי-המלחמה היחיד ההולם את נסיבות זמננו, והם מתאימים היטב לניצולם של מורת-רוח סוציאליטית, תסיסה גזעית וקנאות לאומנית.

התפתחות מעין-זו נעשתה אפשרית שבעתים עם התעצמותם של כלי-הזין הגרעיניים, ובמיוחד עם יצורה, ב-1954, של פצצת-המימן — והחלטה הבורזמנית של ארה"ב לנקוט במדיניות ובאסטרטגיה של „גמול אדיר“, להרתעת כל סוגי התוקפנות. בעת ההיא הכריז סגן-הנשיא ניפסון: „אימצנו לעצמנו עיקרון חדש. תחת להניח לקומוניסטים לכרסמנו עד מות בכל רחבי העולם במלחמות קטנות, נישען בעתיד על כוחות-גמול ניידיים אדירים“.

האיום המרומז בשימוש בכלי-זין גרעיניים לריסון לוחמי-גרילה היה מגוחך, ממש כהצעה להשתמש בקורנס-כבד להרחקת נחילי-תושבים. מדיניות זו, לא היה בה טעם ובדרך הטבע גרמה לדרבונן ועידודן של אותן צורות תוקפנות — תוקפנות על דרך הכרסום — שלגביהן כלי-זין גרעיניים הם בגדר מענה שאי-אפשר להפעילו.

נקל היה לחזות מראש תוצאה מעין-זו — הגם שלנשיא איזנאוואר וליועציו לא היה הדבר נהיר כלל שעה שעיצבו את מה שנקרא בפיהם „המראה החדש“ של מושגי ההגנה ואמ-ציעיה, בהחליטם להישען על „גמול אדיר“. כדי להוכיח בעליל כי אָמנם היתה זו התוצאה האפשרית הברורה-מראש — אין לך דרך פשוטה מאשר לחזור בקצרה על דברים שכתבתי בעת ההיא, במותחי ביקורת על מסקנתם והחלטתם זו של האמריקנים.

„הסוגיה הדחופה והיסודית ביותר שלגביה שומה עלינו להבהיר את מחשבתנו — עתה וללא-דחיות — היא בעייתו של המכונה בשם „המראה החדש“ במדיניות-הצבאית ובאסטרטגיה. בעיה חיונית זו צמודה הדוקות אל הולדתה של פצצת-המימן.“

במידה בה מפחיתה פצצת-המימן את הסיכוי של מלחמה כוללת — בה-במידה מוגדלה היא את האפשרויות למלחמה-מוגבלת, שתנהל באמצעות תוקפנות אזורית נרחבת. האיב יוכל לנצל לשם כך מבחר של אורחות-פעולה שונים שנועדו כולם לאפשר לו להתקדם ולהר-חיב את אחיזתו תוך-כדי הטלת הסנסות לגבי שימוש בפצצות-מימן, או פצצות-אטום לשם פעילה-נגדית.

אפשר שהתוקפנות תבוצע, במקצב אטי — תהליך הדרגתי של חדירה והסתג-גבול. או שעשויה היא להעשות אמנם לעומק מוגבל אך במקצב מהיר: נגיסות מהירות, שחיש-מהר תבואנה בעקבותיהן הצעית לניהול משא-ומתן. יכולה היא גם להעשות בדחיסות מוג-בלת — מספר רב של הסתנוויות במקומות שונים על-ידי חלקי-קים' כה קטנים, עד שבצירופם מהוים הם מעין אָד שאין למוש. לסיכום, פיתוחה של פצצת-המימן ריפה את יכולת התנגדותנו לתוק-פנות קומוניסטית. זוהי תוצאה חמורה מאוד. לצורך בלימת סכנה זו, נאלצים אנו עתה להשען יותר על כלי-זין, מקובלים, ברם, מסקנה זו — אין משמעותה כי עלינו לפנות לשיטות מקובלות. אדרבה, מסקנה זו חייבת לשמש תמריץ לפיתוחן של שיטות חדשות יותר.

הפרטיזנים הרוסיים
נהנו מאהדת האוכלוסייה

מה של הגנה נייחת לא יכירנה בפעולת גריליה — ואין בה מקום להקמת ביצורים מגן קבועים, אלא לסידורים זמניים ובני-חלוף, הכרוכים בהקמת מארב.

מבחינה אסטרטגית הופכת פעולת גריליה על-פיו את נוהג הלוחמה המקובל, שהרי שואפת היא להמנע מקרב; וכן הדבר גם מבחינה טקטית — בהימנעה מכל התנגדות כזו שבה עלולה היא לסבול אבידות. בקרב — להבדיל ממארב — עלולים אף המעולים שבין המפקדים והחוגרים לסבול אבידות בשיעור כה חסרי-הס מספרם הכולל של הפרטיזנים, עד שכל התנועה כולה עלולה להפגע חמורות, ושלחבת-רוחה תכבה. על כן, „הך וברח” — הוא העיקרון המיוחד את קרב הגריליה. ליה, אכן, „הטה לטובתך את כפות-המאזניים — ושא רגליים.” יהיה כאן מונח קולע יותר, בהיותו כולל יותר את סוגי המצבים השונים. שכן, מספר רב של מכות קטנות ואיומים זעירים לכאורה עשוי להשפיע לעתים יותר להטית כפות-המאזניים לטובת הפרטיזנים מאשר מספר קטן של מהלומות ואיומי-רבתי — וזאת כתוצאה מכך שפעולות הסחה, הטרדה וערעור-הרוח מצטברים יותר בשורות האויב ומביאים גם להתרשמות נרחבת-יותר בקרב האוכלוסייה. התכונה של „הימצאות-בכל מקום”, בצירוף עם הסגולה של חמיקות-תמיד, אלה הם „סוד-יסוד” של הצלחה גוברת-הזולה במסע-חתי-רה-וגריליה מעין זה. יתירה מזו: הכלל „הטה את כפות-המאזניים — ושא רגליים” — תכופות הוא-הוא הדרך הטובה ביותר גם בשביל השגת התכלית — ההתקפית במשמעותה — של פיתוי האויב להכנס אל בין מלתעותיו של מארב.

זאת ועוד. מלחמת-גריליה הופכת על-פיו את אחד העקרונות הראשיים של המלחמה המסורתית — עיקרון „ריכוז הכוח”, וזאת בשני המחנות. שכן הפיזור הוא תנאי חיוני להמשך-קיומו של מחנה-הגריליה ולהצלחתו. אסור למחנה זה כי יהיה בכל זמן שהוא מטרה הניתנת לפגיעת יריב ולפיכך אינו יכול לפעול אלא בחלקיקים זעוריים בלבד; הגם של-רגעים יכולים חלקיקים אלה להתכנס ולהתלכד — כאותן כדוריות-כספית — כדי להכריע יעד המוחזק בכוח מועט. לגבי לוחמי גריליה, יש להמיר את עיקרון „ריכוז הכוח” בעיקרון „זרימות-הכוח”. זהו עיקרון חדש, אותו יצטרכו

בכנסנו לעידן-אסטרטגיה חדש השונה שוני רב מכל ששיערו אלה שטענו לזכותה של עצמה-אירית-אטומית — הלא הם מהפכני העידן שחלף. האסטרטגיה אותה מפתחים עתה יריבינו שואבת השראתה מהרעיון הכפול של חמיקה מפני עצמה-אירית עדיפה, ושל העמדתה במצבים של חוסר-אונים. אכן, יש בכך משום אירור ניה, שכלל שפיתחנו יותר את מחקר-פעילותו, המאסיבי של נשק ההפצה-הגרעינית — כן סייצנו יותר לקידומה של אסטרטגיה חד-שה זו נוסח גריליה.

האסטרטגיה שלנו-עצמנו צריך שתהיה מושתתת על הבנה ברורה של תפיסת-יסוד זו, והמדיניות-הצבאית שלנו זקוקה להכונה-מחדש. יש מרחב-פעולה לאסטרטגיה-נגדית מהסוג התואם אסטרטגית-יריב זו — וכדאי שנפתח אותה פיתוח תכליתי.”

הבנת הגורמים האלה ומשמעויותיהם נתפתחה לאטה; אך הקצב הוחש עד-מהרה עם עלות הנשיא קנדי לשלטון ב-1961. בנאומו בפני הקונגרס, במאי 1961, הכריז הנשיא החדש כי „הוריתי לשר-ההגנה להרחיב במהירות ובהקף של-ממש, בשיתוף-פעולה עם בעלות-בריתנו, את הפעילות להכשרת כוחותינו הקיימים לניהולה של מלחמה בלתי-גרעינית, למבצעים צבאיים-למחצה ולמלחמות, תת-מוגבלות או, בלתי-מקובלות”.

ואילו שר-ההגנה של ארה”ב, מק-נמרה, דיבר על „הגדלת הכוחות-נגד-גריליה שלנו בשיעור של מאה וחמישים אחוז”¹⁰, והממשלה החדשה הזתה אז גם הגשת סיוע לכוחות-גריליה בארצות-נכר, הפועלים נגד משטרים קומוניסטיים.

על מלחמת-גריליה להיות דינמית

הפתגם „המוזהר מראש — חמוש מראש” חל על מלחמת-גריליה-זוהתירה ביתר-תוקף מאשר לגבי הלוחמה הסדירה, כפי שידענוה עד כה. היסוד לכוננות הוא הבנת-יסוד בהלכתה של לוחמה זאת, ובנסיגונה ההיסטורית — ביחד עם הכרת אותו מצב מסוים בו היא נטושה כיום, או עלולה לפרוץ.

לוחמת-גריליה צריכה תמיד להיות דינמית, ולקיים תנופתה. הפסקות — בהן שוררים מצבים סטטיים — מכשילות יותר את הצלחתה מאשר אילו היה המדובר בלוחמה סדירה, לפי שהן מאפשרות ליריב להדק את אחיזתו בארץ ולהניח לגייסותיו להנפש — ובהבעת עשויות הן לצנן את הדחף של האוכלוסייה להצטרף אל לוחמי-הגריליה או לעזור להם. מקו

¹⁰ בהתלבטויות-לשון אלו של הצהרת הנשיא ניכר המאמץ להקנות לשומעיו, על-ידי נקיטה בביטויים וניסוחים לא-רגילים, את התחושה של סוגי לחימה שלא היו כלל ידועים או מוגדרים בעבר. ברור, שב-מבצעים צבאיים-למחצה מתכוון הוא לפעולה הנמצאת על הגבול בין פעולת צבא לבין פעולת חבורת-פרטיזנים, אפילו היא מודרכת על-ידי גרעין צבאי. יש להניח, כי המושג מלחמה „תת-מוגבלת” נועד להגדיר „מלחמה” אשר לא רק שהנה מוגבלת מבחינת היותה מקומית, וזאת-גרעינית, אלא שעיקרה הוא תערובת של תסיסת איכרים, פעילות-חבורות, חתירה מדינית, מעשי-טרור בערים ובדרך-כים וכיו”ב. ואילו הביטוי „בלתי-מקובלת” כאן — ברור שמתחס לא רק לעיבה כי מלחמה כזו היא „בלתי-אטומית” — אלא לכך שהיא מהווה סוג פעולה יוצא-דופן בהחלט לגבי כל המושגים הקודמים בענין „מלחמה” — המער.

¹¹ דבר שיש לו, ללא-ספק קשר לסוגית „כוחות המיוחדים” — לה נקדיש עיון מיוחד באחת החוברות הקרובות. — המער.

אינפורמציה מהכוח השולט בארץ, בעודה מסייעת בהסתרת לוחמי-הגרילה. תנאי ראשוני להצלחה הוא, שצריך להחזיק את האויב במצב של "גישוש באפלה" — בעוד לוחמי-הגרילה ליה פועלים לאור ידיעה מקומית עדיפה, בצירוף עם ידיעות מהימנות על אודות היערכות האויב ותנועותיו. סוג זה של ידיעות על סביבתם דרוש לפרטיזנים שבעתים משום שמבחינה פיסית יש לבצע את רוב תנועות הגרילה בחשכת הלילה, מטעמי בטחון ולשם השגת הפתעה. השיעור בו משיגים לוחמי-הגרילה את הפרטים ואת הידיעות המגיעות במהירות הדרושה — תלוי לחלוטין בכך עד כמה התקדמו בהשגת סיועה של האוכלוסיה המקומית.

מלחמת-הגרילה היא סוג של מלחמה שפעיליה מעטים, אך היא תלויה בסיועם של הרבים. אמנם, כשלעצמה — הריהי צורת-הפעולה האינדיבידואלית ביותר; אך ניתן להפעילה באורח תכליתי, ולהשיג את מטרתה, אך ורק כאשר היא נתמכת תמיכה-קיבוצית על-ידי אהדת המוני העם. זו הסיבה שהגרילה במיוחד רבת יכולת והשגים, באותם מצבים בהם משתלבת פניה אל רצון ההתנגדות הלאומי, או אל השאיפה לעצמאות — עם פניה אל מורת-רוח חברתית וכלכלית. כך הופכת היא למהפכנית במובן רחב-יותר של המושג.

בעבר היתה מלחמת-הגרילה כלי-זינו של הצד החלש-יותר, ועל כן היתה הגנתית בראש-ראשונה; אך בעידן-האטום אפשר לפתחה יותר ויותר אף כצורה של תוקפנות, המתאימה לניצול מצב של "תיקו-גרעיני". כתוצאה מיושנת עתה, תפיסת-היסוד בענין ה"מלחמה-הקרה" וצריך להמירה במושג חדש — של "מלחמה מוסית".

ברם, מסקנה כוללת זו, מוליכה אותנו אל בעיה מרחיקת-לכת יותר ועמוקה יותר. מן התבונה היה זה אילו החלו המדינאים והאסטרטגים של ארצות-המערב לומדים לקח מן ההיסטוריה — ואילו נמנעו ממשגיח-עבר, שעה שהם חותרים לפיתוח "אסטרטגיה-נגדית" בסוג זה של לוחמה.

מרד עממי נגד גרמניה

התפשטותה הנרחבת של לוחמה מעין-זו בעשרים השנים האחרונות באה בעקבותיה — ובמידה מרובה אף-היתה תור-לדתה — של אותה מדיניות-מלחמה של הפחת מרד עממי במדינות המוחזקות בידי אויב, מדיניות אשר בריטניה, במני-היגותו של צ'רצ'יל, נקטה בה ב-1940 כאמצעי לסיכול מסע-הכיבושים של הגרמנים. אותה מדיניות עצמה הורחבה במרוצת-הזמן גם למזרח-הרחוק כאמצעי נגד היפנים.

בעת ההיא נתקבלה מדיניות זו בהתלהבות רבה וללא קור-שיות רבות. משפשתה גאות-הכיבושים הגרמנית על פני חלקי-הארי של אירופה, נראתה דרך זו כדרך המובנת-מאליה, שיש ללכת בה במאמץ לערער את מאחזו של היטלר. דרך זו קסמה במיוחד לאורח-מחשבתו של צ'רצ'יל ולמזגו. לבד מיציר-הקרב האינסטינקטיבי שלו והתרכזותו הגמורה במטרה האחת — הבסת היטלר מבלי להתחשב באשר יקרה אחר-כך — היה צ'רצ'יל גם מעריצו ושותף-הקרוב של לורנס. עתה ראה את ההזדמנות להוציא אל הפועל באירופה, בממדים הגדולים ביותר, את אשר הדגים לורנס בחלק מוגבל-יחסית של המרחב הערבי.

מעתה לאמץ לעצמם, אם גם בשיעור שונה בהתאם לטיבם, אפילו כוחות סדירים, שעה שפועלים לנוכח חשש של הרעשה על-ידי כלי-זינו גרעיניים. יתר-על-כן, הפיזור עצמו הנו בגדר הכרח גם לגבי הצד העומד ממול כוח-הגרילה — מאחר שאין תועלת בריכוז צירחיות נגד כוחות חמקמים מעין אלו, הזרזים כיתושים. הסיכוי לרסנם ולבלמם טמון בעיקרו ביכולת לפרוש רשת דקה, אך צפופה, על פני איזור רחב ככל-האפשר. ככל שתהיה הרשת המשגחה נרחבת יותר — כן יגדל הסיכוי כי המסעות נגד-גרילה ישיגו את תכליתם.

היחס שבין המרחב לכוחות הוא גורם-מפתח במלחמת-גרילה. עובדה זו הובעה באורח חי מאוד בחישובו המתימטי הידוע של ת.א. לורנס בענין המרד-הערבי — חישוב שלפיו היו התורכים, לצורך בלימתו של המרד, "זקוקים למוצב-מבוצר בכל עשרה קילומטרים מרובעים, ואסור שבמוצב כזה יחזיקו פחות מעשרים איש". לפיכך, נדרשו 600,000 איש להבטחת השטח שהתורכים השתדלו לשלוט בו — בעוד שלרשותם עמדו רק 100,000 איש. "הצלחתנו היתה ודאית, וניתן היה להוכיחה בעזרת עפרון ונייר, כבר משהוברר היחס שבין המרחב למספר הגייסות".

חישוב מעין זה, אם כי הנו בגדר פישוט-יתר, מגלם בחובו אמת בעלת משמעות כללית. היחס שבין מרחב לכוחות הוא בבחינת גורם-יסוד; אך התוצאה הממשית משתנה בהתאם לסוג פני-הקרקע — ולניידותם היחסית של שני הצדדים; וכן — לפי רוח-הגייסות שלהם. שטח מבותר או יערי הוא הנוח ביותר ללוחמי-גרילה; ערכם של מדבריות פחת לדידם עם פיתוחם של כלי-טיס וכוחות-קרקע ממוכנים. לשטחים עירוניים יש יתרונות ומגרעות כאחד, אך בסיכום עשויים הם להיות בלתי-נוחים למבצעי גרילה — הגם שהגם שטח מצוין למסע-מלחמה חתרני.

אם כי אזורים מבותרים, יעריים וקשיי-עבירות הנם הטובים ביותר מטבעם לבטחונם של כוחות-גרילה והם הפותחים לפנייהם את מיטב ההזדמנויות להפתעה, אין הם נעדרים חסרונות. שכן, שטח מעין זה עלול להיות קשה יותר להשגת אספקה, ואף מרוחק יותר מיעדי-מפתח. יעדים אלה כוללים לא רק את המטרות אותן מציג בפני הפרטיזנים הכוח שכבש את הארץ ושולט בה — ובמיוחד מדובר בדרכי-התחבורה והתקשורת של הכוח-השולט — כי אם כוללים גם את עמדות-הארץ עצמה, אשר הכרחי לשכנעו לשתף-פעולה במלחמה נגד הכוח השולט. תנועת-גרילה המעמידה את שלומה בראש מעיניה — תקמול במהרה. על האסטרטגיה שלה להיות מכוונת תמיד לגרום לכך כי האויב יאלץ להגדיל את "התמתחות" — היתר שלו — הן הפיסית והן הנפשית.

הידיעה העדיפה

את הגורמים והמצב המתימטיים-מזה והגאוגרפיים-מזה — המוצאים ביטויים בסוגיית היחס שבין המרחב לכוחות — אי-אפשר להפריד מהגורמים ומהמצב הפסיכולוגיים-מזה והפוליטיים-מזה. שכן סיכווייה והתקדמותה של תנועת-גרילה תלויים בעמדתו של העם באיזור בו נטוש המאבק הייני, בנכונותה של האוכלוסיה לעזור לתנועה זו; הן באופן חיובי, על-ידי הספקת ידיעות ואספקה — והן באופן שלילי על-ידי מניעת

ברם, כאשר מנתחים מסעי־מלחמה אלה באזורי־העורף, נראה כי השפעתם עמדה במידה מרובה ביחס ישיר לשיעור שבו היו משולבים עם מבצעי של צבא־סדיר חזק, שהיה אוסר קרב על חזיתו של האויב ומושך לשם את עתודותיו. ולעתים רחוקות היו כוחות־הגרילה ליותר מאשר מטרה — וזאת רק כאשר הזדמנה פעולתם. בעת־אחת, עם העובדה — או עם האיום המחמשת־ובא — של מתקפה רבת־עצמה, שתבעה את תשומת־לבו העיקרית של האויב.

אולם בזמנים אחרים היו כוחות כאלה תכליתיים אף פחות מאשר התנגדות סבילה, נרחבת — ואת הנזק הרב־ביותר הסבו הם לבני מולדתם־הם. הם עוררו מעשי־גמול, חמורים־בהרבה מאשר הפגיעה שפגעו באויב. הם סיפקו לגייסותיו הזדמנות לפעולה אלימה — פעולה שתמיד יש בה משום פורקן לעצביו של היל־מצב בארץ בלתי־ידידותית. הנזק החומרי שגרמו לוחמי־הגרילה ישירות — ובעקיפין, במהלך מעשי־הגמול — הסב סבל רב לבני־עמם; ובסופו של הדבר, היה נזק זה למכשול על דרך השיקום לאחר השחרור מה־כיבוש הזר.

אך הנזק הגדול־מכולם, ומאריך־הימים, שצמח מפעולות אלו, היה זה שבתחום רוח־העם. תנועת־„ההתנגדות“ החמושה משכה אליה הרבה „בעלי־הרגלים רעים“. היא נתנה להם הזדמנות לנהוג לפי מידותיהם הרעות ולישב את חשבונור־תיהם האישיים, באצטלת הפטריטיזם. גרוע עוד יותר היה רישומה הנרחב יותר — במגמה לטשטוש ערכים מוסריים — של תנועת „ההתנגדות“ זו על הדור הצעיר בכללו. היא לימדה אותם להמרות פי הרשות ולהפר את חוקי המוסר־האזרחי במאבק עם כוחות הכיבוש. תורה זו הותירה אחריה זלזול ב„חוק ובסדר“ — וזלזול זה נמשך באופן בלתי־נמנע גם לאחר שנסתלקו הפולשים.

הרגל האלימות מכה שורשים עמוקים הרבה־יותר בלוחמה בלתי־סדירה מזו הסדירה. בזו האחרונה פועל כנגדו הרגל הציות למרות החוקית, בעוד שבלוחמה הבלתי־סדירה מעלים על נס את המרית פי הרשות והפרת החוקים. בניית־המחדש של ארץ ומדינה יציבה על יסוד מעורער מעין זה הופכת לדבר קשה־יותר.

מורשת־ספיחים מסוכנת

ההפרה בסכנה הצפונה בספיחיה של לוחמת־גרילה חדרה לתודעתי בהגותי במסעי־המלחמה של לורנס בערב ובשיחור־תינו בנושא זה. הספר שחיברתי על אודות אותם מסעי־מל־חמה — הרצאת הסבר על ההלכה של לוחמת־הגרילה — נתקבל כמדריך־מנחה עלידי מפקדים רבים־מספור של יחי־דו־ת־קומנדו ותנועות־התנגדות במלחמת־העולם שמאחורינו. בעודו קפיטן בלבד, בשנות שירותו בארץ־ישראל, ביקר אצלי אורד וינגייט סמוך לפרוץ המלחמה — וניכר היה כי פיעם בו הרעיון לישים הלכה זו ישום חדש ונרחב־יותר. אך ספקות

מפגש בין חיילים אמריקניים ובין לוחמים מה„מאקי“ הצרפתי

המפקק בכך עד־כמה רצוי לטפח את מלחמת־הגרילה — עלול היה להראות כחסר תקיפות־החלטה, ושמה אף כלא־פטריטי. מעטים הרהיבו עוז בנפשם להסתכן בקטרוג מעין זה — ואף אם קיננו בלבם ספקות בענין תוצאותיה הסופיות של מדיניות זו לגבי התאוששותה של אירופה. בכל עת תמיד המלחמה היא ענין של עשית מעשה רע, בתקוה שאולי תצמח ממנה טובה; קשה עד למאוד לנהוג במידת ההבחנה מבלי לגרוע עלידי כן ממידת נחישות־ההחלטה. יתירה מזו, הקו הזהיר הנו בדרך־כלל משגה בקרב — ודוקא שם נוקטים בו לעתים שכיחות־למדי; כתוצאה, רק לעתים נדירות זוכה הוא לשבח במישור הרם יותר — המישור של מדיניות־מלחמה, אשר דוקא שם לעתים־קרובות־יותר הוא הנבון, אך כרגיל אינו מקובל. בקדחת המלחמה נכספת דעת־הציבור לאמצעים הקיצוניים ביותר, מבלי להתחשב לאן עלולים הם להוליך.

מה היו התוצאות? כוחות „ההתנגדות“ החמושים הטילו ללא־ספק מעמס ניכר על הגרמנים. באירופה־המערבית — בלט הדבר ביותר בצרפת. כן נתגלו כוחות אלה כאיום רציני על דרכי־התחבורה ועל תקשורתם של הגרמנים באירופה־המזר־הית ובבלקנים. דברי השבח המעולים ביותר לפעלם זה משתמעים מתוך עדותם של המפקדים הגרמניים. כמפקדים הבריטיים באירלנד בשעתם, בימי „המאורעות“ שם, כן גם הגרמנים חשו בחריפות בדאגה ובנטל הכרוכים בהתמודדות עם אויבים „נוסח־לוחמי־גרילה“, אשר היו מנחיתים מהלך מותיהם כרעם ביום בהיר, ופרושה היתה עליהם חסותה של האוכלוסיה.

* הכונה למעשי ההרס וההשמד שנעשו עלידי צבא־הכיבוש (הגר־מנים והגייסות הרוסיים שהופעלו עלידם בצרפת ובעוד מקומות), תוך כדי „פעולות־העונשין“ שלו.

מלקחיה היסטוריה אלה. להדיה ובניהדיה של אותה מדיניות נודעה בשנים שלאחר המלחמה השפעה הרסנית על מדיניות השלום של הברית המערבית — ולא רק בשל העובדה, כי תודות לה סיפקו גם ציוד ותמריץ וגם דחף רוחני לתנועות „נגד מערביות” באסיה ובאפריקה. במקרה של צרפת נתחנך עד מהרה כי תוצאות פעלם הצבאית של ה„מאקי” (חבורות ההתנגדות, שפעלו נגד הכובש הגרמני בעיקר באזורים הריים ומבותרים) כמכשיר נגד הגרמנים — כבדות משקל מהן היו השפעותיה השליליות, מבחינה פוליטית ומוסרית, על עתידה של צרפת. מחלה זו הוסיפה והתפשטה. בצירוף עם ראייה בלתי מציאותית את המהומות שבאו בשטחיה החוץ התלויים בצרפת, ועם הטיפול במהומות אלו, שהיה בלתי מציאותי אף הוא — חיבלה המחלה הזאת ביציבותה של צרפת, ובדרך זו החלישה החלשה מסוכנת את מעמדה של נאט"ו.

המענה על „מלחמה מוסוית”?

אין זה עדיין מאוחר ללמוד מהנסיון ההיסטורי. ככל שיראה מפתח הרעיון כי על פעילותם של יריבינו בנוסח „מלחמה מוסוית”, המטפחת התקוממויות על־מנת להזיק לנו, יש להגיב באמצעות מהלכי „מתקפת נגד” מאותו סוג עצמו — יהיה זה יותר נכון לנסח ולנקוט אסטרטגיה נגדית מסוג יותר שנון ומרחיק־ראות. מכל מקום, מעצבי המדיניות ומבצעי זקוקים להבנה טובה יותר של הנושא.

החלו מציקים לי — לא לגבי יעילותה המידית של לוחמה זו, אלא לגבי תוצאותיה לטווח ארוך. דומה היה בעיני כי אפשר לראות כיצד מתגלות תוצאותיה אלה, כחוט־השני, בכל אותן הטרדות המתמידות שסבלנו אנו, כיורשי התורכים, באותו איזור עצמו בו הפיץ לורנס את תנועת המרד הערבי.

ספקות אלה נתעמקו כאשר בחנתי מחדש את ההיסטוריה הצבאית של מלחמת נפוליון בחצי־האי ספרד — מאה שנים קודם לכן — וכאשר הגיתי בתולדותיה של ספרד מאז אותה מלחמה. במלחמה היא נתאזנה התבוסה שהנחיל נפוליון לצבאותיה הסדירים של ספרד על־ידי הצלחתן של חבורות הגריליה שבאו למלא מקומם. כהתקוממות עממית נגד כובש זר — היתה זו אחת מרבות־ההשג שבתולדות האנושות. התקוממות זו פעלה יותר מאשר עשו נצחונותיו של ג'לינגטון להרפית מאחזו של נפוליון בספרד, ולערעור עצמתו. אך היא לא הביאה שלום לספרד המשוחררת. שכן, בעקבותיה פשתה מגפה של מהפכות מזוינות, שחזרו ונשנו בו־אחר־זו ברוחים קצרים במשך חמישים שנה — מגפה שפרצה מחדש במאה הנוכחית.

דוגמה מנבאה־רעות אחרת מצויה בדוגמת ה„קלעים־החפ־שיים” (המתנדבים הבלתי־סדירים) שהקימה צרפת ב־1870 להטרדת הפולש הגרמני; היה זה כוח שהפך אחר־כך למעין בומרנג במערכותיה הפנימיות של צרפת, עד תום המלחמה. האנשים שתכננו במלחמה עש השניה עידודן של התקוממויות כחלק ממדיניות־המלחמה — התעלמו בקלילות רבה־מדי

ארוך יגאל אלון

מאז ומתמיד היתה לוחמת הגריליה נושא שכבש דמיונם של המומחה הצבאי, חוקר ההיסטוריה והקורא־ההדיוט, המבקש חומר־קריאה מענין ומסעיר.

בדרך־כלל השתמשו באורח זה של לוחמה החלשים, במלחמתם נגד החזקים; החמושים בכלי־זין קלים — נגד בעלי המשאבים הצבאיים הבלתי־מוגבלים; אלה שנלחמו על הגנת ארצם — נגד פולש; או אלה שנכונים היו להטיל את ארצם למלחמת־אזרחים — בנסיון למגר ממשל שהיה למורת־רוחם. בלחמן במסעי־מלחמה אלה, מנצלות חבורות־הגריליה במלואן את ניידותן, את התנאים הטופוגרפיים המקומיים ואת גורם ההפתעה. את עצמת־אשן מפעילות הן, בדרך־כלל, באורח החסכוני והתכליתי ביותר. כיון שברוב המקרים אין בידי מארגניהם של כוחות־גריליה הסמכות החוקית לכפות גיוס — הרי רוב לוחמי הגריליה, או הפרטיזנים, הנם מתנדבים, הנוטלים נשק בידם למען מטרה לאומית או רעיון חברתי, או שניהם גם יחד. למפקדי גריליה מצייתים יותר עקב יכולת הנהגתם הטבעית מאשר בתוקף איוו סמכות חוקית, או דרגה צבאית שהוענקה להם. מאחר שבקרב נאלץ הצד החלש יותר להסתמך על תושיה ויכולת יותר מאשר על עצמה, נוכחים אנו כי תכופות מגלים

לוחמת גריליה

הדדית את המלחמה הכלי-כוללת לכמעט בלתי-מתקבלת-על-הדעת — נתחדשה תורתה של המלחמה ה"מוגבלת". תורה זו נסמכת על ההנחה כי אפשר לקבוע סייגים למלחמות מקומיות ואזוריות ולהתנגשויות בין כוחות פרטיזנים, וכי אפשר לנצל מאבקים כאלה לתכליות מדיניות מבלי להסתכן יתר-על-המידה באיבוד השליטה עליהם. נוסף ונציין, שבד-בבד עם פרוץ כל מלחמת-גרילה נוספת, חלה גם התפתחות בלתי-נמנעת נוספת ב"טכניקה של לוחמת נגד-גרילה", במאמציה ובאורחותיה. שלושה ספרים שראו אור לאחרונה — ואשר רשימה זו מיועדת במידה מסוימת, לסקור אותם, מושפעים עלידי הגורמים שצוינו לעיל. הגם שחלק מהמקורות משותף לכל השלושה, הרי כל אחד מהם מציג חומר שונה ותורם תרומה מועילה משלו לחקר לוחמת-הגרילה.

בספרו "לוחמת גרילה" מגיש אוטו היילברון, מחקר רציני, מקיף ושקול העוסק בשלבי התפתחותה של לוחמת הגרילה. הוא מצטט בהרחבה ממקורותיהן של מערכות-גרילה בעבר, מנתח את מרבית הסוגים הידועים של כוחות-גרילה, את מניין עיהם ודחפי פעולותיהם ואת מקורות עצמתם וחולשתם. תשומת לב מיוחדת הוא מקדיש לאמצעים ולאבזורים הטכניים החדשים השונים בהם ניתן להשתמש בתכליתיות בלחימת גרילה. חלק מספרו עוסק בצרכיה ובאמצעיה של המלחמה נגד-גרילה, אלא שאין היילברון מסתפק בניתוח העבר וההווה, הוא בוחן את העתיד ודן באפשרויות הפתוחות בפני טקטיקת-גרילה, הן במלחמות "מהפכניות" מקומיות ואזוריות והן במסגרת הרחבה יותר של מלחמה רבתי, בה יופעלו כלי-זרוע גרעיניים טקטיים. בשעת מלחמה רבתי — מסיק המחבר (ובצדק!) — שמור עדיין לפרטיזנים תפקיד חיוני. אכן, ספרו של היילברון הנו הניתוח המעולה ביותר שקראתי עד כה בנושא זה, וראוי הוא להיכלל ברשימת ספרי-קריאת-החובה בבתי-הספר הצבאיים הגבוהים ובקורסים לקצינים.

לעומתו, הספר "לוחמת גרילה בת-זמננו", בעריכתו של פרנק-לין מארק אוסאנקה, לוקה במרבית המגרעות הטבועות תכופות בקבצי מסות. רמת רוב החיבורים גבוהה וניכר בעליל כי העורך נזהר מאוד בבחירתם. אך על אף שהספר הנו מכרה של ידיעות, הרי צביונו הוא של מלאכת-טלאים ואין הוא מהווה דבר-מה שלם. עם זאת, אפשר להשתמש בו כבספר-מקורות מצוין להכרת התפיסות של פעולה פרטיזנית שנתקבלו בעולם הקומוניסטי — ואורחות-הפעולה המעשיים בהם נקטו פרטיזנים בזירות שונות בעולם ובמסיבות שונות. ניתן לנצל את הספר כספר-לימוד מועיל להכרות ראשונה עם סוגיה זו, אם כי אין להסתפק בו בלבד למטרה זו.

ספרם של פיטר פאָרט וג'וזף שאַי, "לוחמי גרילה בשנות הששים", הוא תמציתי וברור. ניכר כי המחברים מושפעים מהדילמה בפניה ניצבת ארצות-הברית, לנוכח המערכות המוצגות לחות אותן מנהלים מהפכנים (מויאָט-נאָם שבדרום-מזרח אסיה — ועד לקובה שבקרבתה הסמוכה של אמריקה) השואבים השראתם מרעיונות לאומניים, סוציאליסטיים, או קומוניסטיים, והנהנים תכופות מסיוען הפעיל של מדינות הגוש הקומוניסטי. תכיפותן וממדיהן של מלחמות-הגרילה, שנתלקחו במקומות רבים בעולם מאז תום מלחמת-העולם השנייה, הותירו רושם עז בדעת-הציבור בעולם המערבי, ובמיוחד בארצות-הברית. בזירות אחדות — ביון, פרס ומלאיה, דרך-משל — לא נחלו חבורות-

"הצטלמות" תאטרלית במקצת של "גריליארט" קובניים

פרטיזנים מנוסים יכולת, הגובלת כמעט בגאונות, המתבטאת בשיטות-הלחימה שלהם, בהבנת הטקטיקה, בנכונותם לאסור-קרב ובמעלל-ההעזה שלהם. לא מעשה-הרב אחד בלוחמת-גרילה כבר היה לאגדה; אך לעתים קרובות מאוד נעדרים המסמכים הדרושים לעריכת מחקר מוסמך, שפן מרבית העדויות המצויות — אפשר לקלטן רק מפי מספרים.

דבריימיה של מלחמת-העולם השנייה רצופים מעללי גרילה; ואך טבעי הדבר שכתוצאה מכך נכתבו חיבורים רבים בנושא זה, אם בצורת זכרונות ואם כפרי מחקר אמיתי. הספרות הצבאית נחשפה, ובמיוחד בשנים האחרונות, בשורת חיבורים העוסקים בלוחמת גרילה — לאור השכלולים הטכנולוגיים, שקיעתם של משטרים שאבד עליהם הכלח, או מצבי-מתחיות שמקורם ב"מלחמה הקרה".

נאמר כי לשמע הצעותיו של ניקיטה חרושצ'וב בענין פירוק-נשק כל-כולל, אמר ג'והרלל נאָרו כי אם יוצאו מידי בני-האדם הרובים יש לשער שהם ילחמו איש באחיו בסכינים ובמזלגות. בעידן זה של "מאזן אימה" גרעיני — בו הפך האיום בהשמדה

צבאית צרופה, אילו נקטה זו האחרונה בטקטיקה הרגילה של צבא סדיר. אך כיון שאי-אפשר היה להפריד את כוחות ה"הגנה" מכלל הישוב היהודי ומאחר שהמסיבות הפוליטיות — הן בארץ-ישראל והן מחוצה לה — לא איפשרו לכלוא או להגלות את חלקי-הארי של הישוב היהודי, לא נותרה לבסוף ברירה בידי הבריטים אלא לנטוש את הארץ. במלחמה הגלויה שניטשה לאחר מכן בין מדינת ישראל החדשה לבין מדינות ערב, לא היתה היא יכולה לצאת כמנצחת אילו השליכה יהבה אד-רוק על טקטיקה של גריליה, שהיתה כה תכליתית כנגד הבריטים. ברם, אין כל ספק כי אילו היה הצבא הסדיר המתהווה של ישראל משליך כליל מאחורי-גוו את אורחות-הפעולה הפרטיזניים — לא היה עולה בידו להתמודד בהצלחה עם צבאות ערב.

שאי ופארט מבקשים במדינות הגושה-מזרחי אחר דוגמאות

דמות מלוחמי ויאט-קונג

הגריליה הצלחה, חרף הסיוע שקיבלו ממדינות קומוניסטיות סמוכות. ברם, בזירות אחרות קצרו לוחמי הגרילה נצחונות רבי-ירושים: בסין הביסו את כוחותיו הסדירים של צ'אנג-קאי-שק, על אף הסיוע הרב שקיבל הלז מארצות-הברית; בוואט-נאם גברו על הגייסות הסדירים של הצבא הצרפתי. הן הסינים הקומוניסטים והן הפרטיזנים הוואט-נאמיים הוכיחו כי בנסיבות מסוימות אפשר לזכות בנצחונות צבאיים והשגים מדיניים רבי-משמעות ביותר באמצעות לחימת-גריליה. אכן, לעתים קרובות הועמד המערב בפני מצב אשר התגובה עליו כרוכה היתה בהתלבטות קשה. מצד אחד, ניהלו הפרטיזנים הקומוניסטיים את מסעיהם-המלחמה שלהם אך ורק באמצעות גייסותיהם-הם — כשהעזרה מצד מדינות ידידותיות מתבטאת בכלי-זינוק, מזון, הדרכה צבאית ותמיכה מדינית; ולעתים העמידו מדינות אלו לרשות לוחמי-הגריליה בסיסים, אליהם יכלו לסגת שעה שגבר מאוד הלחץ עליהם. לעומת זאת, מדינות המערב — שלא עלה בידן לעורר תנועות עממיות פרו-מערביות נאלצו תכופות לסייע, הן-עצמן, בידי בעלות-בריתן על-ידי התערבות ישירה בלחימה. דרך פעולה זו לא תמיד היתה הרצויה ביותר מבחינת הדיה הפוליטיים ורישומה בדעת-הקהל.

אמנם, היו גם מקרים של מערכות מוצלחות שנוהלו על-ידי לוחמי גריליה נגד כוחות-כיבוש זרים ומבלי שיתייעו באופן פעיל בכל מעצמה-רבתי שהיא. ישנן כמה דוגמאות בולטות לכך. אחת היא של ה"הגנה" היהודית בארץ-ישראל, שקצרה לאמיתו-של-דבר שני נצחונות: במאבקה נגד השלטון המנדט-טורי — כילתה את רצונם של הבריטים להמשיך במלחמה ואילצה אותם לבסוף להחזיר את המנדט לאומות-המאוחדות; השניה במלחמה נגד כלל צבאותיהם המאוחדים של מדינות ערב, שפלטו לארץ-ישראל — ונהדפו (במרוצת המלחמה נגד הערבים הפכה ה"הגנה" מכוח-גריליה לצבא סדיר, בעל מעמד חוקי מוכר — אך בכל זאת שמרה על כושר הגמישות וכושר התמרון הבלתי-רגילים שלה). הדוגמה הבולטת האחרת היא זו של ה"פ.ל.ג." — צבא-הפרטיזנים שהשיג עצמאות מוחלטת לאלג'יריה אחרי למעלה ממאה שנות שלטון צרפתי ומאמץ צרפתי ממושך לשלב את החבל בארץ-המטרופולין. אם לא יהרסו עתה צבאותיה של אלג'יריה את שלד העצמאות שנדרשו שבע שנים להקימו — כי אז בודאי יירשם מאבקם בהיסטוריה כנצחון רב-הדים של פרטיזנים חלשים על מעצמה נכריה חזקה.

ברם, אף לא באחת משתי הדוגמאות הללו השיגו כוחות-הגריליה נצחון צבאי במונח המוגדר של המושג. ללא-ספק היתה באלג'יריה יד הצבא הצרפתי הסדיר, על העליונה; ובעת חתימת הסכם-אויאן שלט צבא זה שליטה-של-משמש בטריטוריה כולה. רוב כוחותיו של ה"פ.ל.ג." חנו מחוץ לגבולות אלג'יריה — בתוניסיה ובמרוקו. פעולות הגריליה המובהקות של האלג'ירים — מארבים, פשיטות-הפתעה וחדירות טרוריסטיות לערים — הן שאילצו את הצרפתים להתיצב למול בעית אלג'יריה והן שגזרו על העולם להפנות אליה את תשומת-לבו. תשלובת מורכבת של גורמים — התחייבויותיה באירופה, צרכיה מבית והכרתה בהחלטות-הנחושה של העם האלג'ירי להתנגד בפועל לשלטון זר — היא שהניעה לבסוף את הצרפתים לצאת מאל-ג'יריה, אם כי השיגו נצחון צבאי ברור על כוחות ה"פ.ל.ג."

גם בארץ-ישראל יכלו הבריטים לגבור על ה"הגנה", מבחינה

של עמים ויחידים שבהיותם בלתי־מרוצים או מרי־נפש, עשויים לשמש מועמדים להשתתפות בהתקוממות פרטיזנים אפשרית. כיסוד לגישה זו רואים הם את אי־הנחת והתסיסה בהן ניתן להבחין בשנים האחרונות ביוגוסלביה, פולין, הונגריה וגרמניה־המזרחית — ואת מעשי־הבגידה הנרחבים שביצעו אוקראינים בעת פלישתה של גרמניה לרוסיה, במלחמת־העולם השנייה. ברם, המחברים אינם בלתי־מציאותיים, כלל־ועיקר; ואכן מסכימים הם כי „ספק הוא אם יוכלו אי־פעם לוחמי גריליה לנצח בהאבקות מקומית אזורית כזו מבלי שינתן להם בגלוי סיוע בכוח־הנשק מצבא ארצות־הברית; ונראה כי אפשרות זו אינה באה כלל בחשבון“.

בשום פנים ואופן, לא נוכל להתחסס ברצינות להשערה כי לנסיון קומוניסטי לתפוס בכוח את השלטון במדינה מערבית — או להתקוממות אנטי־קומוניסטית, באחת המדינות הנתונות למשטרים הקומוניסטיים — קיים במסיבות הנוכחיות סיכוי כלשהו להצלחה. הדברים נכונים ללא הבדל כלל מה תהיה האידאולוגיה שבשמה יפעל המשטר — בין זה הקומוניסטי ובין זה הלא־קומוניסטי — כנגד אלה המנסים למגרו.

להוציא מספר מלחמות קטנות חסרות־תכלית, אותן אוסר מיעוט נואש וחסר־תקוה (מלחמות שהן בבחינת „תמות נפשי עם פלשתים“) הרי, כרגיל, מתפתחות תנועות פרטיזניות רק כאשר קיים סיכוי סביר לקבלת סיוע צבאי או מדיני מבחוץ מאת גורמים גדולים ורבי־עצמה יותר. אף צבאות גריליה אדירים — כאלה שפעלו במלחמת־העולם השנייה בשטחים הכבושים של ברית־המועצות ויוגוסלביה — לא היו יכולים להתמיד בחימה שנים רבות לולא היה הצבא הגרמני עסוק בחזיתות אחרות ולולא נראה־באופק הסיכוי של מתקפות־נגד על־ידי בעלות־הברית, הן במזרח והן במערב.

בתנאים השוררים באירופה, נראית לוחמת־גריליה כאפשרית אך ורק במקרה של מלחמה כל־כוללת. אר־אז תתנהל לוחמה באחד משני המקרים הבאים: כאשר יקימו שני הצדדים הפצצות גרעיניות אסטרטגיות — תהיה לוחמת־גריליה צורת־הלחימה האפשרית היחידה שתי־נתר, שהרי לא יארו או מן הצבאות ומהאו־כ־לוסיה האזרחית אלא שרידים בלבד — ואלה, גם אם אמנם ירצו להלחם ויהיה להם הכוח לה־לחם, לא יהיה כלל לאל ידם לארגן עוצבות צבאיות גדולות. לא תהא להם ברירה אלא לנקוט בשיטות גריליה. המקרה השני הוא — „מלחמה מוגבלת“ בה יופעלו כלי־זין גרעיניים טקטיים. פעולתם ההרסנית של כלי־נשק כאלה וריבוי השריון בצבאות בני־זמננו — הם הם הקובעים במידה מרובה את התנאים בהם תתנהלנה ה־„מלחמות המוגבלות“ של העתיד (אם אמנם תהיינה מלחמות כאלה). תנאים אלה מחייבים את הצדדים־הלוחמים לפרוס את כוחותיהם באופן שיאפשר לחימה מהירה, מכרעת, בה תלוי הכל באופן בו יהיו העניינים מאורגנים עד לפרט האחרון, ובהכרח כי המשימות תבוצענה בדי־קנות של שעון.

לפיכך, נודעת מעתה לשיבושן של מערכת־התקשורת ומערכת־התעבורה של האויב משמעות גדולה עוד יותר מאשר במלחמות ה־„מקובלות“ בעבר. פירוש הדבר, כי במלחמת העתיד לא תחזק לוחמת גריליה „בעתודה“, ככלי־זין של הקו האחרון המיועד נגד כוחות־הכיבוש של האויב — אלא תיכלל במסע־המלחמה המתוכנן מראש — ותוך שיתוף־פעולה ותיאום מלא בין הכוחות הסדירים הערוכים למאמץ־העיקרי ובין לוחמי־הגריליה הפועלים מאחורי קווי האויב.

את הפרק התשיעי בספרו מקדיש היילברון ל„לוחמי־הגריליה — והלוחמה־הגרעינית“. פרק זה מענין ומעורר־מחשבה ביותר, חבל רק שאין המחבר מרחיב יותר את הדיבור בנושא זה.

נראה לי, כי מנקודה אחת מתעלמים כל שלושת הספרים, או שאין הם מדגישים אותה די־הצורך והיא: כי שוב אין הדבר הכרח שיחידות־גריליה תהינה מורכבות מאזרחים דוקא, או מחיילים שקובצו־מחדש ונתארגנו לאחר שארצם נכבשה על ידי האויב. הגיעה העת שכל צבא יכלול יחידות סדירות המאור־מנות בלוחמת־גריליה — נוסף לאימונן באורחות הלחימה ה־„מקובלת“.

„יחידות־גריליה סדירות“ אלו, אם אכן ניתן לכנותן כך, תהיינה חמושות בכלי־זין וציוד קלים ותכליתיים, ותצוידנה בציוד־קשר חדיש ומשוכלל ובאמצעי־תעבורה מיוחדים ומותאמים לצרכיהן ביבשה, בים ובאוויר (ובמיוחד הליקופטרים). כך יהיה ביכולתן להיות זרוע־עזר שאין ערוך לה בכל מלחמה בעתיד — בין אם יעלה בידן לחדור דרך קווי האויב לעומק רב ובין אם פשוט תפעלנה משני עבריו של קו־החזית ובקרבתו. שיעור ההשמדה שמחוללים כלי־זין בני־זמננו בכלל — וכלי־נשק גרעיניים במיוחד — כה גדול הוא עד כי בהכרח יש

מפקד מאנשי ה־פ.ל.נ. משיג ידיעות בשיחה עם אחד מתושבי־המקום

אנשי ה"כוחות המיוחדים" מתכננים פשיטה.

סכנתן של מלחמות-אזרחים בהן יקחו מעצמות זרות חלק פעיל, או לפחות יפעלו לעידוד אחד הצדדים — מתוך בקשת רכישת ידידות פוליטית של מדינות נוספות, או כאמצעי להטרדת מעצמות יריבות, או לשם זכייה בשטחים נוספים, מבלי להסתכן במלחמה גלויה. כן משמשת לוחמת-גרילה מכשיר תכליתי לנסיגות מצד מעצמות שניות-במעלה לכפות רצונן על "מדינות-אחיות" קטנות-מהן. יתכן שרוחם של אבירי הפאנ-ערביות והפאן-אפריקניות תקצר לנוכח תוצאותיהם של המסעים הרעיוניים והדיפלומטיים הדרושים להשגת מטרתיהם ובעטיו של קוצר-רוח זה ינצלו את לוחמת-גרילה ו"מלחמת-החתייה" כאמצעי תכליתי יותר לערעור ריבונותן של מדינות קטנות-יותר העומדות למכשול בדרכם להגשמת תכניותיהן הגדולות והשאפתניות.

*

התפתחות הטכנולוגיה הצבאית החדשה וחסולו המהיר של המשטר הקולוניאלי, לא עשו את לוחמת-גרילה לדבר שאבד עליו הכלח. היפוכו של דבר — לוחמת-גרילה המשתמשים במכשירי מלחמה בני-זמננו — הריהם כוח רבי-יכולת בהרבה מאשר היו אי-פעם בעבר; התנאים החברתיים השוררים כיום בארצות רבות הופכים את לוחמת-גרילה לתופעה שכיחה הרבה יותר בעולמנו מאשר בזמן מן הזמנים. כל עוד תהיינה מלחמות תמלא בהן הגרילה תפקיד גובר-והולך. לפיכך רשאים אנו לצפות כי ירבו הצבאות אשר יקדישו את תשומת-לבם לבחינה זו של מלאכת-המלחמה.

להקטין עד למינימום את גודלן של יחידות-המשנה. כן יש להביא לידי הרמה הגבוהה ביותר את יכולתם של אנשי השורה, המש"קים והקצינים, הן למען יוכלו לבצע ביעילות-יתר את מבצעייהן המשולבים המורכבים עד-מאד של העוצבות הגדולות, והן כדי שיהיו מסוגלים לפעול עצמאית בנסיבות שונות, שאין לחזותן מראש.

מנסיונם של קצינים בצבאות אחרים ומנסיוני-אני למדתי כי לוחמת-גרילה "קלאסית" היא צורה נעלה יותר של אמנות-המלחמה מאשר לחימת גייסות סדירים. הדרישות המוצגות בפני קציניה וחייליה של יחידת גרילה — בכל הקשור בגמישות, הבנה טקטית, תושיה, סיכון-מדעת, התמדה וסבי-לות — גדולות בהרבה מאלו בהן צריך לעמוד איש-הצבא הסדיר; הגם שהאחרון יהיה אולי מאומן יותר טוב בשימוש בכלי-זין ובאורחות-פעולה מסוימים. קל יותר להפוך צבא של לוחמי-גרילה מנוסים לצבא סדיר (בתנאי שיועמדו לרשותו האמצעים הלוגיסטיים הדרושים), מאשר להפוך אנשי-צבא סדירים ללוחמי-גרילה. חבורות-גרילה, ולא החיילים הסדיר-ים, הן המסוגלות ללקט סביבן את האזרחים ולשלבם בפעור-לותיהן ובמבצעי-הקרב שלהן. אין הגרילה בגדר ספח רומנטי למלאכת המלחמה הרצינית; זהו תפקיד מוגדר בפני-עצמו בין תפקידי-הלחימה לסוגיהם, שיש לבצעו במסגרת מסכת-תנאים נתונה. אין לך תכונת איכות אחת, בין אלו האופיניות ללוחמי-גרילה, אשר אין זה מחובתו של כל צבא לשאוף להחזירה בגייסותיו הסדירים; כמובן — נוסף לאימון-היסוד שיש להקנותו לכל הגייסות באשר-הם. אכן, סגולות נוספות אלו המיוחדות ללוחמי-גרילה — אינן רק תוצאה של אימון גופני וטקטי אלא נובעות גם מהכרה רעיונית, הנעדרת לעתים כה תכופות אצל גייסות סדירים.

על-ידי צירוף יחידות-גרילה רב-תכליתיות מיוחדות, ולוחמי-גרילה שאומנו במיוחד לצורך מבצעים בזירות-מלחמה מסוים-מות, אל בין יחידותיו הסדירות ועל-ידי לימוד יסודות של לוחמת-גרילה במסגרת האימון-הבסיסי של הגייסות הסדיר-ים — יכול צבא לרכוש לעצמו את האמצעים בעזרתם יוכל לנהל אף לוחמת-גרילה; כך יימצא בידיו נכס חשוב שעה שהאויב עצמו נוקט בטקטיקת-גרילה. יתירה מזו, להכללתן של יחידות-גרילה מאומנות-היטב בצבא-סדיר נודעת ערך ניכר כגורם-הרתעה נוסף.

בעוד שבזירות-מלחמה כאירופה יתכנו מבצעי-גרילה רק כחלק ממלחמה "בלתי-מוגבלת" — הנה באסיה, באפריקה ובאמריקה-הלטינית עדיין מצוי כר-פעולה נרחב ללוחמת-גרילה, בפני-עצמה.

חבלים מספר באפריקה עודם מצפים לעצמאותם, ולא נופתע לשמוע אם תתנהל לחימת-גרילה באנגולה, במוזמביק או בשתי הרודסיות (ולמותר לציין את דרום-אפריקה). במספר מדינות באפריקה, אסיה ואמריקה-הלטינית אין המשטרים יציר-בים עדיין ועל כן אין להתעלם מהאפשרות של פרוץ מלחמות-אזרחים שרקען הוא פנימי בהחלט. ובדומה לכך, טרם חלפה

בחירת כיוון המאמץ העיקרי

חלק ב'

רס"נ ל. מרחב

הדרך לכוחות המופעלים בו. השטח המשתרע בכיוון המאמץ העיקרי הכרחי שיהלום את צרכי "בית-הקיבול" המבצעי של הכוחות העיקריים — למען אפשר להם התפרסות מתאימה. תמרון נוח ותנאים טובים להפעלה-במשותף של החילות השונים — ולפחות של אותם חילות שיהיו המכריעים במערך כה הנתונה. ולבסוף — המהלומה צריכה לבוא על האויב לגמרי במפתיע.

עיקרון טקטי: השטח שבכיוון המאמץ העיקרי מן הדין כי יאפשר ניצול מכסימלי של השפעת הנשק הגרעיני (האופרטיבי והטקטי), ותצפית לעומק מערך-ההגנה של המגן (לפחות — לעומקם של המתחמים הפלוגתיים). כן צריך הוא לאפשר התפרסות נוחה ומוסתרת של הכוחות בשטח-היערכותם להתקפה — וביחוד את זו של הכוחות המבצעים את התפקיד המכריע בשלב הבקעת מערך ההגנה.

בעת תכנון המערכה יש להביא בחשבון את הנקודות הבאות:

- בחירת כיוון המאמץ העיקרי — היא המהות את תוכן ההחלטה ולה יש להקדיש תשומת-לב מיוחדת.

- יתכן לומר כי שעה שסוקרים ושוקלים את כל הקשור בעיבוד ההחלטה למתקפה (או להתקפה) — אין לך אף מסמך מבצעי שאינו מתיחס, בצורה זו או אחרת, לענין כיוון המאמץ העיקרי; שהרי זהו הנושא המרכזי של כל החישובים והתחשיבים האופרטיביים והטקטיים.

- לאור הסכנה של הנחתת מהלומות גרעיניות ושל הפצצות והפגזות על-ידי הצד-המגן, מהוה במתקפה הכנת שטחי כינוס, שטח-היערכות ודרכי-גישה אחד התפקידים העיקריים של המשימות והעבודות ההנדסיות; והנה רובן של עבודות אלו מוקדש לשטח בו עובר ומבוצע המאמץ העיקרי; ואלו הן אותן עבודות המבוצעות בתור ראשון, וככל-האפשר בהקפן המלא.

- במידה שמדובר על ההסוואה האופרטיבית, הרי נשענת זו על השאיפה להטעות את האויב ביחס למקומה ולזמנה של המהלומה הממשית; וכתוצאה מזה — להפתיעו. לשם השגת מטרה זו קיימים שיטות ואמצעים שונים, כגון ביצוע תנועות למראית-עין — וברבזמן התארגנות-מראש וריכוזי-כוחות במקומות שונים, במרחק-מה לעומק של כוחות-התוקף, או לצדדים, על-מנת להטילם אחר-כך במהירות כלפי כיוון המאמץ העיקרי; הנחתת המהלומה בצירים מספר (במיוחד בתנאי הפעלת נשק גרעיני) ברבזמן או במועדים שונים; שימוש בפעולות-הטעיה, במקביל לפתיחת המבצע גופו ולפניו, ועוד. ויש להדגיש — התנאי המכריע להשגת ההפתעה הוא שמירה על סודיות מוחלטת בכל דבר הקשור לתכנון המבצע לרבות

בעית בחירת כיוון המאמץ העיקרי, לפי הגורמים המשפיעים עליה, כבר נדונה בחלקו הראשון של המאמר שהופיע בחוברת "מערכות" קנ"ב. בחלק השני נסקור את עבודתו המעשית של מפקד העוצבה בבחירת כיוון המאמץ העיקרי, בחירה המוצאת את ביטויה במסגרת קבלת ההחלטה.

עבודת המפקדים ומטותיהם בשעת תכנון

כנקודת-המוצא לכל תכנון מפורט צריכה לשמש החלטת המפקד. החלטה זו כוללת כרגיל כמה אלמנטים, אך את מרכזה מהוה בחירת כיוון המאמץ העיקרי.

כשהמדובר הוא בעוצבה מסוימת, הפועלת במסגרת-כוחות יותר רחבה, עשויים כיוון המאמץ העיקרי וכן אלמנטים אחרים בהחלטה, להיקבע בשבילה מלמעלה. במקרה כזה מציין מפקד העוצבה הנדונה את כיוון המאמץ העיקרי בפקודת-המבצע שלו לעוצבות או ליחידות הכפופות לו, ובונה סביב נתון-יסוד זה את שאר החלקים בהחלטתו על אופן ביצוע משימתו.

*

תוך-כדי הערכת המצב, הגורם המכריע והקובע את בחירת כיוון המאמץ העיקרי הן המשימה שהוטלה על העוצבה הנתונה, והכונה של זו כיצד תמלא אותה — לאור משימתה של הרמה-הממונה שלה, ומשימות העוצבות השכונות.

בניתוח הגורם "אויב" בודקים גם את מקומותיו החזקים (איגודי כוחותיו העיקריים) וגם את מקומותיו החלשים. מנתחים גם גורמי-משנה אחרים שעליהם כבר דובר לעיל. כתוצאה, מגיעים שוב למסקנה — באיזה מקום לבצע את המהלומה-העיקרית. דבר דומה קורה גם לגבי ניתוח שאר הגורמים של הערכת-המצב. בסיכום הערכת-המצב מקבלים, איפוא, שורה שלמה של מסקנות. לפעמים תהיינה מסקנות חלקיות אלו, שנתקבלו תוך שיקול בגורם אחד בלבד, לגמרי שונות ומנוגדות. כיצד להבחין אזי במסקנות המכריעות — והנכונות — דבר זה טמון בכושרו, מומחיותו ויזמתו האישיים של המפקד, אשר הוא הרשאי והמוסמך לבחור בהן. אין בשטח זה כל "מתכון", מלבד כמה עקרונות כלליים; ואלה הם:

עיקרון מבצעי: כיוון המאמץ העיקרי צריך להבטיח את השמדת הכוח העיקרי שבמערך-ההגנה של האויב ואת ההשתלטות על היעד המכריע, שעם כיבושו מופר ומשובש מערך-ההגנתו כולו. בתנאי הפעלת נשק גרעיני יהוה נשק זה את האמצעי המכריע שיופעל בכיוון המאמץ העיקרי והוא שישלול את

בקווים אלה שורטטה, בקיצור נמרץ, תמונת הקשר אשר בין בחירת כיוון המאמץ העיקרי והנחתת המהלומה העיקרית, למגמות התכנון המבצעי במתקפה. כלל־שלידבר: אין לך כל תכנון שהוא לקראת מבצע, שענין המאמץ העיקרי אינו משפיע בו את השפעתו המכרעת. כל פעילות המפקדים ומטו־תיהם מוקדשת, מלכתחילה, לבחירה נכונה של כיוון המאמץ העיקרי; ואחרי־כן — לביצוע יעיל ונכון של המאמץ העיקרי בכיוון שנבחר.

לסיכום

בכל שלב קונקרטי מכתובה המדיניות לאסטרטגיה הצבאית משימות מוגדרות. על סמך המגמות וההנחיות הפוליטיות מנתחת האסטרטגיה את המצב על כל בחינותיו, ומעריכה את כל גורמי־היסוד המשפיעים על בחירת כיוון המאמץ העיקרי. את הגורמים האלה מנתחים תוך ראית קשר־הגומ־לין שביניהם, והשפעתם ההדדית.

בחירת כיוון המאמץ העיקרי ברמה הטקטית וברמה האופרטיבית מותנית לא רק על־ידי הנתונים העיקריים שבמצב הקונקרטי במסגרת אותו קרב או מבצע. נוסף אליהם מותנית היא בכל אחת משתי רמות אלו גם בשיקוליה של הרמה הגבוהה יותר, כלומר — ברמה הטקטית תלויה היא בכיוון המאמץ העיקרי של הרמה האופרטיבית ובזו האחרונה תלויה היא בכיוון המאמץ העיקרי של הרמה האסטרטגית.

יעדה העיקרי של המהלומה העיקרית הוא הכוחות העיקריים של האויב (המגינים, בדרך־כלל, על יעדים חיוניים); ומטרתה — מיגור מוחלט של כוחות אלה.

כיוון המאמץ העיקרי חייב לאפשר ביצוע תמרונים מכריעים, כגון: הבקעה מן החזית ובהמשכה לפיתה, או איגוף ולפיתה, במגמה לכיתור הכוחות העיקריים של האויב; או הבקעה מן החזית תוך תקיעת טריזים עמוקים במערך־ההגנה של האויב — פילוגו, וכתוצאה מכך ביתורו לחלקים מבודדים; ולבסוף השמדתם המלאה של אלה בנפרד.

השטח בו עובר כיוון המאמץ העיקרי חייב לאפשר לתוקף לרכז, במסגרת־הזמן הנדרשת, כוחות ואמצעים עדיפים למען הנחתת המהלומה העיקרית; ונחוצים בו תנאים נוחים לניצולם המלא של כל הכוחות במהלך המערכה או הקרב.

בפעולות אסטרטגיות ואופרטיביות נודעת חשיבות רבה לעריכת־מראש של הכוחות באופן שיאפשר לתוקף לבצע את המהלומה בזמן ובמקום להם הוא מתכוון (ובקשר לכך — גם למועד התחלתה של המהלומה העיקרית).

הנחתתה של המהלומה העיקרית צריך שתהא מכוונת להשגת התוצאות המכסימליות אותן ניתן להשיג במצב הקונקרטי הנתון. אך תביעה זו מסויגת על־ידי תביעות־משנה: שתוצאות אלו תושגנה בזמן הקצר ביותר — ובאבידות הקטנות ביותר.

ושוב: עיקרה של כל החלטה לקראת מבצע נעוץ — בבחירת כיוון המאמץ העיקרי.

לכיוון המאמץ העיקרי. תכופות, כפי שכבר צוין, כרוכה ההפ־תעה בהנחתת המהלומה העיקרית במקום שבו אין האויב מצפה לה — כלומר בשטח קשה־למעבר. אבל אין להגזים בנקיטה בדרך זו. ישומו מותנה בתנאי־מצב קונקרטיים. כך, לפעמים אין זה רצוי להשיג הפתעה על־ידי בחירת כיוון המאמץ העיקרי דרך שטח קשה־למעבר — וזאת מהסיבות הבאות: משום שמתברר כי באותו שטח מסוים קשה להסוות את ריכוזי הכוחות העיקריים בשלב ההכנה למבצע; יתכן ומהירות מהלכו של המבצע תהיה, בשל קשיי־השטח, קטנה מזו הרגיל; ישנם מצבים בהם יהיה ביכולתו של האויב לגלות בקלות־יתר את כיוון המאמץ העיקרי, ועל־ידי כך גם לבלום אותו, לכשיתקרב אל עומק־מערך־ההגנה שלו.

● אופן ההתארגנות, ושיקולי ריכוז הכוחות (וזאת הן לרוחב החזית הן לעומקה) כפופים בראש־וראשונה להשגת תכלית אחת — הקמת איגוד־הכוחות להנחתת המהלומה. כשההתארגנות הראשונה, וריכוז הכוחות להקמת ה־איגוד־המהלומתי, מבוצעים באופן נכון, מבחינת המרחק והזמן, מאפשר הדבר תכופות ליצור את העדיפות הנדרשת — ועל־ידי כך נוצר הרקע־המוקדם להצלחת המבצע.

● תחזוקת הכוחות הפועלים בכיוון המאמץ העיקרי הנה הנושא העיקרי של עבודת החילות־הלוגיסטיים. רובם המכריע של האמצעים (חימוש, תחמושת, אספקת דלק) מיועדים לאיגוד־המהלומתי, וניתנת לו עדיפות ראשונה־במעלה.

● כל ההפגזות וההפצצות (אטומיות, ארטילריות ואויריות) מרוכזות ומכוונות לסייע לפעולה בכיוון המאמץ העיקרי; ובראש וראשונה מיועדות הן לנטרול מערך־הכוחות העיקרי של האויב — כדי ליצור תנאים נוחים להתקדמות הכוחות התוקפים העיקריים ולהקטין את אבידותיהם.

● הקשר בין ההבקעה לכיוון המאמץ העיקרי מתבסס על העובדה, כי הבקעת מערך־ההגנה מתבצעת בכיוון המאמץ העיקרי, דהיינו הקטע שנועד להבקעה נבחר תמיד בכיוון המאמץ העיקרי.

● מיגור הכוחות העיקריים של האויב, כיתור היעדים החיוניים וכיבושם, מתגשמים בכיוון המאמץ העיקרי. רצוי שמהלומה עיקרית תוביל תמיד, בדרך הקצרה והנוחה ככל־אפשר, אל אגפי האויב ועורפו. לפי אורח זה של ביצוע המהלומה הראשית, נכללת בה מלכתחילה מגמת כיתור עיקרם של הכוחות המגינים. אך אין המבצע מסתיים, בדרך־כלל, עם כיתור מעין זה. המרדף אחר הכוחות שטרם כותרו נמשך הלאה, במקביל למהלך השמדת הכוחות המכותרים. כתוצאה משתי פעולות אלו — כיתור כוחות־אויב והשמדתם, והתקדמות בעקבות כוחותיו הנסוגים המתנהלת לרוב בכיוון המאמץ העיקרי — מושגות המטרות המבצעיות הסופיות; כלור־מר — כיבוש היעדים האופרטיביים, והשמדת איגוד־הכוחות העיקרי של המגן.

ולבסוף — משנתגלה הצורך בכך, ומשקיימות האפשרויות המתאימות — כובשים שחתימוצא למבצע ω , תוך התחשבות במציאותם של שטחים נוחים לפניהם, בכיוון המאמץ העיקרי ω .

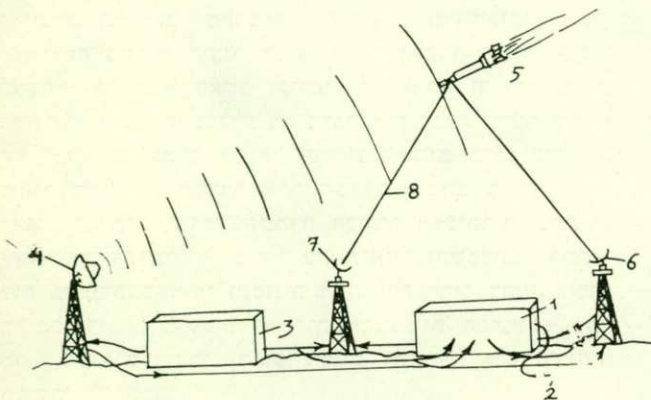
„לזר” - נשק „לא יאמן”

לצורך פתרון בעית מעברה של קרן „לזר” דרך האטמוספירה ומעטה העננים — יש המציעים להציב את כלי הנשק בגבהים גדולים, מעבר להשתרעות האטמוספירה (דהיינו, בלוינים או בספינות-חלל) — או לנקוט באורח-פעולה שיעודו „כוח גס”, כשקרן רבת-עצמה שורפת-פורצת מעבר בתוך מעטה-הענן.

לדעת כמה מפעלי-הרושת-ופיתוח אמריקניים אין לצפות להופעתו של נשק-קרונה לפני שנת 1970.

נשק-הקרונה ה„לזרי” אותו מתכננים, ואולי כבר מפתחים, לפי הזמנתו של „הפנטאגון”, מיועד ללחימה במטרות קרקעיות, ימיות ואויריות. עיקר מטרתו של השימוש בנשק „לזרי” — השמדת טילים-בליסטיים ו„נושאים” (Carriers) שונים של אמצעי-לחימה (ואולי אף אנשים) בחלל.

לפי אחת הגרסאות שנתפרסמו, חייבת מערכת-הגנה נגד-טילית המבוססת על שימוש בנשק „לזרי” לכלול יסודות אלה (ראו המרשם !):

מרכז-ניהול-אש (1) לעיבוד האותות המגיעים מתחנות-מכ”מ לגילוי-מוקדם של טילים (2); מקור כוח-חשמלי (3), בעל עצמה העולה על 100 קילורואט; מכ”מ-עוקב (4), הדואג להמצאת נתונים על מקום המצאו של הטיל המתקרב (5) למערך הג”מ; מערכת-עיקוב אופטית („לזרית”) (6), שנועדה לקבלת הקואורדינטות המדויקות של המטרה; „לזר” רב-עצמה (7), שביכולתו להשמיד את הטיל כבר

הדיהם של מנגנוני ה„לזר”, המושתתים על ניצול של „תהודה פארא-מגנטית”, הגיעו עד לעתונותה הצבאית של ברה”מ. לאחרונה נתפרסמה סקירה מקפת, המבארת את העקרונות המונחים ביסוד נסיונות-הפיתוח השונים הנערכים עתה בתחום חדש זה והדנה במיוחד באפשרות לעיצוב אמצעי-לחימה מטיפוסים חדשים, שיש-תמשו במה שכבר הושג בפיתוח עד כה ובזה העתיד לבוא. להלן מובא פרק זה בסקירה.

★

... נבחון-נא, לפי דוגמאות הלוקחות מתוך עתונות חו”ל, את האפשרויות והסיכויים לשימוש ב„לזרים” ליצירת נשק-קרונה, התקנים למדידת-מרחק ולאיתו, מערכות-קשר — ובמיוחד מערכות לקשר קוסמי — וכן התקנים לתצפית תת-ימית. וקודם כל — בענין הנשק.

כדי ליצור נשק-קרונה המיוסד על שימוש ב„לזרים”, הכרחי לפתור שורה של בעיות: כגון, הצורך להגביר את עצמת ה„לזרים”, לפתח דרכים למיקוד הקרן במרחקים גדולים ולחקור את תנאיה של התפשטות קרינת ה„לזרים” באטמוספירה ובחלל.

כדי להגביר את עצמת הקרינה ואת צפיפות האנרגיה הפוגעת במטרה, חוקרים עתה באפשרות ליצור „רשת לזרית” שאינה אלא מערכת מורכבת מ„לזרים” רבים, אשר קרינתם חייבת להתמקד בנקודה אחת. סבורים כי פתרון בעית ה„רשת” יהיה השלב החשוב ביותר בעיצובו של נשק „לזרי”.

„קרנייהמות” או מכשיר יעיל יותר (יעיל „פימאח”!) לקידוח ביהלומים? אלה היו, בערך, ה„קצוות” בגישות הציבור ויודעיה-הענין אל האפשרויות של תגליותיו של המחקר בתופעת התהודה הפארא-מגנטית (אשר הוקדש לה גם סימפוזיון בין-לאומי שנערך אשתקד בישראל). עד כה ברור כי ה„קצה השני” בהערכות קרוב הרבה יותר למציאות. אך באמצע, בין השניים, ישנם כבר (או נראים מוחשית באופק) שימושים רבים אחרים — וביניהם אף צבאיים. ירחון קציני הצבא הסובייטי ראה צורך לא רק להקדיש לענין זה סקירה מקפת (הכל, כמובן, על טהרת ההסתמכות על הנעשה והמשוער במחנה ה„מערבי”) — אלא גם לכלול בה פרק מיוחד על השימושים הצבאיים, אלה שכבר התגשמו במציאות — ואלה העומדים על הפרק.

מתמורותיו של הנשק-האוטומטי הקל

בכלי-הנשק האוטומטיים שברשות כוחות-הרגלים חלה במשך 45 שנות-השימוש בהן תמורת-מה שמגמתה היתה להגביר את דיוק קליעתם. יעילות קליעתם של כלי-נשק אלה, כמו של התת-מקלעים, מבוססת על שלוש עובדות-יסוד אלו: א. משקל יותר כבד של כלי-הנשק מבטיח יציבות יתרה; ב. שעה שמגדילים את קצב-האש פוחתים היציבות והדיוק; ג. הגברת עצמתו של המטען ההודף מגדילה את ממדי המקבץ. משקלו של ה-BAR האמריקני, מימי מלחח"ע הראשונה ועד לשנות ה-30, היה כ-7½ ק"ג; הוא ירה בדקה 600 כדור, בעלי 172 גרגרים. יעי-לותו גברה במלחח"ע השנייה, כאשר מש-קלו היה למעלה מ-9 ק"ג, קצב-אשו — 300 כדור לדקה וכדורו — בעל 150 גרגרים.

בארצות אחרות הונהגו שינויים דומים — וברוב הצבאות הגיעו לכלים אוטומטיים כבדים מן ה-BAR אשר ניתן להפעילם ביעילות אך ורק ממצב-שכיבה. כולם יורים את אותו הכדור כמו רובי-הרגלים אלא שלעיתים מופחתת עצמתו של כדור זה במקצת.

השוני היחיד בפיתוח כלי-נשק אלה חל בשטח קצב-האש. נתהוו שתי גישות, המנוגדות זו לזו לחלוטין. רוב הארצות מצדדות — כארה"ב — בקצב-אש אטי-יחסית של 600 כדור לדקה, ופחות מזה. הגרמנים, לעומת זאת, מעדיפים (בצד רובה-הסער קצר-הטנח שלהם, MP-44) מקלע מוזן סרט, בעל קצב-אש מהיר ביותר — 1200 כדור לדקה.

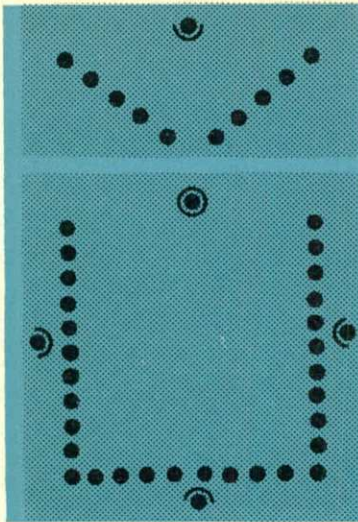

התמונות מלמעלה למטה: MP-44 הגר-מני; Cetme ספרדי; Armalite AR-10; בידי חייל הולנדי; ה-Madsen הדני.

הדרכה

במסגרות - אימון גדולות

רס"נ ג. נאגל

● מגע חי וישיר בין המפקד לבין פקודיו (בין המדריך לחניכיו);
מגע זה מאפשר טיפול אינדיבידואלי בכל חייל וחייל, מעקב מתמיד
אחר השגיהם של החניכים ופוסט את המפקד מלהרבות במבחנים,
או בפעולות סקר מיוחדות. די בפיקוח רגיל של מפקדים על עבודתם
של מפקדים כפופים להם.
מגבלות השיטה:

◆ כאמור, השיטה מבוססת על טיבו של המדריך; אולם מדריך
המקנה לחניכיו מספר מקצועות רב (לדוגמה: ב"אימון בסיסי" —
שבעה סוגי כלי־נשק, שדאות־פרט, אימון הכיתה, תס"ה, ע"ר, א"ג,
כידון, הג"ס וכו') לא יוכל להעמיק אף באחד מהם. מכאן — רמת
האימון תהיה נמוכה. אך אם נשאף להפוך את כל המש"קים למד-
ריכים מעולים — הרי זו משימה בלתי אפשרית כמעט. מה גם
שמשך הזמן אותו ניתן להקציב להכשרת מפקדים — בשרות־חובה
ובמילואים — הוא קצר יחסית.

◆ מן הנמנע הוא שהפיקוח של הרמות הממונות על הרמות
הכפופות יהיה יעיל — בגלל ביוור (דצנטרליזציה) ההדרכה.

◆ הקניית מספר רב למדי של מקצועות עשויה להיות יעילה וחס-
כונית רק אם ניעזר באמצעים חדישים לפי הצורך (רקול, שיקופיות,
ציוד הקרנה, הצגה, סרט). אולם כאשר מתנהלת ההדרכה בכיתות,
מובן שאין אפשרות לספק את כל האמצעים האלה.

◆ תרגול מספר קטן של חיילים בעת־ובעונה־אחת ביחידת אימון —
אם בגלל חוסר ציוד ואם מחשש שאין ביכולת המדריך לשלוט על
מספר רב של חיילים, בבצעם תרגיל.

השיטה החדשה -

הדרכה במסגרות - אימון גדולות

השיטה של אימון במסגרות גדולות בנויה על יסודות של אחדות
והתמחות. היא משתמשת בדרכי "הייצור ההמוני" ומבוססת על יסוד
מתודי איתן ועל דרכי־הדרכה מפותחות שתוצאותיהן — רמת־אימון
גבוהה. ההדרכה מתנהלת כך, שנקודת המוקד בהתענינות החניכים
מדלגת חליפות מהמדריך המנהל את השיעור — שלהלן ייקרא
מדריך־השיעור — אל הפעילות העצמית של החניכים המתנהלת
בפיקוחם של מדריכים־עוזרים. מדריך־השיעור מלמד, בדרך כלל,
את החלק העיוני של השיעור ואת שלב־המשנה. כמעט כל תרגיל
שיתבצע ב"לימוד בשלבים" וב"תרגול", יתנהל במסגרת־אימון
גדולה בהדרכת מדריך־השיעור ובפיקוח מדריכים־עוזרים. המדריכים־
העוזרים יסייעו — בבצעם הדגמות שונות ובהפעילם עזרי־אימון
שונים.

הרקע

לראשונה נתגלתה בעית ההדרכה בכל חומרתה בעת מלחמת־העולם
השנייה, כאשר מדינות לא־מעטות עמדו למעשה לפני הצורך להקים
מאפס — צבא, שהקפו המספרי היה רב ללא תקדים. הצבא האמריקני,
למשל, כלל בשנת 1943 למעלה מ־12,000,000 איש; בעוד שמספר
הקצינים בצבא־הקבע שלו — בתחילת גיוס הצבא הגדול ב־1941 —
לא עלה על 14,000 איש; וכך גם היה היחס המספרי של החוגרים.
העדר מפקדים מקצועיים במספר מספיק, שביכולתם לאמן צבא
המוקם והולך על כל ענפיו, הצריך או פתרונות מדיים. כך נוצרה
שיטת "האימון ההמוני", שבאה לספק את הצרכים המלחמתיים
הדחופים.

בהנהגת שיטת "האימון ההמוני", שתכליתה להדריך חיילים במסג-
רות־אימון גדולות על־ידי מאמנים מקצועיים ומדריכים־עוזרים,
נפתרה בעית המחסור בסגל־מדריכים מספיק. גם המדריכים־העוזרים,
לא היו בעלי מקצוע צבאיים. הם גויסו זה מקרוב והוכשרו בקורסים
מזורזים לתפקידים הדרכתיים. אולם הכנה זו אפשרה להם לסייע
בהדרכת חיילים, בהנהגתם של מדריכים מקצועיים ובפיקוחם.

תוך זמן קצר הוכחה שיטת אימון זו כטובה ומועילה עד כדי כך,
שמאו נתקבלה גם בצבאות אחרים.

הבעיה

אחת הבעיות של צה"ל היא, כיצד לאמן את חייליו תוך פרק־זמן
קצר במקצועות צבאיים מורכבים, כדי שיוכלו לבצע ביעילות
מקסימלית משימות המוטלות עליהם. השאיפה לשפר את רמת האימון
ביחידות צה"ל הניעה את האחראים להדרכה לתור אחר שיטות
חדישות ויעילות.

להלן נעמוד בקצרה על שיטת־האימון הנהוגה והידועה ועל שיטת־
האימון החדשה.

השיטה הנהוגה - אימון בכיתות

השיטה הנהוגה באימון חיילים בצה"ל התבססה על יחסי־גומלין בין
המפקד, או המדריך, לבין הפקודים. המפקדים (ברמות פיקוד שונות)
אחראים לאימון אנשיהם בנושאים השונים, כלומר אותו מפקד, או
מדריך, מאמן את אנשיו הוא בכל המקצועות.
יתרונות השיטה:

● הדרכה לפי רמות הפיקוד, כלומר כל מפקד יחידה — עד
לרמה הנמוכה ביותר — יעסוק במישרין בהדרכה, כחלק בלתי
נפרד מתפקידו הפיקודי.

תנאי היסוד להצלחת ההדרכה במסגרות-אימון גדולות הם:

- עוזרים — יש להשתמש בעוזרי-אימון משוכללים, שבאמצעותם ניתן להשיג תוצאות טובות אצל החניכים.
- מקום — הכרח הוא כי המקום בו יש לקיים הדרכה יהיה מאורגן היטב ומוכן להדרכתה של קבוצת-אימון גדולה.
- אמצעי-תרגול — כדי ללמד את החניכים לעשות דברים בפועל מן ההכרח הוא שכל אחד מהם יבצע מספר רב של תרגילים. לשם כך, יש לספק לכל חניך את אמצעי-התרגול הדרושים.
- שיטה זו קובעת כי הנושאים השונים יוקנו לחניכים על-ידי הטובים שבמדריכים, וכן שלרשותם יעמדו עוזרי-האימון הטובים ביותר, שהרי באלה מותנית רמת-האימון המושגת.

נושא שהתרגול האישי בו מורכב, או שאופי השיעור אינו מאפשר תרגול של מספר חיילים מכסימלי בעת-רובעונה-אחת, רצוי ללמדו במסגרת-אימון מפוצלת (לדוגמה — שיעור „שמירת כיוון וזכירת דרך“). במקרה כזה, יהיה המדריך (קצין או מש"ק) אחראי לכל השיעור והוא ידריך את החלק העיוני של הנושא. התרגול יתבצע בכיתות, שתימצאנה סמוכות זו לזו מבחינת המקום. שלבי התרגול במסגרת-אימון מפוצלת יבוצעו תמיד בפיקוחם של מדריכי-השיעור (קצין או מש"ק) שיימצאו על-ידי היחידותיהם. בכל מקרה כאשר מדריכים הן במסגרת-אימון גדולה והן במפוצלת, יש להדגיש את תרגול כל החניכים בעת-רובעונה-אחת. אין לחשוש מכך שבשעת התרגול יקנה חלק מהחניכים הרגלים לא-נכונים בביצוע שלב זה או אחר של השיעור, (כמו פירוק מקלע, למשל), שכן עד מהרה ירגיש בכך המדריך ויתקן את השגיאות מבלי שההרגל ישתרש באופן פעולתו של החניך.

לא מן הנמנע הוא, כי ידריכו במסגרת כיתתית (באחריות מדריך כיתתי) גם כאשר הנושא מאפשר הדרכה במסגרת מחלקתית. דבר כזה יקרה לפעמים ביחידה שרמת מדריכיה היא טובה ומצוי בה ציוד מספיק להדרכת הנושא הנתון.

יתרונות השיטה:

- המדריך (קצין או מש"ק), בעל הידע הרב ביותר בנושא נתון, בא במגע ישיר עם החניכים. כך נמצא שהחומר מועבר אל החניכים מ"כלי ראשון" ולא באמצעות מפקדים או מדריכים, שבעצמם קיבלו תדריך מוקדם ממפקד בכיר, או אף מבעל המקצוע הטוב ביותר שבנמצא.
- ניתן לפתח דרכי-ההדרכה חדישות ויעילות, הפונות לחושיהם של החניכים באמצעות חתכים, דיאגרמות, כרזות וציוד אלקטרוני משוכלל.
- ההתמחות עשויה להיות פשוטה ביותר, כאשר לכל מקצוע יימצא חבר-מדריכים מתאים ושחיי הצגה ואימון מיוחדים לו.
- מפקדים גבוהים יחסית יכולים להשפיע באופן אישי על החיילים בשעת הדרכה בנושאים שונים.

• קל יותר לפקח על מהלך ההדרכה, מאחר שמספר קבוצות הלימוד בכל יחידה ויחידה יהיה קטן יחסית, וכל קבוצת-לימוד תודרך באופן ישיר על-ידי מפקד בעל ידע רב בנושא הנלמד.

• ריכוז רוב האמצעים והנשק מאפשר תרגול כל החניכים בעת-רובעונה-אחת.

מגבלות השיטה:

♦ קיימת סכנה של ניתוק הקשר האישי בין מפקד לבין פקודיו, באשר עיקר ההדרכה יוטל על מדריכים מקצועיים. הדבר עלול להזיק לשליטה ולסמכות של צינור הפיקוד האורגני.

♦ שיטה זו מצריכה ריכוז מוקדם של עוזרי-אימון ואמצעי-תרגול וארגונם; שהרי מציאותם מהווה תנאי מוקדם להצלחת ההדרכה. לעתים, בעיקר בתנאי-שדה קשים, ייתקל ארגון מוקדם זה במכשולים שיקשה מאד להתגבר עליהם.

לסיכום

מבחינה עיונית וחינוכית יש להעדיף, בדרך-כלל, את האימון בקבוצות קטנות על ההדרכה במסגרות-אימון גדולות. כאמור, אין אפשרות להעלות את כל סגל-הפיקוד הנמוך לרמה של מדריכים-מומחים. מכאן נובע הצורך, להעביר את האימון השיטתי של חיילים ביחידותיהם להדרכה במסגרות-אימון גדולות.

בגלל הגבלות הקיימות בעוזרי-אימון, באמצעי-תרגול ובמקומות ליימוד, לא יהיה זה מעשי לנהל את כל ההדרכה של היחידות במסגרות-אימון גדולות בלבד. לגבי שיעורים מסוימים יהיה טעם להכין את המדריכים הזוטרים בנושאים השונים — בקורס מפקדים. כן יהיה על המפקדים הבכירים לתת למדריכים זוטרים תדריכים מפורטים סמוך לקיום השיעורים על-ידיהם. שילובן של שתי השיטות — השיטה הנהוגה ושיטת ההדרכה במסגרות-אימון גדולות — בהדרכה מעשית ביחידות — בהכרח שיביא לידי כך שיתרונותיהן ינוצלו ומגבלותיהן תצומצמנה.

בהדרכה במסגרות-אימון גדולות יש לנקוט בעיקר באותן היחידות העוסקות בנושאים של „הכשרה בסיסית לחייל“ ובבתי-ספר שונים, בהם הקשר בין המפקד-המדריך ובין החייל איננו חיוני ביותר. ביחידות אלו אין זה חשוב מיהו המדריך, אלא כיצד הוא מדריך. יחידות אלו הן: בסיסי-טירונים, בסיסי-אימון ארציים, בתי-ספר להכשרה מקצועית, פלוגות-טירונים של יחידות-שדה. ביחידות אלו תתפרקנה בלא-הכני מסגרות-אימון עם תום תקיפת האימון — שכן החניכים יוצאים מהן בחזרם ליחידותיהם.

לעומת זאת, בהדרכה ביחידות-שדה, בנושא „אימון המסגרות“, חשוב שמפקדיהן של יחידות-המשנה יהיו בעצמם מאמני יחידותיהם. עיקר העבודה ב„אימון המפקד“ תיעשה, בדרך-כלל, בקבוצות-אימון קטנות, המאפשרות פיתוח טוב יותר של תכונות-המפקד ועיצוב אישיותו.

הדרכה מחלקתית -

והמדריך המומחה

סאל אלחנן אורן

עד כמה יצטמצם המדריך בתחום זה, או האם יעסוק בהדרכה בנושאים מגוונים? באיזה תחום חשובה ביותר ההתמחות — האם בידע המקצועי או בכושר ההדרכה?

כדי להשיב על שאלה זו נחלק את מכלול נושאי האימון הבסיסי לפי הסיווג הרחב הבא: אימון בנשק; שדאות; אימון גופני (כאן נכללים לפי החלוקה הזאת גם תרגולי סדר ומסעות); נושאי חינוך ואימון נוספים (הסברה, עזרה ראשונה וכו').

מאחר שפיתוח הכושר הגופני והקניית הנושאים הנוספים, כבר מצויים ממילא בידי מדריכים מומחים, ניהד את הדיבור על תפעול נשק ושדאות בלבד. ואכן, יש צורך בהבחנה יסודית בין המתודיקה של כל האימונים בנשק מצד אחד, ואימוני השדה מצד שני, עד כדי כך שאפשר לדבר על „אופי שונה“ במתודיקה שלהם:

שדאות

אימוני נשק

- המגמה העיקרית — הקניית כושר טכני בתפעול תכליתי של „כלים“;
- המגמה העיקרית — פיתוח חושים ו„תפיסה“ של השטח והאפשרויות הגנוזות בו;
- מכאן — שאיפה להקניית הרגלים של פעולה אוטומטית ושל דיקנות מכונית; נית;
- מכאן — השאיפה להקניית נית תושיה, המתבססת על השיבה תכליתית („עובדה — משמעות — מסקנה“, או: „זהו! — אז מה? — אז מה אני עושה?“);

- התושיה מתבטאת בעיקר בהתאמת מצב היריה וישיום האש.
- הטכניקה מתבטאת בעיקר קרה בהתאמת צורות תנועה ותבניות.

זאת אינה אלא הבחנה מכלילה החותרת להצטמצם בעיקרי הדברים. נכון הדבר שבאימוני הנשק אפשר להבחין נוסף לכך גם בין כלי נשק אישיים וצותיים, ויתכן אף להבחין בין כלי הנשק היוריים קליעים לבין אלה היוריים החמושת נפיצה לסוגיה. אולם דומה כי המשותף בהדרכת כל סוגי הנשק הוא רב, ולעומתו בולט השוני המתודי בין הדרכת כלי נשק כלשהו לבין ההדרכה השדאית.

אך קיימת בעיה נוספת הטעונה עיון והיא — האם אפשר להסתפק בהתמחות המקצועית, דהיינו שהמדריך ידע היטב את „החומר“? סבורני כי אמנם דרושה ידיעה יסודית של החומר. אך הבעיה העיקרית היא לאו דוקא בידיעה עצמה של „החומר“, אלא בשיפור המומחיות המתודית — כלומר בפיתוח כושרו של המפקד

הכנס תם. הד הרמקולים נדם וסערת הויכוח שככה. „החוברת הצהובה“ מונחת לפנינו, וצצים ההרהורים — כיצד להגיע למומחיות בהדרכה, וכיצד לשבץ את המדריך המומחה במערך ההדרכה. מדפדפים בחוברת וסוקרים את שהיא מציעה בסוגית ההתמחות.

- השיטה „מאפשרת למדריך (קצין או מש״ק), בעל הידע הרב ביותר בנושא נתון, לבוא במגע ישיר עם החניכים“.
- „ההתמחות עשויה להיות פשוטה ביותר, כאשר לכל מקצוע יימצא חברי מדריכים מתאים ושטחי הצגה ואימון מיוחדים לו“.
- אך יחד עם זאת, „קיימת סכנה של ניתוק הקשר האישי בין מפקד לפקודיו“.

באשר לדרכי ההגשמה, מודגש כי „עיקר נטל ההדרכה מוטל על שכמם של המדריכים הבכירים והמקצועיים, בעוד שהמדריכים הזוטרים פועלים כמדריכים עוזרים“. וכיצד יגיעו המדריכים הבכירים לידע התמחות? התשובה הניתנת היא: „המדריכים יתמחו בנושאים השונים במסגרת ההשתלמויות הפנימיות של היחידה“. משעמדנו על המגמה הכללית, אני מציע להצטמצם מעט בתחום הנושא ולבחון אותה בעיקר מנקודת הראות של האימון הבסיסי לחילות השדה, שהרי האימון הבסיסי הנו „המכנה המשותף“ לשיטת ההדרכה הכוללת.

אלא שדומה כי אין מנוס מהצטמצמות נוספת: בתנאים הצפויים לא נוכל לפתח שיטת ההדרכה התובעות „תוספת“ מדריכים. מה שאין כן לגבי תוספת ציוד ואמצעים. לכן ניצבים אנו בפני שתי שאלות עיקריות (בתוך התחום שתחמנו לעצמנו): א. במה מתמחים — מהי מידת ההתמחות וכיצד משיגים אותה? ב. מי יתמחה — כל המדריכים, או חלקם? ואם חלקם, מי מהם? טרם ננתח את שתי השאלות האלה, עלינו לתת דעתנו על המצב כיום:

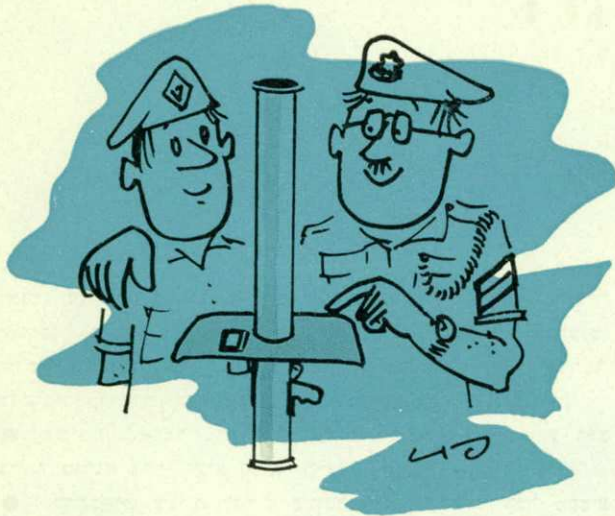
קורסי ההסמכה למפקדים בכל הדרגים כוללים כיום פרקים של „אימון המדריך“, המיועדים להכשיר כל מפקד לעסוק בהדרכה בהקף המתאים לתפקידו הפיקודי. קורסי התמחות מצויים רק בנושאי אימון מעטים שהוכרו כבר מזמן כטעונים התמחות מיוחדת (כגון אימון גופני).

אופינית למצב כיום גם מידה של התמחות מעשית מתוך הסתגלות לתנאים המיוחדים של היחידה, או הבסיס, בו מוצב המדריך, וכאן בולט השוני בין המדריכים בבסיסים ובין המדריכים ביחידות השדה.

כיצד ובמה להתמחות?

אין זאת שאלה פשוטה כלל ועיקר, שכן היא מסתעפת לשאלות משנה מתודיות: באיזו מידה נפצל את תחומי ההתמחות המוגדרים?

כי המדריך יכירו בשמו, יקדיש לו תשומת-לב אישית. מאליו מובן כי נחוץ לו למדריך להכיר הכרת-ימה את החניך, להבנת רקעו ומוצאו. ואף בנושאים "טכניים" לכאורה, כמו הניכה בקליעה או הדרכת נהיגה, מושגת ההצלחה דוקא הודות לאימון ולהבנה האישית

בין המדריך לחניך. הרי יש נתונים פשוטים כגון ידיעת שפה, השכלה ורקע חברתי — שבלעדי ידיעתם גם המדריך המומחה אינו יותר מפקיד ולא מפקד, מאמן ולא מדריך.

דיקה אישית זו חשובה ביחוד בשלבי-האימון הראשונים של טירון. החניך רוצה לשאול שאלות והוא מצפה כי יבינו אותו. הוא זקוק להדרכה לא רק במובנה המקצועי, אלא גם להנהגה במובנה האנושי. כולנו מכירים בכך מרגע שאנו קוראים למפקד שלנו, כשהוא מועסק באימונים, בשם "מדריך" (מורה-דרך), ולא בשם בעל הצליל הטכני "מאמן"...

הבעיה אינה, איפוא, בעיה "ארגונית" של קיום זיקה בין מפקד לפקודיו, החשובה במיוחד ביחידות-שדה ולא דוקא בבסיסי אימונים, אלא בעיה חינוכית-מתודית — של קליטה נכונה של החייל-הטירון בצבא ושל חינוכו והדרכתו בשעת המעבר מטירונות למעמד של חייל קרבי.

פה צצה נקודה נוספת — אנו רוצים כי החניך ידע את כל המקצור עות הנלמדים. הוא צריך להשתכנע כי הדבר אפשרי ואינו כה מסיבך. אם נתחיל להעבירו ממדריך-מומחה ל"רובה" אל מדריך-מומחה ל"עוין" — האם לא ניצור בעיניו תמונה מסולפת ומוגזמת של מידת-ההתמחות הנדרשת?

מכאן שעלינו לבחון שוב מי צריך להתמחות — כל המדריכים, או חלקם? — והרי כשניתחנו את שאלת הנדרש מ"המדריך-העוזר", מצאנו כי עיקר ההתמחות הדרושה לו (בנוסף לידיעה יסודית של לימודיו כחניך בטירונות ובקורס מ"כים) הוא בליטוש יכולתו העצמית כמציג הטכניקה של התרגול והפיקוח על המתרגלים — טכניקה הוזה למדי לגבי מרבית השיעורים, מכאן המסקנה: מוטב לשמור בדרג המדריך-העוזר על הקשר האורגני בין המדריך-האיש והחניך-האיש ולותר על מגמת ההתמחות המקצועית ("שהרי, מרגע שיתמחה במקצוע, יימצא מעביר תחת ידו כב"סרטינע" הניכים זרים לו").

כשלעצמי, אני משוכנע שמ"כים ברמה טובה יכולים, מיד בכניסתם לתפקיד או לאחר תקופת נסיון קצרה, לקבל לידיהם אחריות לתרגול עצמאי של כיתותיהם, ואז יתבטא תפקיד המדריך-המחלקתי יותר

כמדריך היודע להקנות את "החומר". האם כיום אנו מקנים לו את הכושר המלא לתרגל נכונה — בשלבי-תרגול מודרניים כראוי, ובאינטנסיביות? והאם מוקנה לו הכושר לפקח נכונה — תוך גילוי שגיאות ותיקונן?

בתחומים מתודיים אלה טמון הצורך העיקרי בהתמחות נוספת של המדריך, הן הקצין והן המ"כ. תשומת-לב מודגשת ומעשית יותר לעקרונות הכלליים של ההדרכה הטובה ולדרכי ישומה קודמת להתמחות המקצועית בכלי זה או אחר, או לפרק זה או אחר בשדאות. דעתי היא כי הדרך הנכונה להתמחות, במציאות הנתונה, צריכה לכלול את השלבים הבאים:

● בקורסי מפקדים — לימוד של עקרונות ההדרכה הטובה, וישומם הנכון, ובעיקר לגבי הדרכים והשיטות לתרגול ולפיקוח. אלא שבקורסים מושם הדגש בהכרה, בכללי ובמשותף לכל סוגי היחידות; ואילו הצורך החיוני הוא להתאים את הנלמד בקורס לתנאי היחידה, בה חניך הקורס ידריך בצאתו.

● לכן, עם הכניסה להדרכה ביחידה — צריכה להינתן "התמחות" ראשונה, לשם הסתגלות לצרכיה, הכרת תכנית האימונים, סוג החניכים, הלקחים וההישגים הנדרשים באימון, האמצעים והשטחים שלה; וכל זאת — עלידי "הכנה" יחידתית מכוונת לצרכיה.

● לאחר נסיון ראשוני כמדריך זוטר — לאחר שעמדנו על טיבו, ולאחר שעמד על נטיותיו הטבעיות, קיימת אפשרות להתמחות נוספת, בתחום השדאות או הנשק. נראה כי מגמת האחידות (הקיימת, כאמור, ביסוד ההדרכה במסגרות גדולות) מחייבת שהתמחות זו לא תיעשה רק בתוככי היחידה אלא בקורסים מרכזיים, קצרים למדי אך מוקדשים בעיקר להתמחות מתודית: א. לנשק (משהו על בסיס "קורסי הנשק-הקל" המוכרים לרבים, אבל בהדגשת הצד המתודי); ב. לשדאות (עוד זוכרים את קורסי ה"פיקוד הקרבי"?). מתוך הרהור בתכליתם של קורסים אלה, נראה כי יהיה טעם רב לערכם במקביל כדי שכמה עניינים מתודיים יילמדו במשותף וכדי לערוך תרגילי סיכום אחדים במשותף.

● בקורסי קצינים — שדאות היא בבחינת לחס-חוקן של כל מ"מ, אך הכרח להקנות לו גם את העקרונות המתודיים בתכנון ובהדרכת נושאי השדאות; וכן יש להניח בקורס את היסוד המתודי להתמחותו כמדריך-מחלקתי באימוני-נשק. ברור, כי נסיון כמ"כ הוא חיוני כשלב-מוקדם להכשרת הקצין להדרכה. התמחות מודרנת דורשת כי הצוער יגיע לקורס לאחר נסיון מעשי כמדריך-עוזר.

על שלבי-הכשרה כאלה תוכל להתבסס ההתמחות המעשית ביחידה. אין הכרח להצמיד התמחות זאת דוקא ל"מקצוע" מסוים (כגון — "רימונים", או "נשק נ"ט"), אלא אפשר להתאימה גם לחתך ההתמחות המתודית. וזאת משום שקיימות גם בעיות מתודיות מיוחדות באימון הבסיסי, כגון ניהול יעיל של מטוחים בכל סוגי הנשק או הצגות — הן בשדאות והן בכלי-נשק — למספר רב של הניכים, תוך הפעלת אמצעי המחשה וביום משוכללים. כל אחד משניים אלה מהווה שטח התמחות נרחב.

מי יתמוחה?

לפני שנבחן שאלה זו מבחינת סגל-ההדרכה, נקדים לבחון אותה מנקודת-ראותו של החניך — שכן מן המוסכמות הוא כי עלינו להעמיד את החניך במרכז ההדרכה.

גם החניך רוצה שיהיה לו מדריך "טוב", ושאיפתו זו בודאי מוצדקת. אך החניך שואף גם כי יהיה "לו" מדריך שהחניך מכיר אותו ויודע כי גם המדריך מכיר אותו — את החניך. החניך מצפה לכך

בפיקוח על ביצוע הלימודים בלבנים והתרגול מאשר בניחולו האישי. עצמאות זו בתרגול היא הדרך הטובה ביותר לטיפוח המנהיגות במ"כ, וההכשרה הטובה ביותר לתפקידיו המבצעיים כמפקדי-כיתה בפעולת מחלקתו.

לעומת זאת, כאשר בדרג מדריך-המחלקה מצויים הקצין וסמל-המחלקה שהתמחו, נפתחת אפשרות לשלב את הזיקה החינוכית-אורגנית ההכרחית עם ההתמחות הרצויה. זהו דרג שבו אפשר להתחשב בנטיית אישיות יותר שהתגבשו תוך כדי נסיון מעשי בהדרכה. בדרג זה ניתן לשבח ביתר גמישות מדריך בתפקיד של מומחה, וכאן נפתח גם הסיכוי להתמדת-יתר בהדרכת-המומחה (כולנו יודעים מהי מהירות-ה"זרימה" של מ"כים ביחידות). נראה, איפוא, כי ההתמחות צריכה להיוצר כלהלן:

● לאחר פרק נסיון כמדריכים-עוזרים יישלחו מ"כים לקורס לנשק קל או לשדאות, לפי נטיות-ההתמחות וצרכי היחידה. הם יחזרו ליחידתם כסמלי מחלקות ויכוונו להתמחות ספציפית יותר.

● בסיום קורס-הקצינים יכוונו בוגריו לאפיקי-התמחות, תוך לימוד-עצמי ביחידה ותדריך מכוון של קצינים בעלי ותק ונסיון ביחידה. לפי גישה זאת, אנו מגדירים את מדריך-המחלקה כדרג המתמחה וכוללים בו קצינים וסמלים, ומ"כים בעלי ותק, שלאחר נסיון מעשי בהדרכה "יוסמכו" לשמש גם כמדריכים-מחלקתיים בשיעורים או במקצועות מסוימים.

כדי להגביל את מידת ה"ניידות" של המדריך-המומחה ממחלקה למחלקה, נראה כי צריך להגיע ביחידות-המשנה למידה מסוימת של "הספקה-עצמית" במדריכים מקצועיים. לדוגמה, האם דרוש "קצין מטולירקטות נ"ט" אחד בגדוד, או אחד בכל פלוגה? נראה לי כי מאחר וכל פלוגה מהווה יחידת-תכנון בשיבוץ האימונים (היום נמצאת היא במטוחים, בשבוע הבא בסדרת-שדה ובעוד חודש — בתעסוקה) מוטב יהיה אם יימצא ברשותה "קצין מטולירקטות נ"ט" משלה, אשר ידריך את פלוגתו בלבד בנושא זה. לעומת זאת לו היינו מקצים מדריך אחד או שניים מסוג זה לכל הגדוד — היינו מנתקים אותו למעשה כליל ממחלקתו הוא והיינו מוסיפים לקצין-המבצעים ולקציני-ההדרכה בעיה נוספת בשיבוץ האימונים: נוסף להקצאות שטחים, מטוחים וחדרי-לימוד יהיה עליו להיענות גם לבעיות לוח-הזמנים של ה"מומחה".

אל לנו להסיח דעה מבעיה נוספת: אסור להפוך את המדריך ל"מכשיר" החוזר פעמים אין-סוף על אותו תהליך מיכני, בחינת המבלט ("שטנץ") שבתהליך היצור ההמוני. לכן מידה של התמחות ליעול ההדרכה, יחד עם מידה של גיוון לפירון ההדרכה, ולמניעת התופעה של המדריך "העייף" (ש"נשבר לו", ש"נגמר לו הסוס") לאחר מחזור אימון אחד או שניים.

אם המומחיות תבוא על פתרונה בתוך הפלוגה, לא יהיה גם צורך ארגוני-מנהלתי לבנות את מערכת השעות ב"בלוקים" של חצי יום למקצוע. מערכת כזו עומדת בניגוד למתודיקה הנכונה בהדרכת נשק.

לדוגמה הייתי מעלה מעין סכי-מה אפשרית להתמחות של קציני פלוגה:

מ"פ — ארגון הצגות ומטוחים
 סמ"פ — ארגון הצגות ומטוחים
 רס"פ — תרגול-סדר, נשק-קל
 מ"מ א' — מרגמות, רימונים
 מ"מ ב' — רובה-רומה נ"ט,
 מטול-רימונים נ"ט

מ"מ ג' — אש-קרב
 סמל א' — שדאות
 סמל ב' — נשק-קל, תרגול-סדר
 סמל ג' — שדאות

ברור שסקימה זו מניחה כי כל הקצינים הם מדריכי השדאות במחלקתם וכולם מדריכים-מומחים ברובה, במקלעון ובתת-מקלע. הסמלים — המהווים עתודה של מדריכים — מומחים אף הם בתחומיהם. על-ידי בנית צוות-המומחים בפלוגה אנו משיגים הת-חשבות באורגניות, יעילות וגמישות בתכנון ושיבוץ השיעורים ובמתן תדריכים שבועיים ויום-יומיים, ומביאים לידי התהוות צות-מומחים המותאם לצרכי האימון-הבסיסי והשואף לעמוד כצות ב"תחרות" להצטיינות הפלוגה מבין שאר הפלוגות.

סקימה כזו נראית כמתאימה לאימון-בסיסי. אין ספק כי בקורס מ"כים, או בקורסים מקצועיים שבבסיס-ההדרכה, יש צורך בישום אחר של מידת ההתמחות מזה, ושל מידת הזיקה האישית, מזה. ובכל זאת, נראה כי כמה קווי-מחשבה שהועלו כאן, עשויים לשמש הנחיה גם לפתרון הבעיות ביחידות ובבסיסים שאינם עוסקים באימון-הבסיסי. ננסה לסכם "הנחיות" אלה:

- בהדרכה המחלקתית ובהתמחות צריך לקיים את הזיקה האישית החינוכית שבין הניך ומדריכו;
- יש להשיג בה שיתוף-פעולה בין המדריך-המחלקתי המומחה והמדריכים-העוזרים;
- ההתמחות לכולם צריכה להיות בעיקרה מתודית;
- ההתמחות המקצועית תכוון בעיקר להכשרת המדריך-המחלקתי;
- כל יחידה הפועלת לפי תכנית אימון אחת צריכה להתבסס על "צות מומחים" עצמי ואורגני לה.

המטען

חלק ב'

מאת עמוס גולדס

להכניסן לשירות. בכל מקום בו החלו להשתמש בפיקות לא־מאכלות ירד בלאי הקנים באופן מפליא — ויחד עם זאת כמעט ואין עוד צורך בניקוי־לאחר־יריה.

יש עוד להזכיר את הצורות השונות של הפיקות. החומר המצית שבהן ניצת, כאמור, על־ידי מכה; לצורך המכה דרוש "פטיש" — ובכל־יחידה משמש לכך הנוקר וה"סדן".

בהתאם לצורת ה"סדן" נחלקות הפיקות לשלושה סוגים. את הסוג הראשון מהוות הפיקות בעלות הצתת הכרכוב. בשיטת הצתה זו אין הפיקה מהווה חלק בפני־עצמו, אלא הכרכוב הבולט הוא חלול, מלא חומר מצית ורך דיו כדי להיפחס על־ידי מכת הנוקר. כסדן משמשת כאן הדופן האחורית של בית הבליעה. הסוג השני הוא הפיקה מדגם בוקסר. כאן יש בתוך הפיקה־עצמה חתיכת פח המשמשת כסדן. בתרמיל קדוח מאחור נקב גדול־יחסית, הנפער אל מרכז השקערונית המיועדת לפיקה. פיקה זו מקובלת על האנשים הטוענים מחדש תרמילים ירויים, כי נוח מאד להוציא את הפיקה הירויה באמצעות מקב מתאים המושחל דרך הנקב שבמרכז התרמיל. פחות נוחה מבחינה זו היא הפיקה מהסוג השלישי — דגם ברדאן. לפיקה זו אין סדן משלה; כסדן משמשת תחתית השקערונית בה היא יושבת בתרמיל. מכיון שאין אפשרות לקדוח נקב־מעבר לנפץ הפיקה במרכז ראש התרמיל, נאלצים להשתמש בשניים־שלושה נקבים קטנים יותר.

מהפיקה נדרש לתת להבה עזה שתמלא את כל הלל התרמיל ותצית במהירות הרבה ביותר את כל החומר־ההודף. דרישה זו מתמלאת על־ידי כך שממלאים את הפיקה בחומר־נפץ עז ביותר. יחד עם רגישותה המכנית של הפיקה עושה תכונה זו את הפיקה לדבר מסוכן ביותר ואין בשום פנים ואופן לשחק אתה או לנסות לפרק אותה מהתרמיל כשהיא "חיה". אפשר בקלות להיפצע באופן חמור מפיקה זעירה זו. ראה — הוזהרת!

המאה ה־17, בה הופיע האבש"ר נטול העשן, ראתה גם את המהפכה באורח ההצתה של האבש"ר — אלא שכאן החל השינוי הגדול כ־70 שנה מוקדם יותר. זה קרה כאשר כומר סקוטי, בשם אלכסנדר פורסית, המציא בשנת 1807 את הפיקה — כיפת נחושת שהכילה חומר הניצת עקב מכה. החומר הזה היה בראשונה, בדרך־כלל, כספית־רועמת. מאוחר יותר החלו להשתמש בתרכובות שאינן מכילות כספית, אלא אחוז גבוה של כלוראט האשלגן. בכך תוקנו שתי מגרעות של הכספית־הרועמת — נטייתה להתפרק, ועל־ידי כך להתקלקל, במרוצת הזמן וכן העובדה שבעת התפוצצותה מופרשת כספית מתכנית על דפנות התרמיל היוצרת אמלגמה עם הפליו ומונעת עקב זאת את השימוש המחודש בתרמיל. בארצות בהן נפוץ השימוש הספורטיבי ברובים היוריים תחמישים בעלי הצתת פיקה נהוג להרכיב לתרמיל המשומש פיקה חדשה, למלאו חומר הודף, להרכיב קליע ובצורה זו גם לחסוך כסף וגם להתאים את התחמיש לדרישות בעל־הכלי — לגבי דיוק, מהירות־לוע, קול־נפץ או עשרות דרישות אפשריות אחרות. פיקה הפוסלת את התרמיל לשימוש נוסף היתה, איפוא, מבחינת ליקוי רציני.

ליקוי אחר של חומרי ההצתה שהוזכרו כאן היה בכך שהם גרמו לבלאי מהיר של הקנה. ליקוי זה משותף הן לכספית־הרועמת והן לפיקות הכלוראט, הנמצאות בשימוש נרחב בתחמושת צבאית גם כיום. עם ההתפוצצות נוצרים מלחים (במקרה של כלוראט האשלגן נוצר כלוריד האשלגן); מלחים אלה, יחד עם לחות שהם סופגים במהירות מהאוויר גורמים להתהוות חלודה בקנה ולאיכולו המהיר. יצוין כאן שעיקר מטרת הניקוי־לאחר־יריה הוא סילוק מלחים אלה, ואילו לסילוק הפיח אין בעצם כל חשיבות מעשית.

בשנות השלושים של המאה הנוכחית החלו להופיע פיקות ממולאות חומר שאינו יוצר מלחים מאכלים. כיום ממולאת למעשה כל התחמושת־לצרכי־ספורט בפיקות כאלו, ואף הצבאות השונים מתחילים

עלולים כליזון גרעיניים טקטיים להוליך אוטומטית אל חילופי־מהלומות גרעיניים חובקי־עולם. חלפו הימים בהם מתכנני נאט"ו — ששאבו עידוד ממחירם הזול של כליזון גרעיניים קטנים הנישאים בידי אדם אחד, כגון "המרגמה" המכונה "דייוי קרוקאט" — אימצו לעצמם את הססמה (המתחרזת באנגלית): "דייוי־קרוקאט בכל כיס".

"ארמית הריין הבריטית" ושש־השביעיות האחרות בכוחות הקרקע של נאט"ו, מוכרחות להתארגן באופן המאפשר להן להגיב על גייסות בגייסות — אולי תוך כדי קיצור קרהחיות הבריטי הנוכחי — והעברת חלק ממנו לעוצבות גרמניות.

(המשך מעמ' 13)

זו, בה הונחתו בין 500 עד 1,000, הנחתות" גרעיניות, סבלה האוכי־לוסיה האזרחית, על פי ההערכה, לכל הפחות 1,500,000 אבידות בהרוגים או בפצועים אנושות על־ידי קרינה.

טעם שלישי להפסקת ההשענות על כליזון גרעיניים הוא "המראה החדש" של האסטרטגיה־רבתי האמריקנית, שהסירה מעל הפרק את "הגמול האדיר" — והעלתה תחתיו את "התגובה הגמישה". פרושו של הדבר — יכולת להגיב על התקפה סוביטית בדרכים שונות. לרבות מלחמה "מקובלת" מזה והאיום בהפצצה גרעינית "סלקטיבית" מזה. אך בגלל החזיון הצפוי והמפיל־חיתיו של "העליה בסולם" —

קסדות התכלת

הרקע

פעמיים במשך תקופה של ארבע שנים התערב ארגון האומות המאוחדות בכוח לשם ישובם של סכסוכים בין מדינות: במבצעי סואץ וסיני בשנת 1956 ובפרשת קונגו בשנת 1960.

לפני שניגש לחקירת הצורה אותה לבשה ההתערבות ולסקירת האמצעים שהופעלו, עלינו לברר תחילה על מה הסתמך האו"ם, מהם התקדימים שיכלו לשמש כמורה-דרך בידי יוצרי האמצעים ששימשו בהתערבות ומהו בסיס החוקי והמדיני. לכאורה מבוססת ההתערבות על מגילת האומות המאוחדות, אולם חקירה מעמיקה יותר מגלה שאות המגילה לא נשמרה בקפדנות; מכאן, איפוא, כי הבסיס לפעולות האו"ם במקרים שלפנינו הוא מדיני יותר מאשר חוקי.

מגילת האו"ם מחייבת הקמת צבא בין-לאומי קבוע בידי האומות המאוחדות, תחת פיקוד ועדת-מטה מורכבת מראשי המטות של חמש המדינות החברות הקבועות במועצת הבטחון. רעיון היסוד של חבר-הלאומים — שמירת השלום והבטחון הבין-לאומיים — וכן דוגמאות היסטוריות קודמות שימשו בסיס לקביעתם של מנסחי המגילה.

למהות כוחות-החירום של האו"ם

רס"נ ד"ר מ. ליבה

הנסיון שהצטרב מכוח־החירום UNEF שימש, שלוש וחצי שנים לאחר מכן להקמת כוח־החירום בקונגו, ONUC (בשמו המלא: Opération des Nations Unies au Congo). הנסיבות הפעם היו אחרות: המאורעות שפרצו בקונגו זמן קצר לאחר מתן העצמאות לארץ זאת ב־30 ביוני 1960 והתערבות הכוחות הבלגיים. אלה שימשו יסוד לקריאת ממשלת קונגו לעזרת האו"ם (מאז נטו רבים לשכוח שכל פעולת האו"ם בקונגו באה בעקבות פניה זו). האו"ם נחלץ לעזרה בצורת הקמת כוח־החירום ושיגורו המהיר לזירת המאורעות בקונגו. בהקמת שני הכוחות מילא המזכיר־הכללי דאז, דאג האמרשלד,

מבין הדוגמאות ההיסטוריות הבולטות ביותר ניתן לציין את ליגות הנסיכים הסיניים במאה השביעית לפנה"ס; האמפיר קטיונים, הקונפדרציות והליגות ההלניות במאות השמינית והששית לפנה"ס; מסעיה־הצלב במאות ה־11—13 לסה"ג; הברית הקדושה באירופה במאה התשע־עשרה; התערבות שש המעצמות באי כרתים; חיל־המשלוח האירופי נגד מרד הבוסורים בסין; ובימינו אנו — הפעלת כוחות בין־לאומיים על־ידי חבר־הלאומים, לשם שמירת הסדר הפנימי באזורי גבול, או לשם עריכת משאלי־עם (המפורסם ביותר נערך בחבל־הסאר בשנת 1935).

UNITED NATIONS. NATIONS UNIES. UNITED NATIONS. NATIONS UNIES. UNITED NATIONS.

תפקיד ראשי ומכריע.

במקום צבא בין־לאומי אחד, הקים האו"ם בזה אחר זה שני כוחות־חירום בעלי משימות נפרדות והפעלים במסגרות נפרדות ועצמאיות לחלוטין.

עקרונות ושאלות משפטיות

בשני המקרים פעלו מקימי הכוחות לפי אותם עקרונות, אם כי ההתפתחות עתידה היתה להביא לשינויים רבים הן בהרכב והן — ובעיקר — בהפעלה. העקרונות שנקבעו הם:

● המדינות החברות הקבועות במועצת־הבטחון אינן משתתפות בכוח־החירום. עקרון זה נועד להרחיק את המעצמות הגדולות מהאזורים הרגישים ולאפשר למדינות הקטנות השתתפות רחבה; ניתן בכך ציון לחלקן החשוב בשמירה על השלום בעולם.

● היחידות הנשלחות חייבות להיות הומוגניות ובעלות עצמאות מבצעית ומנהלתית.

● נדרש שיווי משקל צבאי מסוים בין היחידות המבצעיות לבין היחידות המנהלתיות.

● שיווי משקל נדרש גם מבחינה פוליטית: שום יחידה לאומית אינה יכולה להיות בעלת עצמה צבאית ומספרית העולה להטביע חותם לאומי על הכוח הבין־לאומי (בקביעת עקרון זה נלקח בחשבון לקח כוח האו"ם בקוריאה). לאור הקביעות הנ"ל ניתן לומר שכוחות החירום של האו"ם נבנו לפי מתכונת כוחות־המשימה.

מדינות רבות הציעו את השתתפותן בכוחות־החירום. המזכיר־הכללי של האו"ם בחר לכוח־החירום בסניי בעשר מדינות — (בראזיל, קנדה, קולומביה, דניה, פינלנד, הודו, אינדונסיה, נורבגיה, שבדיה, יוגוסלביה) ולכוח־החירום בקונגו בכ־20 מדינות.

הקמת הכוחות העמידה מספר גדול של שאלות ארגוניות, צבאיות, מדיניות ומשפטיות. להלן דוגמאות של שאלות משפטיות: סמכות האו"ם להקים ארגוני־בת; סמכות האו"ם להקים כוחות־חירום; חוקיות הקמת UNEF על־ידי העצרת; חוקיות הקמת ONUC על־ידי מועצת־הבטחון; האופי ה־התנדבותי של ההשתתפות בכוחות־החירום; חוקיות פעולת־תיהם של הכוחות; מימון כוחות־החירום; ההתערבות ה־צבאית ומצב הלוחמות, ועוד.

בהתאם לדבר המגילה הוקמה ועדת־המטה מראשי־המטות הצבאיים של ארה"ב, ברה"מ, סין, אנגליה וצרפת. הועדה הגישה דו"ח למועצת־הבטחון ב־30 באפריל 1947, אך דו"ח זה לא היה שלם ואחיד. גם בועדה עצמה וגם במועצת־הבטחון נתגלו חילוקי דעות חריפים, בעיקר בשאלות הספקת הכוחות לאו"ם, בשיטות ההכנה והאימון, הבסיסים, זכות המעבר בארצות שונות וכו'. הדו"ח נגנז ואתו נגזו גם רעיון הקמת צבא בין־לאומי קבוע.

ועדת־המטה הפסיקה לחלוטין את פעולתה בשנת 1950. מה הן הסיבות לכשלונו? יש לזכור שבין חיבור המגילה בשנת 1945 לבין הפסקת פעולת הועדה חלפו חמש שנים. במשך תקופה זו חלו בעולם שינויים שהכריעו את הכף לשלילה:

● היוצרות הגושים העולמיים המנוגדים;

● פרוץ "המלחמה הקרה";

● כניסת העולם לעידן המלחמה הגרעינית.

העקרונות והאידיאלים של שלום ובטחון בין־לאומיים לא עמדו עוד מול המציאות הפוליטית.

כאשר פרצו כוחות צפון קוריאה לדרומה, בשנת 1950, נמצא האו"ם במצב של חוסר־אונים. התערבותה של ארה"ב בשטח והעדרותה של ברה"מ ממועצת־הבטחון נתנו לאו"ם הזדמנות נוחה להחליט על נקיטת אמצעים, אם כי הכלים המתאימים לכך — כוח או כוחות צבאיים בין־לאומיים — עדיין לא היו ברשותו. האו"ם סמך ידיו על פעולתה של ארה"ב וביקש השתתפות — אפילו סמלית — של מדינות נוספות. האמריקנים קיבלו את הגושפנקא הרשמית ונלחמו תחת דגל האו"ם, אם כי מלחמת־קוריאה היתה בעיקר התמודדות בין ארה"ב לבין סין־העממית. ברור לפיכך שכוח האו"ם בקוריאה לא היה אותו צבא בין־לאומי עליו מדברת המגילה. כוח זה התבסס על שיקולים מדיניים ולא על שיקולים חוקיים. עם זאת, שימש נסיון קוריאה כתקדים וכלקח בעת הקמת כוח־החירום של האו"ם בסניי.

הנסיבות שהביאו להקמת כוח־החירום של האו"ם בסניי, UNEF (בשמו המלא: United Nations Emergency Force), בנובמבר 1956 זכורים היטב לקורא הישראלי. בפני האו"ם עמדה הברירה בין מעט ומאולתר — ללא כלום. עקב לחץ־הזמן החליט האו"ם על המעט.

כאשר עמד האו"מ בנובמבר 1956 בפני הצורך להקים כוח-חירום, שרר בארגון מצב של חוסר נסיון וידע. דוגמה טובה לחוסר ידע ולחוסר ודאות פוליטית מובאת בספרו של הגנרל בארנס ("בין ישראל לערבים") מי שהיה אז ראש-מטה של משקיפי האו"מ ונתמנה למפקדו הראשון של כוח-החירום. כאשר נשאל ב-4 בנובמבר 1956 על-ידי המזכיר-הכללי של האו"מ על אודות דרכים אפשריות לפתרון הסכסוך, הוא קבע ארבעה קווים-פעולה אלה:

- תפיסת תעלת סואץ על-ידי כוח-החירום;
- הטלת סנקציות על ישראל, כדי להכריחה לסגת;
- אפשרות פוליטית להשאיר את רצועת-עזה בידי ישראל;
- פירוז כל שטח חצי-האי סיני, תוך מתן אישור להחזקת יחידות משטרה מצריות קטנות לצד כוח-החירום. קווים אלה, כידוע, לא נתקבלו על דעת האו"מ.

חלק נכבד ממכלול שאלות אלו הועלה לדיון באו"מ, הן בעצרת והן במועצת-הבטחון; בית-הדין הבין-לאומי בהאג נתבקש לתת, ונתן, חות דעת בעיקר בשאלות הכספיות. השאלות המשפטיות והכספיות שנויות במחלוקת עד עצם היום הזה.

מבנה כוחות החירום

לאיוון צבאי והן לשם מילוי הצרכים האופרטיביים והמנהל-תיים. בכוחות-החירום נכללים החילות הבאים: רגלים, צנחנים, שריון, אויר, הספקה, חימוש, הנדסה, רפואה, משטרה-צבאית וחילות-מטה. בכוח-החירום בקונגו נכללו גם יחידות-משטרה אזרחית.

הקף היחידה שונה לפי המשימה ואפשרויות הארץ השולחת: בריגדה, גדוד, פלוגה, מחלקה, כיתה וכן יחידות בגודל שונה של חילות-אויר, הספקה, הובלה, בתי-חולים, יחידות קנטינה ועוד. מספר החיילים שונה מארץ לארץ: בעוד שהודו מספקת בקביעות בין רבע לשליש מכלל מצבת-הכוחות, מספקות מדינות אחרות בהשתתפות זעומה ואף סמלית. המצבה של כוח-החירום בסיני מורה על כ-5,000 חיילים בתוספת כ-2,000

כוח בין-לאומי

צבאות לאומיים כפופים לנשיא, ראש-ממשלה, שר-בטחון — לפי החוקה והנהוג הקיימים בכל ארץ וארץ. כוחות-החירום כפופים לאורגנים הבאים של האו"מ: העצרת, מועצת-הבטחון, המזכיר-הכללי ונציגו המיוחד (בקונגו). עם זאת נשאות היחידות הלאומיות הנשלחות אל כוחות-החירום בכפיפות כללית לצבא השולח. לעובדה זו נודעות השלכות חשובות, בעיקר בשטח המשמעת המבצעית ושמירת הסוד. האופי הבין-לאומי של כוחות-החירום נבחן במטרתם ובהרכבם. הרכב בין-לאומי אידיאלי ניתן להשיג על-ידי גיוס אישי של חיילים מבלי להתחשב בלאום, דת, גזע או איזור-מוצא. האו"מ אינו יכול לעמוד בצורה זו של הרכב שפירושה — צבא-קבע בין-לאומי. כוחות-החירום הם זמניים מטבעם ואינם

IES. UNITED NATIONS. NATIONS UNIES. UNITED NATIONS. NATIONS UNIES. UNITED NATIONS

אזרחים. מצבת כוח-החירום בקונגו נעה בין 18,000 עד 20,000 חיילים בתוספת מספר משתנה של אזרחים.

מטה, יחידות סיוע ויחידות מנהלה

בראש כל כוח-החירום עומד מפקד הכוח, קצין בדרגת גנרל המתמנה על-ידי האו"מ. הוא נעזר במטה המורכב, לפי בחירתו, מקצינים מתוך היחידות השונות בתוספת סגל מש"קים, חיילים ואזרחים. לרשותם עומדות היחידות הלאומיות (כל אחת תחת פיקוד מפקדה הישיר הנקבע על-ידי המדינה השולחת), פקידי או"מ המסופחים על-ידי המזכירות הכללית וכן אזרחים מקומיים המועסקים על-פי חוזה מיוחד.

תואמים את השיטה הנזכרת. לפיכך מורכבים הכוחות מיחידות לאומיות המסופקות בהתנדבות על-ידי המדינות החברות באו"מ. מבחינת ההרכב הפנימי נחלקות היחידות הלאומיות לשני סוגים: א. יחידות אורגניות סדירות — הכוללות חיילי שירות-קבע ושירות-חובה המסופקות לכוחות-החירום ישירות מתוך הצבא של המדינה השולחת; ב. יחידות המוקמות במיוחד לשם הכללתן בכוח-החירום. יחידות אלו כוללות, לרוב, חיילי מילואים, אזרחים או חיילי שרות-קבע, המתנדבים לשרת ביחידה לתקופת השתתפותה בכוח-החירום. ההרכב החילי של היחידות הוא מגוון, הן מתוך הדאגה

התנועה והקשר במשותף עם קנדה (כ־250 איש); היחידה הנורבגית מספקת את כוח־האדם לבית־חולים־שדה (כ־120 איש); היחידה הקנדית — את כוח־האדם למחסני חימוש, סדנאות, הנדסה, דאר, תחזוקה אווירית וחיל־האוויר; יחידות המשטרה־הצבאית מורכבות מבודדים בני כל היחידות הלא־מיות, וכו'.

בהסתמך על לקח סיני נדרשו הארצות המשתתפות לספק לכוח־החירום של האו"ם בקונגו, יחידות אורגניות לצרכי סיוע ומנהלה. בנוסף הוקמו במקום יחידות מעורבות שחשיבותן רבה לאור הפעולות המבצעיות של הכוח ומרחבי הפריסה. מספר יחידות מנהלתיות וזכאיות להארה מיוחדת:

מטה־הכוח מאורגן בשלושה אגפים: אג"מ, אפסנאות וכוח־אדם. עבודת־המטה נתקלה בראשיתה בקשיים, בעיקר באשר להתאמת קצינים ואזרחים בעלי רמה והכשרה שונים ודוברי שפות שונות לצוות אחיד. המטה עיבד תקנונים, פקודות־קבע, נוהלים ושיטות, טבלאות־מטה וקבע שפות רשמיות. כוח־החירום בסיני משתמש בשפה האנגלית בעוד שכוח־החירום בקונגו משתמש בשתי שפות — אנגלית וצרפתית גם יחד.

היחידות הלאומיות משרתות תקופה בת ששה חודשים, או שנה, לפי הנוהג הנקבע על־ידי ארץ־האם. הן מוחלפות על־ידי יחידות רעננות תוך שיתוף־פעולה מנהלתי בין האו"ם,

UNITED NATIONS. NATIONS UNIES. UNITED NATIONS. NATIONS UNIES. UNITED NATIONS. NATIONS UNIES.

● יחידות קשר הוקמו על־ידי כוח־האדם קנדי, אירי והודי ובתוספת טכנאים מהשירות הנייד של מזכירות־האו"ם.

● שרותי הבריאות פותחו במיוחד וכוללים בי"ח־שדה הודי, בי"ח איטלקי, בי"ח אוסטרי, שירותי רפואת־שיניים ומחסן מרכזי של חומרי־רפואה.

● חיל־אוויר ממשי הוקם ליד מטה־הכוח (כ־40 מטוסים ו־10 הליקופטרים) ומונה יחידות תחזוקה, צות־קרקע, שדות־תעופה וקשר. המטוסים וכוח־האדם מסופקים על־ידי איטליה, הודו, שבדיה, נורבגיה, בראזיל, ארגנטינה וניו־זילנד. המטות, יחידות המנהלה והסיוע תרמו לגיבוש אופנים הבינ־לאומי של הכוחות ולראשית תהליך של יצירת צבא בין־לאומי. בתהליך זה עומדות למכשול שיטות ההחלפה והחזרת יחידות הנהגות מדי פעם על־ידי המדינות המשתתפות.

מטה הכוח והמדינה המשתתפת; ההוצאות הכספיות הכרוכות בכך מכוסות על־ידי האו"ם. ארצות מספר מחליפות באחת את כל החיילים, אחרות נוהגות להחליף מחציתם בכל פעם; ארצות בודדות מבצעות את ההחלפה בצורה שוטפת ובמשך כל השנה, כדי לשמור על רצף הפעולה של הכוח. רצף זה נפגע תכופות שהרי הכל מתחלפים: החיילים, המפקדים, היחידות המנהלתיות וקציני־המטה.

בעיה מיוחדת מהווים המטות והיחידות המנהלתיות. העקרון הראשוני בדבר עצמאות מנהלתית של היחידות לא נשמר והכוחות נאלצו להקים יותר ויותר יחידות סיוע ומנהלה ולדרוש שליחת תגבורות מתאימות מהמדינות המשתתפות. כוח־החירום בסיני הרכיב יחידות מעורבות, לדוגמה: היחידה ההודית מספקת את כוח־האדם לבסיסי הציוד והמוון, למוע־דונים ולקנטנינות וכן את כוח־האדם ליחידות התובלה, בקרת

פעולות כוחות־החירום

כוח־החירום בסיני

המשימות שהוטלו על כוח־החירום בסיני על־ידי העצרת הן: להבטיח את הפסקת האש בין כוחות צרפת ואנגליה ובין מצרים מזה ובין צה"ל לצבא המצרי מזה; לשמור על השקט והשלום על־ידי התפרסות לאורך הגבול ולאורך קו שביתת־הנשק בין ישראל לבין מצרים, כולל רצועת חוף ים־סוף ומיצרי תירן.

הכוח כולו הוצב מהצד המצרי של הגבול. בשלב הראשון של פעולתו עסק כוח־החירום בתפקידים כגון: שמירת הסדר בתעלת־סואץ ובעיקר בערים מספר; החלפת שבויים בין כוחות צרפת, אנגליה וישראל לבין מצרים (החלפת 3 שבויים ישראליים בכ־5000 שבויים מצריים); טיפול בפליטי עזה; הבטחת המנהל ברצועת־עזה למשך תקופה קצרה ועוד. פריסת הכוח לאורך הגבול וקו שביתת־הנשק מכסה 458 ק"מ. לאורך הרצועה מקוימת רשת בת 73 עמדות־תצפית, בכל אחת מהן שני חיילים. בלילה מוחלפות העמדות ברשת של פטרולים רגליים וממוכנים. משתתפות בפיקוח על קו שבה־ג יחידות בראזיל, דניה, נורבגיה, שבדיה והודו. הגבול

בין הרצועה לבין חוף ים־סוף ליד אילת מובטח על־ידי רשת בת שמונה משלטים הקשורים ביניהם ב־16 פטרולים ממוכנים. היחידות המשתתפות הן קנדיות ויוגוסלביות. משלט בודד בגודל מחלקה מוצב בשרם־א־שיח' ותפקידו להבטיח את חופש השיט הישראלי והבינ־לאומי במיצרי תירן. נוסף לאלה מקוימים סיורי־אוויר לאורך כל הגבול על־ידי יחידה קנדית המונה שלושה מטוסים מסוג דקוטה וארבעה מטוסי־אוטר. מטה־הכוח נמצא בעזה, בסיסי מנהלה — בקסיימה ורפיח ובסיס אווירי באל־עריש. כוח־החירום בסיני מפקח על שמירת־השקט, משתדל למנוע הסתננות לישראל ורושם את תקריות הגבול השונות.

מבחינה מסוימת משמש הכוח תחליף למשקיפי האו"ם ולועדת שביתת־הנשק המעורבת הישראלית־מצרית, שישראל אינה מכירה בקיומה.

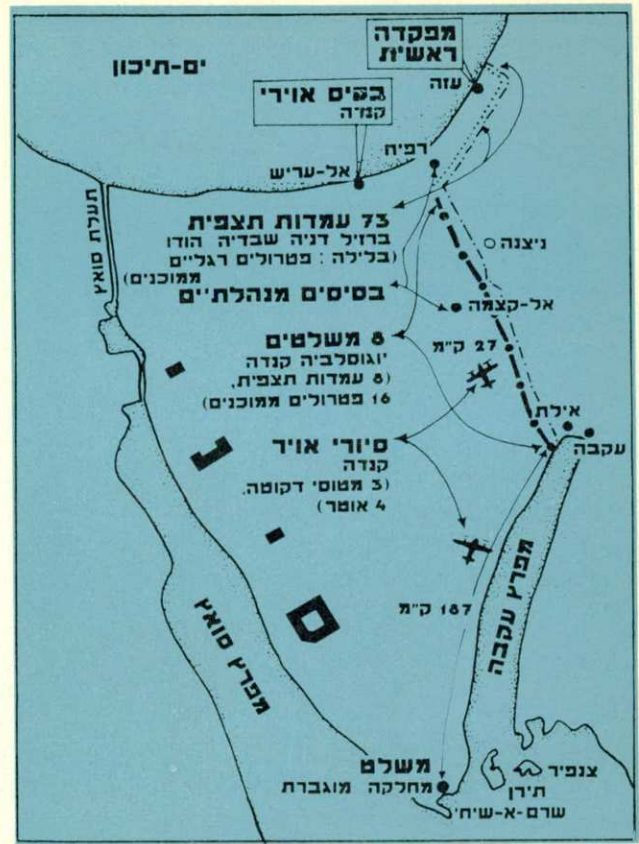
כוח־החירום בקונגו

המשימות שהוטלו על כוח־החירום בקונגו על־ידי מועצת הבטחון הן: עזרה לממשלת קונגו; הבטחת פינוי הכוחות

הבלגיים; הבטחת הסדר הפנימי במדינה; הבטחת שלימותה הטריטוריאלית של הרפובליקה של קונגו. כוח החירום של האו"מ מילא את התפקידים הללו ועוד רבים אחרים. הוא איפשר את פינוי הכוחות הבלגיים, הבטיח בעצמו את שמירת הסדר הפנימי, עזר בתחילת ארגונו מחדש של צבא-קונגו, התערב בין שבטים לוחמים והפריד בין הניצים, דרש וביצע את פינוים של רוב החיילים והקצינים הזרים שהתגייסו לצבא קטנגה, ערך פעולות עזרה נרחבות לאוכלוסיה האזרחית ולפליטים הרבים, ניהל פעולות הגנה ובמרוצת הזמן אף פעולות התקפה נגד כוחות פורשים שאיימו על שלימותה של הרפובליקה; והביא לחיסול פרישתו של חבל קטנגה.

הפעולות הצבאיות היו בתחילתן פעולות של הגנה-עצמית של בודדים ויחידות, אולם אט-אט נגרר הכוח אחר פרץ בוקציות ועבר מהגנה להתקפות יזומות.

פעולות אלה יצרו בעיות ארגוניות ומבצעיות בתוך הכוח והעמידו בסכנה את קיום הכוח ואף את קיום האו"מ בכללו, כי רב היה מספרן של המדינות שהסתייגו משיטת-הטיפול של האו"מ בענין זה. האו"מ נאלץ להסוות חלק מפעולותיו במסוה של הגנה או של התקפת-מנע. דבר זה מצא את ביטויו בספרו של או'ברייאן, מי שהיה נציגו של המזכיר-הכללי בקטנגה — ספר שגרם בשעתו לפולמוס חריף בינו לבין מזכירות האו"מ. הצלחתו של כוח-החירום בפעולות הצבאיות נגד החבל הפורש קטנגה עשויה לשמש תקדים לגבי העתיד.

מנהלה וכוח-אדם

מחקר מיוחד לשם הכנסת תקנים ודפוסים יעילים. שאלות המזון העסיקו זמן רב את מטה-הכוח בגלל הרגלי האכילה השונים של נתני הארצות השונות. בעיות אלה חזרו על עצמן וביתר שאת לגבי כוח-החירום בקונגו.

טיפול בכוח-אדם

ככלל, נתון הטיפול בכוח-אדם — הצבות, סיפוח, שיבוץ,

ההערכות הראשונות לא התחשבו במיוחד בבעיות מנהלה וכוח-אדם. אולם חיש-מהר הסתבר שהכוחות התעצמו; פער לותיהם חייבו מתן סיוע מנהלתי ואופרטיבי; כוח-האדם הרב דרש פתרון לבעיות אישיות ולבעיות מוראל. את הבעיות הראשונות היוו כלי-הרכב, הציוד והחימוש השונים שסופקו ליחידות על-ידי המדינות. התקנים, טפסי האפסניה וכוח-האדם, שיטות האספקה והצרכים בציוד, מזון, סעד, דת ורפואה — כל אלה היו שונים ומגוונים.

IES. UNITED NATIONS. NATIONS UNIES. UNITED NATIONS. NATIONS UNIES. UNITED NATIONS

העלאות בדרגה, החזרה למולדת — בידי המפקדים הלאומיים. תנאי השירות במדבר, הריחוק מהמולדת ומהמשפחה, חייבו את מטה-הכוח להקים שירותי סעד, בריאות, דת, דואר-חיילים, שירות-קנטינות, נופש, ספורט, בידור, ספריות ועוד. כל חיילי כוח-החירום בסיני זכאים לשבוע נופש במחנה נופש בקהיר או בבירות, לפי העונה. הם נהנים מטוילים וסירים בארצות האיזור.

אולם המעמסה העיקרית בשטח המוראל נשאת על כתפי המדינות המשתתפות. הן שולחות עתונים, שבועונים, חומר-קריאה, סרטים ויומני קולנוע, וכן מצרכים לאומיים טיפוסיים כגון סיגריות ומשקאות.

דבר ראשון שנעשה היה לצייד את כל החיילים בסימני-זיהוי: קובעי-פלדה בצבע תכלת, כומתות, תגי-שרוול, וסמלים.

אפסנאות

ב-1957 נמצאו ברשות כוח-החירום בסיני 1100 כלי-רכב מסוגים שונים, רובם בלתי מתאימים לתנאי השדה והמדבר. כלי-רכב אלה יצרו בעיות של תחזוקה, חלקי-חילוף, דלק ושמןים — שנפתרו אך לאיטן. בנוסף לכך היו ברשותם 12 מטוסים על כל בעיות התחזוקה שלהם. הציוד האישי נשאר לאומי ואילו פריטים מספר סופקו על-ידי האו"מ וכן כל הציוד היחידתי, ציוד מועדונים וקנטינות. בשנת 1960 נערך

מימון הכוחות

ההוצאה השנתית עלתה עד ל-20 מיליון דולאר לגבי הכוח שבסיסני ול-120 מיליון דולאר לגבי הכוח בקונגו. גודל ההוצאה ומיעוט ההכנסה יצרו גרעון שהמוזכירות לא יכלה לכסותו. המזכיר הכללי החדש — ארטנט, קיבל אישור להוצאת שטרות חוב של האו"מ אך גם בכך לא נמצא הפתרון. העצרת החליטה לפנות אל בית־הדין הבינ־לאומי בהאג לשם מתן חותמת דעת. בית־הדין קבע בחותמת־דעתו מה־20 ביולי 1962, כי ההוצאות הקשורות בהחזקת כוחות־החירום הן חוקיות וכי

תחילה לא נתן האו"מ את דעתו די הצורך לשאלות מימון הכוחות. לפי ההסדר הראשוני שנקבע נשאו המדינות המשתתפות בעיקר המעמסה הכספית לגבי ההוצאות הבסיסיות, ואילו האו"מ שילם את הנסיעות, ההחזקה ותוספת־שכר מיוחדת. במרוצת הזמן הסתבר שההוצאות הן גדולות והוחלט להחזיר למדינות המשתתפות את כל ההוצאות הכרוכות במשלוח ובהחזקת יחידותיהן בכוחות־החירום. תקציב שנתי תוכנן ואושר על־ידי העצרת ומועצת־הבטחון.

UNITED NATIONS. NATIONS UNIES. UNITED NATIONS. NATIONS UNIES. UNITED NATIONS. NATIONS UNIES. UNITED NATIONS. NATIONS UNIES.

על המדינות להשתתף במימון הכוחות. בהסתמך על חותמת הדעת, החליטה העצרת לראות הוצאות אלו כהוצאות רגילות של הארגון. מדינות מספר, ובמיוחד ברה"מ, מתנגדות בכל תוקף להכללת סעיפי ההוצאה של החזקת כוחות־החירום בתקציב הרגיל של האו"מ. טרם נמצא פתרון למחלוקת זו.

ההכנסות לתקציב זה נקבעו מתוך תקציב מיוחד, מקביל לאחוזי ההשתתפות של המדינות בתקציב הכללי של האו"מ ומתוך תרומות. מרבית מדינות האו"מ הוניהו את השתתפותן ומעטות בלבד תרמו בהתנדבות. למעשה, נשען תקציב הכוחות על תרומותיה של ארה"ב, בעוד צרפת וברה"מ מסרבות להשתתף מתוך נימוקים פוליטיים (ביחוד לגבי קונגו).

בעיות סכסכיות של כוחות־החירום

מגע מתמיד עם המוסדות המדינתיים במשך כל תקופת שירותם בכוח־החירום. הם מדוחים באופן תקופתי דו"ח מצב ופעילות של יחידתם — ובסוף שירותם מגישים דוח מסכם. מדינות שונות נוהגות גם לדרוש דוח ממפקדי־משנה ומקציני נים. חיילי היחידות נשארים כפופים למפקדיהם הלאומיים ומדוחים להם בפירוט יתר. בסוף תקופת השירות חוזרים כל משתתפי הכוח למולדתם. סמכות השיפוט היא תמיד לאומית.

כיצד תתכן, בתנאים אלה, שמירת־סוד על פעולות כוח־החירום?

ברור, אם כן, באיזו דרך זרמו ידיעות בתקופות שונות של פעולות כוח־החירום בקונגו לידי לומומבה, גיזנגה ואף צ'ומבה ותומכיהם.

החזרת הכוחות והחלפתם

ההשתתפות בכוח־החירום היא, כאמור, על בסיס של התנדבות. על כן אי־אפשר גם לחייב מדינה להמשיך בהשתתפותה בכוח כאשר החליטה להחזיר את יחידתה. הסיבות לכך הן שונות ומגוונות. כגון: מחסור בכוח־אדם; רתיעה מפני נפגעים והרוגים; בעיות פוליטיות פנימיות ובינ־לאומיות; שאלות־בטחון לאומיות או חוסר הזדהות עם פעולות האו"מ. כרגיל, אין בהחזרת יחידות משום פגיעה בכוח־החירום כאשר המדינה המשתתפת מתרה על כך פרקיזמן מספיק מראש. חמור המצב כאשר כונת המדינה לפגוע באו"מ על־ידי החזרת היחידה. כך אירע כאשר החזירו תוניסיה ומרוקו את יחידותיהן מקונגו. עזיבת מרוקו גרמה להפרת שיווי־המשקל הצבאי ולהתמוטטות מערך כוח־החירום לאורך כל נהר קונגו. מקרה דומה אירע כאשר עזבה היחידה המצרית את כוח־החירום

פיקוד ושיפוט

למפקד כוח־החירום של האו"מ סמכות פיקוד מושלמת לכאורה, אולם גם למפקדי היחידות הלאומיות יש סמכות פיקוד ואפילו סמכות מוגברת: רק הם רשאים לפקד על כל חייליהם — אף אלה שנמצאים ביחידות מנהלה ומטה. המפקד הלאומי כפוף למפקד־הכוח, אך קשור במישרין למוסדות הלאומיים שלו. הוא רשאי לעכב ביצוע כל הוראה של מפקד־הכוח אם נראה לו כי היא חורגת ממסגרת משימות כוח־החירום. יש בכך פתח ברור לחוסר משמעת מבצעית גם מבחינה פוליטית.

מפקד כוח־החירום הנו נטול כל סמכות שיפוטית. לעומתו מצויים מפקדי היחידות הלאומיות בסמכויות שיפוט מורכבות המאפשרות להם לשפוט במקום את רוב העבירות המשמעתיות, הפליליות והאחרות. מקורו של הבדל זה נעוץ בחקיקה הלאומית שאינה מאפשרת שיפוט חייל על־ידי גורם זר; כל שינוי היה מחייב שינוי בחוקים ואף בחוקות של המדינות המשתתפות. גם בכך פתח ברור לחוסר משמעת מבצעית ומנהלתית מצד מפקדי־היחידות הלאומיות כלפי מפקד־הכוח שהנו נטול סמכות שיפוטית לגבי דידם ולגבי החיילים הכפופים להם.

שמירת־סודות

תקנון פקידי האו"מ מחייב שמירת סוד על פעולותיהם במסגרת הארגון. תקנון כוח־החירום קובע את אותה החובה. לגבי חיילים, שמירת הסוד הנה דרישה טבעית הנהוגה בכל הצבאות. אולם מסתבר שדוקא בכוח־החירום של האו"מ, מקום בו נפגשים יחדיו תקנון האו"מ והנהוג הצבאי, נשאר חלל ריק בשלב הביצוע. מפקדי־היחידות הלאומיות מקיימים

נקיטת צעד בסכסוך בין היריבים בשלטון, או בין הממשלה לבין החבלים הפורשים, התפרשה מיד כתמיכה גלויה באחד הצדדים וגררה שרשרת תגובות. כוח־החירום הותקף מעל במות פוליטיות שונות ומעל במת האו"ם. בעיה מיוחדת היתה ההתערבות של יחידות לאומיות לצד חלק או פלג במדינה. ההתערבות של יחידות גאנה וגינאה, תוניסיה ומרוקו ובמיוחד מצרים, בניגוד לדעת האו"ם, העמידה בסכנה את כלל פעולת האו"ם, בקונגו. אף ההחלטה של כוח־החירום בקונגו — והאישור של מועצת־הבטחון והעצרת — בדבר נקיטת פעולות צבאיות, משמשת עד היום נושא לחיצי הביקורת של מדינות שונות. היא מעמידה בפני המדינות המשתתפות שאלות של מצב הלחמות, גורל הלוחמים, הנפגעים והשבויים, ועוד.

בקונגו, והעבירה לפני כן את כל נשקה לידי אנשי גיזונג שהתנגדו לכוח־החירום. אף החלפת היחידות מהוה בעיה חמורה הנובעת מהאופי הזמני של כוחות־החירום.

התערבות בעניינים הפנימיים

כוחות־החירום של האו"ם נועדו להשפיע בעצם נוכחותם. נוסחה זו כוחה יפה, במידה רבה, בסיני. אולם אין הדבר כך בקונגו, מקום שם התנאים המקומיים והאויב הפוטנציאלי חייבו הקמת כוח בעל כושר מבצעי. כוח־החירום הנמצא בכל מקום בקונגו נדרש להתערב בעניינים הפנימיים של קונגו, של הממשלה ושל החבלים השונים — וכן עשה לרוב. כל

ל ס י כ ו ם

ההגנה של ארצות הצפון החליטה על הקמת כוחות יעודיים לאו"ם במסגרת הצבאות הלאומיים; ב. המזכיר־הכללי של האו"ם יצא — בעת הרצאה באוניברסיטה בארה"ב ב־16 ביוני 1963 — בקריאה למדינות החברות באו"ם להכין יחידות יעודיות כגון אלו. ובינתיים משמשים הנסיון והלקח שהצטברו משני כוחות־החירום: קבוצת המשקיפים הנשלחת בימים אלה לתימן מקבלת יותר ויותר את הממדים ואת האופי של כוח־החירום.

עתידי כוחות־החירום של האו"ם הינו יותר בגדר שאלה של ניהוש מאשר של קביעה מסתברת. כוחות־החירום הקיימים נוסדו כדי למלא משימות ולפי המקובל, עם העלם המשימות צריכים היו אף הכוחות להפסיק להתקיים. בינתיים הפכו כוחות־החירום, כדברי נציג מקסיקו במועצת־הבטחון, "לכוחות זמניים של קבע". מועטים הסיכויים שיוחלפו בזמן הקרוב בצבא קבוע, כדרישת מגילת האומות־המאוחדות, אם כי נעשו לאחרונה שני צעדים חשובים בכיוון זה: א. מועצת־

UNITED NATIONS EMERGENCY FORCE
FORCE D'URGENCE DES NATIONS UNIES

قوة الطوارئ التابعة للأمم المتحدة
חיל או"ם לשעת חירום

No. _____ رقم, م.م.

This is to certify that the bearer, whose signature appears hereon, is a member of the United Nations Emergency Force.

Le soussigné certifie que le porteur de la présente carte, dont la signature figure ci-après, est membre de la Force d'urgence des Nations Unies.

חידושי נשק וטכניקה

דגם חדש ל"גיפ-האוויר"

"גיפ-האוויר ב" — המשכו של "גיפ-האוויר א" — שפותח בשביל צבא-ארה"ב ב-1958-1959 — כבר ביצע את טיסות-הנסיון הראשון נות שלו. כקודמו מונע אף הוא ע"י שתי טורבינות המניעות גם את גלגליו — דבר המקנה לו יכולת לתנועה עצמית על-פני הקרקע, או אף להרחבת טוח-הפעלתו המעשי, במצבים בהם פני-השטח והנסיי-בות-הטקטיות מאפשרים לו לנסוע "ביבשה". כלי-טיס אלה מיוסדים על העקרון של מדחף מובל (ducted propeller) והם נבדלים מרוב דגמי המטוסים ל"המראה-אנכית" בכך שנעדרים בהם כליל כנפיים ומדחפים, מקובלים". העילוי נוצר על-ידי שני רוטורים הנתונים בתוך מובלים — קדמי ואחורי. מושבי הטייס ועוזרו — באמצע. כושר-המשא של "גיפ-האוויר" רב יותר שעה שהוא סס בסמוך לקרקע — אך איננו נמנה על "כלי-רחף" המושתתים על "כרית-האוויר" (ראה "מערכות" קכ"ו עמ' 59 וחוב' קל"ב עמ' 66); שכן הנו בעל יכולת טיסה אף בגבהים של מאות-מטרים. כל המנגנונים העיקריים — הטורבינות, הרוטורים, מערכת-הנהיגה — מאוחסנים בתוך מרכב נמוך-הצללית, ונעדר בו הרוטור העליון הגדול שבהלי-קופטר. כתוצאה, פוחת הסיכון מן הרוטורים לאנשים שעל הקרקע — ולכלי-הטיסה עצמו. זה, וממדיו המצומצמים, מאפשרים לו לעבור אף בדרכים צרות בין עצים. יכול הוא להכנס לתוך מטוס-תובלה גדול מבלי שיהיה צורך לפרקו. תפקידיו הטקטיים והלוגיסטיים האפשריים מכסים את כל מרחב תפקידיו של הליקופטר.

נשימה מצילה

כימאי צבא-ארה"ב פית' חו מכשיר חדש להנ- שמה מלאכותית אשר יופעל במקרה של לור המתגזים. זו הפעם הראשונה שניתן להש- תמש במכשיר כזה גם בתוך השטח המורעל ע"י גזים. סודי מעור לתו — הוא מאפשר את ניצול כוח-נשימתו של החובש לשם הספ- קת אוויר מטהור וצח לריאת הנפגע. אמצעי זה משתלב במערכת ה- צעדים לשמירת כושר הצבא בסביבה "מור- עלת" (ראה עמ' 18).

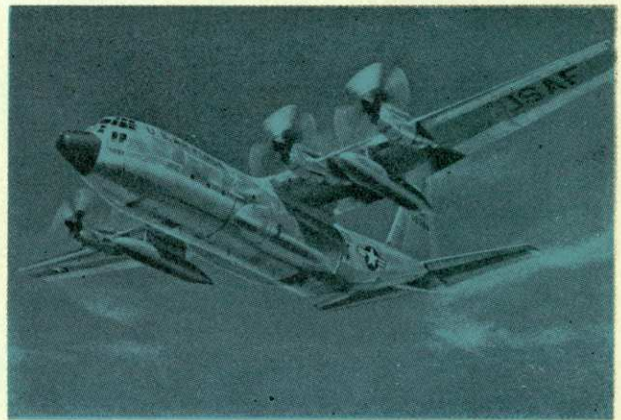
מד"טוח מדגם "לור"

מד"טוח הפועל לפי עקרון ה"לור", היורה בדומה לרובה, מסוגל למדוד מרחקים עד 11.2 ק"מ באור יום בהיר, בדייקנות של $5 \pm$ מטר. בתנאים אטמוספריים אידיאליים אפשר להגיע לטוח של 96 ק"מ בדייקנות של $5 \pm$ מטר. הדגם הנסיוני הנראה בתמונה מיועד לתותחים ומרגמות למתן אש מדויקת. בהתקן זה אפשר להשתמש גם למפגש חלליות. מד"טוח הנקרא "קולידר סימן 2" פותח על-ידי חברה ליצור מטוסים בארה"ב.

(מחוך, "מערכות-חימוש" מס' 11)

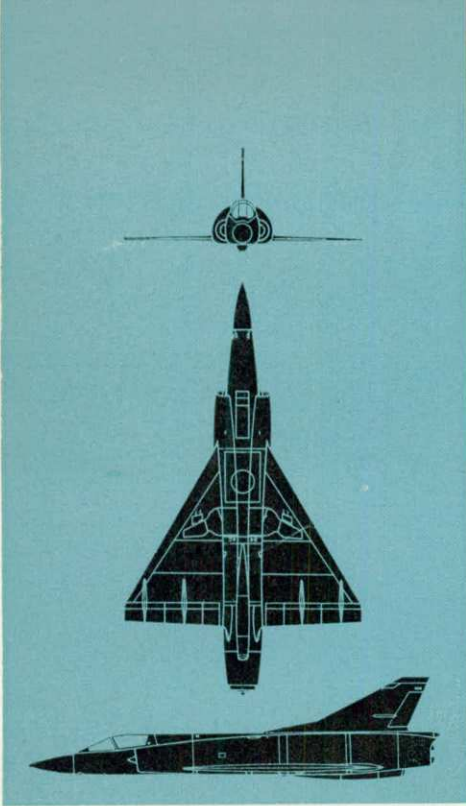
אספקה-אסטרטגית" לכוחות-משלוח

צעד נוסף לקראת האפשרות לקיים אספקת-חרום צבאית בדרך האוויר גם על-פני מרחביים גדולים עשה "פיקוד-התובלה" של חיל-האוויר האמריקני. במרוצת השנה הקרובה יקבל הוא מאה מטוסים מן הדגם החדש ביותר של "משפחת" מטוסיה-תובלה "הרקולס" של מפעלי לוקהיד — דגם C130E. בשני מיכלי-החוף הנוספים שבדגם זה — 5140 ליטר דלק. הדבר מאפשר לו לחצות (ללא חניה וללא תדלוק-באוויר) את האוקיינוס האטלנטי, כשהוא נושא מטען במשקל של 12 טון. מהירות טיסתו היא כ-600 ק"מ לשעה. צעד זה מתאפשר לא רק על-ידי התמורות במדיניות-הצבאית של ארה"ב אלא גם ע"י ההתפתחות הטכנית שחלה בתחום זה: הופעת "דגם E" של ה-C130, המותאם לשימוש במיכלים נוספים ואשר בו עוד שכלולים מספר

מיראג III

מטוס-קרר חדמאושבי לירוט ולסיוע נקטי

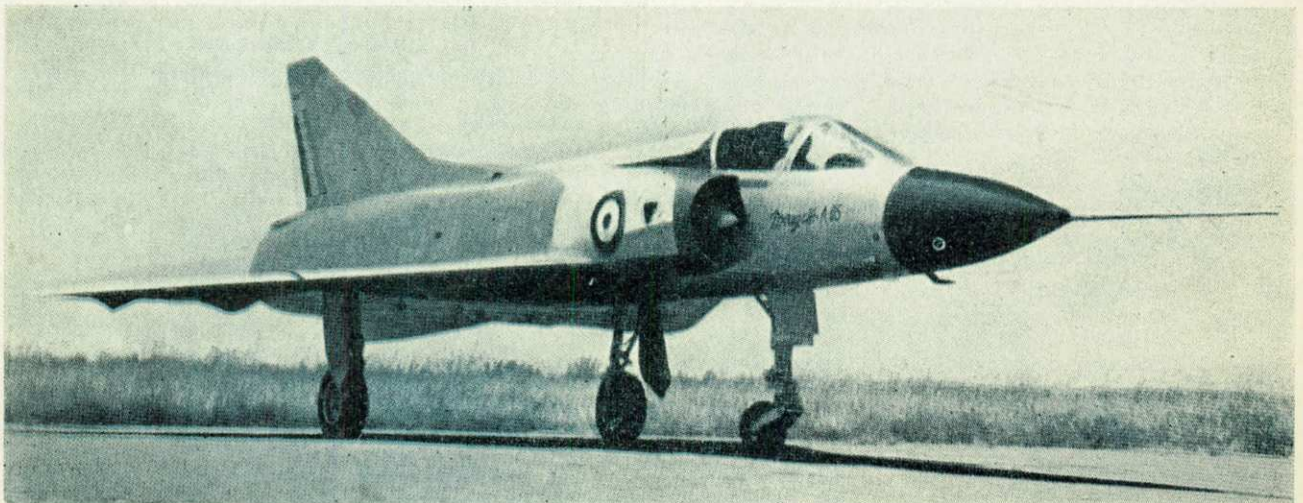

מנוע: מנוע טורבורסילון „אטר“.
 אורך: 13.36 מ'.
 גובה: 4.27 מ'.
 משקל: ריק — 6000 ק"ג; במטען
 מכסימלי — 12,000 ק"ג; לירוט גבה
 רום — 8,450 ק"ג; למהלומה ארוכת
 טוח — 12,000 ק"ג.
 נסיקה: לרום 12,000 מ' — 3 דקות.
 לרום 20,000 מ' — 9 דקות.
 סייג-רום: בלי רקטה — 18,000 מ';
 עם רקטה — 23,000 מ'.

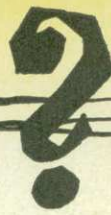
מנוע: מנוע טורבורסילון „אטר B-9“.
 עצמת מנוע: 6,000 ק"ג. כוח-משיכה
 סטטי עם מבער-אחורי.
 מהירות מכסימלית: ברום 11,000 מ'
 — 2 מאך.
 חימוש: לתפקידי ירוט ישא המטוס
 בגופו שני תותחים בני 30 מ"מ; הוא
 מסוגל לשאת טיל איר-אוויר גדול
 מתחת לגופו — או שני טילים מתחת
 לכנפיים; מסוגל לשאת 36 רקטות
 ו-900 ליטר דלק מתחת לכנפיו.

הערות כלליות

המטוס מיראג III של מפעלי דאסו הוא אחד מענפי היסוד של „משפחת-המטוסים“ החדשה אותה מטפח חיל-האוויר של צרפת. ניתן לומר שב„חלוקת-התחומים“ שבינו לבין אחיו, „מיראג IV“, נועד לזה האחרון תפקיד של „מפציץ קל“ (אם כי מפציץ קל זה ישא בכ"ז פצצות או טילים גרעיניים, ויהיה את יסוד „כוח-המהלומה“ הגרעיני הצרפתי העתיד — סימן, עד כמה החלו משתבשים, בדור-האטום, מושגי „קל“ ו„כבד“ בעולמם של מפציצים); ואילו מיראג III טופח להיות מטוס-קרר, אם גם בעל שימושים שונים ביותר: לירוט בגובה רב — ולסיוע טקטי לגייסות-קרקע. מיראג III עצמו מצוי במספר דגמים שונים (נתפרסמו כבר ארבעה). אך מעיקרי-התכונות שנשארו בכולם היו היכולת לפעול בכל מוג'אוויר-שהוא (ויצוין כי לפחות באחדים מדגמיו השונים הוכנס, או יכול להיות מוכנס גם ציוד-ניווט מכ"מי) ולהמריא אף מחלקות-המראה קטנות-מאד ומאולתרות (ולפי ספרות-האוויריה נחקרה אף האפשרות להזניק אחד מדגמיו מ„כך-הזנקה“ של טילים דמויי-מטוס, כגון ה„מטדור“ האמריקני). כבר ב-1958 הוזמנו ע"י ממשלת צרפת 100 מטוסי-ירוט „מיראג III“ (מדגם III C) שתצלומו וצללית-מבנהו ניתנים בדף זה; ב-1960 הוזמנו עוד 100 (כולל 26 מטוסי-אימון מדגם III B); לקראת התקופה עד שלהי 1965 צפויים עוד 270 מטוסי „מיראג III“ רבי-תכלית. נראה, אפוא, כי כבר מתחיל להתגשם המעבר ההדרגי של כוח מטוסי-הקרר הצרפתי לציוד-יסוד חדש זה — „מיראג III“ — הקשור גם בשימוש בסוגי-חימוש חדשים „עדכאניים“ יותר. ממשלותיהן הן של שביצריה והן של אוסטרליה הזמינו מטוסי-„מיראג III“ (ראה „מערכות“, חוב קל"ז עמ' 56).

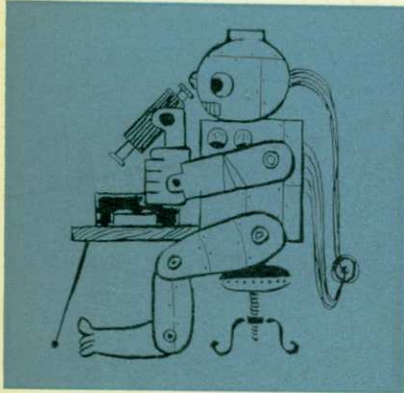

מה בצבאות?

בדור זה של שפעת הדעת הטכנית והצבאית הועמדו גם כוחות ארה"ב בפני שאלה — המ" שותפת כיום לרוב הצבאות — היכן וכיצד לרכו את האינפורמציה המדעית והטכנית, על אלפי שלוחותיה. מינהל-המחקר והפיתוח חוקר

שם עתה מה עדיף: לרכו הכל ב"סוכנות לאינפורמציה-טכנית של הכוחות המזוינים" מרכזית, בווישינגטון — או לחזק לצורך זה את המרכזים ה"מקצועיים" — כגון אלה ה"עוסקים בפלסטיקה, במתכות, או ב"אינפרא-אדום". הסיכויים הם כי תגבר הגישה השניה. יתכן שמשפיעים כאן גם ממדיה העצומים של "הממלכה" הצבאית-המדעית-הטכנית ב"ארה"ב.

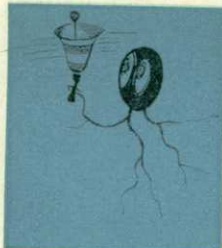
בעדותו בפני ועדת קונגרס גילה אדמירל-משנה הימאן (חיים) ריקובר, "אבי הצוללת האטומית", כי אחד ה"ממונים עליו דרש כי יקטין את המחפיה-מפ" גיקרינה שבמבנה ה"צוללת": "הנך נוקט תקני-קרינה אורחיים — אך ביחידות-לוח" מות יש לקבל פגיעות

של 20-30 אחוז בתוך הצות". לדברי ריקובר, השיב הוא לכך כי כאן לא רק שאלת שלום המלחים עצמם — אלא אולי אף עתידם הגנטי של דורות-יבואו. הקצינה-המונה (שמו לא הוזכר) טען כי אין איש יודע לאשורה את פרשת השינויים הגנטיים (מוטציות) — "וכי אולי יהיה הכל אף לטובה". אדמירל ריקובר ידוע כבן ראוי לעם-קשה-עורף — והוא עמד בסירובו. כך הוסר מעל מלחי הצוללות האיום לשמש שפני-נסיון לניסוי מרחיק-לכת בשטח הגנטיקה.

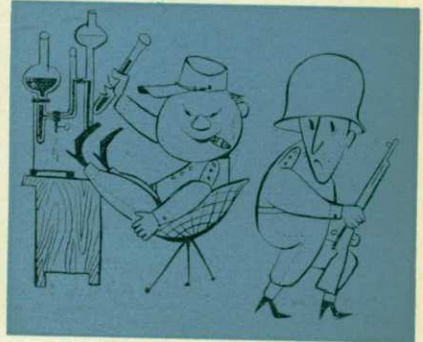
לפחות על צבא אחד — צבא-צרפת — ידוע כבר בודאות כי אמנם החל להנהיג את הטיל פורץ-השריון לא רק כנשק נגד-טנקים, אלא אף כחימושו של טנק. מבחינה זו ניתן, איפוא, לומר כי צבא זה הנו אולי הראשון המציב רגלו ב"עולם-המחר" של לוחמת-שריון בכלל, ולוחמת-שריון-בשריון במיוחד. התקציב-הצבאי הצרפתי לשנה הקרובה מכיל הסבתם של 75 טנקים-קלים מדגם AMX-13 לצורך חימו" שם בטילים "קרע-קרע 11", הלא הוא הטיל הנ"ט הצרפתי החדש.

לפי ידיעות אחרות נות נחתם ע"י צבא ארה"ב חוזה נוסף — בסכום העולה על מיליון דולר — לעבודת-פיתוח הק" שורה בעיצוב מע" רכת-אתראה ב"ולו" גית. כנראה, שה"

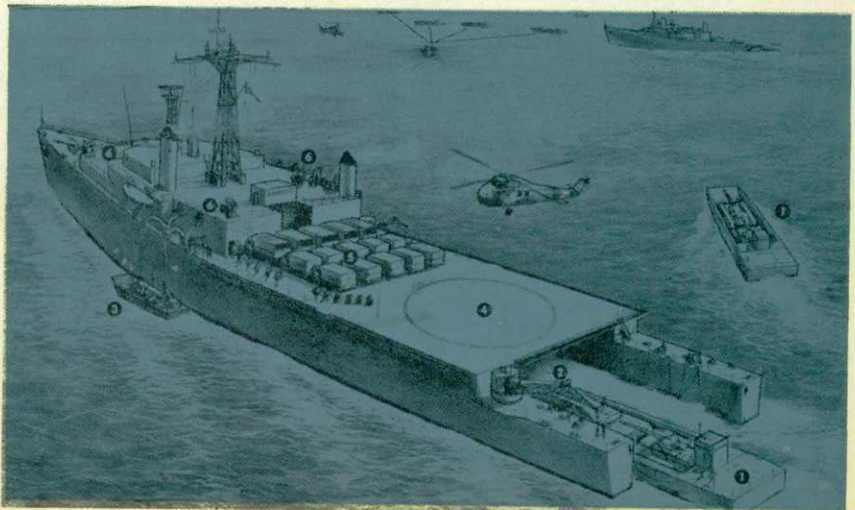
כונה לאיזה אמצעי (ויתכן — מערכת אמצעים) לזיהויים ואיכונם המידיים של גופים מיקרו-ביולוגיים שונים (חיידקים ועוד), או הומרים כימיים, שהוחדרו לתוך האויר או הופצו על פני הקרקע — ואשר פגיעתם רעה בבני אדם, כבעלי חיים בכלל או בצמחים.

מחלוקת שוררת בכוחות-המזוינים של ארה"ב בענין תוספת-שכר לבעלי תוארים-אקדמאיים בכירים, שהוצע למיניסטר-ההגנה (ע"י ועדת-מחקר) להנהיגה. טוענים, כי מפקדים-לוחמים יקופחו לעומת מומחי-מחקר וטכנאים. לפי

ההצעה צריכים היו כל שנה של "לימוד מתקדם" (לתוארי מ.א. ודוקטור) להחשב, לגבי קביעת השכר וותק-הקידום, כשנת-שרות. אלה המשרתים זה שנים — ואשר רכשו לעצמם תוארים מקבילים — רואים בכך ק" פוח. ההצעות לא חלו על קצינים שלימודם נתמך ע"י השלטונות.

כפי הנראה אין קושי במציאת תפקידים לאניו-ציי ש"נתפנו". בארה"ב מכינים עתה את הסבתו של 4 מאניות "ציה-העבודה" לספינות-שיגור-לונינים. לעומת זאת חוקרים את האפשרות להתקין 4 מאניות-המערכה הגדולות לצרכי "שימוש רב-תכליתי" במבצעים-אחפיים ביים (כנראה — להרעשה-טילית של חופים, נשיאת הליקופטרים ויחידות-נחיתה, בסיסים צפים לפלישות או להתבססות בחוף, ועוד כ"ר"ב). בכך מתכוונים, כנראה, להקים תוספת בעלת-משקל ל"אניות הסער" המיוחדות — בדומה לאלה אותן מפתח עתה הצי-המלכותי הבריטי (ראה תמונה).

צקלון

לקט תרגומים

התוכן

הטקטיקה של יחידות בעידן הגרעיני	קול' י. סמירנוב	עמ' ב'
בריגדת רגלים של צבא מערב-גרמניה בהגנה	קול' י. פאדוטוב	עמ' ו'
הכרחי — ואפשרי!	מיוזר א. גורלוב	עמ' ט'

מקורות ומחקרים

(הארות והערות לקורא)

צירוף המאמרים שבנספח "צקלון" זה מכוון להאיר את נתיבי התפתחותה החדשות של הטקטיקה הסובייטית. מאמרו של קול. סמירנוב מסכם את המגמות הטקטיות המסתמנות עתה — שהן גם מגמות אימון הגייסות — בהתחשב באפשרויותיו של המחר הגרעיני. וכמוכן — זוהי טקטיקה התקפית נמרצת. הסקירה על חטיבת רגלים בהגנה, הבאה אחריו, מתארת את היערכותה של בריגדת הרגלים הגרמנית — והעניין הכפול שבה טמון בכך שהגרמנים אשר קבעו היערכות זו, התכוונו ללא־ספק להקנות לה יכולת לעמוד בראש־וראשונה בפני אורח־ההתקפה הסובייטי, וודאי שמדדו אותה קודם־כל באמת־מידה זו; ואילו הרוסים — אשר ערכו, לפי חומר גרמני, את הסקירה — חזקה עליהם שהכלילו והבליטו בה דוקא אותם קוים אופייניים הנראים להם כבעלי־ערך מנקודת־הראות שלהם, בתור אלה העלולים להדרש לתקוף מערך מעין זה! אכן, הן במרשמים והן בהרצאת־הדברים טרחו הם להבליט את הגורם החדש של טילים נ"ט, מונחים. וכהשלמה טבעית, עליכן, בא המאמר השלישי, של המיוזר גורלוב — על לחימתן של יחידות תוקפות בטיילים; הוא מבטס לחימה זו לא על המצאת איזה, "נשק־מענה" פלאי, כי אם על הפעלה תכליתית של מלוא מערך־הנשק המגוון (והעשיר עד מאוד בסוגיו ואפשרויותיו) של צבא המצויד ומאומן, "נוסח ברה"מ".

הטקטיקה של יחידות בעידן הגרעיני

מאת קול' י. סמירנוב

גם בספרות־הצבאית הסובייטית (כבו של ה"מערב") נכתב כבר לא־מעט על התמורות הטקטיות שהופעת הנשק הגרעיני חוללה אותן, בשדה־מערכה הצפוי. אך שתי עובדות מייחדות את מאמרו של קול. י. סמירנוב. נראה כי זהו מעין־סיכום לבירור המתנהל מזה שנה ומעלה על הטקטיקות החדשות המוצעות בתור דפוסי־הלחימה לקראת העידן־הגרעיני; ושנית, בולטת בו ההדגשה, כי בתמונת־הדברים ה"גרעינית" החדשה טרם פג תוקפם ושימושם של כלי־הנשק ה"מקובלים"; אך מה שאולי הנו העיקר הוא הרושם, שעם כל היותה מכוונת לתנאים "גרעיניים" — עתידה בכל זאת הטקטיקה החדשה לתת אותות "מוחשיים" גם באורח־הלחימה של הגייסות הסובייטים בכלל.

המאמר לקוח מתוך בטאון הקצינים הסובייטים, "המבשר הצבאי".

בריגדת רגלים של צבא מערב-גרמניה בהגנה

מאת קול' פאדוטוב

בסקרו את מה שנכתב בעתונות ובספרות הצבאית המערב־גרמנית בנושא "בריגדת רגלים בהגנה", מסכם הקצין הסובייטי, מחברו של מאמר זה, את כל מה שיש ללמוד מכך (כמוכן — לפי ראות צבא־הוא). — כתוצאה, משתמע לנו מכלל דבריו לא רק מה שמצפים הרוסים (ומן הסתם — גם אלה הלומדים מהם) לפגוש, בתקפם מערך־מוגן מעין זה, אלא, במידת־מה, גם כיצד עשויים הם לנסות להתגבר עליו.

הסקירה לקוחה אף היא מתוך "המבשר הצבאי", בטאון הקצינים הסובייטים.

הכרחי — ואפשרי!

מאת מיוזר א. גורלוב

"אין לך נשק חדש שלא יקום לו עד מהרה נשק הנוגד אותו" — אמת ישנה נושנה זו אינה פוסחת אף על הטילים־המונחים הנ"ט, אשר הופיעו לאחרונה במערכי ההגנה הנגד־טנקית של כמעט כל הצבאות, ואשר עליהם התנבאו המתנבאים כי, "הם ישימו קץ לכל נסיון של כוחות־שריון להתקדם". "הנשק־הנוגד" המוצע במאמר רוסי זה — כעצה המופנית בראש־וראשונה לחיל־רגלים־משורין ולכלי־הנשק (הארטילריה, הטנקים וכו') המסייעים לו — הוא, בפשטות, שימוש מושכל ונמרץ באמצעי־האש האורגניים של פלוגות החי"ר המשורין המתקדמת, ובכלי־הנשק המסופחים אליה, בשביל להדביר במעיד־מועד את משגרי הטילים, או להצמיתם, בעת מעופם, באויר. בפרטו כיצד עושים זאת, מדגיש בעל־המאמר כי אורח־הפעולה זה, "לא בשמים הוא" הוא, שכן הדבר — "הכרחי — ואפשרי!"

המאמר מובא מתוך בטאון הקצינים הסובייטי, "המבשר הצבאי".

הטקטיקה של היחידות בעירן הגרעיני

דמות המלחמה באספקלריה הסובייטית

קול' י. סמיונוב, צבא ברה"מ

כוננות של כל האמצעים לניהול האש, בכל תנאים שהם, ביום ובלילה; במקרי ההכרה, חייבים מפקדי הכיתות, המחלקות והפלוגות לדעת להשתמש באש-מטחים קיבוצית. אש כזו, לא זו בלבד שהיא משמשת אמצעי תכליתי להשמדת האויב, אלא שהיא אף מגבירה את המשמעת ביחידה ומקנה לכל חייל הרגשת שייכות לצות מלוכד ומחדירה בו בטחון בנצחון.

לשם מילוי מוצלח של משימות הקרב — מופעלות יחידות מכל החילות — כולל חילות „מקצועיים” — בהתאם לתכונות הלחימה שלהן ותוך תיאום מהודק ביניהן. היום אין פשוט להעלות על הדעת פעולות של יחידות רגלים ללא שיתוף עם יחידות שריון, ארטילריה, הנדסה, הגנה כימית ועוד. כתוצאה, אף קרב המתנהל בקנה-מידה של גדוד — לובש אופי רב-חילי. ופירושו של דבר זה הוא כי על מפקד להיות בעל ידע והרגלי-פעולה המאפשרים לו לנצל נכונה בקרב את כל הכוחות העומדים לרשותו, לשם מיגורו המהיר ביותר של האויב.

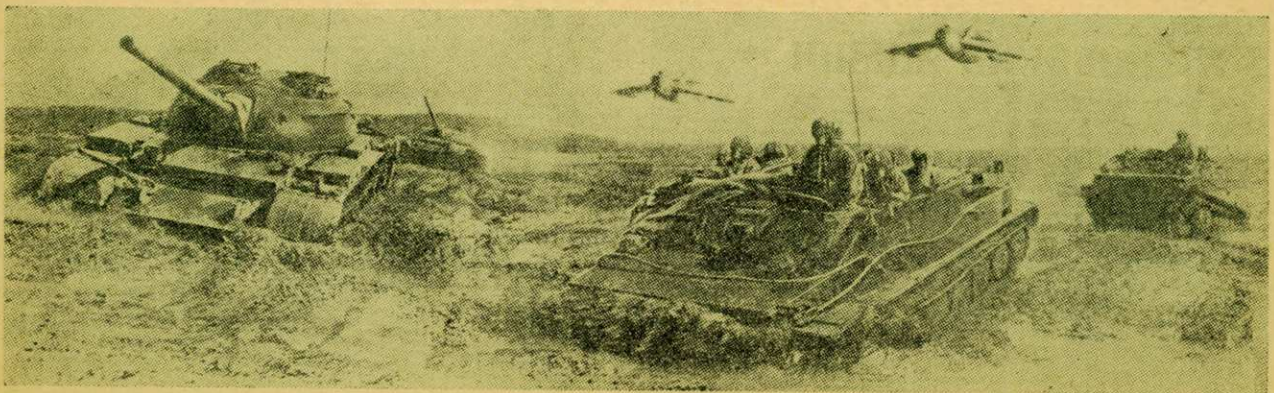
כאמור, תכונה האופינית לקרב בן-זמנו היא מהירות מהלכו ושינויים פתאומיים וחרפים במצבו. על מפקדי היחידות יהיה לקבל החלטות ולקבוע משימות במשכי-זמן קצרים ביותר, ותכופות אף תוך-כדי תנועה. לכן נודעת חשיבות יתרה לשכלול מתמיד באורחות הפיקוד והשליטה על היחידות בקרב. ניתן לקצר את פרק-הזמן הדרוש לארגון הקרב על-ידי שמוסרים פקודות-התראה למפקדי-המשנה מיד עם קבלת המשימה. כך יוכלו מפקדי הגדודים, הפלוגות והמחלקות לארגן את הקרב בזמן-נית בכל הרמות האלו. שיטה זו נשתרשה כבר בנוהגם של מפקדים מן המתקדמים.

דיוק ובהירות בהטלת משימות-קרב, ושימוש בשיטה התכליתית ביותר להעברת המשימות עד אל הפיקודים, יש בהם

השימוש בנשק גרעיני בשדה-המערכה מקנה לפעולות-הקרב אופי אכזרי ונחרץ, שטרם היה כמותו. מחייב בהן תמרינות, דינמיות ומהירות-קצב מעולות, ומוליד מצבים ומסיבות מורכבים-מאד, שחלות בהם תמורות חריפות ופתאומיות. מעתה תתרחשנה פעולות-הקרב על פני חזית רחבה, ותתנהלנה לא-עוד לפי גזרות-מערך קפואות-יחסית כי אם לאורך צירים, בקצב מאומץ ולעומק רב. במידה מסוימת ישא עתה הקרב אופי „מוקדי”, של קרבות בודדים ולכאורה מפוצלים. מכאן שתחול עליה נמרצת בערכם של האש, של יכולת יחידות לפעול עצמאית וביזמתן-הן, של כושרן לצלוח במהירות שטחים נרחבים של אזורים נגועים והרוסים. בתנאים אלה נודעת חשיבות ממדרגה ראשונה לרוח-הגייסות, להכרת מטרת-המלחמה בתוכם, למשמעת-ברזל צבאית, לרמת-אימון גבוהה ולליכוד-לוחמים בקרב היחידות.

מאחר שבעזרת נשק גרעיני ניתן להשמיד את היריב על פני שטחים נרחבים, נוצרים תנאים המתאימים לניהול מבצעי-תנופה לעומק רב, ולמיגור האויב, בפרקי-זמן קצרים. ברם, אי-אפשר להשיג את כל המשימות באמצעות נשק גרעיני בלבד, ועל-כן אש כלי-הנשק של היחידות עצמן — דהיינו הטנקים, כלי-הארטילריה, המרגמות, נשק נ"ט ונשק-הרגלים — מוסיפה לשמש ליחידות אמצעי נכבד להשמדת האויב אשר מולן. כיום, במידה שטרם היתה כמותו, נדרש ממפקדי היחידות כושר מושכל של ניצוח על האש; מוטל עליהם להשגיח ללא-הפסק על המתרחש בשדה-הקרב; לגלות את המטרות בטרם יוחמץ הזמן הנכון לטיפול בהן, ולקבוע נכונה את סוג כלי-הנשק המתאים לפגיעה בהן; להציג ברורות ופסקות לפני היחידות את משימותיהן; לרכז במהירות את אש היחידות לעבר המטרה המסוכנת ביותר — או לחלקה בין מטרות מספר; לעקוב אחרי תוצאות הירי ולתקנו; לדאוג להשגת

התקפה בין-חילית

באויב, יימצאו כוחותיו העיקריים במרחק של 10—15 ק"מ, בממוצע, ממקום ההתקלות. עובדה זו תאפשר לו לקבל במועד הנכון החלטה על כניסה לקרב־התקלות, להטיל משימות, לפרוס את יחידות־המשנה שלו ולפתוח בקרב בצורה מאורגנת.

קרב־התקלות

בתנאי פעולת־הקרב שבזמננו, אותן מציינת תמרוניות מעולה, גדל לאין־שיעור תפקידו של קרב־ההתקלות. הוא עשוי להתרחש במסיבות שונות; אך ברוב המקרים תצטרך לנהל היחידות לנהל קרב־התקלות במצב התפרסות מתבנית־מסע. שומה מעתה על הגדוד והפלוגה להיות מוכנים תמיד לנהל קרב־התקלות — הן במסגרת יחידתם ועוצבתם והן כשהם פועלים באופן עצמאי.

את ההצלחה בקרב־ההתקלות משיג אותו צד המסייר בתמי־דוח, המשכיל לערוך באופן נכון את תבנית־המסע, המקבל החלטות במועד הנכון והמשיג, כי המשימות שהוא מציג, תגענה במהירות לפקודיו. כאשר עלה בידך להקדים את האויב בהנחת המהלומות־הגרעיניות, בפתחת האש ובהתפרסות לתבנית־קרב — כשאת כל אלה משלימה הסתערות נמרצת (ובראש וראשונה — הסתערות של יחידות־הטנקים) — מת־אפשר לך להביס אף כוחות אויב עדיפים.

את צירי ההתקפה יש לבחור כך, שהכוחות העיקריים יוכלו להתפרס לתבנית־הקרב במהירות ובהסתר — ולהלום, בדרך כלל, באגף האויב ובעורפו. יחידות־רגלים תוקפות כרגיל בעקבות הטנקים.

התקפה

גם כיום, כבעבר, ההתקפה היא צורת־הקרב העיקרית. הצל־חיה מותנית עתה בכך: האם מצליחים להעלים את היחידות מעין־האויב עד לפתיחת ההתקפה? להשגת דבר זה מסייעת בהרבה התקפה הנערכת ישר מתוך־תנועה כהמשך ישיר למסע משטח־הכינוס; לא רק הפתעה תושג כך — אלא גם יצומר צמו עד למונחים הסיכויים להפעלות מהמהלומות הגרעי־ניות של האויב.

תוך התקרבות אל מערך־הגנתו של האויב מתפרסות היחידות בפרטי־הנוף שצוינו להן מראש; ואילו בקר־ההתקלה נעצרות הן למשך 10—5 דקות, בשביל התמצאות בשטח וקביעת כיוונים, ולצורך פירוט מדויק־יותר של משימות־הקרב וציון המקומות לפריצת המכשולים. האות לתחילת ההסתערות ניתן לפי חישוב כזה של זמנים, שיאפשר כי טנקי־הסיוע־הצמוד, ויחידות־הרגלים הממונעות, יתקפו את קרב־המוצבים הקדמיים, ברוזמנית.

אשם ומחצם של הטנקים, הארטילריה והמרגמות — הם שחיי־ביים לודא הסתערות מוצלחת של יחידות־הרגלים. מאידך גיסא, מוטל על יחידות־הרגלים ויחידות־הארטילריה המסופחות אליהן להשמיד ולשתק, בהתקדמן בעקבות הטנקים, את אמצעי הנ"ט של המגן.

השימוש בנשק גרעיני ובאמצעי־אש אחרים מאפשר לפגוע באויב לכל עומק מערך הגנתו — ולשתק בודאות את אמצעי־האש שלו שבקר־המוצבים־הקדמיים; וכך תמנע ממנו האפשרות לקיים התנגדות מאורגנת. במסיבות כאלה תוקפות

כדי לקצר רבות בזמן הדרוש להכנה. כאשר עומד לרשות המפקד זמן מספיק, מוטב לכנס את כל מפקדי־היחידות ולמ־סור להם את פקודת־הקרב על־פה — ויחד עם זאת להורות על דרכי שיתוף־פעולה. כאשר הזמן מוגבל, מטילים את המשימות על הפקודים בצורת הוראות קצרות — בדרך־כלל באלחוט — ומפרטים אותן במידת האפשר, אחר־כך, בשטח.

בעית הגברת מהירות התנועה של היחידות וכושרת־מרונו כשדה־הקרב נראית עתה כבעלת חשיבות ממדרגה ראשונה. ללא תמרו־תנופה לא תוכלנה היחידות להגיע במהירות אל האזורים בהם הונחתו מהלומות גרעיניות ולנצל תכליתית את תוצאותיהן להדברתו הסופית של האויב. כדי להגשים משימה זו יש לבנות נכונה ובצורפים שונים ומשתנים את מערכי־הכוחות תוך שימוש בתבניות טרום־קרבות, בתבניות־קרב, ובשעת הצורך אף בתבניות־מסע (כגון — בעת ביצוע תמרון או רדיפה אחרי האויב, או צליחת שטחים נגועים, וכיו"ב).

יחידות־רגלים במסעי־התקרבות

בקרב־תזמננו יבוצע המסע במצבי איום מתמיד של התנפ־לות־פתע מצד היריב. שומה על־כן על היחידות הנעות במסע להימצא בכוננות מתמדת לכניסה מידית לקרב. רצוי לכן לבנות את תבנית־המסע באופן כזה, שתהיה טמונה בה מראש התפיסה בענין תבנית־הקרב בה תתפרס בשעת הצורך. רצוי, למשל, כי יחידות הארטילריה המסופחות לגדוד־הרגלים הממונע או המשורין — לרבות המרגמות והארטילריה הנ"ט — ינועו בראש השדרה (שעה שהגדוד פועל במסגרת הכוחות העיקריים של החטיבה) — וזאת בכדי שיחידות המשנה הרוב־איות של הגדוד תוכלנה, בחיפו אשם של אלה, להתפרס מיד בתבנית־קרב מתאימה ותתקופנה את האויב מעל הנגמ"שים, ישר מתוך־תנועה.

על יחידות הטנקים לנוע מאחרי יחידות הארטילריה או המר־גמות, או לפניהן — והדבר יאפשר להן להתפרס ולהכנס לקרב במהירות. כאשר מהוה גדוד־רגלים ממונע (או גדוד־טנקים) את המשמר־הקדמי — נעות יחידות הארטילריה (או, כשהמדובר בגדוד־טנקים — יחידות־הרגלים) מאחורי החלוץ, או בראש המשמר הראשי. יחידות משנה של הגנה־כימית ושל הנדסה נכללות במסגרת הפטרול המשוגר קדימה. בתנאים "גרעיניים" יבוצע המסע תמיד במלוא המהירות האפשרית. מכאן, שאין עוד צורך להבדיל בין מסע רגיל לבין מסע מואץ.

כדי להמנע בשעת המסע מהתנפלות־פתע של האויב, חייב המפקד לארגן סיוורים ואבטחה־צמודה. גדוד הפועל במשמר־קדמי שולח קדימה פטרול, בעצמת מחלקה, למרחק עד 5 ק"מ מהחוד. תבנית־המסע של הגדוד בנויה כדלהלן: במרחק של 10—5 ק"מ מהמשמר הראשי נע חלוץ — פלוגת־רגלים מוגברת אשר היא עצמה שולחת קדימה, למרחק עד 5 ק"מ, חוד, בעצמת מחלקת־רגלים מוגברת. לכיוונים האחרים — לעברים שונים מציר־המסע — משוגרים משמרות אגפיים, שעצמתם עד למחלקה מוגברת — או פטרולים, בעצמת כיתה. כך, ברגע בו ידוע למפקד הגדוד על התקלות של פטרול

1 ראה צקלון מס' 103, עמ' 13 — החמור.

מוטל לגלות פרצות ורוחם במערך ההגנה של היריב, להסי
תנן אל עומק ההגנתו ולגלות בזמן הנכון את היערכותו וכוור
נותיו. בניחול סיור כימי ורדיואקטיבי משתתפים: עמדת
התצפית הגדודית, צופים יהודיים של יחידות המשנה וכן
חיילים שאומנו למלאכה זו, וצוותי טנקים החמושים במכשיר
רים לגילוי וזהום כימירדיואקטיבי. מקצתם נכללים גם
בפטרולי הקרב הנ"ל.

תנופת קצב ההתקפה מושגת בדרכים הבאות: תאום נכון
של אש ותנועה; ניצול הפערים והרווחים שנתהוו במערכי
הקרב של האויב; צרופי-סירוגין מתחלפים-במחירות של
התקפות בתבניות-קרב ושל תנועה נמרצת קדימה בתבנית
טרומ-קרבת, או בתבנית-מסע, בנגמש"ים — וכן ע"י ביצוע
מהיר ומושכל של התמרון, וצליחתם אן עקיפתם של שטח
חיס-נגועים ומכשולים לסוגיהם השונים. אזורים שנפגעו ע"י
מהלומה-גרעינית, או אזורים בהם אין האויב מגלה התנגד
דות מאורגנת, נהוג לצלוח בתבנית טרומ-קרבת בנגמש"ים.
לעומת זאת, עוקפות, בדרך-כלל, היחידות את מוצבי ההגנה
הנמצאים על נתיב התקפתן ואשר שרדו שלמים אחרי המ
הלומה, או לא הודברו דים על ידיה. תקיפת מוצבי ההגנה
בהתקפה-חזיתית, — פירושה אבדות בלתי-מוצדקות לכוח
התוקף, הפסד זמן והאטת קצב ההתקפה.

חשיבות מיוחדת נודעת לתמרון באש. באמצעותו מתאפשר
למלא את המשימה באורח קל ופשוט יותר, מאשר ע"י
נויים בכיווני התקפתן של יחידות משנה או ע"י הכנסת
כוחות טריים לקרב. לשם השמדת היעדים החשובים ביותר
על הפלוגות והמחלקות להשתמש שימוש רחב באש מרוכזת
מכל אמצעי-הירי, שטוחיה האופייניים הם: לפלוגת טנקים
או מחלקת טנקים — עד למרחק של 3—5 ק"מ; ולפלוגת
(או מחלקת) רובאים — עד 800—1000 מ'.

בכלל, תימרון רחב-הקף במהלכה של התקפה, וניצול רנחים
ופערים במערך האויב לצורך חדירה — כזה כן זה אין
להפרידם ממתן טווע"אש שיהלום את הצרכים. במקרים רבים
יתגלה, כי הרווחים והפערים שבמערך מחופים היטב באש
ובמכשולים — וחדירה-דרכס ללא מאמץ מיוחד תהיה בלתי
אפשרית. יתירה מזו, לעתים יכין האויב במתכוון רנחים,
על מנת להפכם ל"שקיאש" (שטחי-הריגה): זוהי הסיבה
שבשעת ניהול הקרב בתוך הפערים הכרחי לשלב שילוב-
מושכל את ההתקדמות עם הדברה מהימנה של אמצעי-האש
ועמדות-התצפית שבמוצבי האויב שנתרו עדיין, לסנור את
היריב ולמנוע ממנו אפשרות לתמרון בכוחותיו.

האמצעים הגרעיניים של האויב — הסהם היעדים, בעלי
קדימות א"י אותם יש להשמיד ע"י פעולתן של יחידות מכל
החילות השונים, ובכל האמצעים האפשריים.

במהלך ביצוע המשימה, חייבות היחידות לתמרון בגמישות,
לחדור בהעזה לעומק ההגנה דרך קטעים בלתי-מוחזקים, או
המוגנים באופן רפה, שבמערך היריב. את יחידות-החיפוי
ואמצעי-הפגיעה-הגרעיניים, המזדמנים במהלך ההתקדמות —
יש להשמיד באש כל כלי-נשק וע"י הסתערות נמרצת עלי-
הם, המבוצעת בדרך-כלל ממספר כיוונים.

שימוש רב נועד בהתקפה לנחיתות טקטיות מן-האוויר, בכוח
של גדוד-רגלים (ולעתים גם של פלוגת-רגלים בלבד). כוחות

בדרך-כלל יחידות-הרגלים את האויב בנגמש"ים. אפשר
לנהוג לפי אורח-ההתקפה שלהלן: — עם תחילת תנועתן של
היחידות להתקפה משמידים הארטילריה, המרגמות והטנקים,
תוך כדי תנועה — באש תותחים ומקלעים — את כוח-האדם
ואמצעי-האש של האויב אשר בקו-המוצבים-הקדמיים ובעומק
הקרוב של מערכו. בעקבות הטנקים נעות בנגמש"ים יחידות-
ההגנה; בשעת התקרבו אל קו-ההגנה הקדמי של האויב
פותחות הן באש, בראש וראשונה כלפי האמצעים הנ"ט שלו;
בין הטנקים והנגמש"ים אפשר לקיים מרחק של 100—300 מ';
מרחק זה מאפשר לשמור על תיאום האש ביניהם, ועל חופש
תמרון.

ככל שמתקרבים אל הקו-הקדמי מתגבר קצב-הירי מכל
סוגי כלי-הזין. התותחים שהוקצו לירי בכינון-ישרי, משמי-
דים — בנועם בתוך תבניות-הקרב של יחידות הרגלים —
טנקים ואמצעים נ"ט של האויב, בירי מחניות קצרות.

את שדות המוקשים, הזרועים לפני קו-ההגנה הקדמי, צולחות
יחידות-הרגלים, בעברן בעקבות הטנקים-המסייעים,² בחיפוי
אש עצמית משלהן ואש הארטילריה. משגברו על המכשור
לים, חודרות יחידות-הרגלים בצותא עם הטנקים, בשעת
ה"ש", ברוב-תנופה, אל קו-ההגנה הקדמי, ובנהלן אש תוך-
תנועה מבעד לאשנבי הנגמש"ים ומעל לדפנותיהם — הן
משמידות את כוח-האדם ואמצעי-האש של האויב ונעות
קדימה מבלי להתעכב בדרכן.

אורח זה של התקפה הוא העיקרי — אך אינו היחיד. בכיוון
נים (או בגזרות) בהם מגלה האויב התנגדות חזקה לפני
השטח מכבידים על פעולות הנגמש"ים, נוח יותר ליחידות-
הרגלים לתקוף את האויב ברגל — כמובן, בצותא עם הטנר
קים; עם זאת, את ההתקפה ה"רגלית", יש לבצע בימינו
אנו בצורה שונה מזו של שנות מלחמת-העולם. שוב אין
היא יכולה להיות ממושכת וקונית. היחידות פועלות בדרך-
כלל מבלי לקיים "מגע-מרפק" ישיר ביניהן; והנגמש"ים
נעים מאחוריהן ומסייעים להן באש-מקלעים. משהתגברו על
התנגדות מאורגנת של האויב עולות יחידות-המשנה, לפקר-
דת מפקד הפלוגה, על הנגמש"ים — וממשיכות בהתקפתן
ומפתחות אותה לעומק.

לעתים קרובות-למדי לא יהיה כלל צורך לתקוף מערך-
ההגנה של האויב. אם הושמדו המוצבים-המוגנים שבקו
הקדמי בנשק גרעיני — אין לפרוס את יחידות-הרגלים
בתבנית-קרב, די, למשל, אם תשוגרנה חוליות-סיור, הטנר
קים יתפרסו לקו-לחימה ויחידות-הרגלים תתקדמנה בעקבות
הטנקים בתבנית טרומ-קרבת. או יתירה מזו — לעתים יכולות
כל היחידות לפעול בתבנית טרומ-קרבת — ולעבור לתב-
נית-קרב רק כאשר תתקלנה בהתנגדות מאורגנת של האויב.
תנופת הפעולות וקצב-ההתקפה, שיאפשרו לצמצם עד למיני-
מום את האבידות הנגרמות עלי-ידי הנשק הגרעיני — לא
תיתכנה ללא עבודת-סיור³ מאורגנת-היטב. לכן נשלחים על-
ידי הגדוד, במהלכה של ה"קפה, פטרולים בעצמת מחלקה
ומפלוגה נשלחים פטרולים בעצמת כיתה; על פטרולים אלה

(2) דרך המעברים שנפרצו עלי-ידי יחידות ההנדסה וטנקי-מורג. —
המעבר.

(3) סיור (סמך פתוחה, יוד חרוקה) — תרגום השם הנקוט בצבא
הסובייטי למכלול פעולות הסיור והתצפית. — המערך.

ולעתים ברנחים שבין יחידות-הטנקים, או אף באגפיהן. את אבן-היסוד שבכל מערך-ההגנה כזה מהוים המוצבים-המוגנים-הפלוגתיים; את המוצבים הפלוגתיים האלה, וכן את העמדות-המחלקתיות הכלולות בהם, יש למקם באופן כזה, שניתן יהיה לכסות באש את כיווני-התקדמותו הסביב-רים ביותר של התוקף. את כל הביצורים וגורמיה-ההגנה הכרחי ל"שבץ" היטב אל תוך פני-השטח ולסגלם אליהם, וכן להסוותם במדוקדק; וחובה להכין בשטחי הצבת היחידות לחיילים ושוחות, הפירות, מבני-מחפה ואף מבנים מוצ-קים יותר, שיותקנו גם לצרכי הגנה, נגד-גרעינית".

בין המוצבים-המוגנים הפלוגתיים ומתחמי-ההגנה הגדודיים יושארו רנחים עד 1000 מ', ולבין העמדות המחלקתיות — עד 200—400 מ'. לעומת זאת, הרנחים שבין מוצבי פלוגות-טנקים מגיעים עד 1.5 ק"מ ואף 2 ק"מ — שכן טווחי-אשם-התכליתיים של הטנקים גדולים מאלה של פלוגות הרובאים. הרנחים צריכים להיות נתונים לאש-אגפית ואש-צולבת של הטנקים, הכלים הנ"ט והנשק הרובאי — וכן יש לחפות עליהם באש הארטילריה והמרגמות ובמכשולים שונים. מלבד זאת, בתוך שטח מבותר או "סגור" רצוי לערוך יחידות-רובאים ולסדר בו מארבי-טנקים.

חשיבות רבה נודעת לכך שהמתחמים הגדודיים, והמוצבים הפלוגתיים יוכנו להגנה היקפית (בראש וראשונה — ללחימה נגד-טנקים) וישולבו בתכנית-אש אחידה, שתאפשר לפגוע בתוקף בעודו בגישות המרוחקות אל המערך; אחר-כך — בהמצאו לפני קו-המוצבים-הקדמיים; ולבסוף — אף בהיותו כבר בעומק-מערך-ההגנה; כן צריכים המתחמים והמוצבים להיות קשורים במערכת-מכשולים אחידה. את אמצעי-האש ממקמים במסתר ובמפוזר, באופן שיאפשר לפגוע באויב בעיקר באש-אגפית, אש-צולבת ומשתחלת ואש-לפיי-קום-קבועים פתאומית, מטח קצר, הנורות צפופות מאד ממדרור נותיהן האחוריים של גבעות ועומק-ההגנה — ושיאפשר למפקדי היחידות לרכז את האש בגורות וכיוונים הנתונים בסכנה. את הנגמשי"ם של יחידות-הרובאים רצוי להציב בתוך המוצבים הפלוגתיים, לירי לפני קו-המוצבים-הקדמיים ברנחים שבין המוצבים, וכן בעומק ההגנה, — במרחק שלא למטה מ-300 מ' מהקו-הקדמי.

ההגנה הנ"ט — היא המהווה את היסוד בהיערכות-ההגנתית של היחידות. עתה אין כבר לפקפק בכך, כי מגננים נ"ט גדודיים ופלוגתיים, ששטחם מצומצם, לא ימלאו עוד תפקיד בהגנה, כפי שהיה נהוג בעבר⁵. בתנאים בני-זמננו הדבר התכליתי הוא להקים מוצבים-מוגנים פלוגתיים שיהיו חזקים מבחינה נ"ט וכן להשתמש שימוש נרחב במארבים לטנקים, כלים (כגון תותחים, ואמצעים אחרים) נערכים בעמדות-אש מחלקתיות כשהמרנחים ביניהם לרוחב, והמרחק ביניהם לעור מק, מגיעים עד ל-500 מ'. ויש לזכור, כי את התותחים, הטנקים והכלים האחרים נחוץ למקם כך, שיכסו באשם — מן האגפים ומהעומק — את הכיוונים והגורות בהם רבה ביותר הסכנה שיפוצו שם טנקי האויב.

5) בכך מסתיים כנראה וכוח בענין צורות הארגון וההגנה הנ"ט, אשר פרץ בעתונות הצבאית הסובייטית בשנתים האחרונות (ראה במאמרים ב"מערכות" בחוברות קמ"ג (עמ' 13), קמ"ד (עמ' 13) — המערך.

נוחתים אלה — יש ביכולתם לכבוש ולהחזיק שטחים ותואיי-נוף חשובים, הנמצאים על נתיבי התקדמותן של עתודות האויב — כגון מעברי-נהר ומקומות המתאימים לצליחת מכשוליים. להנחתת כוחות אלה משתמשים עתה בראש-וראשונה בהליקופטרים.

ההגנה

גם ההגנה לא איבדה את ערכה בתנאים בני-זמננו, אך יש לשכלל את עקרונות ארגונה וניהולה. השימוש בנשק גרעיני ובאמצעי-לחימה קטלניים אחרים הגביר בהרבה את האפשר-ריות העומדות לרשות ההגנה. בעוד שבמלחמת-העולם השניה נהג המגן ליצור לצורך הדיפת התקפת היריב, צפי-פות גדולה של כוחות ואמצעי-לחימה, הנה, בעידן הגרעיני, שוב אין צורך בכך; שכן הכוחות העיקריים של התוקף יושמדו בראש-וראשונה בנשק גרעיני. אך אין כלל פירוש הדבר כי כלי-הנשק ה"מקובלים" איבדו עתה מחשיבותם, וכי אין כל ערך לארגונם המושכל ועצמת-אשם, לניצול נכון של פני-ההקרקע ולהתקנתם התכליתית מבחינה הנדסית, לתח-רון בכוחות ובאמצעי-אש ולשימוש הרחב במכשולים השונים. מאידך גיסא, הכרח להתחשב בכך, כי התוקף ישתמש שימוש נרחב בנשק גרעיני וירכו את הטנקים שלו בכיוון-המאמץ העיקרי. שומא לכן על ההגנה להיות יציבה ופעילה, ערוכה באורח "נגד-גרעיני" ונגד-טנקי כאחד, מסוגלת להדוף את התקפות הטנקים והרגלים של האויב; ואם הצליחו הלוח-הבקיע לתוך מערך-ההגנה — עליה להיות מסוגלת להשי-מידם. אכן, מכלול-גורמים זה מאלץ את המגן גם לערוך את כוחותיו במפוזר — וגם לדאוג ליציבות ההגנה, ובמיוחד מפני מהלומות טנקי האויב.

לקח התרגילים הטקטיים מלמדנו כי את ריווח ("פיוור") הכוחות יש לקיים רק מעצמת הפלוגה ומעלה. כל פיוור גם לגבי יחידות-משנה נמוכות-יותר — נאמר, במחלקה — מכביד מאוד על השליטה, ולכן אין לקבלו. המבנה והחימוש הנוכחיים של הפלוגה מאפשרים לה להגן על מוצב-מוגן שרוחבו מגיע עד ל-1000 מ' ועמקו עד ל-500 מ'. המחלקות יכולות להגן על עמדת-ההגנה שרוחבה 400—300 מ' וכיחות-הרובאים — על עמדה בעלת רוחב של כ-70 מ'.

בתבנית-הקרב של פלוגת-רובאים או פלוגת-טנקים בהגנה רצוי לערוך את המחלקות זו בצד זו או בתבנית "שתיים קדימה" בתדרוג (לימין או לשמאל) ואחת מאחור — אולם כך, שמחלקה שלישית זו תוכל לסייע באשה לשתי המח-לקות הקדמיות.

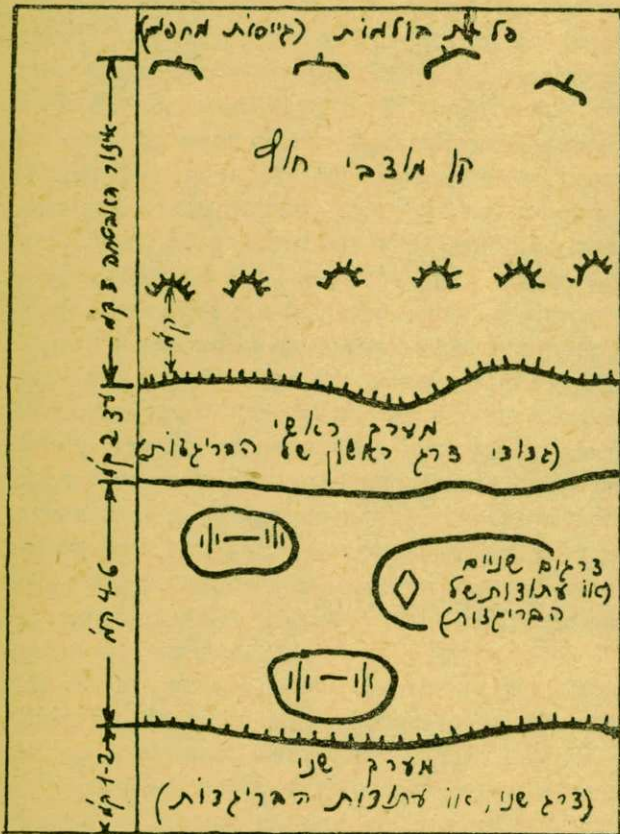
כדי שיתאפשר להפעיל את מכסיומו אמצעי-הלחימה להשי-מדת האויב בשטח שלפני קו-המוצבים-הקדמיים ועם זאת להקל על ההגנה מפני נשק גרעיני⁶ — מוטב לערוך את הגדוד בדרג אחד — ובמערך-ההגנה אחד. הוא יוכל אזי להגן על אזור שרוחבו מגיע עד ל-5 ק"מ ועמקו עד ל-1.5 ק"מ. עומק נוסף להגנתן של יחידות המשנה שבגדוד אפשר ליצור באמצעות מיקומם המתאים של אותם אמצעי-אש הנשארים בכפיפות ישירה למפקד הגדוד ולמפקד הפלוגה. יחידות-רגלים שסופחו אל יחידות-טנקים נערכות להגנה לפניהן —

6) במטרה קוית ארוכה וצרה-יחסית, יגדל תמיד הסיכוי שלפחות אחד הקצוות יפגע פחות מהתקפת נשק גרעיני. — המערך.

בריגדת רגלים של צבא מערב גרמניה בהגנה

סקירה רוסית - לפי חומר העתונות הצבאית המערב גרמנית

קולי פאדוטוב, צבא ברה"מ

מרשם מס' 2

הנדסיים פשוטים.

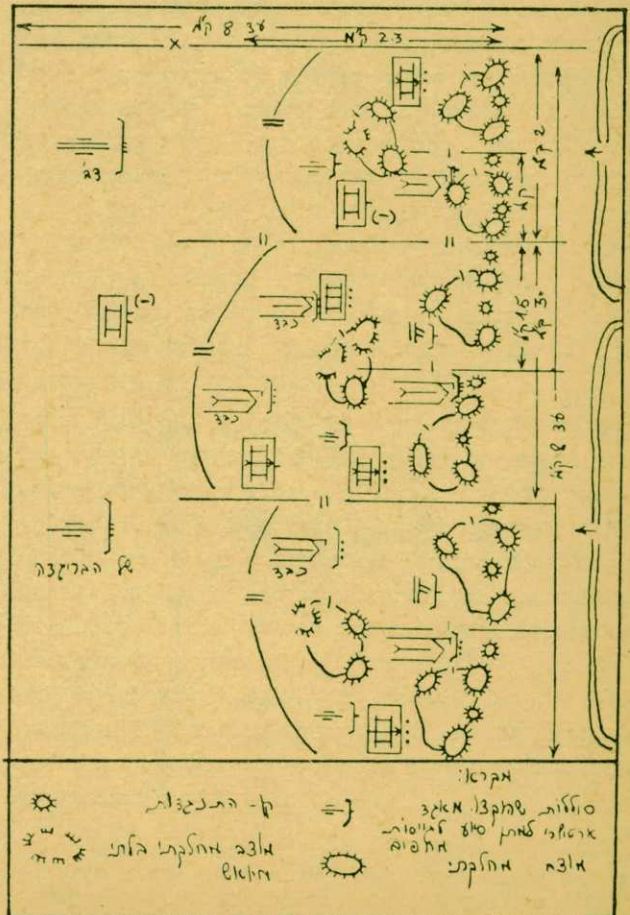
מרשם מס' 1 מציג את המבנה העקרוני של ההגנה ה"עמד-תית" בקנה מידה דיביזיוני. חגורת ההגנה של הדיביזיה מורכבת, בדרך כלל, משני מערכי עמדות: הראשי והמשני; מערך העמדות הראשון - עומקו עד ל-2 ק"מ ובו ערוכים גדודי הדרג הראשון של הבריגדות; השני (שעומקו 1-2 ק"מ) מוחזק על ידי הדרגים השניים של הדיביזיה או עתור דות. בין שני מערכי העמדות מפרידה כבדת שטח שעומקה 4 עד 6 ק"מ - ובה ממוקמים הדרגים השניים של הבריגדות ועתודותיהן. כאן ערוכות גם עמדות האש של אגדי הארטילריה (של הבריגדות - ושל הדיביזיות) וכן של סוללות הטילים בלתי מונחים "הונסט ג'ון" (אלא שעמדות הטילים עשויות להמצא גם מאחורי מערך העמדות השני).

במרשם מס' 2 מוצג עצם מבנה ההגנה ה"עמדתית" של הבריגדה הממונעת.

* ראה מאמר "מוצבי ההגנה בתפיסה הגרמנית החדשה" שפורסם ב"צקלון" מס' 107 - המערב.

בעתונות הצבאית ובתכניות האמון של צבא מערב גרמניה מוקדשת תשומת לב מיוחדת להגנה כצורת קרב. מודגש בהבלטה, כי ההגנה בתימינו חייבת להיות לא רק יציבה ומחזיקה מעמד אלא גם חסכונית בשימוש בכוחות ובאמצעים. הגרמנים מבחינים בשני סוגי ההגנה: הגנה ניידת - והגנה "עמדתית" (כלומר מושתתת בראש-וראשונה על ההחזקה במערכת העמדות). בראשונה נוקטים כאשר עומדים לרשות המגן כוחות משוריינים וממוכנים מספיקים, וכשהמסיבות המבצעיות (ובעיקר - תנאי הקרקע) מאפשרות את הפעלתם המוצלחת של אלה. בהגנה המושתתת בראש-וראשונה על מערכי עמדות ("עמדתית") משתמשים כאשר אין לרשות המגן איגודי שריון חזקים דיים, שביכולתם להנחית התקפת נגד ולהשמיד את האויב שפרץ לעומק מערך ההגנה. מלבד זאת, ההגנה ה"עמדתית" תכליתית במקומות בהם רווי השטח במכשולים נ"ט טבעיים, אשר קל לחזקם במחסנים ובמבנים

מרשם מס' 1

לפני חגורת-ההגנה מקימים קו מוצבי-חוץ (לפי מונחים רג' סיים — מרחב-אבטחה); אין התקנון הגרמני קובע את עומקו. על הגייסות הפועלים במרחב זה מוטלות המשימות הבאות: לגלות את הרכב כוחותיו של האויב ואת כוונותיו; למנוע את הפטרולים וקבוצות-הסיוור שלו מלהסתנן עד למערך-ההגנה עצמו; למשוך את האיגוד-העיקרי שלו לכיוון הנוח למגינים; וכן להטעותו בנוגע למיקומה של חגורת-ההגנה בה מרוכזת העצמה העיקרית. התפקיד הראשי כאן הוא — להשיג רווח-זמן; ולכן יועמדו הגייסות והמגינים בכוננות-קרב מלאה. המשימות ב"מרחב-האבטחה" שפורטו לעיל, מוטלות על מוצבי-החוץ ועל מה שמכונה "פלגות בולמות" („גייסות מחפים“).

פלגה כזו עשויה להכיל גדודי-רגלים-משוריינים (המצויד בנגמש"ים), הנשלח מהדרג הדיביוזיוני. אשר לגייסות מוצבי-החוץ — אלה תופסים עמדות במרחק כ-4 ק"מ ממערך גדודי-הרגלים שבדרג הראשון של הבריגדה. כאשר להרכב, נוהגים הגרמנים להקצות לכך לא יותר משליש הכוחות שב-מערך-הראשון של חגורת-ההגנה העיקרית. מכל גדוד-רגלים מוקצות, בדרך כלל, מחלקת-רובאים המוגברת במחלקת-טנקים (5 טנקים-בינוניים) או במחלקת משחית-טנקים (5 כלים כאלה). בנשק-רגלים כבד ובכיתת-הנדסה. בקו מוצבי-החוץ נמצאים גם קציני-התצפית הקדמיים של הארטילריה.

כל אחד ממערכי-העמדות הראשון והשני נבחר, במידת-האפשר, כך שהאויב לא יוכל להרסו ולחדור דרכו הלאה, כבר בהנחיתו את המהלומה הראשונה. בעתונות הצבאית של ה"בונדסוואר"¹ מתנהלים עד היום ויכוחים על כך: היכן בטוח ותכליתי יותר למקם את מערכי-ההגנה — וביחוד, איפה צריך לעבור הקרחה-קדמי של המערך-הראשון. לפי תקנון-שדה של צבא גרמניה יתכן לקבוע מיקום מערכי-ההגנה בארבע גירסות שונות. בהתחשב בתנאי הקרקע:

- (א) במדרונות הקדמיים של גבעות;
- (ב) עמדות מוסתרות במדרונותיהן הקדמיים של גבעות (לע-תים נקראות עמדות כאלו „ממוסכות“);
- (ג) לאורך קו-הירכס של גבעות;
- (ד) במדרונות האחוריים.

בשעת בחירת מערכי-ההגנה שוקלים הגרמנים את צרכי ההגנה הנ"ט. תוך התחשבות בערכה המוגבר בקרב בן-זמנו. התקנון ממליץ לשלב את כל ארבע הגירסאות. ובשילוב כזה יכול מערך-ההגנה מסוים לעבור, בקטעים אחרים (הכל בהתאם לפני-השטח) לאורך מדרונות קדמיים, ובקטעים אחרים — במדרונות האחוריים, וכו'.

מוצבים מוגנים וקיני-התנגדות — הערוכים להגנה היקפית וקשורים זה-בזה במערכת-אש אחידה — הם המהוים את יסודו של מערך-ההגנה. את מיקומם של המוצבים-המוגנים בשטח קובע מפקד הגדוד ואת המיקום של קיני-התנגדות — מפקדי הפלוגות. על מוצבי-מוגן מגינה מחלקת רובאים המוגברת בכלי-נשק-רגלים-כבד (מקלעים), מרגמות, תותחים בני 20 מ"מ).

לעתים נערכות להגנה במוצב מוגן שתי מחלקות, או אפילו פלוגה. ממדיו של מוצב-מוגן מחלקתי הם: רוחבו החזיתי

(1) שמו של הצבא הגרמני — המערך.

100 עד 150 מ', עומקו 50 עד 100 מ'. השטח בו מוקם מוצב-מוגן צריך לאפשר ניהול אש רובים עד למרחק של 300 מ'. אש מטולי-רקטות נ"ט — עד 150 מ'; ואש רובי-רומה נ"ט, עד 100 מ'. במוצב נהפרות הפירות רצופות, ותעלות-קשר המתאמות להגנה. לכל כיתה מותקן מחסה בנוי-היטב. את כל החפירות מחזקים היטב ומכסים אותן, בתור מחסות-ראש, במגיני-עץ או בלוחות בטון-מוזיק, המכוסים בעפר; החפירות מוסוות בקפדנות. לכלי-הירי מותקנות עמדות-עיקריות ועמדות-חליפין.

בין המוצבים-המוגנים קיימים פערים — ולהגנתם של אלו מיחסים חשיבות רבה-ביותר. תקנון-השדה ממליץ לתכנן את אש הארטילריה והמרגמות בשילוב עם אש-אגפית של נשק-רגלים מתוך המוצבים, באורח שיתאפשר לכוח המגן ליצור בפערים אלה, „שטחי-הריגה“ (בלשון-הצבא הסובייטית — „שקראש“) ולהשמיד את האויב שפרץ דרכם. תכופות מור בעת בעתונות-המקצועית דעה, כי כך ניתן להפוך את החסות-רוח-לכאורה של ההגנה — דהיינו קיום ה"פערים" — ליתרונה. מלבד זאת, כאשר קיימים בפערים אלו שבין המוצבים קטעים בלתי-נצפים או קשים להגנה, נוהגים להקים שם מה שמכונה „קיני-התנגדות“; קן-התנגדות כזה מוגן על-ידי כיתה.

רוחב חזית-ההגנה של יחידה או עוצבה מותנה בגורמים רבים — אך בראש-ראשונה בפנייה-השטח. תקנון-השדה קובע את המידות הבאות (בסוגריים מצוינים להלן המרחקים ליחידות-רגלים): מחלקה — 500 (750) מ'; פלוגה — 1000 (1500) מ'; גדוד — 2000 (3000) מ'. בריגדת-רגלים ממוגנת מגינה על גורה שרוחבה עד ל-8 ק"מ; ובריגדת-שריון עד 6 ק"מ.

בריגדת-רגלים ממונעת נערכת בשני דרגים: בדרג ראשון — שלושה גדודי רגלים ממונעים (שניים — המוסעים על גבי מכוניות, ואחד — בנגמש"ים); בדרג השני נמצא גדוד-טנקים. כאשר מתפרסת הבריגדה בדרג אחד — לא משתנה בעצם דבר בהיערכות גדודי-הרגלים, פרט לשינוי-מה בתפקידו של גדוד-הטנקים, ההופך אז מדרג-שני של הבריגדה לעתודה שלה. גדודי-הרגלים הממונעים המהווים את הדרג-הראשון של הבריגדה נערכים במערך-ההגנה הראשון. גדוד דים אלה עצמם עורכים אף הם את תבנית-הקרב שלהם בשני דרגים. הארטילריה של הבריגדה (גדוד) והדרג השני (או העתודה) של הבריגדה מתמקמים במרחק של 3-4 ק"מ מקו המוצבים הקדמיים.

באמצע-הלהימה התקניים שלה מסוגלת הבריגדה ליצור, לכל עומק מערך-העמדות הראשון, את צפיפות-האש הבאות (בק"מ אחד של חזית): מקלעים — 14; מטולי-רקטות נ"ט — 4; מרגמות בנות 81 ו-120 מ"מ — 4; תותחים בני 20 מ"מ (המוצבים על גבי הנגמש"ים) — 8; וכן 3-4 תותחים מתיניים. בחזית הבריגדה שרוחבה מגיע ל-8 ק"מ, ימצאו כ-54 טנקים בינוניים. מלבד הארטילריה התקנית שלה (12 הוביצרים בני 105 מ"מ) עשויה הבריגדה להסתייע בארטילריית הדרג-השני של הדיביזיה (שנמנית עליו הארטילריה של בריגדת-הטנקים שבדיביזיה — 12 קנים — וכל ארטילריית-השדה התקינה של הדיביזיה (30 הוביצרים בני 155 מ"מ). הדבר מאפשר לרכז בשלבים מסויימים אלה, בגז-

רת הבריגדה, את אשם של 54 כלי-ארטילריה — דהיינו, ליצור צפיפות של 8—7 תותחים בק"מ אחד של הזית-הגנה. ויש להביא בחשבון גם את האמצעים האוטומיים של הדיברי-זיה: — סוללת הוביצרים בני 203,2 מ"מ (4 כלים) וסול-לה, או שתיים, של טילים בלתי-מונחים, "הונסט ג'ון" (2 עד 4 משגרים).

בספרות-הצבאית הגרמנית מוגדרת ההגנה הנ"ט בזו הלשון: „עמוד-השדרה של ההגנה". בארגנם את ההגנה הנ"ט מש-תמשים הגרמנים שימוש רב במכשולים טבעיים, בסידורי-חסימה נ"ט מסוגים שונים (שדה-מוקשים, פוגאסים, וכיו"ב). בגדוניהם של נחלים ושל נהרות לא-גדולים מותקנים כתלי-ליס-נגדיים של מעין „הפירים". כל מערכת המכשול נתונה לחיפוי אש. חיל-הרגלים מנהל לחימה נ"ט פעילה בכל האמ-צעים התקניים שבידו. מחלקות-הרובאים מפעילות, מתוך המוצבים-המוגנים, את כלי-נשקן החל בטנחים התכליתיים, במרחקים הבאים: מטולי-רקטות נ"ט — 150 מ', לעבר מט-רות נעות, ו-200 מ' לעבר מטרות נייחות (זהו הטנח-התכלי-תי-הנפסימלי לאשם של אלה); רימוני-רובה נ"ט — 75 מ' (למטרות נעות) ו-100 מ' (למטרות נייחות); רימוני-יד נ"ט — 30 מ'.

בגודי-הרגלים כלולה פלוגה מסייעת („של נשק-רגלים כבד"). הרכבה הוא: מחלקת מרגמות-בינוניות (6 קנים בני 81 מ"מ); מחלקת מרגמות-כבדות (6 קנים בני 120 מ"מ); מחלקת תותחים בני 20 מ"מ (6 תותחים המוצבים על נגמש"ים); מחלקת טילים-מונחים נ"ט (6 טילים); מחלקת משחיתי-טנקים (5 תותחים).

כיצד מופעלות איפוא, לצרכי ההגנה הנ"ט שתי המחלקות האחרונות מאלו שהוזכרו לעיל? מחלקת הטילים-המונחים הנ"ט (הטילים ה„קלים" — כנראה מדגם „קובר" הגרמני) מיועדת להשמדת טנקי-יריב בגישות הרחוקות אל קורה-מיר צבים הקדמיים. לכן סמוכות או שלובות, בדרך כלל, עמדו-תיה של מחלקה זו למוצבים-המוגנים של הפלוגות בדרג-הראשון. מחלקת משחיתי-הטנקים — אפשר להקצותה בתחיל-לת המגע-באויב לגייסות החיפוי (כוח מוצבי-חוץ) — וב-המשך התפתחות הקרב היא תערך בעומקו של מערך-ההגנה הגדודי, באזור שיראוהו כעלול ביותר לסכנת התקפה מצד טנקי-יריב. הצעה מקובלת היא, כי שימוש מושכל בשתי

מחלקות אלה — הוא-הוא העיקר בהחלטותיו של מפקד הגדוד לגבי אופן ניהול הקרב. אשר לטילים-המונחים הנ"ט ה„כבדים" (כנראה — טילי ס"ס 11 הצרפתיים) הנמנים לא על הגדוד כי אם על בריגדת-הרגלים — הריהם ממוקמים בעומק מערך-הגנתה, בגורה העלולה ביותר לחדירת טנקי-אויב².

תשומת-לב מוקדשת לארגון ההגנה בלילה. קובעים ליחידות תחום (קו) אשר בו יש לנדא את גילויו של האויב — כרגיל במרחק של 200 עד 300 מ' מקורה-מוצבים-הקדמיים. כל פלוגה הנמצאת בקו זה מקדמת אל תחום-גילויו זה עמדת-תשמוע אחת (3—4 איש) ו-2—3 עמדות להארת השטח; בקורה-קדמי מותקנים מראש לצורך קרב במשך הלילה, 2 או 3 „קיני-התנגדות". בין המוצבים-המוגנים של המחלקות שבקו הקדמי (מחלקות הדרג-הראשון של הפלוגה) נעים ברציפות פטרולים. עם הנץ השחר מסולקים כל גורמי אבטחה נוספים אלה, המיוחדים ללילה בלבד.

עם תחילת ההכנה-הארטילרית של התוקפים — מסתלק כוח-האדם של היחידות למחסות — ורק מוצבי-הצפייה, שהוקצו לכך במיוחד, צופים על המתרחש בשדה-הקרב. ארטילרית המגן ואמצעי-האש האחרים שלו מקיימים אש נגד ארטילרית התוקף וכלי-נשקו הכבדים — וכן נגד רגלים וטנקים המת-כוננים בשטח-היערכות להסתערות. משעבר התוקף להס-תערות — ממליץ תקנון-השדה הגרמני לנתק באש את הרגי-לים מן הטנקים המשתתפים בהתקפה. ככל שמתקרר האויב יותר אל הקו הקדמי של ההגנה — כן הולכת ונעשית אש-המגן צפוה ונמרצת יותר.

אם הצליח האויב לחדור אל מתחם-מוגן (או מוצב-מוגן) — שואף המגן לבלום את המשך התקדמותו באש טנקים, נגמש"ים, מקלעים ורובים-אוטומטיים. משתדלים לעודד, בכל דרך אפשרית, את יזמתם של מפקדים-זוטרים וחיילים לעריכת התקפות-נגד בקבוצות קטנות. כאשר נכשלות התקפות-נגד מקומיות וההבקעה מתרחבת והולכת, מוכנסת לקרב העתודה (או הדרג-השני) של גדוד-הרגלים (או של הבריגדה).

2) לפי התכנון שהינה בפלוגת הנשק הנ"ט של הבריגדה שלוש מחלקות טילים-מונחים נ"ט כבדים. כיום כוללת היא שתי מחלקות משחיתי-טנקים (5 כלים בכל אחת) ומחלקת טילים-מונחים נ"ט.

על המעשה הפטריוטי

המעשה הרם ביותר שעשוי האדם, כפי שיש לה-
ניה, לעשות למען הארץ והעם, הוא לבצע את
המלאכה שלפניו בכלים המצויים בידו.

רידווארד קיפלינג

הכרחי - ואפשרי!

לוחמת יחידות חיל-רגלים משורין בטילים מונחים נ"ט

מיור א. גורלוב, צבא ברה"מ

חימושן החדש של יחידות-הרגלים-משוריינים, ובכלל זה גם הנשק הרובאי שלהן (תת-מקלעים, רובים-אבטומטיים, מקלעים קלים ובינוניים, רובי-צלפים, מקלעים המותקנים על גבי נגמשי"ם), כשאוחזות בו ידי-לוחמים מיומנות, מאפשר להן ללחום בטילים הנ"ט, בתיאום הדוק עם הטנקים, התותחים והמרגמות המסייעים. נראה לנו, כי את הלחימה יש לארגן להשגת תכליות אלו: לשתק את משגרי-הטילים, או להשמידם, בעמדות-הירי שלהם, באש נשק-רגלים, תותחים ומרגמות, ולפגוע בהליקופטרים ב"קו-רחיפה"; את הטילים עצמם, לכשנורו — יש להשמיד במעופם באויר, באש מרוכזת של נשק אבטומטי; את עמדות-האש של המשגרים וקו-פריסתם יש לסגור או למסך באמצעות פצצות-עשן של המרגמות.

בארגון הלחימה בטילים הנ"ט תפקיד נכבד לעבודת מערכת התצפית והסיוע. איכון הטילים הנ"ט בשדה-הקרוב — אינו דבר קל; שהרי משגרי-הטיל, ובמיוחד הטיל עצמו, המופעל מפני-הקרקע, — ממדיהם קטנים מאוד. ולכן, כאשר הם מוסוים היטב, קשה עד מאוד לגלות את משגרי-הטילים בעמדותיהם. ובכל זאת, ניתן לבצע משימה זו אם תהיה מלאכת-הסיוע² מאורגנת היטב ומתמידה. התצפית — היא השיטה העיקרית לגילוי הטילים בשדה-הקרוב. לכן צריך שיהיו בכל מחלקת-רובאים 2—1 צופים שקיבלו מראש הכנה לכך. הללו נבחרים מבין חיילים בעלי כושר-ראיה מצוי, המכירים את הטילים הנ"ט על סוגיהם, דגמיהם ותכונותיהם הטכניות-הטקטיות וסימניהם-היכר שלהם. וכן צריך שיהיה להם מושג על הטקטיקה של הפעלתם. רצוי כי הצופים יהיו מצוידים במשקפות ובכדורים-נותבים לסימון המטרות.

בתכנון את הקרב מטיל מפקד היחידה על הסיירים את משימתם, מצוין להם גזרה או כיוון לתצפית, קובע אותות וצופנים לדיווח ולציון מטרות — וכן מצביע על האזור המחייב תשומת-לב מיוחדת. עד לתחילת ההתקפה עצמה צריכים הצופים לגלות מנקודות-התצפית שלהם את עמדות-האש של הטילים הנ"ט, ולקבוע במידת האפשר את סוגיהם ואת כיווני שיגוריהם-הטילים. הצופים, וכן הפטרולים, שגילו טילים נ"ט — חייבים לסמן מיד באקדח-זיקוקין את עמדות המשגרים וברבזמן לדווח על כך למפקד.

תוצאות תכליתיות ביותר בגילוי הטילים הנ"ט, ניתן להשיג על-ידי הפעלת פטרול-קרב הנשלחים על-ידי פלוגות או ברמת הגדוד. בגדוד מבצעת משימה כזו מחלקה אחת מפלוגות הרובאים, שצוידה בנגמשי"ם (אחד לכל כיתה), באופ-

תנאי הכרחי להתקפה מוצלחת הוא שיתוף-פעולה הדוק ומתמיד בין יחידות-הרגלים והטנקים. חשיבותו עולה עוד יותר עם הופעתו של נשק כה מסוכן לטנקים כמו הטילים המונחים הנגד-טנקיים. בשילוב עם האמצעים הנגד-טנקיים האחרים — יש ביכולתם לגרום לטנקים התוקפים אבידות ניכרות — ובכך להשפיע השפעה-של-מש על תוצאות הקרב. על-כן שומה על כל אמצעי-האש התיקניים של יחידות-הרגלים-המשוריינים להשתתף באורח פעיל בהשמדת הטילים הנ"ט הללו, לפעול נגדם בתיאום הדוק עם הטנקים, התותחים והמרגמות.

בטרם נעמוד על אורחיה ושיטותיה של הלחימה נגד טילים נ"ט, נזכיר-נא מספר בעיות הקשורות, לפי תפיסות צבאות המערב, בתפעולם בהגנה.

הטילים הנ"ט, המהווים יחד עם הטנקים את חוט-השדרה של ההגנה הנ"ט, מוצבים במוצבי-ההגנה באופן שיפגעו בטנקי היריב בטוחים המכסימליים — הן לפני קו החזית והן באגפי האויב המסתער. לשם כך נבחרות להם עמדות-הירי שלהם גם בקו הקדמי וגם בעומק ההגנה. גזרות-האש של הטילים הנ"ט משתלבות כדי שלא יישארו שטחים, בלתי-מכוסים באיזור, לפני משגרי-הטילים. במתחם-גדודי ממוקמים הם כך שיווצר "שטח-הריגה נגד-טנקי" על פני הכיוון המשוער של התקפת הטנקים. ממדיו של "שטח-הריגה" כזה מגיעים, לרוחבו של קו-החזית, עד 1700—1500 מ'. משגרי-הטילים, ועמדות-ההנחה שלהם — היכולים להימצא במרחק של 100—60 מ', אלה מאלה — כרגיל מחופרים הם ומוסוים היטב. המרחק שבין משגרי-טילים למשנהו יכול להגיע עד ל-600 מ' ויותר — הכל בהתאם לפני-הקרקע, מספר הטילים המצוי וקיבולו של שטח-ההריגה שתוכנן.

טילים נ"ט כבדים מופעלים בדרך כלל במרוכז. הם נערכים בגזרה העלולה ביותר להופעת טנקים תוקפים והעבירה ביד תר בשבילים, תוך קביעה-מראש של קו-בלימה מוכיאה לעצירתם. מלבד זאת, מכינים עוד אזור-פריסה משני, או שני, בשביל הטילים הנ"ט.

טילים נ"ט שהותקנו בהליקופטרים — הם המהווים, בדרך-כלל, עתודה נ"ט, ומשתמשים בהם בשעת התקפות-הנגד, הנערכות בצותא עם יחידות-רגלים ושריון; וכן בשביל השמדת טנקי אויב שהצליחו לפרוץ אל פנים מערך ההגנה והם מופעלים או "ממצבי-רחיפה-אורבת" של ההליקופטרי, או על-ידי הפעלה המונית של טילי-הליקופטרים.

1) אמנם אין המאמר מפרט סוגיה זו, אך יש להניח, כי ההליך קופטר החמוש בטילים נ"ט משמיד את הטנקים כשהוא בא אליהם באגפם, ממצב של ריחוף מאחרי מיסתור (חורשה, גבעה, קבוצת בניינים וכדומה). — המערך

2) סיר — המילה משמשת כאן לתרגום המושג הכולל של פעולות סיור ותצפית למיניהן, המקובל בלשון-הצבאית הרוסית. — המערך.

הכדורים והרסיסים. המשגר עצמו יהיה על כל פנים חשוף — וכתוצאה מכך, עלול הטיל שהושם בו והמוכן לשיגור, עשוי להזקק אם ייפגע על-ידי כדור. השפעת הפגיעה תהיה רבה עוד יותר, אם יתנהל הירי בכדורים חודרי-שריון מציתים. כדי להשמיד הליקופטרים, הנושאים טילים נ"ט והמפעילים אותם מטיסה אופקית, או מקו-רחיפה" נוח, על מפקד פלוגת-רובאים לרכז נגדם בראש-וראשונה אש מקלעי הנגמש"ם, ולאחר-מכן, את אש המקלעים-הקלים והמקלעים הפלוגתיים; ובמקרים מסוימים — אף את אשם של רובים-אבטומטיים או תת-מקלעים. אם התנהלה ההתקפה לא מתוך הנגמש"ם ובמבנה רגלי — הרי עם קבלת אות על הופעתם של הליקופטרים, הכרחי לקדם מיד את הנגמש"ם לתוך שרשרות הרובאים התוקפים — ולעתים אף ממש לתוך הרנחים שבקו ההסתערות הפרוט של הטנקים. ולכשיימצאו כבר בינם — ירכזו משם את אשם לעבר המטרות (כלומר — ההליקופטרים). כשההליקופטרים מרחפים באויר בגובה לא-רבו מעל לקרקע (10–15 מ') — כלומר בעת הימצאם בזוית-הגבהה קטנה יחסית — יש לנהל את האש נגדם בכדורים נותבים וחודרי-שריון, כשהכונת מוצבת בהתאם למרחק שבין הכלי-היורה והמטרה. אך אם מרחפים ההליקופטרים בגובה רב, מנהלים נגדם את האש תוך התקנת הגררה של כלי-הנשק לטנח הקטן מהטנח המציאותי אל המטרה. הסיבה לכך היא שעם הגדלת הזוית אל המטרה מתישרת המחצית ההתחלית של מסלול-התעופה של הכדורים — ומעופו של הכדור בכיוון המציאותי אל המטרה גדל אז. ואילו כלפי הליקופטר שאינו מרחף, כי אם טס, מנהלים את האש לפי הכללים המקובלים של ירי אל מטרות נעות.

בלחימה נגד הליקופטרים נושאי טילים נ"ט נודעת לגורם הזמן חשיבות רבה עוד יותר מן הרגיל. על-כן מותנית הצלחתה בליכוד-פעולה ותיאום מעולים בתוך היחידות, בכושרם של המפקדים בניהול האש וכן ברמה גבוהה של הכשרת המקלעים.

ומילים אחדות בענין השימוש בארטילריה ובמרגמות. מחלקת תותחים נ"ט — הריהו אמצעי רב-עצמה בידי מפקד פלוגת-הרובאים להשמדת טילים נ"ט. מחלקה זו מסוגלת להיערך במהירות לקרב ולפתוח באש תכליתית, בכינון-ישיר, עד לטווח של 1000–1500 מטרים. ירי התותחים הנ"ט מתנהל בפגזי-נפץ, עד שתושמד המטרה כליל. כדי שיפתחו תותחים אלה באש למועד הנכון — מוטב שיימצאו במישרין בתוך שרשרת יחידות-הרובאים (ולעתים — אף יצאו קדימה) וכן — שיהיו בסמוך מאוד לטנקים. צריך שיהיה למפקד מחלקת התותחים הנ"ט קשר אלחוטי מתמיד עם מפקד הגדוד ועם הפלוגות המסתייעות.

באש מרגמות ניתן ביותר לשתק את הטילים הנ"ט עוד בטרם תחל ההתקפה גופה, דהיינו — בשלב ההכנה הארטילרית. את אש המרגמות יש לכוון אל עמדות-הירי של הטילים, הממוקמות בעומק מערך-ההגנה ובמדורות אחוריים של הגבעות. תוך מהלך הקרב אפשר להפנות את מחלקת-המרגמות למילוי משימה זו, אם נמצאת היא כבר ממילא בעמדות-האש שלה ועוסקת במילוי משימות של מתן סיוע ליחידות-המשנה. במצב זה, תדרשנה למחלקת-מרגמות כ"3–2 דקות להכנת

נוע ובמכשיר-אלחוט המאפשר לה לקיים קשר מהיר בטנח ניכר עם מפקדת הגדוד. את הנתונים שהושגו על-ידי צופים ופטרולים של יחידת רגלים כלשהי יש להשלים במידת-האפשר, על-ידי נתוני-המודיעין של הדרגת-הממונה. התצפית והסיר של החילות האחרים, בכלל זה סיוור-האויר — וכן באמצעות חקירת שבויים, ועריקים, ביורור אצל האוכלוסיה המקומית וכד'.

משקיבל את הנתונים, או את האות-המוסכם על גילוי טיל נ"ט, נוקט מפקד היחידה באמצעים להשמדתו או לשיתוקו המידיים. בהתאם למרחק אל הטיל, מרכז הוא עליו את אש היחידה כולה על כל כלי-הנשק שברשותה, או רק של חלק מאמצעי-האש שלה — למשל, אש המקלעים-הקלים או המקלעים-הפלוגתיים. הטנקים המסייעים ליחידה, למשקיבלו את ציון המטרה — משמידים את הטיל הנ"ט תוך תנועתם. אף התותחים הנ"ט מעתיקים מיד את תצפיתם ואשם לתכלית השמדתה של מטרה מסוכנת זו, בירי בכינון-ישיר.

כידוע, עשויה פלוגת-רובאים לקבל בהתקפה כסיוע מחלקת תותחים נ"ט ומחלקת-מרגמות.³ מלבד זאת ייתכן ותסתייע במחלקת-טנקים. כשהיא תוקפת בגורת-חזית שרוחבה עד ל-1000 מ', עלולה הפלוגה להתקל במערך-ההגנה הראשי של היריב בכוח המגיע עד לפלוגת-רובאים, ומשגר, או שני משגרים, של טילים נ"ט קלים; ובעומק ההגנה — במשגר של טילים נ"ט כבדים, ובמחלקת-רובאים, בערך.

נניח כי אוכן משגר-טילים אחד, בטרם יופעל הטיל על-ידיו. במשך דקה אחת מסוגלת הפלוגה לירות לעברו יחד עם האמצעים המסייעים שלה כ"18–15 פגזים ו-6000 כדורים. במקרה בו נוצר בקרב מצב כזה, שאת הלחימה נגד אותו משגר-טילים מנהלת רק מחלקת-רובאים אחת עם אמצעי הסיוע שניתנו לה — הרי יהיה ביכולתה לירות אליו כ"7–9 פגזים וכ"2000 כדורים. לנוכח אש מרוכזת כזו — הרי משגר-הטילים הנמצא במרחק של 1000–1200 מ' יושמד או יותק, ברם, בקרב מתאפשר ברוב המקרים לגלות את משגר-הטילים רק לאחר שיגור הטיל הראשון על-ידיו. הגילוי יכול להיעשות או לפי האורות-הנותבים של הטיל בעת מעופו, או לפי הרשף (של החומר-ההודף את הטיל) הנראה באזור עמדת-האש שלו.

אם נניח, כי הטיל ישוגר מטנח בינוני, אזי יהיה משך תער-פתו עד שיפגע במטרה, — היא הטנק (בהביאנו בחשבון את העובדה שהשנים נעים זה לקראת זה) — מ"10 עד 12 שניות, לפי דגם הטיל. רק לאחר משך-זמן זה יוכל הננט לגשת לשיגורו של טיל שני, על-כן המשימה היא: להספיק לפתוח באש ב"10–12 שניות אלה על משגר-הטיל מכל סוגי-הנשק השונים. אך המסוגלת הפלוגה או המחלקה לבצע משימה כזו? התשובה היא חיובית בהחלט — אם נביא בחשבון, כי לציון המטרה ולמתן אות-ההפעלה שנקבע לא תדרשנה אלא 5–7 שניות בסך-הכול.

אם מונחת על אזור עמדות משגרי-הטילים אש מרוכזת של היחידה — לא יוכל הננט לכונן את הטיל לעבר המטרה ולבצע שיגור בשנית, אפילו יהיה מוגן על-ידי שריון-מגן מפני

3) מחלקת-מרגמות כוללת 3 מרגמות בנות 82 מ"מ או 120 מ"מ. — המערך.

למעשה, כבר ישותק או יושמד במשך הזמן הזה משגרי הטילים עלידי אשם של אמצעי-האש האחרים.

סבורני, כי השימוש במרגמות לסינוור הטילים הנ"ט יהיה מעשה תכליתי באותם מקרים בהם עמדות-האש שלהם, או קויהתפרסותם, ידועים במדויק, ומראש; כי אז מתאפשר להכין את ירי-הסינוור של המרגמות לאותו הרגע, בו מגיעות היחידות התוקפות לטווח-המכסימום של הפעלת הטילים.

ידוע, כי הטילים-המונחים הנ"ט בני זמננו עפים במהירות של 85 עד 150 מטרים לשנייה ובגובה לא-רוב, בין 3 ל-10 מטרים מעל פני-הקרקע; עובדות אלה מאפשרות לפגוע בהם באש נשק-רגלים בעת מעופם. את האש לעבר טילים עפים יש לנהל לפי כללי ניהול האש על מטרות-קרקע נעות. לדעתי — אלה הם כללי יריי המתקבלים ביותר על הדעת לצורך זה, שכן גובה-מעופם המועט של הטילים (שפירושו, כי קיימת זווית-הגבהה קטנה בין היורה למטרה) מאפשר לירות עליהם תוך הצבת הגררה בהתאם למרחק האמיתי עד למטרה ואילו כללי יריי אל מטרות-אוויר אינם מתאימים כאן.

את מכסימום השפעת הירי ניתן להשיג עלידי ניהול אש מרוכזת של יחידת-המשנה (כיתה, מחלקה) כולה; אך אין זה מוציא מכלל אפשרות ירי עלידי כל-ינשק או חייל בודד, או בקבוצות לא-גדולות. כשהמטרה נעה בזווית ישירה ביחס למסלול-הירי — רצוי אז ביותר לנקוט בשיטת ההסתנה, במצב כזה לא מתאפשר לו בדרך כלל ליורה לירות אלא צרור ארוך אחד בלבד, אך בכדי להשיג פגיעה במטרה, יש לנהל את האש לפי פקודת מפקד הפלוגה או המחלקה. בכל מחלקה (או פלוגה) יש לקבוע מפורשות וברורות מה יהיו לגבי אותה יחידת-משנה האורח והסדר לירי על טיל נ"ט במעופו — וכן מהו ההסט שיש לנקוט בו, כך, למשל, אם יחידה מסוימת מנהלת אשה בניצב לטיל העף — אזי בכל מחלקה יורה כל כיתה א' בהסט של 50 מ', כיתה ב' — בהסט של 100 מ', כיתה ג' — בהסט של 150 מ'. כל יחידות-המשנה פותחות באש בעת ועונה אחת, אך כל אחת בהתאם להסט שנקבע לה. האש מנהלת בצורות ארוכים או אף באופן שוטף רצוף. באופן כזה תינצרנה הצורות של מחסום-אש על פני חלק ניכר של מסלול תעופת הטיל. על כל המקלענים ובעלי נשק-אבטומטי אישי ללמוד מראש היטב את ההסטים שנקבעו להם. לעומת זה, בשעת ירי לעבר טיל העף ישר כלפי חזית היחידות — אין נוקטים בהסט, ויחידות-המשנה מנהלות לעברו אש מרוכזת מכל כל-ינשק, עד שיושמד הטיל. ללא שיתוף-פעולה מתמיד ומוקדם, וביחוד בין הטנקים ליחידות הרגלים המשווינים — אי-אפשר להשיג הצלחה בקרב, ומה גם — לנודא קצב נמרץ בהתקפה. כוננות מתמדת וכשר-ממש של היחידות להחימה בטיילים נ"ט — הם יסוד הכרחי בשיתוף-פעולה שכזה.

בנצלן את אשן של הנשק האבטומטי הרב ואת אש הנשק המסייע התומך בהן ובשמרן על "מגע-מרפק" תוך הקפדה על קשר הדוק ומתמיד עם הטנקים — יש להן, ליחידות הרגלים, כל האפשרויות למילוי מוצלח של משימתן זו. הכרח הוא, כי חיילי היחידות ירכשו ויסגלו לעצמם את אופניה ושיטותיה של החימה בטיילים נ"ט מונחים. יש לאמנם לכך בתמידות — בשיעורים ובתרגילים הטקטיים ובתרגילי אש-הקרב.

הנתונים ולפתיחת האש אל מטרה כזו, שלא נכללה מלכתחילה בתכנית-אשה, על מפקד מחלקת-המרגמות להימצא בקביעות ליד מפקד הגדוד ולקיים כל הזמן קשר עם מחלקתו — בין שהיא הנמצאת בעמדות-האש שלה, ובין שהיא בתנועה.

סבורני, כי לתכלית זו ניתן להפעיל את המרגמות אף כשהן נמצאות עדיין בתוך תבנית-מסע (בלי לפרסן). אך הכונה כאן לאותם המצבים בהם נמצאים הטילים הנ"ט במרחק כזה מהתוקפים העולה על טווח-המכסימום לשיגורם של הטילים — ואם הנתונים על עמדותיהם נתקבלו מבעוד-מועד, במקרה שכזה — מתאפשר לנו להכין את נתוני-הירי אף בטרם יפתח המשגר בירי על הטנקים המסתערים שלנו. ומוכן שישנם מקרים בהם יהיה זה מן הנכון לשתף את מחלקת-המרגמות, המתפרסת מתבנית-המסע לתבנית-קרב, בלוחמת האמצעים האחרים להדברת הטילים הנ"ט, לתגבור אשם.

סינוור עמדות-האש של טילים נ"ט וקוי ההתפרסות שלהם, באמצעות פצצות-עשן — אף שמצויים בשיטה זו חסרונות רבים — הריהו בכל זאת תכליתי למדי. לכן רצוי להשתמש בו, בסינוור בעשן, שימוש רחב. פצצת-עשן בת 120 מ"מ יוצרת עננת-עשן, התלויה ועומדת במשך דקה אחת. על-כן, כדי ליצור מלכתחילה מסך-עשן שיהיה גדול וסמיך דיו, ראוי להתחיל בהעשנה באש פצצות-עשן שוטפת, מתוך הישוב של עד 8 פצצות למרגמה. לאחר זאת אפשר להזין בתמידות את ההעשנה עלידי אש קצובה.

מטבע הדברים, תשלל עתה מן הנוט האפשרות לנהל את אשו — ויהיה נאלץ להחליף את עמדתו. רגע זה — הוא-הוא שיש לנצל לזינוק מידי של הטנקים והרגלים קדימה.

לאחר שקיבל נתונים על מיקום עמדת-האש של הטילים הנ"ט — מחליט מפקד מחלקת-המרגמות עצמו מה מוטב לעשות עתה: — האם לשתקה באש, או לסנורה; והוא שוקל אזי לא רק את המצב הטקטי אלא גם את הוצאת התחמושת, ומשך-הזמן אשר ידרשו למילוי המשימה באופן זה או אחר. כך, למשל, לצורך שיתוקו של טיל נ"ט נתון לתצפית, הנמצא על הקרקע — או כבר בעמדת-שיגור — במרחק עד ל-4 ק"מ, יידרשו בממוצע, במצבים המתחייבים העתקת האש, 8 פצצות-מרגמה בנות 120 מ"מ, ואילו לסינוור מטרה זו — אף בהוצאת תחמושת מינימלית — תדרשנה 12. מלבד זאת, לקיום מסך-העשן במשך 4-3 דקות (זמן הדרוש בשביל שהטנקים יספיקו לצלוח את קטע-השטח המסוכן) הכרחי לנהל במשך 2 דקות אש-מהירה תוך ירי של 15-16 פצצות למרגמה — דהיינו, בסך-הכל 45 עד 50 פצצות עלידי המח-לקה כולה. אם נביא בחשבון, כי לא תמיד יעמוד לרשות מפקד מחלקת-המרגמות מלאי כזה של פצצות-עשן, אזי מת-בקשת מאליה המסקנה: לא תמיד יימצא הירי-הסינוור מוצדק, זאת ועוד. לא תמיד יהיה תכליתי לסנוור את משגרי-הטילים בעמדתו ברגע שיגור הטיל או מיד לפני הפעלתו; שכן ראשית כל, יכביד הסינוור על פעולותיהם של האמצעים האחרים המשתתפים בהשמדת הטיל; ושנית, אף אם פרוסה כבר מחלקת-המרגמות בעמדות-האש שלה, תידרשנה לצורך העתקת אשה לפחות 2 עד 3 דקות — ואילו אם מתפרסת היא מתוך תבנית-מסע, כי אז יוכל או ישולש הזמן הדרוש.

החברה הישראלית המרכזית למסחר ולהשקעות בע"מ

הון עצמי מעל ל: 30,000,000.00 ל"י

המשרד הראשי: רח' לילינבלום 39, תל-אביב
טל. 7-67803.

חברות בת:

1. בנק מימון לישראל בע"מ
2. סחר בע"מ
3. מרכז לשווק בע"מ
4. אורדן מפעלי מתכת בע"מ
5. חברה ישראלית מרכזית
למימון ולאחסנה בע"מ
6. תובל חברה להובלה כללית בע"מ
7. החברה המרכזית לנאמנות בע"מ
8. צידוניה חברה להשקעות בע"מ
9. "מבצע" — קונסורציום להשקעות בע"מ
10. "מהב" — מימון, השקעות ובטוח בע"מ

בעלות חלקית במפעלים:

1. מפעלי מלט פורטלנד ישראליים, "נשר" בע"מ
2. "שמשון" חברה לצמיגים ולגומי בע"מ
3. כיתן דימונה בע"מ
4. סיבים כימיים ישראליים בע"מ.

מילר ושות'

חברה להנדסה בע"מ

ח פ ה

דרך העצמאות 37, רח' מאיר (רוטנברג) 17
טלפון: 54286

" ת ב ל "

חבר נסיעות בע"מ, תל-אביב

רחוב נחלת בנימין 75

טלפונים: 67581, 67551

אחוד הקבוצות והקיבוצים

רחוב הירקון 123, טל. 226193

תל-אביב

יכין חקל בע"מ

שדרות רוטשילד 22 (בית "צים"), תל-אביב

טלפון: 58151, ת.ד. 332

בנק זרובבל

אגודה שיתופית מרכזית בע"מ

—◆—
שדרות רוטשילד 44
תל-אביב-יפו
טלפון: 67808
—◆—

ע ל י ת

חב' לתעשית ממתקים בע"מ

רחוב ארלוזורוב 84
רמת-גן
טלפונים: 74182, 71115

פלמחים מכורה סוכריר

מפעלים לכריית זיפזיף

תל-אביב, רחוב אלנבי 85
טלפון: 66077, ת.ד. 2521

" ד ג נ י ה "

מ א פ י ה

נחלת יצחק
טלפון: 32206

הסתדרות נשים ציוניות

ויצ"ו בישראל

המרכז: סמטת בית השואבה, תל-אביב

מטרות ויצ"ו: ארגון האשה להשתתפות פעילה
בחיים הציבוריים של המדינה.
טיפול חינוך בילדים ונוער.

המניע משאבות בע"מ

רחוב בית אלפא 7

תל-אביב

טלפון: 35928

אלקון אחים בע"מ

סוכני "מאק" ו"טימקין"

רחוב המשביר 7
תל-אביב-יפו
טלפון: 82149

שרון מפעלי טכסטיל בע"מ

מטוית חוטי כותנה וויסטרה

בית-ההרושת: פתח-תקה, טל. 912371
משרד: תל-אביב, ת.ד. 2543

צ.מ.ד.

חברה להספקת ציוד הנדסי בע"מ

תל-אביב, רח' לבונטין 11
טלפון: 64034

"דופלו"

תעשית אריגים והלבשה בע"מ

תל-אביב

רח' הרצל 4, טל. 56079

חולצות

פיז'מות

לגברות

גברים

וילדים

מגם

מפעלי גומי מאוחדים בע"מ

מיסודם של:

„אבטיט“ בע"מ, כפר סבא

„גומבלי“ בע"מ, נהריה

כפר סבא, ת.ד. 75

המשרד: תל-אביב, רחוב השרון 8, טל. 31586

הקבוץ הארצי

השומר הצעיר

משרד ראשי: מרחביה, טלפון עפולה 2026

משרדים בתל-אביב: רחוב איתמר בן-אבי 4

טלפון: 22-4141, 22-2497

אליעזר סקר בע"מ

ח.י.פ.ה — דרך העצמאות 33, טל. 4428/9, ת.ד. 91.

טבריה — רחוב הגליל, טל. 28.

רחובות — רחוב הרצל, טל. 1161-95.

הספקה טכנית

סוכנים כללים: מנופי קלשון „טאומוטור“.

פריסוכר בע"מ

ייצור סוכר, כהל ● ומיצים מרוכזים

גבעתיים, ת.ד. 75, טל. 71268

פרימן בע"מ

עולה על כל השמורים

שוה במחיר
לאחרים

שמורים
מיצים
ריבות

רמת-גן, ת.ד. 60, טל. 72191

בנק זרובבל

אגודה שיתופית מרכזית בע"מ

שדרות רוטשילד 44

תל-אביב-יפו

טלפון: 67808

ע ל י ת

חב' לתעשית ממתקים בע"מ

רחוב ארלוזורוב 84

רמת-גן

טלפונים: 74182, 71115

פלמחים מכורה סוכריר

מפעלים לכריית זיפזיף

תל-אביב, רחוב אלנבי 85

טלפון: 66077, ת.ד. 2521

" ד ג נ י ה "

מ א פ י ה

נחלת יצחק

טלפון: 32206

הסתדרות נשים ציוניות

ויצ"ו בישראל

המרכז: סמטת בית השואבה, תל-אביב

מטרות ויצ"ו: ארגון האשה להשתתפות פעילה

בחיים הציבוריים של המדינה.

טיפול חינוך בילדים ונוער.

המניע משאבות בע"מ

רחוב בית אלפא 7

תל-אביב

טלפון: 35928

אלקון אחים בע"מ

סוכני "מאק" ו"טימקין"

רחוב המשביר 7

תל-אביב-יפו

טלפון: 82149

שרון מפעלי טכסטיל בע"מ

מטוית חוטי כותנה וויסטרה

בית-החרושת: פתח-תקוה, טל. 912371

מושרד: תל-אביב, ת.ד. 2543

צ.מ.ד.

חברה להספקת ציוד הנדסי בע"מ

תל-אביב, רח' לבונטין 11

טלפון: 64034

לעומדים על
משמר הבטחון
ברכה
לבטחון בדרכים

האגף להסברה
ויחסי-ציבור
"דן"

קופמן אליעזר
סוכן ויבואן

רח' הרצל 61, תל-אביב
טלפון: 83762

תנובה

תנובה משווקת למעלה מ-73 אחוז מכל
תוצרת המשק החקלאי העברי המעורב

המשרד הראשי
תנובה, מרכז שיתופי לשיווק תוצרת חקלאית בישראל
בע"מ, בית "תנובה", רח' יהודה הלוי, ת.ד. 265,
טלפון: 57151

בנק ישראל לתעשייה בע"מ

רחוב מונטיפיורי 13
תל-אביב-יפו
טלפון: 55235

אליטליה

נתיבי אויר איטלקים

משרד נוסעים: רח' אלנבי 81, תל-אביב טל. 67-251/2
67-254/5

ההנהלה: רח' אלנבי 94, תל-אביב, טלפון: 67253

המשרד בנמל התעופה טלפון 971-116

"תנובה אכספורט"

בע"מ

שדרות רוטשילד 73, * טל. 61001, ת"א

בנק ליצוא בע"מ

כל עסקי בנק

משרד ראשי: תל-אביב, רחוב אחד העם 28
טלפון: 67797/8/9/0 — 65310

"תיל-און"

רחוב יהודה הלוי 20, תל-אביב-יפו

רדיו כנורי בע"מ

תל-אביב, רחוב בית אלפא 4
טלפון: 32445

ל. גליקמן בע"מ

תל-אביב: טל. 59155-56, ת.ד. 317

חיפה: טל. 3172, ת.ד. 52

ירושלים: טל. 23118/28663, ת.ד. 637

חמרי בנין מכל הסוגים

מפיצים של מודדי מים
תוצרת „מי-מד" בע"מ, בתיים

מפיצים של חוטי חשמל
של החברה לחוטי חשמל
בישראל בע"מ, חיפה

מכשירי תנועה בע"מ

דרך פתח-תקוה 14, טל. 61525 ת"א-יפו

מברכים את צה"ל
בבטחון בדרכים

המגדר

ביח"ר לרשתות ותיל

דרך פתח-תקוה 1, תל-אביב, טל. 64759
המחסן: רח' פרץ 12, תל-אביב, טל. 63832

הדפוס החדש בע"מ

הדפסת עתונים יומיים, כתבי
עת, ספרים, הדפסות צבעוניות,
פלקטים וצרכי משרד
מכל הסוגים

מתקבלות עבודות בעברית,
יידיש, פולנית, אנגלית,
צרפתית, רומנית וכו'.

מחלקה מיוחדת לסידור בערבית

תל-אביב

בית על המשמר רחוב המסגר

טלפון 31276-7 ת.ד. 736

לצבא הגנה לישראל

בגמר אימוני הקיץ

ברכות

המיעצה האזורית

עמק חפר

דיוור לעולה בע"מ

מחוז התיכון

רח' מזא"ה 22, תל-אביב-יפו, טלפון: 64388

פילוט רדיו (ישראל) בע"מ

ביח"ר למכשירי רדיו

ת.ד. 4548, תל-אביב, נחלת-יצחק, דרך השלום 8
משרד: טל. 65552, ביח"ר: טל. 32806

שביט פרץ ובניו

רח' אלנבי 39, ת"א

טלפון: 62051

"דופלו"

תעשית אריגים והלבשה בע"מ

תל-אביב

רח' הרצל 4, טל. 56079

חולצות

פיז'מות

לגברות

גברים

ויילדים

מגם

מפעלי גומי מאוחדים בע"מ

מיסודם של:

"אבטיט" בע"מ, כפר סבא

"גומבלי" בע"מ, נהריה

כפר סבא, ת.ד. 75

המשרד: תל-אביב, רחוב השרון 8, טל. 31586

הקבוץ הארצי

השומר הצעיר

משרד ראשי: מרחביה, טלפון עפולה 2026

משרדים בתל-אביב: רחוב איתמר בן-אבי 4

טלפון: 22-4141, 22-2497

אליעזר סקר בע"מ

ח.י.פ.ה — דרך העצמאות 33, טל. 4428/9, ת.ד. 91.

טבריה — רחוב הגליל, טל. 28.

רחובות — רחוב הרצל, טל. 1161-95.

הספקה טכנית

סוכנים כללים: מנופי קלשון, "טאומוטור".

פריסוכר בע"מ

ומיצים מרוכזים

ייצור סוכר, כהל

גבעתיים, ת.ד. 75, טל. 71268

פרימן בע"מ

עולה על כל השמורים

שוה במחיר
לאחרים

שמורים
מיצים
ריבות

רמת-גן, ת.ד. 60, טל. 72191

צורה וחמר...

את הצורה שובת העין
מתכנן האדריכל. את החומר
המפורסם בטיבו
מייצרים במפעלי מלט
"נשר" בחיפה וברמלה

פלתורס, פל"

המשרד הראשי:

רח' אחד העם 28
תל-אביב
טלפון: 67401

קרן משקי עזר

ע"י המרכז החקלאי

רחוב אלנבי 126
תל-אביב

בנק "יעסור"

בנק למשכנתאות

רח' אלנבי 113
תל-אביב-יפו
טלפון: 67357

"בנין"

משרד לבטוח בע"מ

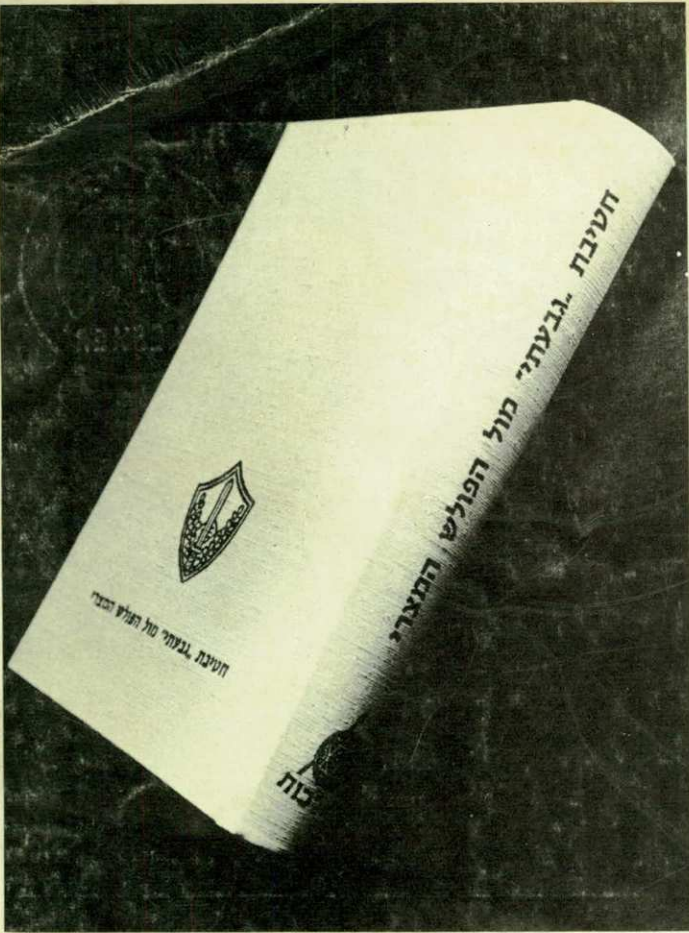
רח' אלנבי 113
טלפון: 64501 / 63931

"אורט"

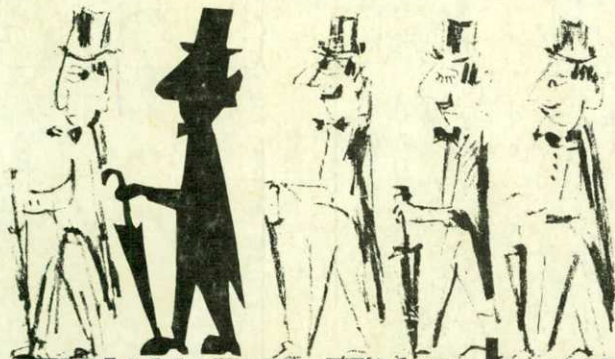
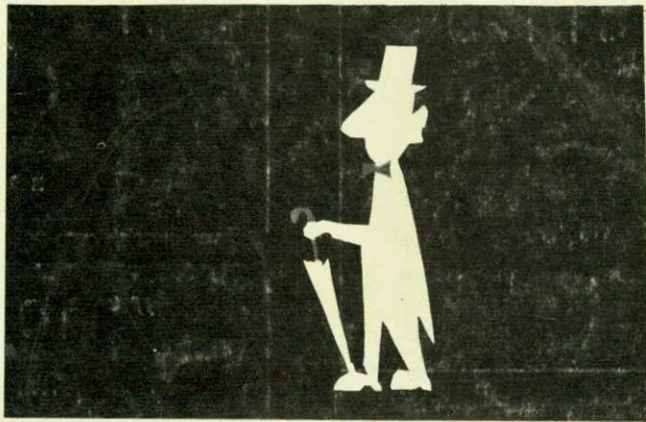
רשת בתי ספר מקצועיים

רח' יהודה הלוי 9
תל-אביב, טלפון: 55251

הופיע

יופיע

המלחמה החשאית

דואר רשמי

צבא הגנה לישראל
הוצאת "מערכות"

